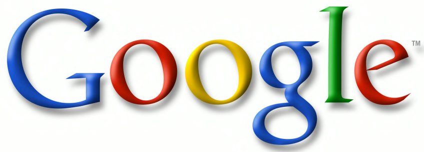

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at http://books.google.com/

Het leven van Robert Hellemans

Adriaan Pz Loosjes, Pietersz Adriaan Loosjes

B.-1. 2462 4

UNIVERSITEITSBIBLIOTHEEK

9

Digitized by Google

LEVEN

VAN

ROBBERT HELLEMANS.

Digitized by Google

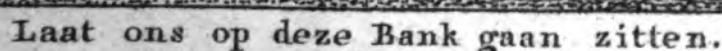
Digitized by Google

HET
LEVEN
VAN
ROBBERT HELLEMANS

EENE HOLLANDSCHE FAMILIEGESCHIEDENIS
uit het laatst gedeelte
der
ZEVENTIENDE EEUW
door

A. LOOSJES Pz.

I. Deel.
met Platen.

Laat ons op deze Bank gaan zitten. bl. 20.

R. Vinkeles, inv. del. et sculp.

TE HAARLEM
bij A. LOOSJES Pz.
MDCCCXV.

Digitized by Google

Digitized by Google

VOORBERIGT.

Uit het einde van de Zeventiende en het vroegst begin der Achttiende Eeuw, is deze verdichte Vaderlandsche Levens-Geschiedenis ontleend. Ik heb tot het hoofdbeeld van dezelve genomen een' der Zonen van Hillegonda Buisman, oordeelende, dat dezelve, gesteld in *een' kring*, verschillende van dien zijner Voorvaderen, eigenaardig aanleiding gaf, om mijne Landgenooten te verplaatsen in het laatste tijdperk, waarin, zal men der waarheid hulde doen, ons Volk een zoo gewigtig als schitterend vertoon onder de overige Volkeren van Europa maakte, toen Willem de Derde Stadhouder der Nederlanden en vervolgens tevens Koning van Engeland was.

Ik

Digitized by Google

Ik heb gepoogd den held mijner historie een echte Nederlander te laten blijven, maar zijn karakter te wijzigen naar den geest des tijds, naar de toegenomene beſchaving en weelde, waartoe ook de ſtand, door hem bekleed, en de plaats zijner woning het hunne toebrengen. In deze ſchakeringen te ſlagen, heb ik gevoeld, dat meer moeijelijkheid gelegen was, dan ik mij eerst had voorgeſteld; ook twijfel ik geenszins, of deskundigen zullen dit duidelijk beſeffen; en onpartijdig denkenden mij het te kortſchietende in deze poging ten beste houden.

De behandeling van het onderwerp, waarover ik mij zelven den minstbevoegden regter achte, daarlatende, wat het kunstmatige betreft, houd ik mij echter overtuigd, dat dit geſchrift zoodanig is ingerigt, dat het ſtrekking heeft, om de liefde voor het Vaderland en de Vaderlandſche zeden aan te wakkeren, en gaande te houden, tevens beginſels van goede zeden en ware godsdienſtigheid aankweekende, en in een behagelijk daglicht bovenal voor mijne jeugdige landgenooten ſtellende. — Deze overtuiging rust bij mij op de ondervinding, uit de twee andere werken, in denzelfden trant geſchreven, en ik ontken geenszins, dat het eene ſtreelende gewaarwording

voor

Digitized by Google

voor mijn hart is, wanneer ik, langs onderscheidene wegen, en somtijds langs zeer bijzondere, ontdek, welk een' invloed de denkbeelden over Vaderland en Godsdienst daarin voorgedragen, althans bij sommigen, gehad hebben, zelfs in een' tijd, zoo bij uitstekendheid door de nog overgebleven wonden van eene vreemde overheersching geschikt, om de zucht voor Volk en Vaderland te doen kwijnen; en waarin nog de pestftoffen van losziinnigheid en ongodsdienstigheid, door onze overheerschers zoo listig der Nederlandsche Jeugd van zekere standen bovenal ingestort, in verstand en hart blijven voortwoelen, gevaarlijker voor den goeden Nederlandschen Volksgeest, dan de looden schepter der onderdrukking, of de verdelgende wapenen des gewelds.

'T Zou mij leed doen, zoo ik door geschriften van dezen aard de zucht voor de Romanlectuur, die zeker te algemeen is, en dikwijls verderfelijk voor verstand en hart beide, eenigermate bevorderde: maar hun, die zulks meenen, kan ik dan, wat mij betreft, dezen troost geven, dat, daar ik nu de blinkendste tijdvakken van de Geschiedenis des Vaderlands doorloopen heb, men waarschijnlijk geen geschrift van deze soort uit mijne pen meer

meer te wachten heeft; dewijl bij het afloopen van het tijdvak dezer tegenwoordige levensgeschiedenis, juist dat aanvangt, waarin de oorspronkelijke Volksgeest, onder het genot van eenen langen Vrede, zoodanig verflaauwde, zoodanig verdoofde, dat 'er, om denzelven optewekken, schokken moesten volgen zoo geweldig, dat wij zelfs beleven moesten, dat wij eindelijk als Volk van de naamrol der Natiën werden uitgeschrapt, dat onze Vlag, onze Koophandel.... maar genoeg van dat tijdperk der onvergeetbare schande en diepe ellende.... God geve, dat het nooit herboren worde, ja dat eerder, dan dat wederkeere, naar den voorslag van Vader Willem den Isten in de hopelooste oogenblikken onzen Voorouders gedaan, dijken en dammen worden doorgestoken, het geheele Vaderland onder water gezet, en wij, ons vertrouwende op het element, waaruit ons Vaderland gewoekerd werd, een ander Vaderland opzoeken, om, zoo al niet in overvloed en schitterende grootheid ten minste als vrije Burgers en Nederlanders te leven en te sterven.

Haarlem 19 Maart 1815.

Digitized by Google

HET LEVEN VAN ROBBERT HELLEMANS.

EERSTE HOOFDSTUK.

De Nederlandsche Staat was ten toppunt van grootheid gestegen, en noodzaakte eindelijk het magtig Spanje, om eenen vrede te sluiten, bij welken zijne vrijheid en onafhankelijkheid volkomen erkend werden. De koophandel stortte, beschaduwd door de alom geëerbiedigde vlag, den vollen *hoorn* des overvloeds in den schoot der ingezetenen. Noch inwendige partijschappen, uit verschil in godsdienstige of staatkundige gevoelens ontsproten, noch oorlogen van naijverige naburen te water of te land waren in staat, om meer dan een' ras voorbijgaanden stilstand van de toenemende welvaart en rijkdommen der ingezetenen van dit Gemeenebest te weeg te brengen. Koopbeleid, nijverheid en goede trouw, door dapperheid beschermd, hoopten op dit klein

Digitized by Google

plekje gronds de schatten uit Oost en West op een, en dit volk was alom geducht en bemind, ja Nederland mogt met regt vergeleken worden bij eene rijke jonkvrouwe, die te aanzienlijk was, dan dat zij, tot vermeerdering haars geluks, het noodzakelijk rekende, om hare hand als bruid aan den een of ander toe te reiken; terwijl die, welke op dezelve meenden eenige aanspraak te mogen maken, uit vrees van elkander tot naijver aan te sporen, en in het harnas tegen elkander te jagen, de voorkeuze gaven aan hare vriendschap boven de gewaagde poging, om door eene nadere en naauwere betrekking dadelijke medebezitters en eigenaars harer schatten te worden.

Het was in dit luisterrijk tijdperk, dat ROBBERT HELLEMANS te *Amsterdam* geboren werd. Hij was de tweede zoon van ROBBERT HELLEMANS, kapitein ter zee, en zijne moeder was HILLEGONDA BUISMAN. Schoon zijn ligchaamsgestel eenigzins minder forsch was, dan dat van zijnen broeder PIETER; de sterkte, gezondheid en rustigheid van zijne beide ouders, benevens eene goede maat van ligchaamlijke schoonheid, was ook zijn gelukkig lot. — Deze gaven aan de eene zijde blijken van de ongekrenkte vastheid zijner kuische ouderen, en aan de andere hope, dat hij, hen navolgende in hunne voortreffelijke hoedanigheden, opgroeijen zou tot eenen Hollander, in alle opzigten waardig dien schoonen naam te dragen; terwijl het zich weldra

liet

niet vooruitzien, dat hij eenmaal die rustige kloekheid zou deelachtig worden, welke den Amsterdammers als eene bijzondere eigenschap niet kan betwist worden.

Hij had het ongeluk reeds vroegtijdig, en eer hij zelfs de jaren der jongelingschap bereikte, zijnen vader in den ongelukkigen zeeslag van het jaar 1653 te verliezen; doch zag eerlang, zooveel mogelijk, zijne ramp vergoed door het hertrouwen zijner moeder met den Leeraar IZAAK WACHTENDORP. Deze schepte een ongemeen vermaak in den jongen ROBBERT, en in deszelfs vorderingen, die hij niet alleen in de schrijf- en rekenkunst maakte, maar ook in het aanleeren der Fransche en Engelsche talen: want zijne huisvrouw HILLEGONDA, welke in hem waargenomen had, dat hij geenszins, gelijk zijn broeder PIETER, eene besliste neiging tot den zeedienst had, had reeds, staande haar weduwschap, hem daarmede een' aanvang laten maken, omdat, welk een bedrijf hij ook in het vervolg zou mogen verkiezen, hem die talen der naburige volkeren zeker niet te onpasse komen zouden.

Toen Ds. WACHTENDORP om toereikende redenen zijnen post als Leeraar te *Amsterdam* nederlegde, en zijne gekrenkte gezondheid hem meer en meer aan huis en des zomers aan zijn buiten verbond, vond deze 'er een ongemeen genoegen in, om zijnen behuwdzoon ROBBERT in

Digitized by Google

de gronden van de zoogenaamde doode talen te onderwijzen, gepaard met het onderrigt in de oude aardrijkskunde en geschiedenis, zonder welke die talen den toegang wel openen tot de schatten van de wijsheid der ouden, doch derzelver bezitter zich niet vindt toegerust, om daarvan voor zich en anderen een wezenlijk nuttig gebruik te maken. Schoon zich Ds. WACHTENDORP eerlang genoodzaakt zag, uit hoofde van zijne toenemende zwakheid, om ook dit onderwijs te staken, had ROBBERT HELLEMANS reeds te veel lust voor die letteroefeningen opgevat, dan dat hij besluiten kon, om dezelve geheel vaarwel te zeggen. Moeijelijk vielen hem nu wel zijne vorderingen, en trager was derzelver voortgang; maar, hoezeer hij het gemis van het geleide van zijnen beminden stiefvader, en eindelijk deszelfs afsterven betreurde, alle de snipperuren, die hij uit kon breken, en vooral, wanneer hij zich op het buitenverblijf *Zeemansrust* bij *Breukelen* bevond, besteedde hij, om ten minste de verkregen kundigheden in die talen te onderhouden.

Niet lang na den dood van Ds. WACHTENDORP ontving zijne moeder het aanzoek van hare broeders, die te *Amsterdam* het kantoor van hunnen vader, zonder uitzigt op eenen opvolger, staande hielden, om hunnen neef ROBBERT HELLEMANS op voordeelige voorwaarden met dat oogmerk tot zich te nemen.

ROB-

Digitized by Google

ROBBERT was, naar gewoonte, vrijdags op het buiten bij zijne moeder gekomen, om daar den zaturdag en zondag door te brengen, en zaturdags morgens reeds vroeg opgestaan zijnde, zat hij in het boekvertrek van wijlen Ds. WACHTENDORP, en was daar bezig met zich, schoon het hem zeer veel moeite kostte, te oefenen in het overzetten van eene der Redevoeringen van CICERO, en schoon hij verre was van, naar zijn verlangen, daarin te slagen, was elke volzin, welken hij gevoelde te verstaan, hem een nieuwe spoorslag om voort te gaan; en juist was hij bezig met zijnen geest bot te vieren, in de zoete hoop, hoe hij, als in het volgend jaar op de Fransche school zijn tijd was verstreken, dien hij daar besteld was, dan bij zijne moeder zou aandringen, om verder het Latijn, alsmede het Grieksch te leeren, toen zijne broeder CORNELIS hem zeggen kwam, dat zijne moeder hem nog voor het ontbijt in hare kamer alleen wilde spreken.

Schoon het hem eenigzins leed deed, zoo vroeg in zijne oefeningen gestoord te worden, aan et verlangen zijner moeder te voldoen was zijn pligt, en ook dreef hem de nieuwsgierigheid, om te vernemen, wat dezelve hem mogt te zeggen hebben, om onmiddellijk zijn boek toe te slaan, het door hem geschrevene weg te leggen, en naar zijne moeder te gaan.

De Weduwe WACHTENDORP begon nu na den ge-

Digitized by Google

gewonen morgengroet met te zeggen: „Lieve ROBBERT! gij zult wel denken, dat ik u iets van aanbelang te zeggen heb, daar ik u zoo alleen bij mij ontbood; en dat is zoo. Hier heb ik een' brief van uwe ooms uit *Amsterdam*. Lees dien eens aandachtig. Ik heb hem gisteren morgen van hun ontvangen. Het was gister-avond te laat, en al de overige kinderen waren bij de hand, om u over een zoo ernstig onderwerp te onderhouden."

ROBBERT las den brief en de Weduwe WACHTENDORP zag, dat zijn vrolijk gezigt eenen treurigen plooi aannam, ja dat hij, hoe verder hij kwam, onvergenoegder en onvernoegder begon te zien, ja toen hij aan het einde gekomen was, gaf hij, zijn hoofd schuddende, den brief aan zijne moeder terug.

„Welnu, zeide de Weduwe WACHTENDORP, wat zegt gij van dat vriendelijk en hupsch aanbod van uwe ooms?"

ROBBERT HELLEMANS. Moet ik 'er van zeggen, hetgeen ik 'er van denk, moeder!

Wed. WACHTENDORP. Ik heb, gelijk gij weet, dat liefst van iedereen en bovenal van mijne kinderen.

ROBBERT. Nu, moeder! ik hoop, dat gij het mij niet kwalijk nemen zult, maar ik heb 'er dan in het geheel geen' zin in.

Wed. WACHTENDORP. Uwe ooms zijn toch zeer hupsche menschen en hebben het goed met u voor, ROBBERT!

ROB-

Digitized by Google

ROBBERT. Dat geloof ik gaarne, moeder! ik ben 'er van overtuigd, maar ik heb, zoo als ik zeide, geheel geen' zin in den voorslag om op hun kantoor te komen, met het uitzigt, om koopman te worden.

Wed. WACHTENDORP. Geen' zin in de negotie, ROBBERT!

ROBBERT. Kan ik het helpen, moeder! dat ik 'er geene neiging toe heb? Is 'er iets vervelender te bedenken, dan den geheelen dag eentoonige koopmans-brieven te zitten schrijven, of tot verpoozing gedurig cijferletters en nul ik houd 'er een te zetten.

Wed. WACHTENDORP. Dat is zeker, op zich zelf, niet heel vermakelijk, maar de vruchten, welke die arbeid geeft, zijn toch zoet. Ik weet, hoever het uwe ooms gebragt hebben. Ja het kantoor van vader BUISMAN was zeer goed, en mijn vader dreef reeds een' uitgebreiden handel, maar dezelve was, zoo het mij voorkomt, en zoo als zelfs uit dezen brief blijkt, van geringe beduidenis bij dien van het kantoor mijner broeders. Ik denk toch niet, ROBBERT, dat gij voornemens zijt, om uw leven, zonder iets wezenlijks te doen, door te brengen. Zoodanig zijn mijne omstandigheden niet: en gij ziet, welke voordeelige aanbiedingen uwe ooms u doen, waarlijk zelfs eenigermate ten nadeele van uwe broêrs en zusters. Men mag zoo zijn fortuin niet met den voet schoppen.

Digitized by Google

ROBBERT. (*eenigzins treurig.*) Ik weet niet, lieve moeder! dat ik u ooit eenige reden gegeven heb, om mij voor een' knaap te houden, die zijnen tijd in ledigheid doorbrengt. Gij onderhoudt mijn broeder CORNELIS wel eens, dat hij een heertje is, zonder iets te doen; maar ik weet niet, dat mij dat ooit gebeurd is; doch het is mijne schuld niet, dat ik geen' zin in de negotie heb.

Wed. WACHTENDORP. Wees maar zoo neerslagtig niet. Gij weet wel, dat ik geene vriendin ben van donkere gezigten. Maar waarin hebt gij dan zin? Misschien om Dominé of Doctor te worden?

ROBBERT. Geen van beide. Ik moest vergeten zijn, wat vader WACHTENDORP van de onverdraagzaamheid van zijne verbitterde Collega's te lijden gehad heeft, om daar aan te kunnen denken. En een Doctor in de Medicijnen zou geheel niet in mijn' smaak vallen.... maar.... en hier heb ik ook al lang, heel lang over gedacht; en 'er zelfs al eens met vader WACHTENDORP over gesproken, en die dacht, dat ik daar niet kwalijk in slagen zou.... Ik zou gaarne studeren tot Advokaat....

Wed. WACHTENDORP. Tot Advokaat, ROBBERT! Bedenk u wel; hoeveel jonge Advokaten zijn 'er, die met hunne praktijk geen droog brood kunnen verdienen, en althans jaren

moe-

Digitized by Google

moeten sukkelen, eer zij eenigen opgang maken. En u wordt de schoonste gelegenheid aangeboden, om binnen weinige jaren een der eerste Kooplui van de Amsterdamsche Beurs te wezen. Waarlijk, waarlijk ROBBERT! het verschil is te groot.... Uwe fortuin is, zoo gij besluit, om het aanbod van uwe ooms aan te nemen, gemaakt, en, zoo gij Advokaat wordt, wie weet, hoeveel *jaren* het zal aanloopen, eer gij u een matig inkomen beloven moogt.

ROBBERT. Ik zou heel gaarne aan uw verlangen voldoen, moeder, en daar ik merk, dat gij 'er uw hart zoo op gezet hebt, doet het mij regt leed, dat ik 'er niet toe kan komen.... maar verbeeld u eens, dat ik, tegen mijn' dank een gebrekkig Koopman word, waarlijk, dan zal de Firma van BUISMAN ook niet veel eer door mij worden aangedaan.... Maar als gij het volstrekt begeert, als gij het volstrekt wilt, zie, moeder, dan wil ik alles doen, wat ik kan: *ik zal mij* dan aan uw' wil onderwerpen....

Wed. WACHTENDORP. Houd op, ROBBERT! ik weet niet, dat gij reden hebt, om te denken, dat ik met zulk eene gehoorzaamheid gediend zou zijn. Neen, mijn kind! Als gij eenen volstrekten tegenzin in den koophandel hebt, dan moet gij iets anders bij de hand nemen, en wilt gij tot Advokaat studeren, ik zal u niet dwingen tot iets anders.

Digitized by Google

ROBBERT. (*met een' glans van genoegen op het gelaat*) ô Lieve moeder! Gij zult mij dan mijn' zin geven, gij zult mij laten ſtuderen?

Wed. WACHTENDORP. Gij zult, gij zult dan ſtuderen; maar blijf daar in geen brekebeên, of uwe moeder zou zich over u dood ſchamen. — [ROBBERT kuste nu de handen van zijne moeder, maar deze ging voort.] Ik weet wel, dat gij wat aan het Latijn bij mijn' lieven WACHTENDORP gedaan hebt, en dat gij 'er u nog in oefent; maar gij zijt reeds oud genoeg, om u nu geheel met de borst op het Latijn en het Grieksch, en alles wat daarbij behoort, toe te leggen: en daarom, ROBBERT, nog deze week gaan wij te zamen naar *Utrecht*. Ik zal het zoo goed met uw' Franſchen meester te *Amſterdam* afmaken, als ik kan, en bij den Rector te *Utrecht* vernemen, welke de beste wijze is, waarop gij uwe letteroefeningen voortzet, en goede gronden legt voor uw toekomend fortuin. Nog eens, ROBBERT! gij zult nu ſtuderen, maar pas op.

ROBBERT. Oppasſen, lieve moeder! ô dat, dat beloof ik u, en ik ben nu regt blij, dat mijne goede ooms, te *Amſterdam*, aan u geſchreven hebben, omdat dit alles nu een zoo gewenscht gevolg voor mij heeft. Ik zal, ik beloof het u, toonen, dat ik uwe inſchikkelijkheid verdiene.

De Wed. WACHTENDORP, nadat zij twee dagen later aan hare broeders geſchreven had, hoe hare pogingen bij haren zoon, toen zij hem binnen

nen

nen zoo allezins gunstigen en vriendelijken voorflag gedaan had, vergeefs waren geweest, deed, eer zij den brief afzond, ROBBERT nog eenmaal bij zich komen, las hem denzelven voor, en vroeg, of hij nog bij zijn opzet bleef, om te ftuderen, en of hij denzelfden afkeer van den handel bleef houden; dat het anders nu nog tijd was, om terug te keeren; als de brief weg was, dan was het afgedaan: doch ROBBERT HELLEMANS bleef ftandvastig bij zijn voornemen. „Nu, zeide zijne moeder, nu dan geen woord meerder over die zaak, en overmorgen gaan wij naar *Utrecht*." Dit was dan ook het geval, en te *Utrecht* gekomen zijnde, begaven zij zich onmiddellijk naar den Rector der Hieronymusfchool: zoo werd daar ter laatfe de Latijnfche fchool geheeten, omdat het Klooster, voortijds aan den Heiligen HIERONYMUS toegewijd, na de Hervorming tot eene Latijnfche fchool gebruikt werd. Toen ROBBERT door zijne moeder aan den Rector werd *aangeboden*, vroeg deze hem: „of hij, daar hij hem toefcheen niet zeer jong meer te zijn, misfchien al eenig onderrigt in het Latijn had genoten?" HELLEMANS beantwoordde dit zeer zedig, en gaf te kennen, dat hij zeker veel grooter vorderingen zou gemaakt hebben, indien hij het ongeluk niet gehad had, van zijnen vader WACHTENDORP te verliezen; maar dat hij na diens dood geheel op zijn eigen wieken gedreven had, en dat hij dikwijls bijna den moed

zou

zou hebben opgegeven, zoo niet zijne overheerschende trek hem had doen volhouden.

Nu kreeg de Rector een' *Nepos*, die bij de hand lag, en vroeg: of hij daaraan kennis had? Dit door HELLEMANS toeſtemmend beantwoord zijnde, ſloeg de Rector dien ſchrijver bij het Leven van CIMON open, en liet hem daar uit een Hoofdſtuk overzetten, hetwelk den Rector uitſtekend beviel, en, nog meer, dat hij verklaarde, dit geheel leven reeds bij zijn' vader WACHTENDORP te hebben vertaald, en dat 'er dus gelukkig nog al veel bij hem zou zijn blijven hangen. „Weet gij u dan, vroeg hem de Rector, nog een' of anderen trek van dien CIMON te herinneren." „Althans dezen, antwoordde HELLEMANS, en dien heb ik zoo heel mooi van hem gevonden, dat hij altijd door een aantal dienaren, met ſommen gelds bij zich, gevolgd werd, om, zoo hij behoeftigen ontmoette, die terſtond te helpen, om hun zelfs den ſchijn van uitſtel niet te geven." „*Bene! Bene!*" zeide de Rector: „Mejuffrouw! (*zich tot de Weduwe* WACHTENDORP *wendende*) ik wensch u geluk met zulk een' zoon, en ik zie in het aanhalen van dezen trek iets, dat mij bij uitſtekendheid behaagt, ſchoon ik zeer wel te vreden ben, ook over zijne vorderingen in het Latijn, ja hem onmiddellijk, met kennis der Heeren Scholarchen, op de derde Schole plaatſen zal, en hem als een' Jongeling van goede hope aan den Præceptor dier Schole zal aanbevelen."

Nu

Digitized by Google

Nu maakte de Weduwe WACHTENDORP de noodige schikkingen omtrent zijne inwoning bij den Rector, die zich daartoe zeer genegen toonde, en uitmuntend te vreden was over de edelmoedige wijze, op welke zij zich, ten aanzien van het bedingen van het kostgeld en wat daar aan verknocht was, gedroeg; terwijl zij veel meer sprak over het toezigt omtrent zijn zedelijk en *godsdienstig* gedrag, waarop zij met eenen nadruk aandrong, welke den Rector ten volle overtuigde van het ernstig belang, dat zij in het waarachtig geluk van haren zoon stelde. Men kwam ook overeen omtrent den tijd, wanneer hij komen zoude, en ROBBERT nam op eene wijze afscheid van den Rector, welke deze hartelijk naar dien nieuwen kweekeling verlangen deed, daar hij in hem eene meer dan gewone neiging tot de Studiën bespeurde, gepaard met eene goedaardige en deugdzame inborst, welk een en ander hem het uitzigt opleverde op eenen *aangenamen* huisgenoot, en eenen leerling, die tot eer van zijnen meester strekken zou.

Hierin had zich de Rector ook geenszins bedrogen, want, toen HELLEMANS, weinig tijds daarna, bij hem zijn verblijf nam, vond hij zich volkomen in zijn goed gevoelen bevestigd, en hij ontdekte geene fout in hem, dan alleen die, waarvan gewoonlijk de edelste karakters niet geheel vrij zijn, namelijk, van eene blakende eergierigheid, welke natuurlijk nu en dan de

pa-

Digitized by Google

palen der rede te buiten ging. Maar ook deze was het, die den jongen ROBBERT die vorderingen maken deed, welke hem het voorwerp van nijd en jaloezij zijner medeleerlingen en dat van bewondering, achting en liefde zijner onderwijzers deed zijn. Ondertusschen was 'er een zijner medeleerlingen, die, schoon hem niet volkomen evenarende in schranderheid van oordeel, hem nog overtrof in geheugen, hoe goed en vasthoudend het zijne ook wezen mogt, en daarbij eene bedaardheid bezat, welke hem voor die overijling beveiligde, waar door somtijds de vlugge ROBBERT struikelde. Eene oogziekte, die dezen zijnen mededinger overviel, belette denzelven, om zijn gewoon werk te verrigten — en hierdoor geraakte hem ROBBERT geheel op zijde: maar daarmede was deze zelfs niet vergenoegd, neen! schoon hij dikwerf halve nachten arbeidde, om zijne letteroefeningen door te zetten; nu snipperde hij, door den prikkel der eergierigheid gedreven, nog meer uren van zijne nachtrust, en het gelukte hem, door dit veertien dagen door te zetten, den medeleerling, die hem altijd vooruit gebleven was, zoodanig een stuk vooruit te komen, dat 'er, toen dezelve geheel hersteld was, geene kans van inhalen opzat. Dit geluk had bij hem het uitwerksel, dat hij, door dezen voorspoed duizelig, op zijne bekwaamheden, waarvoor nu allen onderdeden, zekere mate van hoogmoed kreeg, welke

Digitized by Google

ke zelfs den Rector, wiens lieveling hij anders was, niet verborgen bleef. Deze onderhield hem wel daar over, met allen vaderlijken ernst, hem als een vriend van jaren en ondervinding waarschuwende tegen de gevaren der trotschheid: ROBBERT nam wel in dank die vermaningen aan, en deed ook pogingen, om deze neiging te onderdrukken; maar de toejuichingen, die hij van andere zijden ontving, verdoofden wel ras weder die raadgevingen, en deden hem het voornemen, om dien hartstogt, welken hij zelf voor schadelijk en strijdig met zijnen pligt oordeelde, te breidelen, vergeten. Intusschen naderde de tijd, dat hij tot de Akademische lessen zou worden bevorderd, en bij die gelegenheid moest hij eene Redevoering houden. Hij raadpleegde daarover met den Rector, en deze niet alleen de geleerdheid van zijne kweekelingen, maar ook hunnen zedelijken welstand steeds in het oog houdende, gaf hem, als eene zeer geschikte stoffe op het gezegde van CICERO: *Totum in eo est ut tibi imperes.* (Alles komt daarop neder, dat gij over uw zelven gebied voert.) De schrandere HELLEMANS, zeer wel het doelwit van zijnen vriendelijken onderwijzer doorziende, grimlachte, en verre, dat hij deze stoffe verwierp, zeide hij, weder door eerzucht genoopt: „Welaan, ik zal beproeven, wat ik kan, al zou het een satyre op mij zelven zijn: maar ik geloof, dat

CI-

CICERO, welke die keurlijke les gegeven heeft, ook bij wijlen niet zoo geheel meester over zich zelven was." Zijn opstel, schoon de blijken dragende van jeugdige vlugheid, was zeer naar het genoegen van den opgever zelven, en toen hij het in de Pieters kerk, in tegenwoordigheid van eene aanzienlijke menigte menschen, waar onder ook verscheiden vrouwen waren, (want 'er was een groote roep van zijne welsprekendheid en bekwaamheden uitgegaan,) voordroeg, stonden allen verbaasd over zijnen voortreffelijke gave van spreken. — Zelfs toen hij, onder andere, het geval van SCIPIO's onthoudendheid (*), bij de overgifte van de gevangen gemaakte Bruid aanhaalde, was de toon van zijne stem, en de uitdrukking zijner gebaarden zoodanig, dat zij, welke geheel der tale onkundig waren, en daaronder de vrouwen, eene aangename aandoening van verrukking gevoelden, en bespeurden, dat hij over eene daad van ongemeene grootmoedigheid sprak, terwijl de toonafwisseling der stem eene zekere muzijk was, die tot het gevoel sprak. Onder de vrouwen bevond zich ook zijne moeder, welker fijn gevoel niet weinig geroerd werd, en

(*) Dit geval is zoo te over bekend, dat het geene korte aanhaling in eene aanteekening verdient; die het niet weet kan het vinden in MILLOT, *Algem. Geschied.* II. D. bl. 370.

Digitized by Google

en die alle hare wijsheid noodig had, om zich niet op zoodanig eenen zoon te verhoovaardigen.

Hoezeer HELLEMANS alles met de grootste gemakkelijkheid scheen voor te dragen, had het hem echter, om tot die manier van voordragt te komen, niet weinig moeite gekost, en het was ook de eerzucht, die hem had aangenoopt, om dit stuk, welks opstel hij zooveel volmaaktheid had bijgezet, als zijne jeugdige leeftijd toeliet, voor te dragen, op eene wijze, die zelfs de zwakste gedeelten als slagschaduwen deed voorkomen; want, zoo was hij niet door hoogmoed verblind; of hij, die zoovele kennis reeds droeg aan de beste voorbeelden der ouden, wist, hoeveel 'er aan zijn werk haperde. — De geheele vergadering was intusschen verrukking, toen hij eindigde, en vele handen begonnen reeds het geluid van toejuiching te geven, toen de eerwaardige Rector eensklaps zijne stem verhief, om deze uitbarsting, welke voor zijnen dierbaren HELLEMANS zoo schadelijk zou geweest zijn, te smoren.

TWEEDE HOOFDSTUK.

Reeds was de roem van kunde en bekwaamheid HELLEMANS vooruit gevlogen, toen hij zijne voeten binnen *Leyden* zette: want hoeveel moeite men te *Utrecht* aanwendde, om hem daar aan de Hooge Schole te houden; hij was bijzonder ingenomen ten voordeele van *Leyden*, en schoon hij verre was van de Hoogleeraren te *Utrecht* geene achting toe te dragen; hij had zich eenmaal in het hoofd gebragt, dat, daar zelfs de vreemdelingen de wijdvermaarde Hoogeschool van *Leyden* bezochten, om den naam te verwerven, van te *Leyden* gestudeerd te hebben, en gepromoveerd te zijn, op eene der voornaamste Universiteiten van *Europa*, hij, wien dit zoo gemakkelijk viel, niet verzuimen mogt, zich van die gelegenheid te bedienen, en zich, in zooverre, naar die voorkeur, al rustte die alleen op een vooroordeel, te schikken. Daarenboven stelde hij 'er belang in, om ook kennis te krijgen aan jongelingen van Buitenlands,

om

om door de verkeering met dezelve zijnen geest op de gemakkelijkste wijze met nuttige kundigheden te verrijken; en zeker was het, dat daartoe de Akademie te *Leyden* de beste gelegenheid aanbood.

Weinige dagen, voor dat hij naar *Leyden* vertrok, had zijne moeder op *Zeemansrust* den braven Rector, bij welken hij bijna drie jaren gewoond had, bij zich verzocht, om daar met deszelfs huisvrouw een of twee weken door te brengen, zoo om aan deze brave lieden eene aangename uitspanning te geven, als om dezelve te bewijzen, hoe zeer zij zich, uit dankbaarheid, verpligt achtte aan eenen man, die zooveel had toegebragt, om in zoo korten tijd haar' zoon, hoe die dan ook zelf zich mogt bevlijtigd hebben, met zooveel glans de lagere scholen te doen verlaten.

Het was nu in het begin van Herfstmaand, en den volgenden dag zou ROBBERT naar de *Akademie* vertrekken — de kamer was reeds lang gehuurd — en zijne boeken waren reeds naar *Leyden* vooruit gezonden, benevens de verdere uitrusting van kleederen. ROBBERT, welke, gelijk de overige zijner familie, met kleine uitzondering, van een' blijgeestigen aard was, en altijd lustig, was echter, nu zoo nabij de vervulling van eenen zijner hoogste wenschen, uitgelaten blijde, en de vreugde op zijn gelaat te lezen. „Morgen, zeide hij, met zijnen ouden

Digitized by Google

Leermeester voor den middag in eene der lanen van de Hofstede wandelende, morgen, mijn lieve Rector! morgen vertrek ik naar de Akademie, dat doelwit, waarop ik zoo lang gestaroogd heb." — De Rector hernam: „Lieve HELLEMANS! ik verheug mij met u, over de bereiking van uw doelwit, maar ik verheug mij, zoo als de Schrift zegt, met beving...."

HELLEMANS. Dat is.... wat wilt gij hier mede zeggen? mijn goede Rector! waarlijk, gij ziet 'er bekommerd uit.

De Rector. Gij ziet wel, HELLEMANS! gij ziet wel.... ik ben blijde, maar mijn hart is tevens vol bekommering.... en daar wij alleen zijn, en God weet, of dit wel dikwijls meer gebeuren zal, terwijl wij op zulk een' afstand van elkander gaan, wil ik voor u niet verbergen, wat mij op het hart drukt. Laat ons op deze bank gaan zitten, en ik geloof, dat gij mij wel gaarne zult hooren.

HELLEMANS. Heb ik u immer, Mijnheer! een blijk gegeven, van naar uwen raad niet te willen hooren?

De Rector. Geenszins, geenszins, mijn lieve jonge vriend! — Gij hebt mij geëerd als een' vader.... en daarom is het, dat ik ook een vaderlijk hart voor u heb, en over u bekommerd ben, als over een' zoon. Ik heb niet kunnen merken, dat uwe moeder, die ik anders voor eene zeer verstandige vrouw houde;

thans

Digitized by Google

thans zeer bekommerd is over uw aanſtaand vertrek.

HELLEMANS. Gij moet denken, Mijnheer! moeder is wel gewoon dat 'er een of ander van hier vertrekt. Ja, zij weet 'er van, als mijn broêr PIETER naar zee gaat, maar evenwel, de gewoonte doet veel.

De Rector. Zij had echter van daag evenveel reden van bekommernis en zorg, omdat gij vertrekt.

HELLEMANS. (*grimlagchende*) Ik ga evenwel niet naar zee.

De Rector. o Neen! maar gij gaat toch naar mijne gedachten, naar eene zeer gevaarlijke plaats; naar eene plaats, voor de deugd van den jongen mensch gevaarlijker dan de zee. — En zie daar den oorſprong van mijne bekommering. HELLEMANS! gij zijt in het prilſte van uwe jaren: gij gevoelt alle dagen uwe vermogens ontwikkelen; gij hebt eene ziel, die geſtemd is *voor alles*, wat ſchoon, bevallig en ſtout is, en met dat ligchaam, en met die ziel, gaat gij nu, geheel aan u zelven overgelaten, naar eene plaats, waarin gij u aan de eene zijde tot een toppunt van menſchelijke volmaaktheid zult kunnen verheffen, die u den roem van uw geſlacht, den luister van het Vaderland kan maken, en gij u zelven tot een der voortreffelijkſte menſchen kunt voltooijen: maar ook, waar u aan den anderen kant allerlije

verzoekingen verwachten, die onder den schijn van schoonheid en bevalligheid u kunnen afleiden van dat roemrijk pad. Gij gaat naar eene plaats, waar men misschien uwe eerzucht een geheel verkeerd spoor zal doen opslaan; waar gij misschien uwe eer zult stellen in anderen voorbij te streven in het zwelgen van wijn, in het bedrijven van woestheden, die, zoo zij al uw gezondheid en leven niet regtstreeks in de waagschaal stellen, althans tegen den grooten aanleg, waartoe gij door God en de Natuur oorspronkelijk verordend zijt, doen handelen, en die u verloren doen gaan, voor de maatschappij en voor u zelven —— om eene schandvlek van uw geslacht wordende, verder een nuttelooze ballast voor de wereld te zijn.

Hellemans. Waarlijk, Mijnheer! door zoo te spreken, zoudt gij al mijne vrolijkheid wegnemen.

De Rector. Dat die een weinigje getemperd wordt, kan geen kwaad; die weg te nemen is mijn oogmerk niet. Gij kent de Fabel van *Herkules*, daar hij, op eenen tweesprong zittende, aan de eene zijde door de Deugd, aan de andere zijde door de Wellust wordt aangezocht. In dien staat, mijn lieve Hellemans! zult gij u weldra bevinden.... maar ik bid u, doe, als gij u in die oogenblikken bevindt, eene keus uwer waardig.

Hellemans. Ik bid u, Mijnheer! gij die in

uwe

Digitized by Google

uwe jeugd ook de Hoogeschool hebt bezocht; gij, die zoo gelukkig die gevaren ontkomen zijt; wijs gij mij dan de middelen, hoe ik mij best in dat gevaar gedragen zal. Geloof mij, Rector! geloof mij, mijn goede Rector! ik wil zorgen om, met *Hercules*, de Deugd tot mijne leidsvrouw te kiezen; maar leer gij mij dan, hoe ik best het kwade ontvlieden zal.

De Rector. O, mijn HELLEMANS! de gelegenheden zijn zoo veelvuldig en de verleiding neemt, als *Proteus*, zoovele verschillende gedaanten aan, dat het zeer moeijelijk is u tegen hare trekken, anders dan in het algemeen, te waarschuwen. Weinige lessen wil ik u echter gaarne geven. — Gij gaat naar *Leyden*, om daar uwe studiën te voltooijen, en om die stad, na eenige weinige jaren verblijfs, als een ervaren en met roem gepromoveerde, te verlaten. Welnu laat dat oogmerk altijd met eene helderheid voor uwen geest staan, en door niets onderdrukt worden. — Laat het bereiken van dat doel uwe hoofdzaak zijn. — Niet, dat ik daarom wil, dat gij u aan alle bijstudiën in de schoone letteren zoudt onttrekken: — neen! neen! alle wetenschappen zijn, gelijk ik meermalen gezegd heb, zusters, althans worden door eenen algemeenen band aan elkander verbonden; maar laat u nooit, door u in te laten met bijstudiën, van uw groot oogmerk aftrekken. Bij voorbeeld, gij zijt, en dat doet uwen smaak eer aan, gij zijt reeds een lief-

liefhebber der Griekfche en Latijnfche dichters. Gij maakt zelfs een vrij goed Latijnsch vers; maar gij zoudt zeer ftrijdig met uw bedoeld groot oogmerk handelen, als gij u aan die verleidelijke kunst zoodanig overgaaft, dat gij door derzelver beoefening uwe regtsgeleerde ftudiën verzuimde. In een uur van uitfpanning die dichters te lezen, ja zelfs eens de hand fomtijds aan de lier te flaan, keur ik niet af; maar gedenk 'er mij bij, dat men eer gebrek hebben zal aan groote en bekwame Regtsgeleerden, dan aan middelmatige Latijnfche dichters. Denk ook niet, dat ik 'er tegen ben, dat gij vermaken en uitfpanningen zoudt nemen: nu dat weet gij ook, die zoolang mijn huisgenoot geweest zijt, beter.... Neem, HELLEMANS! neem uw vermaak, neem uitfpanningen, maar laten zij altijd zoo zijn, dat, als ik 'er u mede bezig vond, of uwe lieve moeder 'er u op betrapte, geen blos van fchaamte uw gezigt zou verwen. — Gij weet toch, dat 'er altijd een veel hooger en grooter getuige, dan uwe oude leermeester, ja dan zelfs zij, die u onder haar harte gedragen, u ter wereld gebragt en dat meer zegt, met zooveel zorg en liefde heeft opgevoed, bij u, zelfs in uwe geheimfte bedrijven tegenwoordig is. Ik zie, dat gij verbleekt, en dat u fiddering aangrijpt.... dat zie ik met vreugde. Verbleek zoo, fidder zoo, mijn zoon! in het oogenblik der verleiding voor de tegenwoordigheid van den heiligen en alwetenden God. Ja,

HEL-

Digitized by Google

HELLEMANS! verzuim nooit den Godsdienst. Laat het *a Jove principium* diep in uw' geest geprent ſtaan. — Gij weet, ik ben geen dweeper, maar de mensch kan zonder godsdienst wel braaf zijn voor eenige oogenblikken, wel voor eene korte poos, maar op den duur zeer bezwaarlijk. Ook is het eene eigenſchap van den waren Hollander, dat hij godsdienſtig is, gelijk zijne voorvaders, en vooral dat dezelve, zonder met den godsdienst, als de ſchijnheiligen en de Phariſeeuwen van dezen tijd, 'er mede te koop te loopen, hem in het hart zit. En behoef ik u na dit alles te waarſchuwen, wacht u voor den Wijn, wacht u voor de Vrouwen, wacht u voor het Spel. — Er beſtaat eene zekere valſche eer aan alle Akademiën, dat een ſtudent, die veel wijn verdragen kan, een perſoon van onderſcheiding is. Indien echter het inſlaan van den grootſten plas vocht een levendig ſchepſel iets voornaams bijzet, dan gaan de koe het paard en de kameel oneindig ver den ſtoutſten zuiper te boven. Wacht u, HELLEMANS! voor de valſche glorie, om in dit vak uit te munten; en, bepaal u, zooveel mogelijk, tot die mate, waarbij gij volkomen uwe verſtandelijke vermogens magtig blijft, Volkomen onthouding van wijn raad ik u zelfs niet aan. De geest van den wijn, van goeden vooral, heeft iets verkwikkends, iets verheffends voor den man, die zich aan den letterarbeid overgeeft, en lenigt

dat ſtroeve, waartoe het letterblokken anders den mensch zoo ligt verleidt. Houd maar voor een' regel, dat gij den avond van te voren nooit zooveel drinkt, dat gij u, den volgenden morgen, als gij opſtaat, minder geſchikt tot uwe bezigheden gevoelt, en uwe denkbeelden minder helder zijn.—De Vrouwen... HELLEMANS! ik bedoel hiermede niet, dat, zoo u het goed geluk in kennis brengt met de eene of andere deftige familie, waarin meisjes van uwe jaren zijn, dat gij dan, als een ongevoelige ſtoïcijn, met dezelve niet zoudt omgaan.... Neen! ik bedoel, dat gij u zult afhouden van dezulken, die haren ſchoot ſchandelijk veil geven aan elkeen, die haar voor het genot van wellust betalen wil. Zijt voorzigtig, HELLEMANS! dat gij u voor den eerſten keer wacht, om u aan derzelver verleidingen over te geven, want, eenmaal die ſtap gedaan zijnde, acht ik u meer dan half verloren, dat is, verloren, om een waarlijk edel en groot man te worden, om een man te worden, die elken braven man, en vooral ieder eerlijk meisje met een' onbeſchroomden blik in de oogen zien durft. Denk toch altijd, mijn HELLEMANS! dat de reinheid des harte een ſchat is, die, eenmaal verloren zijnde, nooit geheel kan herkregen worden. En de Zanggodinnen zijn zoo naijverig, dat zij geene medeminnaresſen, al was het Venus zelve, gedoogen; of om

min

Digitized by Google

min verbloemd te ſpreken, de minſte gehechtheid aan eene oneerbare liefde is ſchadelijk aan de letteroefeningen, omdat dezelve eene verſtrooijing geeft aan den geest, eene afleiding aan de gedachten, eene verbastering aan den ſmaak, eene ontadeling van fijnheid aan 't gevoel, die alle uitloopen op het verlies van den aanleg tot grootheid, en de ontzenuwing van die krachten, welke noodig zijn, om dat toppunt te bereiken, waartoe anders de beoefenaar der wetenſchappen ſtijgen kan. Slechts eenmaal kan het heiligdom des menſchelijken ligchaams ontheiligd worden, en deszelfs reinheid is voor altijd verloren. Zijt ook, mijn dierbaar jongeling! bovenal omzigtig in uwe keuze van vrienden; uit de vrienden toch, met welke men verkeert, wordt ons karakter al ligt opgemaakt, en niet te onregt. Ja, ons geheel geluk hangt dikwerf af van de keuze der vrienden en medgezellen onzer jeugd. Wacht u dan bovenal voor *de zulken*, welke zich aan het ſpel, aan de vrouwen of den wijn verſlaven. De ſpeler — de dobbelaar is te eigenbatig, om ooit een waar vriend te zijn, en zal u ongevoelig tot dat verderfelijk bedrijf, hetwelk zoo ligt de hoofdzaak wordt, wanneer men 'er eens aan gehecht raakt, zoeken te verleiden. De lichtmis zal u doen kennis krijgen en in gezelſchap brengen met die ontuchtige vrouwlieden, die het, onder den ſchijn van minnenhandel, alleen om geld te doen

is :

is: — en wat is de vriendschap met een' dronkaard, die drinkebroeders zijn best gezelschap acht, en wiens verstand te zeer bedwelmd is, om zelf lust voor de beoefening der wetenschappen te hebben. — Wacht u eindelijk nog voor beuzelachtige ledigloopers, deze zijn bijna de allergevaarlijkste medgezellen, welke, terwijl zij zelve den tijd dooden, dien aan vlijtigen ontstelen.

HELLEMANS. Waarlijk gij doet mij beven, Mijnheer! Wat hebt gij gezegd, dat gij mijne vreugde slechts temperen zoudt; maar ik hoor u echter met een genoegen spreken, grooter dan ooit... Gij, Gij zijt mij meer dan een vader! ga voort — ga voort!

De Rector. Ik heb 'er maar weinig bij te voegen: alleen nog dit, mijn jonge vriend! SENECA (*) heeft aanbevolen, dat men zich bij den

(*) Waarschijnlijk bedoelt hij hier de volgende plaats:

Omnes sensus perducendi sunt ad firmitatem. Naturâ patientes sunt, si animus illos desinat corrumpere: qui quotidie ad rationem reddendam vocandus est. Faciebat hoc SEXTIUS, *ut consummato die, cum se ad nocturnam quietem recepisset, interrogaret animum suum: Quod hodie malum tuum sanasti? cui vitio obstitisti? qua parte melior es?* SENECA, de Ira Lib. III. 36.

Alle zinnelijke gewaarwordingen zijn tot zekere vastheid te brengen. Door de natuur zijn zij alle in een' lijdenden staat, indien het hart, dat dagelijks tot rekenschap moet worden opgeroepen, aflaat dezelve te bederven. Dit deed SEXTIUS, die, als de dag voleindigd was, en hij zich ter nachtrust begeven had, zijn hart afvroeg: Wat kwaad hebt gij heden genezen? welke fout hebt gij wederstand geboden? in welk opzigt zijt gij beter geworden?

Digitized by Google

den afloop van iederen dag moest onderzoeken en afvragen, wat goeds en wat kwaads men bedreven had, opdat men den volgenden dag zich voor het misdrevene van den vorigen zou kunnen wachten. Wijs, zeer wijs is die les, mijn lieve HELLEMANS! Maar met al den eerbied voor den wijzen SENECA komt het mij voor, dat die rekening te laat wordt opgemaakt, wat althans het kwade betreft. Immers men kan zooveel kwaads in eenen dag bedrijven, dat het zelfs met het ernstigst berouwbetoon niet te vereffenen is. Beter schijnt het mij, dat men, ten allen oogenblikke, bij elke daad van eenig belang, zich afvrage, of dezelve met onzen pligt overeenstemt, dat men ten allen oogenblikke op zijne hoede zij. In het eerst zal dit wat lastig, wat belemmerende zijn, doch alras zal dit tot eene gewoonte overgaan; en het gevolg zal zijn eene zoo stipte waarneming van uwen pligt, als de menschelijke zwakheid *gehengt*.

HELLEMANS. Sta mij toe, mijn goede Rector! aan te merken, dat het mij verwondert, dat gij geene aanmerking gemaakt hebt, dat ik mij bijzonder zou wachten voor de te ver gedrevene eergierigheid, waartegen gij mij bij vele andere gelegenheden gewaarschuwd hebt.

De Rector. Behalve dat ik dit reeds dikwerf gedaan heb, mijn lieve HELLEMANS! en ik vertrouw, dat gij mijne lessen, desaangaande,

de, zoo als mij nu ook blijkt, niet zijt vergeten, beschouw ik uwe eerzucht, al is dezelve wat sterker, dan met de strengste wetten der zedelijkheid bestaanbaar is, als een heilzaam tegengift tegen alle lage en schandelijke bedrijven. Onder alle jonge lieden, die ik gekend heb, heb ik nooit eenen eerzuchtige geheel en onherstelbaar zien vallen. — Echter... maar ik heb u hiervan en van alles genoeg, misschien te veel gezegd; en nu, mijn zoon! mijn lieve HELLEMANS! zijt hiermede aan God bevolen.... herneem nu uwe vrolijkheid, en vertrek morgen met een opgeruimd hart naar de Akademie.

HELLEMANS poogde wel om zijne luchthartigheid te hernemen, maar dit gelukte hem niet zoo volkomen, of zijne moeder nam waar, dat hij peinsachtiger geworden was. Integendeel was de Rector, die nu een gewigtig pak, dat hem op het hart drukte, bij het gesprek met zijnen beminden kweekeling daarvan afgeschoven had, zeer lustig geworden, en deed zelfs bij de Weduwe WACHTENDORP, op welke al zachtkens de mindere opgeruimdheid van ROBBERT begon over te werken, de vrolijkheid terugkeeren.

Den volgenden dag, eer nog de Jongeling naar *Leyden* vertrok, kon hij niet nalaten zijne moeder nog te verhalen, welke voortreffelijke lessen hem gisteren de goede Rector gegeven had,

had, waarvan hij haar eene zeer korte schets mededeelde: met bijvoeging zijner bede, dat zij, wanneer hij vertrokken was, aan hem zijne dankbetuigingen zou herhalen. Hij had den braven man reeds zijne erkentenis betuigd. Hij wilde dit ook nog wel herhalen; maar hij kon daar niet toe komen, daar hij bevreesd was, dat hij daardoor misschien den schijn zou krijgen van eenen vleijer... en liever, zeide hij, met zekere verheffing: „Liever wil ik eenigzins voor eenen ondankbaren, dan voor een' vleijer, het laagst kruipend gedierte, dat op Gods wereld bestaat, gehouden worden." Zijne moeder ontdekte, en in de woorden, en in den toon, op welken hij dezelve uitsprak, een nieuw bewijs van zijnen aanleg tot trotschheid, en kon niet nalaten, met een veel beduidend oog en den wijsvinger van hare regterhand om hoog heffende, te doen gevoelen, wat zij opmerkte. Zonder een woord sprekens verstond ROBBERT zijne moeder, en haar stilzwijgende wenk drong hem dieper in het hart, dan duizende woorden. Toen hij zijne moeder, broeders en zuster, alsmede den Rector en deszelfs huisvrouw, vaarwel gezegd had, en in de schuit gestapt was, riep hem de laatste nog bij herhaling toe: „*Omnia fausta, omnia fausta Mi Dilectissime.*"

HELLEMANS vertrok over *Amsterdam*, waar hij nog eenige kleine zaken ter loops te verrigten had, en *Haarlem* naar *Leyden*. Niet veel trok

Digitized by Google

trok zijne aandacht, ſtaande die lange vaart, en hij zat [illegible] meesten tijd in zijnen geliefden *Boë-thius* te lezen; alleen het geſprék van eene oude Burgervrouw deed hem zijne lezing ſtaken, ſchoon hij zijne oogen op zijn boek gevestigd hield, als of hij las, en om des te beter dien ſchijn te bewaren, ſomtijds een blaadje omſloeg. —— Het hoofdzakelijke, het geen meest zijne opmerkzaamheid trof, kwam hierop neêr, dat zij aan eene vrouw uit *Delft*, die het geluk van de Leydenaars zoo zeer opvijzelde, als bezitters van de Akademie, onder het oog bragt, dat, ja de Akademie der ſtad *Leyden* zeer groote voordeelen aanbragt; maar dat de Heeren Studenten ook dit voordeel ſomtijds aan bijzondere perſonen zeer duur betaald zetten —— ſluitende zij alles in haar' plat Leydſchen tongval met deze woorden: „Ja, God beitert, mensch! het zain lievertjes, die Heiren ſtudenten, dat zain ze, as timmermans- en metzelaars-knechts de helft van de brutaliteiten op 's Heiren ſtraten deiden van de heiren ſtudenten; de Schout zou ze bij er kladden krijgen... maer het zijn groote en rijken luí's kinderen, motje weten, die toch ſlechter opvoeijing laiken gehad te hebben, als de kinders van main en een ander —— ja, ik zeg nog eins, God beitert; en dat worden deur den taid je Dominees en je Avecaten, je Schepens en Burgemiesters... Nou het domineet en avecaat, het ſchepent en burgermiestert 'er dan

ook

ook na.... maer ſchande is het toch voor God en menſchen...." ROBBERT gevoelde in deze plat en eenvoudig voorgedragen rede, zooveel waarheid, dat hij het vast beſluit nam, om zich te wachten, dat ooit dat ſtreng geſtreken vonnis met regt op hem zou kunnen worden toegepast; ja dit gaf hem zooveel ſtof tot overdenking, dat hij zijn' *Boëthius* bij zich ſtak. Daar zij nu *Warmond* aan hunne linkerhand lieten liggen, ging hij in de klep ſtaan; en zag met verrukking de ſchoone ſtad *Leyden* in hare volle breedte, met hare ſchoone kerkgebouwen, voor zich. Hij gevoelde nu geheel, dat hij Akademieburger was, daar hij reeds ingeſchreven op de rolle der ſtudenten, den drempel betreden zou van die Hooge School, welke toen bijna honderd jaren geleden, geſticht was, en niet alleen aan het Vaderland, maar aan geheel *Europa* een aantal groote mannen had uitgeleverd, terwijl de hoop in hem ontgloeide, dat hij eenmaal met zooveel roems die ſtad zou mogen verlaten, als hij die nu met vreugde naderde, om daar zijne hoogere letterkundige loopbaan in te treden.

Natuurlijk was een zoo edel en werkzaam jongeling, als HELLEMANS, afkeerig van het overtollig ten lijve ſlaan van wijn, en om daar door zich, al was het dan ook maar voor eenen enkelen keer, opzettelijk zoodanig te bedwelmen, dat hij, ſtaande zijne dronkenſchap, tot een' ſpot

Digitized by Google

van anderen, *en na het verdwijnen van dezelve*, tot eene *verachting* van zich zelven moest ſtrekken. *Bij zijne* komst aan de Akademie kon het echter niet, of 'er moest ook, ten zijnen aanzien, voldaan worden aan de inrigting, om de nieuw aangekomene den bolſter der groenheid af te nemen. Hij overlegde, daar dit toch gebeuren moest, met eenige der Studenten, aan welke hij als hupſche en brave jongelingen was aanbevolen, hoe aan dit gebruik te voldoen, op eene wijze, die hem, bij zijne aankomst aan de Akademie, bewaarde van het voorkomen te hebben van bekrompenheid of onedelmoedigheid, en hem tevens beveiligde voor het ondergaan van die niet alleen beſpottelijke, maar dikwerf tot het beestachtige afdalende, gewoonte van het opdringen eener hoeveelheid wijns, welke tot dadelijke krenking van gezondheid, zoo niet erger, van den lijder ſtrekken kan (*). In 't kort, hij wist het zoo aan te leggen, dat hij op eene zeer vereerende en hupſche wijze, den kinderachtigen ſcheldnaam van *Groentje* kwijt makte, en door allen als Student gegroet werd.

(*) Het gevolg, dat een' jongeling die zoodanig eene partij met het leven bekocht, hoe zeer men het heeft trachten te vergoelijken, is eene gebeurtenis, die in het laatst gedeelte van de achttiende eeuw, tot ſchande der beſchaafdheid, te *Leyden* heeft plaats gehad.

DER-

Digitized by Google

DERDE HOOFDSTUK.

De moeder van HELLEMANS had gezorgd, dat haar zoon bij fatsoenlijke, eenigzins bejaarde, lieden, een paar vertrekken had, welker een, tot zijn studeervertrek geschikt, een zeer vrolijk uitzigt had op de Oude Vest. De eerste dagen van zijn verblijf te *Leyden* bragt hij gedeeltelijk door, met zijne Boekerij, schoon klein van omvang, in behoorlijke orde te schikken; en nam voorts een paar Collegien bij ALBERTUS RUSIUS, toen ten tijde Hoogleeraar in de Regten, en een bij JOHANNES FREDERICUS GRONOVIUS, in de Historien, waar. Op deze Collegien deed hij eerst de voorloopige kundigheden op, en maakte 'er kennis met onderscheidene jongelingen, met het zelfde oogmerk, als hij, door hunne ouders of voogden, naar *Leyden* gezonden; doch gedachtig aan de lessen van zijnen Rector, hem voor zijn vertrek ingescherpt, betreffende de keus zijner verkeering was hij voorzigtiger, dan men bijna van zijne jaren zou heb-

Digitized by Google

ben kunnen verwachten, en bevlijtigde zich wel, om met hun, die hem van een' hupſchen aard en liefhebbers van ſtudiën ſchenen, op eenen algemeenen goeden voet te ſtaan, maar wachtte zich van eene te groote gemeenzaamheid, en een band van vriendſchap te maken, welke ligter is te knoopen, dan te ontbinden. Evenwel was 'er onder allen een, CHRISTIAAN DE DEKKER geheeten, welke nu vier jaren aan de Hooge Schole had doorgebragt, en in de Geneeskunst ſtudeerde, mede een Amſterdammer van goede geboorte, en wiens familie hem eenigermate bekend was, met welken hij het meest op en neêr ging. Deze was van een' zachten, minzamen en vrolijken aard, en zeer geſchikt om den door arbeid ſtroef geworden geest van ROBBERT te verlevendigen, en door zijne grootere genegenheid tot uitſpanningen, hem af te leiden van het oogmerk, om zich zoodanig aan de letteroefeningen over te geven, dat hij allen omgang afſneed en in eenen dorren letterblokker ontaardde. Deze had, op natuurkundige gronden, hem de ſchadelijkheid van zoodanig eene levenswijze bewezen, en bragt hem ten duidelijkſte onder het oog, dat wel de letteroefeningen eene aanhoudende vlijt vereiſchen, maar dat juist deze vlijt voedſel trekt uit de ligchaamskrachten, die door geregelde uitſpanningen vermeerderd worden, en op eene zoo zigtbare wijze in betrekking ſtaan tot de verhevener vermogens.

Dik-

Digitized by Google

Dikwerf bezochten zij met elkander de Maliebaan; even buiten de Witte Poort gelegen, en op last van Heeren Curatoren aangelegd, om aan de ſtuderende jeugd tot eene aangename verlustiging te ſtrekken. Daar was het, dat onder het aangenaam lommer van welig opgeſchoten linden, HELLEMANS, benevens zijnen vriend DE DEKKER, met den langen taaijen zweependen ſtok, malie geheeten, aan het ondereinde van eenen met ijzer beſlagen hamerſlag voorzien, den zwaren bal voortſloeg, en wel met zulk eene kracht en handigheid, dat 'er maar zelden iemand gevonden werd, die in minder ſlagen dan hij, denzelven heen en weder, van en tot de afgeperkte palen wist te maliën.

Was het weder uitlokkend ſchoon, dan begaf zich het vriendenpaar naar het een of ander der Rijnlandſche dorpen, ook dikwerf van medeſtudenten vergezeld, en daar in de kaatsbaan, om zich met dat echt vaderlandsch ſpel te vermaken. Zoowel de krachten, als de vlugge behendigheid en het vast oog, kwamen hier ROBBERT bijzonder te ſtade. — Ja, op zekeren zondag namiddag, met zijn' vriend DE DEKKER en nog twee anderen, naar *Zoeterwoude* gewandeld zijnde, vonden zij daar een', door eenige landlieden opgeſtoken, en met kerven geſneden bal, ſtrekkende tot een teeken, om elk, wie maar lust had, uit te dagen, om een kaatsſpel met hun, die daar onder hunne bierkan zaten, alle

welgespierde Rijnlandsche boeren, te wagen. — Naauwelijks had HELLEMANS dezen opgestoken bal gezien, of, door eerzucht gedreven, nam hij denzelven af, en dus met de zijnen de partij aan. De boeren verlieten wel spoedig hunne biepullen, zich vast met de zegepraal vleijende, als Leydsche studenten, geenszins tegen hen, in dat regt mannelijk spel opgewassen rekenende. — De boerinnen stonden te meesmuilen, en ROBBERT hoorde ze zelfs tegen elkander zeggen: „Zouden zulke wiekbakken steêlui het teugen onze KEES en TEUN kunnen klaeren." — ROBBERT zei, in het voorbijgaan het meisje, dat het met vrij wat spijtigheid gezegd had, onder hare kin strijkende, „Wij zullen het eens wagen, meisje maat! Leydsche Studenten zijn alle geen wiekbakken steêlui — ik voor mij... en hier liet hij haar zijne stevige handen zien, ik meen een welgespierde Amsterdamsche jongen te zijn." — Het spel ging nu aan; en de partijen werden naar onderling genoegen verdeeld. Het lot wilde, dat HELLEMANS aan de zeef geplaatst werd, en dat hij het dus was, die uitslaan moest. Alle oogen waren nu op hem gevestigd, en hij maakte, bij het uitslaan, vier malen achter elkander een' vrijen bal, en bleef zoo sterk doorspelen, dat hij van de zes eerste spellen 'er maar één verloor, en het onverschillig bleek, waar hij geplaatst was. Hij kon niet nalaten, om het snibbig boerinnetje, toen de spellen afgeloopen

 wa-

Digitized by Google

waren; te vragen: „Of zij hem nu nog voor een' wiekbakken ſteeling hield?"... „Nou, Menheer! zei het meisje, beſchaamd hare oogen neêrſlaande, men zeit wel eens meer, dat men juist zoo niet mient." „Heksje, heksje, zei, hij, de meisjes van *Zoeterwou* hebben, dat met die van *Amſterdam* en *Leyden*, en denkelijk met alle meisjes van de wereld gemeen, dat zij, als zij het mondje voorbij gepraat hebben, een' verkeerden uitſlag voor kortswijl willen laten doorgaan."

Algemeen werd hij, ſchoon zoo zegepralende 'er afkomende, door al de landlui geroemd, daar hij 'er verre af was, dat hij zich van het voordeel van het gewonnen ſpel wilde bedienen, maar het geheel gelag betaalde, als of hij alles verloren had.

Meermalen ook deed hij, daar hij zich drie of vier malen ieder week in het paardrijden oefende, met zijnen vriend een toer te paard: niet zeldzaam den *Haag* bezoekende, waar hij bij uitſtekendheid het trotſche Bosch bewonderde.

Toen echter de winter vast meer en meer naderde, en de dagen meer en meer begonnen te krimpen, zag hij zich beroofd, om dat vermaak, althans tot op eenigen afſtand buiten *Leyden*, uit te ſtrekken; maar daar weldra de ſtroomen met ijs bedekt werden, en ROBBERT zich fiks op het ſchaatsrijden verſtond, kon hij alle ande-

Digitized by Google

re uitspanningen gemakkelijk ontberen, daar alleen die oefening hem meer uren, dan gewoonlijk, van zijne letterbezigheden deed afzonderen. Ook in deze vergezelde hem wel nu en dan zijn vriend DE DEKKER, maar daar deze geen beste rijder was, deed hij meerder togten met eenen WILLEM VERBRUGGEN, een student in de Regten, die algemeen voor een zeer vrolijken bol bekend stond. Met dezen reed hij nu eens naar *Haarlem* over de *Meer*, dan naar *Woerden*, of naar *Rotterdam:* in 't kort, al naar dat de gelegenheid het medebragt.

Op zekeren namiddag nog een klein uittogtje doende, en de wind uit den Oosten niet weinig opblazende, zagen HELLEMANS en VERBRUGGEN twee naar de nieuwste wijze gekleede juffertjes vooruit, die veel moeite hadden, om tegen den wind op te krabbelen. — „O, zeide VERBRUGGEN, wij moeten die meisjes helpen; het zijn, als ik wel zie, MIETJE en BETJE VAN DAM;" en het duurde niet lang, of, toen zij haar op zijde geschoten waren, kwam 'er geene uitnoodiging te pas, want zij vroegen, naar landswijs, of zij niet mogten opleggen. — Dit werd oogenblikkelijk toegestaan, en HELLEMANS nam MIETJE en VERBRUGGEN BETJE, en zoo reden zij lustig voort tot aan den *Leydschendam*, waar zij de schaatsen afleden en zich met lavas en brandewijn bij een goed takkenbossenvuur verkwikten. HELLEMANS had nog weinig aandacht op deze

meis-

Digitized by Google

meisjes gehad, voor dat zij in de herberg kwamen; doch hij moest nu geen gezigt gehad hebben, om niet te zien, dat 'er beide zeer wel uitzagen, en dat het niet alleen de modieuſe kleederen waren, welke haar een bevallig voorkomen gaven, maar dat en gelaat en geſtalte zelfs het middelmatige overtroffen. En bovenal gingen zij in natuurlijke en welgemanierde vriendelijkheid, vrolijkheid en geestigheid, zoo het hem toeſcheen, alle te boven, die hij immer had aangetroffen. Hij vroeg, bij de eerst mogelijke gelegenheid, zijnen vriend, die met haar bekend ſcheen, wie toch die meisjes waren. „Kent gij dan die twee meisjes niet, en zijt gij reeds bijna vier maanden te *Leyden* geweest? Het zijn de mooiſte meisjes uit *Leyden*; de Jufvrouwen VAN DAM. Zij wonen met hare moeder, de gulſte vrouw van de wereld, op den Rijn: die doet daar een' winkel in lakens en zijden ſtoffen." Hoe opgeruimd en lustig men was, en ſchoon de vrolijkheid, onder het *herhaald* gebruik van verhittende dranken, aanwies, bewaarden beide de Juffers de behoorlijke beſcheidenheid; en toen VERBRUGGEN voorſloeg, om te wachten met naar huis te rijden, tot dat de maan opkwam, drongen zij 'er ſterk, uit hoofde van de ongerustheid harer moeder, op aan, om de ſchaatſen aan te binden. — Dit vond HELLEMANS zeer betamelijk en onderſteunde dus dat voorſtel. Men verliet de

Digitized by Google

herberg, en VERBRUGGEN bond de schaatsen van Juffer BETJE en HELLEMANS die van Juffer MIETJE aan. — Het was bij deze gelegenheid, dat HELLEMANS, die zoo menigwerf meisjes, met welke hij ijstogtjes deed, de schaatsen had aangebonden, verrukt stond over de fijnheid en welgemaaktheid van den voet, dien dit meisje hem, wel op eene zedige, maar op eene zoo ongemeen bevallige wijze toestak, dat hij in twijfel stond, of de zedigheid de bevalligheid, dan of de bevalligheid de zedigheid overtrof. Nu reden zij naar *Leyden* terug, en daar zij nu den wind achter zich hadden, bereikten zij weldra die stad, en nadat de schaatsen afgebonden waren, reikte elk het meisje, waarmede hij gereden had, den arm en bragt haar te huis bij hare moeder. Deze ontving beide de heeren met uitnemende vriendelijkheid, hun dank zeggende voor de eer, die zij hare dochters hadden aangedaan, en hen uitnoodigende, om zich met eene teug wijn te verkwikken.

HELLEMANS stond reeds gereed, om te bedanken, toen VERBRUGGEN, die het aanbod terstond aannam, hem toevoegde: „Waar „zullen wij in een beter gezelschap onzen avond „doorbrengen, ROBBERT, en van studeren zal „van avond toch niet veel worden; als men „zoo gereden heeft, is men maar een half „mensch, om iets ernstigs te doen.” Na nog eene

Digitized by Google

eene kleine aarzeling besloot HELLEMANS mede om te blijven. De lichten werden nu weldra opgestoken, en HELLEMANS zag toen, dat hij zich in een zeer fraai en van nieuwmodisch huisraad voorzien vertrekje bevond; en, daar de jonge Juffers VAN DAM nu de overkleederen hadden afgelegd, die haar tegen de koude bij het ijstogtje beschermd hadden, waren zij nog eer toe- dan afgenomen in bevalligheden. Nadat hare moeder van de noodige verkwikkingen het gezelschap voorzien had, verliet deze, als hare bezigheden in den drokken winkel hebbende, het gezelschap. Men had niet lang gezeten, en nog zoo wat over het gemengd gezelschap, dat men in de herberg aan den *Leydschendam* had aangetroffen, gepraat, of Juffer MIETJE sloeg voor, om onder het gebruik van den wijn een spelletje te doen. „Goed, goed.... opperbest! zeide VERBRUGGEN, en die het van ons beiden, ROBBERT, verliest, die zal het gezelschap tracteren op Engelsche oesters, die 'er *thans* overheerlijk te krijgen zijn." — HELLEMANS had niets hier tegen in te brengen, evenmin als tegen het spelletje; want, schoon hij een grooter liefhebber was van spelen, die tevens ligchaamsöefeningen vereischen, hij verstond zich zooveel van de toen in zwang zijnde kaartspelen, het lanterluijen, belle bruiden, als anderen, dat hij zich dit voorstel gaarne liet welgevallen. Enkele malen kwam onder

het

Digitized by Google

het ſpelen de oude Jufvrouw VAN DAM binnen, en zeide eens op eene zeer bedenkelijke en dubbelzinnige wijze: „Die kaarten, die kaarten....! Die moesten eens in mijn ouders huis gekomen zijn..... maar hoe verandert de wereld!...” — „O! zeide MIETJE, heel vriendelijk lagchende, het is immers hetzelfde, moeder, wat de kindertjes doen, als zij maar zoet zijn. Die van de Heeren het verliest, die zal ons op oesters tracteeren, en ik ben zoo vrij van mijne moeder op de portie te noodigen.” — „Een oud man, hernam VERBRUGGEN, verſiert den baard, en wat zal men zeggen van eene vrouw, als uwe moeder, die men eer voor uwe oudſte zuster groeten zou, bij een vriendenpartijtje; — zij is zeer geſchikt, om de jonge luſt wat in toom te houden, als zij wat wild worden.” — „Dat willen wij niet hopen, Mijnheer! zeide de oude Jufvrouw, zich tot HELLEMANS wendende.” Onder het ſpelen werd men al vrolijker en vrolijker, en VERBRUGGEN maakte van tijd tot tijd, als 'er vrouwen of harten in het ſpel te pas kwamen, al vrijer en vrijer aanmerkingen, ja liet 'er wel eens eene grove dubbelzinnigheid onderloopen. HELLEMANS zag, hoe dan nu de eene dan de andere der zusters de hand voor de oogen hield, om haar gezigt te bedekken, maar eenmaal, hoe Juffer BETJE, hare hand wat vroeg wegnemende, op eene ſchelmſche wijze grimlagchte.

Toen

Digitized by Google

Toen men eene poos gespeeld had, en HELLEMANS genoeg verloren had, om de oesters schuldig te zijn, ging men aan het zingen. HELLEMANS was geheel verwondering over de fraaiheid van de stemmen der beide meisjes, en vooral over die van Jufvrouw MIETJE, die de zachtste en smeltendste had, en welker keus viel op de aandoenlijkste en teederste wijzen — terwijl VERBRUGGEN en BETJE liedjes zongen, die van eenen vrolijker aard, ja, waarvan de woorden geheel niet kiesch waren. Ook ontglipte het der aandacht van HELLEMANS niet, hoe zich VERBRUGGEN van tijd tot tijd eenige vrijheden bij Jufvrouw BETJE veroorloofde, die hem denken deden, dat hij meer dan een gewone kennis van haar was, zijnde 'er onder het spel ook aan beiden reeds uitdrukkingen ontvallen, die hem eenigzins het voorkomen van een' vriend van het huis gaven.

De maaltijd werd nu aangerigt en ook de oude Jufvrouw verscheen; maar deze had zoo zware hoofdpijn gekregen, dat zij zich spoedig, na het gebruik van slechts weinige oesters, verwijderde, heengaande met de vermaning, dat men het toch niet te laat zou maken, en niet te luidruchtig wezen, want de buren daar naast waren zulke fijne en kwaadsprekende menschen.

Met het gebruik van de spijs werd ook dat van den drank niet vergeten, en al hooger en hoo-

hooger ſteeg de vrolijkheid, en tevens ook de gemeenzaamheid tusſchen VERBRUGGEN en Jufvrouw BETJE. Jufvrouw MIETJE, ſchoon ſtiller van aard, werd ook vrolijker en levendiger en HELLEMANS, opgewonden door den drank, welken zij hem met vriendelijke uitnoodigingen aanbood, aangenoopt door hare vriendelijkheid, gulhartige en bekoorlijke ſchoonheid, en vrijmoediger geworden door het voorbeeld van zijnen vriend VERBRUGGE bij hare zuster, zou geen jeugdig hart in den boezem hebben omgedragen, en eene gevoelloosheid hebben moeten bezitten, welke geheel zijn geval niet was, zoo hij zich mede geene vrijheden bij Jufvrouw MIETJE veroorloofd had; vrijheden, welke, ſchoon te groot, dan dat een meisje, dat hem ſlechts een' halven dag gekend had, had behooren toe te laten, echter niet haalden bij die, welke hare zuster niet ſchroomde toe te ſtaan aan VERBRUGGEN, en toch van dien aard waren, dat zij haar niet lager, dan onder die van eene zeer toegeeflijke ſchoone, rangſchikten. - Het was ondertusſchen zeer lang over middernacht, eer het gezelſchap ſcheiden kon, en, bij het afſcheid, dat HELLEMANS van Jufvrouw MIETJE nam, bood zij den winkel van hare moeder zijne aandacht op eene wijze aan, die geene geheime uitnoodiging tot het herhalen van dit bezoek behelsde, terwijl Jufvrouw BETJE tegen VERBRUGGEN zich ontvallen liet, dat het

HEL-

Digitized by Google

HELLEMANS hoorde: „Tot, morgen avond! neen, tot van avond, WILLEM!"

Op ſtraat gekomen, ſtapten HELLEMANS en VERBRUGGEN eerst een poosje ſtilletjes voort, totdat de laatſte het afbrak, zeggende: „Wel-nu, wat zeg je 'er van, ROBBERT! zijn dat geen lieve meiden? Dat is wat anders, als met je neus in de boeken.... niet waar? — en zulke fatſoenlijke meisjes! niet waar?"

HELLEMANS. Ik heb niets op het fatſoen dier meisjes te zeggen.... maar....

VERBRUGGEN. Wat maar.... je moet 'er ook maar niets van zeggen....; het zijn de beste, de mooiſte en liefſte meiden, die 'er in *Leyden* zijn.... Ik heb er dan al wat plaiſier bij gehad.... Menig een avondje heb ik er geſleten....; en jij met je maar moogt me wel bedanken, dat ik je er meê in kennis gebragt heb....

HELLEMANS. Ik ken haar niet langer, dan van dezen namiddag.... maar....

VERBRUGGEN. Al weêr dat vervloekte maar.... zulke meisjes hebben geen maar.... máár zulke drooge Amſterdamſche jongens, als jij bent, die hebben een groote maar. Ik denk, dat MIETJE nu al tegen BETJE zegt: die Mijnheer HELLEMANS is een vriendelijk en beleefd heer; maar.... vatje.... vatje...!

HELLEMANS. Ik geloof ja! ik geloof ja! — (*nu waren zij juist voor het huis van* VER-

BRUG-

BRUGGEN *gekomen*,) èn ik wensch u verder een goeden nacht!

VERBRUGGEN. Mede een goeden — heel goeden nacht! en dat je vooral niet droomen moogt van Jufvrouw MIETJE, of van haar maar....

Juist floeg de klok van de Akademie drie uren, toen HELLEMANS aan het huis, waar hij woonde, aanklopte, en hem oogenblikkelijk daarna de Jufvrouw en de meid de deur openden — roepende de laatfte: „Het is Mijnheer HELLEMANS! God dank!" En de andere: „Mijnheer! gij leeft....! Wat ben ik doodelijk en doodelijk ongerust geweest. Gij waart met uwe fchaatfen uitgegaan, en wij dachten niet anders, of gij waart verdronken.... Wij konden niet naar bed komen...." — „Het doet mij leed, hartelijk leed.... dat ik u zooveel angst veroorzaakt heb, hernam HELLEMANS; ik ben al voor den avond in *Leyden* geweest; maar mijn vriend VERBRUGGEN.... Ik had beter gedaan met mijne fchaatfen eerst te huis te brengen. Geef mij mijn nachtlicht.... en maak u nooit weêr zoo bekommerd over mij. Goeden nacht!"

HELLEMANS op zijne kamer gekomen, zag de *Dictata*, welke hij voornemens geweest was dien avond te beftuderen, op zijne tafel liggen. Hij wilde nu beproeven, om dezelve na te lezen, maar hij gevoelde zich daartoe geheel ongefchikt, en befloot, om maar plotfeling naar bed te gaan; en zich met drift uitgekleed hebben.

Digitized by Google

bende, stortte hij in hetzelve neder en sliep in.

Hij ontwaakte nu ook veel later dan naar gewoonte, en zag zich daardoor genoodzaakt het eerste collegie van dien dag te verzuimen. Daarenboven was hij in eene zeer ongunstige luim, en zag op den jongsten avond en nacht met ontevredenheid terug, zich verbeeldende, dat VERBRUGGEN hem, ten aanzien dier Juffrouwen VAN DAM, misleid en zich ten zijnen koste vermaakt had. Nog zat hij in die overdenking, toen zijn vriend DE DEKKER boven kwam en hem verklaarde, dat hij gisteravond tot tweemaal toe aan zijne kamer geweest was, maar hem niet te huis gevonden had; terwijl zich de goede Juffrouw beneden niet weinig ongerust maakte, of hem op schaatsen ook iets kwaads was overgekomen. ROBBERT was van veel te openhartigen aard, dan dat hij voor DE DEKKER verbergen wilde, wat hem sedert gister namiddag, toen zij te zamen gegeten hadden, *wedervaren* was. Met veel aandacht luisterde DE DEKKER naar het verhaal van zijnen vriend, dat hij, zonder hem in hetzelve te storen, geheel liet uitvertellen, en, toen hem HELLEMANS vroeg, wat hij van die historie dacht, antwoordde hij met eenen grimlach: „Mij dunkt, dat gij 'er nog al vrij wel afgekomen zijt, ROBBERT! naar dat gij met zulke beruchte Juffertjes ten ijs geweest zijt."

HELLEMANS. Beruchte Juffertjes! wat zegt gij?

DE DEKKER. Ik zal dezen middag over tafel haar' naam maar eens noemen, dan zult gij terstond wel hooren, welke glosfen 'er op gemaakt worden. Zij hebben zich, als 'er niet meer gebeurd is, als gij mij verhaald hebt, gelijk ik vertrouw, gister avond uitmuntend zedig gedragen, en om u in het net te krijgen, een' zeer pijnlijken avond voor zich doorgebragt....

HELLEMANS. Schoon ik niet zeggen kan, dat Juffrouw METJE zich onzedig of onkiesch gedroeg, was 'er toch niet veel op het bedwang, dat zij zich aandeed, te roemen, en nog minder op dat van hare zuster BETJE....

DE DEKKER. Maar ééne vraag, eer wij verder voortpraten? Zijt gij voornemens, om dezen avond, volgens de uitnoodiging, u gedaan, die lieve zusters met die hupfche moeder weder te bezoeken?

HELLEMANS. Geheel niet, DE DEKKER! en al was ik het voornemens geweest, na hetgeen gij mij daar gezegd hebt, zou ik 'er toch van afgezien hebben, want ik geloof, dat dat huis geheel niet pluis is....; en als ik alles zoo ga indenken, dan kan de zedige Juffrouw METJE wel nog flimmer geweest zijn, dan hare zuster.

DE DEKKER. Hoor, HELLEMANS! om dan maar

maar goed Hollandsch te praten, beide die zusters zijn van een meer dan verdacht karakter, maar door dat zij nog al eene zekere soort van fatsoen voor het uiterlijke weten te houden, gevaarlijker, dan die, welke, den schijn afleggende, bij den eersten opslag blijken geven, wat zij zijn. Al zulke Heeren, als die VERBRUGGEN, hebben aan dat huis eenen vrijen toegang, en 'er is geen student van zijne soort, die niet van tijd tot tijd deze Juffertjes bezoekt. — Het is 'er alle dagen een leventje, zoo als men zegt, van vrolijke fransje, en die zij eens aan haar snoer weten te krijgen, laten zij geheel niet los. Dus, vriend! als gij die verkeering denkt voort te zetten, zult gij best doen met een paar Collegiën minder te houden, daar zij nog al wat tijd u zal wegnemen.

HELLEMANS. Dat is een weinigje scherp aangemerkt, DE DEKKER! daar gij reeds aan mij hebt kunnen bespeuren, dat ik meer voor het *afbreken*, dan voor het doorzetten van die verkeering ben. — Kent gij mij nog zoo weinig, dat gij gelooft, dat ik mijn' goeden naam, om nu van niets anders te spreken, wagen zou aan den omgang met zulk slag van meisjes, die, en zoo ik geloof met reden, niet in het beste gerucht staan? Neen! ik zeg, dan kent gij mij niet. Dat ik gisteren toevallig ben medegegaan, waarlijk, daarin ben ik bijna geheel lijdelijk geweest. Ik

Digitized by Google

vermoedde niets kwaads, en geloof, dat bijna ieder in mijne plaats gesteld, even eens als ik, zou gehandeld hebben. De ontmoeting op het ijs scheen zoo toevallig, dat ik geenszins denken kon, en ook nog niet zeker ben, of 'er eenige afspraak achter school. Schoon ik wel bemerkte, dat het geene Juffrouwen van eenig aanzien waren, en dat zij tot de eigenlijke Burgerklasse behoorden, zou ik mijzelve van trotschheid beschuldigd hebben, indien ik niet het meisje, met het welk ik gereden had, even als mijn vriend VERBRUGGEN het zijne had te huis gebragt.... en laat ik 'er maar regt voor uit komen: ik vond ook, dat Juffrouw MIETJE 'er regt mooi uitzag, en heel lief snapte, zoodat ook dit mij aanzette, om wat langer in haar gezelschap te zijn: en daarom was mij het verzoek van de oude Juffrouw, schoon het mij al wat vreemd voorkwam, niet onaangenaam, om daar althans een gedeelte van den avond te slijten... Toen wij verder kwamen, kreeg ik wel eenige erg, maar ik moet toch, vooral aan Juffrouw MIETJE, dit regt doen, dat ik geen' zweem van onkieschheid in haar geheel gedrag bespeurd heb.

DE DEKKER. Ja, zij staat bekend voor de slimste van beide de feeksen. — Bij de Predikanten, die het meest in trek zijn, gaat zij altijd getrouw te kerk, en dan is de devotie op haar gelaat te lezen.... Kortom, zij kan van alles.... en is nog veel geslepener, dan hare zuster.... Nu, gij

Digitized by Google

gij zult ook hare legende wel hooren, als ik maar eens aan onze tafel haar' naam genoemd heb... Maar nu in ernst, ik bid u, ROBBERT, wees voorzigtig, en laat u niet door die Sireen belezen: want ik merk, dat gij, niettegenſtaande uw goed voornemen, nog niet los van haar zijt... en ik neem het u niet kwalijk, want het is, of de natuur al hare gaven aan haar ligchaam en geest verſpild heeft, om haar gevaarlijk voor ons geſlacht te maken.

HELLEMANS. Hebt gij haar ooit geſproken, DE DEKKER!

DE DEKKER. Ja, ja HELLEMANS! toen ik eerst aan de Akademie kwam, had ik het ongeluk van onder een partij zwierbollen te vervallen, en die bragten mij in kennis, onder anderen, met de Juffrouwen VAN DAM.... Ik heb misſchien dertig en meermalen aan hetzelfde huis, waar gij gister avond geweest zijt, den nacht doorgebragt — en dat MIETJE, dat zich zoo zedig, zoo kiesch gedragen heeft, zich zoo dartel, en wellustig zien gedragen, dat zij de bekendſte ligtekooi niets toegaf.

HELLEMANS. Hemel! DE DEKKER! is het mogelijk!

DE DEKKER. Het is meer dan mogelijk... en zoo ik niet gemerkt had, dat zij op u eenigen indruk gemaakt had, dan zou ik dat nog voor mij gehouden hebben. Maar kort en goed, ROBBERT! Gij moest haar nooit weêr ſpreken....

Digitized by Google

en u wachten, dat gij ooit weêr in haar huis kwaamt.'

HELLEMANS nam deze vermaning van zijnen vriend DE DEKKER zeer in dank af, en besloot vastelijk, om zich niet weder in het gezelschap van de Juffrouwen VAN DAM te laten vinden.

VIER-

Digitized by Google

VIERDE HOOFDSTUK.

Nadat DE DEKKER vertrokken was, ontving hij eene uitnoodiging, om bij den Hoogleeraar RUSIUS den avond door te komen brengen, met twee andere studenten, en hij nam deze uitnoodiging zeer gereedelijk aan, daar hij zich met dezelve zeer vereerd achtte. Deze avond verschilde ongemeen veel bij den vorigen. Behalve den Hoogleeraar, de twee studenten, die bijna Candidaten stonden te werden, en met den Hoogleeraar over hunne Dissertatien in het breede spraken, was 'er nog tegenwoordig deszelfs bedaagde huisvrouw, eene zeer ernstige en deftige matrone, met hare dochter CAROLINA, eene jonge Juffrouw van middelmatige schoonheid, doch van hupsche zeden.

Meest bragt HELLEMANS nu den avond met luisteren door, en waagde het maar zeldzaam, om iets vraagswijze voor te stellen. Daar het reeds, toen HELLEMANS het huis van den Professor binnenkwam, vrij wat sneeuwde, en

Digitized by Google

men van tijd tot tijd berigt kreeg, dat het daarmede aanhield, kon HELLEMANS niet nalaten, met de jonge Juffrouw een praatje te maken, hoe 'er dan morgen kostelijke gelegenheid zijn zou om te narren, waarvan hij een groot liefhebber was,, met veel beleefdheid 'er eene uitnoodiging bijvoegende, om haar morgen met eene nar te komen afhalen, daar zijn paard zoo mak als een schaap was. Juffrouw CAROLINA gaf te kennen, dat, zoo hare ouders, die zeer bang waren, (daar zij hun eenig kind was) dat zij eenig ongeluk zou krijgen, het haar wilden toestaan, en zoo de Heer HELLEMANS 'er voor in stond, dat zijn paard zoo mak was, en zoo het weêr niet te koud was, zij 'er voor zich niet tegen zou zijn.

De Heer RUSIUS en zijne huisvrouw maakten nog al vele bedenkelijkheden, maar evenwel zoo niet, of HELLEMANS zag zich, uit hoofde van zijne uitnoodiging, verpligt, om den volgenden dag CAROLINA RUSIUS, met eene nar af te halen. Het had dien nacht wel blijven sneeuwen, maar het was den volgenden dag vrij zacht en helder zonneschijn weêr — en tegen half twaalf reed HELLEMANS, met zijn bruintje voor de nar, naar het huis van Professor RUSIUS. Naauwelijks had zijn paard eenige stappen gedaan, of de student VERBRUGGEN schoot uit eene dwarsstraat hem op zijde: „Zoo, zoo, riep hij, bij hem op de nar springende, gaat dat naar MIETJE VAN DAM?...

Nu

Nu gij moogt het ook wel goed maken, dat gij 'er gisteravond niet geweest zijt.... Die meid is dol op je, en zie, jij bent te huis gebleven..." „Alles mis, alles mis, zeide HELLEMANS, ik ben gister avond bij profesfor RUSIUS geweest.... en nu rijd ik zoo regtstreeks naar zijn huis, om daar zijne dochter, Jufvrouw CAROLINA, af te halen, om met haar een toertje te narren, zooals ik haar gisteravond beloofd heb...." — Nu barstte VERBRUGGEN los in lagchen, dat hij bijna van de nar tuimelde, en gebruikte verder de onbetamelijkste uitdrukkingen omtrent de dochter van den profesfor, en de ruwste vergelijkingen tusfchen haar en MIETJE VAN DAM. Eer hij echter nog van de nar fprong en de zijde van HELLEMANS verliet, zeide hij: „Nu, ik ga zoo te viervoet naar MIETJE en BETJE, om haar die grap te verhalen... en als gij 'er van avond komt, dan zult gij wat moeten voorhouden, dat gij met CAROLIENTJE KRAAKPORSELEIN genard hebt."

Hellemans, die zeer vast befloten had, om niet weder in het huis dier Juffertjes te komen, ftoorde zich weinig aan die bedreiging, en haalde Juffrouw CAROLINA RUSIUS, welke reeds in orde gekleed was, af, die hem door den vader en moeder met de grootfte zorgvuldigheid, als hun dierbaarst pand, werd aanbevolen, en door beiden tot aan de nar toe uitgeleî gedaan. HELLEMANS zag met groot genoegen, hoe uit-

Digitized by Google

muntend weltevreden Juffrouw CAROLINA was, (die het maar zeer zeldzaam vergund werd van onder de ouderlijke vleugelen eenige oogenblikken door te brengen) omdat het haar van deze uitspanning geoorloofd was gebruik te maken. Zij reden eerst het geheele Rapenburg langs en kwamen over de Breêstraat op den Rijn voorbij het huis van de Weduwe VAN DAM. — VERBRUGGEN, die, daaraan huis zijnde, hem aan de overzijde van den Rijn had zien aankomen, plaatste zich, tegen dat hij voorbij kwam, met de beide Juffers VAN DAM op de stoep: — en, zoo als HELLEMANS vlak voor de deur was, begon hij in zijne handen te klappen en hoezée te schreeuwen, dat het paard voor de nar, door het rinkelen van de bellen heen, daarvan schrikte, de ooren steil opzette en met groote drift begon voort te schieten. HELLEMANS zag ook, schoon hij met zijn paard genoeg te stellen had, hoe de beide Juffers de handjes in de zij' zetten en schaterden van lagchen.

Juffer CAROLINA schrikte zeer over de vermeerderde snelheid van zijn paard, en vroeg hem, of 'er ook zwarigheid bij was.... of het beest ook zou gaan hollen?... HELLEMANS gaf haar te kennen, dat zij niets te vreezen had, dat (zoo als zij ook zag) hij volkomen het paard meester was, en dat hij tegen verdere studentenpotsen op zijne hoede wezen zou. „Dat hoop ik, zeide CAROLINA, want ik ben

daar

Digitized by Google

daar vrij wat geſchrikt.... en dat die twee pronkepinkjes van meisjes, die Juffertjes VAN DAM, 'er zoo om ſtonden te lagchen, om dat ik ſchrikte, dat vind ik gansch niet mooi; maar men heeft van zulk gemeen volkje ook niet anders te wachten..." HELLEMANS hoorde daar op nieuw eene zeer ongunstige beſchrijving van de twee Juffertjes, waarmede hij den avond van eergisteren had doorgebragt. Hij reed verder in groote bedaardheid met Juffrouw CAROLINA *Leyden* op en neêr, en bragt haar, na anderhalf uur rijdens, tot groot genoegen van hare ouders, zonder het minſte letſel, terug, en werd zeer gulhartig daar te eten genoodigd, als een blijk van hun bijzonder genoegen, om dat hij dit wintervermaak hunne zoo beminde CAROLINA had aangedaan.

Onder den maaltijd verhaalde CAROLINA natuurlijk de kleine onaangenaamheid, die zij op den Rijn hadden gehad, maar ook, hoe de Heer HELLEMANS in eens het paard weder tot bedaren gebragt had. — Zij kon ook niet zwijgen, hoe dit voor de deur van de Weduwe VAN DAM gebeurd was, en hoe die twee ondeugende meiden haar hadden uitgelagchen, in plaats van haar een glas water voor den ſchrik aan te bieden.... „Ja! ja! zeide Mevrouw RUSIUS wat moet men niet wachten van zulke Juffertjes, die 'er haar werk van maken, om de kinderen van fatſoenlijke lieden, die hier op de ſtudie liggen,

om

om eer en goed te helpen." Dit werd met zooveel fcherpheid uitgefproken, dat vader RUSIUS 'er op aanmerkte: „Maak u niet moeijelijk, mijn lieve vrouw! over een flag van volkje, dat uwen toorn niet verdient, en bij mij te weinig in aanmerking komt, om een oogenblik de aangenaamheid van den maaltijd te verftoren.

HELLEMANS nam, na den maaltijd, affcheid van den Hoogleeraar, zijne huisvrouw en dochter, zich wel zeer in aller vriendfchap aanbevelende, en tevens aanbiedende, om, indien de fneeuw zoo mooi bleef, op een andermaal het narpartijtje te herhalen. Hij ging nu naar zijne kamer, om den verzuimden tijd in te halen, en de *Dictata*, die hij ten achter geraakt was, bij te fchrijven. — Naauwelijks had hij daar een uur mede bezig geweest, of 'er werd zeer woest aan de deur geklopt. Dezelve geopend zijnde, vloog VERBRUGGEN zeer driest de trappen op, en ftond voor de oogen van HELLEMANS, zeggende, met een behoorlijk lardeerfel van vloeken: „Zitje daar zoo uitgekleed te fcriblerusfen. Tut! tut! en wij zitten je aan den Rijn te wachten.... Kom! kom! de rok aan en met me meê.... met me meê."

HELLEMANS. Ik ben niet voornemens, VERBRUGGEN, om met je meê te gaan. Ik moet van avond werken....

VERBRUGGEN. Werken.... werken.... (*en meteen*

Digitized by Google

en nam deze den inktkoker en ſmeet dien over de papieren, die HELLEMANS *beſchreven had*) werken zult gij niet.

HELLEMANS. (*Zeer toornig.*) Dat is beestachtig van je gedaan, VERBRUGGEN! — Wie denk je, dat ik ben?... Voor den middag heb jij het 'er op toegelegd, dat ik, met een fatſoenlijke Dame narrende, een ongeluk met mijn paard zou krijgen — en nu kom jij op mijne kamer en, omdat ik niet oogenblikkelijk mijn pen neêrleg, ſmijt jij den inktkoker over mijne papieren.... Dat zal hier zoo niet gaan.

VERBRUGGEN. (*Schaterende van lagchen.*) Wel, mijn lieve manneke! maak u zoo boos niet.... maak u zoo boos niet.... tegen een' ſtudent, die zoolang aan de Akademie geweest is....

HELLEMANS. (*Met drift opſtaande.*) En nu zeg ik u, dat gij oogenblikkelijk mijne kamer ruimen zult, of dat ik u die op eene onzachte manier zal doen ruimen.

VERBRUGGEN. Nu, dat zou ik wel eens willen zien, halve groen!

Naauwelijks had hij dit gezegd, of HELLEMANS greep hem op eene zoo geduchte wijze aan, ſleepte hem van de trappen, hoe hij worstelde, af en ſmakte hem in het voorhuis neder, zeggende: „Juffrouw! laat Mijnheer VERBRUGGEN de deur uit.” — VERBRUGGEN, die geenszins dezen aangreep of ſmak verwacht had, vertrok

Digitized by Google

trok vloekende en ſcheldende, en HELLEMANS was door gramſchap te hevig aangedaan, toen hij zijnen zoo baldadig vernietigden arbeid vond, dan dat hij met ſtuderen voort kon gaan; — en in zijne kas rondzoekende, om een boek te vinden, viel zijn oog juist op SENECA *de Ira* (SENECA *over den Toorn*), en hij had het genoegen te ondervinden, daarin lezende, dat hij, hoe grovelijk beleedigd door VERBRUGGEN, allengs de de gramſchap van zijn gemoed voelde bedaren. Hij was reeds gevorderd tot dit treffend gedeelte, en dus bijna de verhandeling ten einde: *Adjice nunc, quod niſi bene te ipſe ſuccenderis, et ſubinde, cauſſas quibus ſtimulerit, renovaveris, ſua ſponte ira diſcedet et vires illi dies ſubtrahet, quanto ſatius est a te illam vinci, quam a ſe* (*), toen 'er aan zijn kamerdeur getikt werd.

VERBRUGGEN had zich ondertusſchen, na zijne onaangename ontmoeting bij HELLEMANS, naar het huis van de Juffrouwen VAN DAM begeven, en daar deze uit het vorig gedrag van

(*) SENECA *de Ira*, *Lib. III.* 28.
Voeg hier nu bij, dat, zoo gij u zelven niet hebt aangezet, of de oorzaken, waardoor gij aangeprikkeld wordt tot gramſchap, niet vernieuwd hebt, de gramſchap van zelve zal wijken, en ieder dag hare krachten verminderen; hoeveel beter is, dat zij door u, dan dat gij door haar overwonnen wordt.

Digitized by Google

van HELLEMANS bespeurd hadden, dat hij verre van karig was, oordeelden zij het best, om zoodanig een' nieuweling aan haar snoer te houden. Nadat zij dus de hevige gramschap van VERBRUGGEN hadden ter neêr gezet, en hem, zonder eenige ontzetting, alle duivels uit de hel hoorden braken, sloegen zij eene verzoening met den Heer HELLEMANS voor. Jufvrouw MIETJE begreep, dat een voorslag van hare zijde misschien den meesten ingang vinden zou, en schreef hem dus een klein biljet van dezen inhoud: „Alles, Mijnheer HELLEMANS! alles, „wat 'er tusschen u en den Heer VERBRUGGEN „is voorgevallen moet vergeten en vergeven zijn. „Gij zijt beide te goede vrienden, om lang „boos op elkander te zijn. Laat ik de bemiddelaarster zijn. Wij kunnen geen partijtje maken met ons drieën; wij zitten naar u te wachten. Ik heb ook nieuwe muzijk van daag gekregen. Gij zult zoo onbeleefd of onverzoenlijk niet kunnen zijn, om dat voorstel af te „*slaan* aan uwe dienaresse MIETJE VAN DAM."

Dit biljet werd nu aan het huis van HELLEMANS gebragt, bij hem boven gegeven en de brengster wachtte op bescheid. Daar nu de gramschap van HELLEMANS uitgedoofd was, en de gebluschte toorn gewoonlijk door eene groote zachtmoedigheid en eene genegenheid tot vergeeflijkheid wordt opgevolgd, had het biljet van Juffrouw MIETJE bij de eerste lezing vrij wat in-

Digitized by Google

ingang op het hart van HELLEMANS, en het verschilde weinig, of hij was tot het besluit gekomen, om, ondanks alles, wat hij voorgenomen had, zijn bezoek bij die Juffers te herhalen. Hij stond reeds op, om aan de brengster te zeggen, dat hij komen zou, toen hij het briefje nog eens inzag, en door den ongemeen vriendelijken toon henen de laagheid gewaar werd van een meisje, om aan een' student te schrijvên, dien zij maar eenmaal gesproken had. — Hij stapte eenige keeren met groote schreden zijne kamer op en neêr, en, toen de brengster, die het wachten verveelde, op antwoord aandrong, greep hij, in zekere drift, de pen op en schreef slechts deze vier woorden: „Ik zal niet komen." — „Daar, daar is het antwoord, zeide hij tegen de meid, die om antwoord kwam: laat zij 'er zich spoedig meê wegpakken." HELLEMANS was over deze zegepraal, die hij op zich zelven behaald had, voldaan, want het bekoorlijk beeld van MIETJE had hem bij het lezen van het biljet voor den geest gespeeld; maar toch te zeer was hij geslingerd geworden door verscheidenheid van aandoeningen, dan dat hij dezen avond lust had, om denzelven aan zijne gewone letteroefeningen toe te wijden. Ook wilde hij zich niet blootstellen aan verdere verzoeken, die 'er misschien van het huis der Juffrouwen VAN DAM te wachten waren: hij sloeg dus ook zijnen *Seneca* toe, en ging naar den

Burg,

Digitized by Google

Burg, waar in het logement, toen nieuw gebouwd, een zoogenaamde gemeene haard gevonden werd, waarbij vele studenten en Leydsche burgers den avond gewoon waren met een praatje of spelletje te slijten. Men was eenigzins bij den eersten opslag verwonderd, toen men HELLEMANS, die den naam bij de daad had, dat hij een groot student was, en 's avonds altijd in de boeken als begraven zat, 'er zag inkomen. Dit nam echter niet weg, of hij was zeer welkom, en weldra in een gesprek gemengd, dat verscheiden studenten, op een hoopje staande, met elkander hielden over het aanleggen van eene gemaskerde Sledevaart, bij avond, met toortslicht te houden. Dit was een voorslag, waartoe zich HELLEMANS zeer spoedig leende, en betoonde, dat zijn vernuft zeer vruchtbaar was in het uitdenken van middelen, om die op eene statelijke en prachtige wijze te houden; en om te toonen, dat hij krachtig de zaak wilde ondersteunen, was hij niet beschroomd, om de eerste zijnen naam te teekenen voor eene som, die aanduidde, dat hem deze onderneming regt ernst, en het tevens hem aangenaam was, om die Sledevaart met een' vriendelijken avondmaaltijd en danspartij in den *Burg* te besluiten.

Een der oudste studenten, daar tegenwoordig, kon niet nalaten aan te merken, dat hij zich verwonderde, dat de Heer HELLEMANS, dien men

anders voor een' zoo groot filosoof hield, en die als aan zijne kamer genageld was, nu in dit geval zoo haantje de voorste was, en zoo den breêveertien speelde. Aan HELLEMANS ontglipte die aanmerking niet, maar hij gaf hem te verstaan: „Gij ziit verre de plank mis, Mijnheer! als gij denkt, dat ik, omdat ik veel van de studie houd, een vijand van plaisier en uitspanningen ben: en waarlijk, mij dunkt gij hebt al gelegenheid gehad, om mij te zien paardrijden, wandelen, en, zoo gij met mij buiten geweest waart, zoudt gij mij dikwijls hebben kunnen zien kegelen, kaatsen, enz. Ook heb ik reeds, staande dat 'er ijs gelegen heeft, dikwerf togten van beteekenis gedaan; — dus ben ik een wezenlijk liefhebber van uitspanningen, vooral van die, welk met groote beweging vergezeld gaan, en van eenen mannelijken aard zijn....; maar, schoon ik geen geslagen vijand ben van bier- en wijnhuizen, ik ben 'er zeer tegen, ja, ik kan 'er geene uitspanning in vinden, om daarin 's morgens en 's avonds den kostelijken tijd door te brengen met het lezen van nieuwspapieren, die voor de helft met leugens worden gestoffeerd, om dezelve vol te krijgen; of met praatjes over stedelijke gevalletjes, die door kwaadsprekendheid dikwijls zeer vergroot worden, en, op de keper beschouwd, naauwelijks de aandacht van een verstandig mensch waardig zijn; terwijl het overige van den tijd besteed wordt in spelen, die ik wel

voor

Digitized by Google

voor een of twee uren eens of tweemaal op eene week kan meê doen, maar welke mij anders deerlijk, om hunne eenzelvigheid, vervelen; of in het wisfelen van kwinkflagen en geestigheden, die zoo verfleten zijn, als de weg naar *Rome*, en waarvan het lagchen dikwerf zoo fmakeloos is, als de kwinkflag zelve." — „Eene mooije befchrijving, waarachtig eene mooije befchrijving, zeide nu een ander, die de Heer HELLEMANS daar geeft van bijéénkomften, waar de braaffte en gegoedfte burgers van de ftad *Leyden*, en de knapfte en beste ftudenten zich dagelijks laten vinden. Hij fpreekt 'er van, als of hij alle dagen hier is, en hij komt toch maar te hooi en te gras." — „Men hoeft 'er, voerde hem een uit den hoop tegen, ook niet dikwijls te komen, want men ziet 'er altijd hetzelfde herhalen.... Ik kom 'er meer uit gewoonte, dan om dat ik 'er mij vermaak." — „Ja, riep een ander ftudent, *femper recoquunt cramben;*" en weêr een ander ftudent: „Dikwijls als ik die dagelijkfche gekheden zie, *difficile est fatyram non fcribere.*" — „Och, beet HELLEMANS hem in het oor, vermoei u niet, het is een volkje, dat geene fatyre waardig is."

Nu begon men eenige zwarigheden te maken, of misfchien Heeren Profesforen en bijzonder de Rector Magnificus iets tegen de fledevaart zou hebben. „Wel, zeide HELLEMANS, dat wij 'er

dan den Rector vooraf kennis van geven. En heeft hij 'er iets redelijks tegen, dan laten wij het achter, en ftemt hij het toe, welnu, dan doen wij het van vrijer harte, en geven eene ferenade voor zijne deur. Als een der andere ftudenten met mij mede wil, zullen wij het hem morgen gaan berigten." Het duurde eene geruime poos, eer zich uit hun midden een daartoe aanbood: want men had niet gaarne met dien Heer wat te ftellen: men was wel eens in gevallen betrokken, waardoor men met hem op een' afftand raakte, en al zulk foort van blaauwe verontfchuldigingen meer, waarvan echter de gronden zeer wel waren op te fpeuren, doch die de ontwerpers derzelve niet veel eer aan deden.

Den volgenden dag ging HELLEMANS met den anderen ftudent bij tijds naar den Rector Magnificus COCCEJUS, die hen op de heuschfte wijze ontving, en zich zelfs vereerd achtte met deze zoo befcheiden kennisgeving; 'er bijvoegende, dat het hem zeer aangenaam was, daarvan bij tijds kennis te dragen, opdat hij dus in ftaat zou wezen zijne collega's daarvan te verwittigen, die ongetwijfeld met hem genoegen zouden vinden in eene Sledevaart der ftuderende jeugd aan 's Lands Univerfiteit; daar hij vertrouwde, dat door de aanleggers alles zou worden in het werk gefteld, wat van hun afhing, om de eer van de Akademie niet te ontluisteren door grappen, die

be-

Digitized by Google

beter aan de Rederijkers voegden, of door baldadigheden, die men eer van het laagst gemeen, dan van ſtudenten, verwachten mogt.

De ſneeuw bleef niet alleen gelukkig liggen, maar werd nog met eene goede hoeveelheid vermeerderd tegen den avond, dien men tot de Sledevaart bepaald had. Het was gelukkig een dier ſchoone winteravonden, waarop de geſtarnten zoo helder aan den hemel blonken, en tevens de koude zooverre gematigd was, dat zij alleen toereikte, om de gevallene ſneeuw voor ontdooijen te bewaren, toen deze Sledevaart ondernomen werd. In de eerſte ſlede was eene bende ongemaskerde muzijkanten geplaatst, welke eenen fraaijen vaderlandſchen marsch bliezen; — hierop volgde in eene zeer prachtig opgetooide ſlede eene perſoon, de Univerſiteit van *Leyden* voorſtellende als eene Maagd, van alle de daarbij benoodigde optooiſels voorzien, en met het wapen der ſtad pronkende; — verders in onderſcheiden ſleden de Godgeleerdheid, de Regtsgeleerdheid, de Geneeskunst en de Wijsbegeerte, alle voorzien van die zinnebeelden, welke dezelve bij den eerſten opſlag kenbaar deden worden. — De volgende ſleden ſtelden den Koophandel, Zeevaart, Fabrijken en Handwerken, alle op de eigenaardigſte wijze ingerigt, voor; terwijl de geheele trein gevolgd werd door een aantal ſleden met ongemaskerde, en geene bijzondere hoedanigheden voorſtellende perſonen;

Digitized by Google

en alles opgesloten door eene andere bende muzijkanten. Eerst hield men stil voor het huis van den Rector Magnificus, waar men, gelijk verder voor de huizen van alle de overige professoren, eene serenade gaf. — Bij dezen optogt geleidde HELLEMANS de dochter van den Hoogleeraar RUSIUS, en ook hij was het, die haar op het bal, dat na den afloop van de prachtige Sledevaart in den *Burg* gegeven werd, vergezelde.

Vele der studenten dachten, dat HELLEMANS inderdaad het oog had op Juffer CAROLINA, omdat hij deze eene zoo uitstekende oplettendheid scheen te betoonen, en de student VERBRUGGEN bragt 'er het zijne niet weinig aan toe, om door ongezouten spotternijen dat denkbeeld te doen veld winnen. Alles kwam echter bij HELLEMANS alleen voort uit het voortreffelijk beginsel van dankbaarheid, die hij aan den Hoogleeraar RUSIUS schuldig was, niet alleen voor deszelfs uitstekend en minzaam onderwijs, maar ook voor het bijzonder vertrouwen, waarmede hij hem vereerde. Op deze partij toonde hij ook, hoezeer hij zich bijzonder met Juffrouw CAROLINA bemoeide, zulk eene algemeene vriendelijkheid en gespraakzaamheid ten aanzien van andere Juffers, daarop tegenwoordig, dat het CAROLINA geenszins in het hoofd kon komen, dat hij jegens haar eenige genegenheid bij uitsluiting had opgevat.

Het

Het bleek ook verder op deze partij, dat hij voor den besten en onvermoeidsten danser niet behoefde onder te doen, daar hem de Leydsche Jufferschap, om houding, gestalte en vlugheid, onder elkander fluisterende, roemde. De naam van HELLEMANS was in haren mond bestorven.

Digitized by Google

VIJFDE HOOFDSTUK.

Toen de winter zachtjes week, noch het ijs, noch de sneeuw langer vermakelijkheden aanbood, en echter de overgang van dat jaargetijde tot de lente de vast lengende dagen nog van het aangename des voorjaars beroofde, wijdde zich HELLEMANS met verdubbelde vlijt aan zijne letteroefeningen, en zoowel de Hoogleeraar RUSIUS als GRONOVIUS, betuigde, dat zij nimmer een' student gezien hadden, welke door hem overtroffen werd, niet alleen in het vlijtig bijwonen hunner Collegien in de Regten en de Historie, maar, die, als het te pas kwam, blijken gaf van het vlijtig bestuderen van alles, wat in betrekking stond tot hetgeen zij, elk in zijn bijzonder vak, leeraarden. — Intusschen vermeerderden ook vast zijne kennissen, en hij was niet zoodanig aan zijne kamer verbonden, als 'er hier of daar eene partij was onder studenten, of hij liet zich daar gaarne vinden. Evenwel vermijdde hij, zooveel mogelijk, de ruwsten onder hen, onder wel-

Digitized by Google

welke nu VERBRUGGEN meer en meer geheel verviel, en die, sedert het gebeurde op deszelfs kamer, toen hem zoo onzacht de deur gewezen was, altijd eene heimelijke vrees voor, maar, zoo als laaghartigen bijzonder eigen is, tevens eenen heimelijken wrok tegen HELLEMANS gehouden had.

Het was eene eigenschap van het karakter van HELLEMANS (en waarlijk geene ongelukkige voor iemand, die zich toelegde op de wetenschap, die bijzonder strekken moet, om voor de regten der onschuld te waken) om iemand, die door zijnen magtiger onderdrukt of beleedigd werd, bij te staan en te beschermen. Meermalen gaf hij hiervan blijken, wanneer men jonge studenten, in krachten noch in bekwaamheden tegen oudere opgewassen, wilde verdrukken, en tot een' speelbal van spot en plaagzucht maken. Op zekere partij was dit bovenal het geval, en wel bijzonder door de ophitsingen van VERBRUGGEN, die het 'er tevens op gezet had, om HELLEMANS in de lij te brengen. VERBRUGGEN had een' der jongste studenten, VAN BUSSEM geheeten, reeds eene grootere hoeveelheid dranks weten in te dringen, dan dezelve verdragen kon, en maakte hem daarna tot het voorwerp van algemeene bespotting, ja liet niet na van bespotting tot baldadigheden over te gaan. Eerst sneed hij hem eene lok van het haar, en ging nu voort met dezelve in brand te steken en den jonge-

Digitized by Google

ling onder den neus te houden, hetwelk een algemeen gelach verwekte, tot dat HELLEMANS dit spelletje verdroot, en hij met dien ernst, die hem, als het op wezenlijke zaken aankwam, eigen was, tusschen beiden schoot, zeggende: „De eerste, die nu weder eene hand aan VAN BUSSEM slaat, die beleedigt mij. Ik neem het voor hem op, als of hij mijn broêr was. Eerst hebt gij hem weerloos gemaakt en nu zoudt hij hem mishandelen?" — Schoon de anderen, die reeds wisten, dat, als HELLEMANS sprak, zulks hem meening was, spoedig aflieten, ging VERBRUGGEN voort, en kwam met zijne schaar in de hand, om de tweede lok aan VAN BUSSEM af te snijden; doch nu schoot HELLEMANS toe en wrong hem de schaar met groot geweld uit de handen, schoon hij zich met dezelve kwetste, maar zette tevens VERBRUGGEN op eene zeer onzachte wijze neder, hem vragende, of hem de avond vergeten was, toen hij hem, door zijne onbescheidenheid, genoodzaakt had, hem zijne kamer te doen verlaten. — Nu oordeelde het HELLEMANS tijd, om, wat ook de Gastheer van blijven sprak, heen te gaan, en nam den jongeling, die met moeite voort wilde, onder den arm, om denzelven te huis te brengen: dit ging zeer tragelijk in zijn werk, en HELLEMANS had moeite genoeg, om hem voort te krijgen, toen de bedwelming bij denzelven, op straat gekomen, toenam. Dit oogenblik

Digitized by Google

blik nam VERBRUGGEN, die reeds lang op wraak bedacht geweest was, en nu op nieuw tegen HELLEMANS fel verbitterd was geraakt, waar, om zijn ondeugend voornemen tegen HELLEMANS ten uitvoer te brengen. Hij had, nameliik, eenige steenen in zijn' zak verborgen, en HELLEMANS en VAN BUSSEM voorbijgaande, smeet hij die, daar hij van verre eene stille wacht bespeurde, in het huis, waarvoor HELLEMANS bezig was met VAN BUSSEM door vrij harde woorden aan te manen, om voort te gaan. Oogenblikkelijk schoot de stille wacht toe. Daar zich VERBRUGGEN gemakkeliik wist weg te maken, hield men natuurlijk HELLEMANS en VAN BUSSEM voor de bedrijvers van deze straatschenderij. — „Gij kunt, zeide HELLEMANS, met veel bedaardheid en veel ernst, Mannen! gij kunt mij en dezen jongman brengen, waar gij verkiest, maar wij zijn geen van beiden handdadig aan het inslaan van glazen. Gij merkt, dat deze jonge Heer te zeer bezorgd is, dan dat hij daartoe in staat zou zijn: dus als het een van beiden gedaan had, dan zou ik het wezen. Wilt gij, dat ik met u ga, als ik dien Heer heb te huis gebragt, die geheel onschuldig is, blijft dan bij mij... ik zal u niet ontloopen. Gij behoeft dit van mij niet te wachten. Ik zal u het ook niet kwalijk nemen, dat gij mij opbrengt, want gij betracht uw' pligt. De schijn is tegen mij; maar ik ben onschuldig...." „Nu, Mijnheer! zei-

Digitized by Google

zeide 'er een, terwijl zij al voortsukkelden naar het huis van den jongen VAN BUSSEM, nu, Mijnheer! voor eene kleinigheid zullen wij het ditmaal door de vingers zien." — „Schoft!" zeide nu HELLEMANS, „wat denkt gij, dat ik „zijdelings schuld zou willen bekennen, door u „af te koopen. Zijt gij geschikt, om voor de „veiligheid van de straten te zorgen! Wij zijn „hier voor de deur van den Rector Magnifi„cus: 'er brandt nog licht in het voorhuis. „Ik ben de student HELLEMANS, ik woon op „de Oude Vest.... Zeg mij nu, karel! wie „gij zijt. (*En meteen hem bij den kraag vattende*). „Wat belet mij, dat ik oogenblikkelijk bij den „Rector Magnificus aanklop, die mij zeer wel „kent, en u aanklaag, als een' gemeenen karel, „die zich wil laten omkoopen..." Meteen zette HELLEMANS zijnen voet reeds op de stoep van het huis van den Rector Magnificus... „In Gods naam! „maak mij en mijn vrouw en mijne zes kinderen niet ongelukkig," bad nu het beangste stoepje; en zijn kameraad zeide: „Och, Mijnheer! heb medelijden met hem; hij is anders de braafste karel, maar hij is dood arm." — „Daar„om moet men geen schelm worden, zeide HEL„LEMANS; had hij mij opgebragt, dan had hij „als een man van eer gedaan, dan zou ik hem „houden voor een' braven karel, maar nu ver„dient hij, dat hij alle nachten van dronken „studenten afgerost wordt. Gij kunt mij nog

„me-

„medenemen, als gij maar lust hebt." Nu deinsden de twee ſtille wachts af, en HELLEMANS leverde den ſtudent VAN BUSSEM aan deszelfs hospes over, dien aanbevelende, om voor den jongman te zorgen, die buiten zijne ſchuld in dezen ſtaat te huis kwam.

Den volgenden dag kwam HELLEMANS VERBRUGGEN tegen, die een' omweg zocht te maken, om hem te ontloopen, maar dit mislukte hem, daar hem HELLEMANS den pas affneed, en hem nu verklaarde, dat het zijn geluk geweest was, dat hij niet was opgebragt geworden door de ſtille wacht, want dat hij dan geene reden zou gevonden hebben, om den Heer VERBRUGGEN te ſparen; maar dat hij hem tevens nu, als een' gevaarlijken en ſlechten knaap, geheel de verkeering opzegde, en van het gebeurde geen geheim onder de ſtudenten maken zou. VERBRUGGEN ſprak nu van duëlleren en repreſaille, maar HELLEMANS voegde hem toe, dat hij geheel niet voornemens was, om met een' lagen karel, waarvoor hij hem hield, zich in een tweegevecht te wagen; maar, dat VERBRUGGEN alle dagen, wanneer hij 'er lust toe gevoelde, en 'er reden toe gaf, van zijne Amſterdamſche kneukels, welker krachten hij nu tweemaal gevoeld had, kon bediend worden.

Dit geval kon niet wel onder de ſtudenten verborgen blijven, en veroorzaakte, benevens andere, ſchoon minder geruchtmakende, dat,

ter-

Digitized by Google

terwijl de ſtudenten aan den eenen kant zijne edelmoedigheid hoogachtten, zij aan den anderen zekeren eerbied voor hem koesterden, die, ſchoon hij nog maar korten tijd Akademieburger geweest was, hem beveiligde, van zich het voorwerp te zien van die grove beleedigingen, aan welke, over het algemeen, de jonge ſtudenten blootgeſteld zijn van die vlegels, welke meenen, dat de naam van ſtudent de titel is, waaronder alles, wat buitenſporig en ſchandelijk heet, mag gepleegd worden. Door dat alle deze ſchandvlekken der Hooge School hem ſchuwden, werd hij nooit genoodigd op die partijen, waarop de beestachtigheid voorzit, en die eindigen met rinkelrooijen langs de ſtraten; het afkloppen en mishandelen van wachts, met wijsheid daargeſteld, om de goede orde te bewaren; met het inſlaan van de glasruiten van vreedzame burgers, en met het bezoeken van bordeelen, waar de voor ieder veile vrouwlieden de halfdronken lichtmisſen verbeiden, om hen tegelijk met hare geile omhelzingen, bij het ontzenuwen van hunne edelſte krachten, een gif over te zetten, dat misſchien naderhand den eerbaren ſchoot van eene onſchuldige echtgenoot beſmetten zal, en zich tot het tweede of derde geſlacht der nakomelingſchap voortplanten.

Hellemans was van eene te edele inborst, en te veel van zijne groote beſtemming doordron-

drongen, dan dat hij zich met dit geboefte ooit wilde gelijk ſtellen, ja hij achtte het zich eene eer, door dien hoop voor een' vijand van vermaak, voor een' droogen letterblokker, ja zelfs voor een' fijnbaard te worden gehouden en uitgeſcholden onder hen; want in zijne tegenwoordigheid ontzagen zich wel die ploerten, welke alleen onder de flesch en tegen de dezulken, die zij aan durven, dapper zijn, om HELLEMANS in het geringſte te beleedigen. Niet altijd toch kon HELLEMANS vermijden met eenige van die uitvaagſels der Hooge School bij deze en gene gelegenheid in aanraking te komen; en hij was geheel de man niet, om, uit zekere ſchroomvalligheid, hen te vermijden, ſchoon hij zich, zooveel mogelijk, wachtte, om eenige de minſte gemeenzaamheid met hun te hebben.

Eenmaal.... maar neen! dat wij ons liever onthouden van HELLEMANS te ſchilderen in het gezelſchap van losbollen en onverlaten, waarin hij zich als genoodzaakt zag zijne ligchamelijke *krachten* te doen gelden, om zich aan hunne ruwe handen te ontwringen, opdat hij, als geen deelgenoot van hunne buitenſporigheden geacht, misſchien in hunne welverdiende ſchande en ſtraf zou deelen. Allen toch, die nog eenig gevoel voor het goede en edele in het hart koesteren, wagen van tooneelen van woestheid en ſpoorloosheid, die men eer zou zoeken onder roskammers, paardentuiſchers en bor-

deel-

Digitized by Google

deelhouders, dan bij jongelingen, die opgekweekt worden, om eenmaal in latere dagen in Kerk, Regtbank, Raadzaal of aan het Ziekbedde, zich boven het overig gedeelte van hunne medeburgers te verheffen: — neen! volgen wij liever onzen HELLEMANS op de Promotie-partij van zijnen vriend CHRISTIAAN DE DEKKER, welke met allen mogelijken lof, tot Doctor in de Geneeskunst, na het openbaar verdedigen van zijne Verhandeling en de daarbij gevoegde ſtellingen, bevorderd was geworden. Deze maaltijd, welke met alle pracht was aangerigt, werd met de tegenwoordigheid van twee Profesſoren vereerd; ook was 'er de vader van den jongen Doctor aanwezig, en, behalve de paranimfen, verſcheiden der beroemdſte ſtudenten en eenige andere vrienden, met welke DE DEKKER verkeerd had. Het tafelgeſprek beſtond gedeeltelijk in een' aangenamen vriendenkout, in het verhaal van vrolijke ontmoetingen, en in met attisch zout beſprengde boert. — Bij gelegenheid, dat 'er een bokaal door den oudſten der paranimfen was ingeſchonken, om den jongen Doctor met zijne roemrijke bevordering geluk te wenſchen, las meer dan een der ſtudenten een gedicht ter heuſche begroeting van den jongeling, die met zooveel glans de Hooge School verliet. HELLEMANS had het ook gewaagd, om eenige weinige Latijnſche dichtregelen zamen te ſtellen, behelzende

de

Digitized by Google

de eenen vaarwelgroet aan zijnen dierbaarsten vriend, die hem bij zijne komst op de Akademie tot een' *Mentor* verstrekt had, en dien het hem zoo hard viel nu weldra zullen te moeten derven. Daar hij ondertusschen een der jongste van het gezelschap was, aarzelde hij zeer, of hij het wagen zou, om met zijn dichtstuk voor den dag te komen. Aan de eene zijde prikkelde hem de eerzucht wel aan, om hetzelve voor te dragen, maar aan den anderen kant ried hem de vreeze, (meer uit hoogmoed, dan uit nederigheid geboren) van misschien 'er met schande te zullen afkomen, om hetzelve in zijn' zak te houden, en te versmoren. Evenwel, toen de bokaal tot hem gekomen was, zegepraalde het gevoel van vriendschap, dat toch de eigenlijke toon was, waaruit dit dichtstuk was voortgevloeid, over zijnen bevreesden hoogmoed. Hij haalde, half bevende, het dichtstuk vóór het licht, dat hij, als een dierbaar pand, bij zijn hart verborgen had. En hieruit ook ontleende hij den *aanhef van zijn* dichtstukje, hetwelk hij niet eens den naam van een gedicht wilde geven, maar dat hij een heilig pand der vriendschap noemde, hetwelk hij als zoodanig, even als een' dierbaren schat, bij zijn hart bewaard had, om op dezen plegtigen stond aan zijnen vriend over te reiken. De ongekunstelde taal van het hart, die verder het geheele dichtstukje behelsde, voorgedragen met eene schoone stem, die van de aandoenin-

Digitized by Google

gen, waarmede hetzelve gemaakt was, en van zijne ontroering bij de beschroomde voordragt van zijnen eersteling, hier en daar eene bevallige trilling ontleende, behaagde zeer aan alle de aanzittenden, en HELLEMANS ondervond eene veel grootere toejuiching, dan hij zich zelven had voorgesteld. Maar het was juist deze nieuwe toejuiching, gevoegd bij de achting, welke men wist, dat de Hoogleeraren aan HELLEMANS toedroegen, die de jaloezij eeniger studenten, daar tegenwoordig, heviger tegen hem deed ontvlammen, welke zij wel voor het uiterlijk wisten te beteugelen, maar waardoor zij nog van eenen vinniger aard werd.

Nadat de Hoogleeraars en de vader van den Gepromoveerden vertrokken waren ten einde van den maaltijd, bleven de studenten nog vertoeven, en nu legden het 'er drie der studenten, dien de nijd tegen HELLEMANS in het hart gevaren was, door verscheiden drinkliederen, welke HELLEMANS nog niet kende, en waarvan de fouten met een glas *poenitet* moesten geboet worden, op toe, om dat troetelkind der Heeren Professoren (zoo noemden zij hem) eens zoo terdeeg de laag te geven, dat hij toch van deze Promotie-partij heugenschap zou hebben. Wel zocht HELLEMANS, schoon onkundig van hun laag opzet, het medezingen van die liederen te ontduiken, toen hij merkte, dat derzelver oorspronkelijk doel was, om, op eene bijna zekere wijze,

Digitized by Google

iemand te doen ſtruikelen, en die ſtruikelingen te doen betalen met tegen zijnen dank te drinken, maar eene valſche eerzucht, misſchien ontvlamd door den wijn, dien hij reeds meer dan naar gewoonte gebruikt had, en het daardoor opgewekte zelfvertrouwen, dat hij zich wel voor die misſlagen zou weten te wachten, deden hem eindelijk met de overigen volhouden. Dan, hoe het ging, en hoe zich HELLEMANS bevlijtigde, om zich voor fouten te bewaren; hij ſtruikelde gedurig meer en meer, en, daar hij zich nu in die partij gemengd had, volgde het eene glas *poenitet* op het andere, en dat al ſpoediger en ſpoediger. Gelukkig had de wijn op den geest van HELLEMANS een verdoovend uitwerkſel, en zijn vriend de Doctor bemerkende, hoe hij al doffer en doffer werd, raadde hem af te houden; doch thans begon zich het ſlechte doelwit van de drie ſtudenten al klaarder en klaarder te ontwikkelen. Een liet zich ontvallen: „Men zou nu eens zien, of die borst, die allen man te wijs was, dat blijven zou, als zij hem nog wat gevoerd hadden, enz. enz." Maar nu kwam DE DEKKER, als gastheer, tusſchen beide, die nu duidelijk beſpeurde, waar het die Heeren om te doen was, en nam zijnen jeugdigen vriend HELLEMANS onder zijne beſcherming, zeggende: „Mijn Heeren! gij kunt zooveel nog gebruiken, als gij verkiest; niemand uwer heeft ooit reden gehad, om mij van

Digitized by Google

karigheid te verdenken, en ik zou niet gaarne met dien naam de Akademie verlaten — maar... daar ik duidelijk bemerk, dat 'er een' bijzonderen toeleg plaats heeft, om mijn' jongen vriend HELLEMANS door kunstjes, die wij wel kennen, een bespottelijk vertoon te doen maken op deze partij, om daarvan vervolgens misschien, tot zijn nadeel, misbruik te maken, verzoek ik, daar hij al vrij goed volgehouden heeft, daarvan af te laten, ten minste zoo de Heeren eenigen prijs op mijne vriendschap stellen."

DE DEKKER sprak dit op eenen wel vriendelijken, maar toch zoo ernstigen toon, dat zij, schoon eenigzins pruttelende, ophielden, om HELLEMANS meerder lastig te vallen. Doch ook deze teleurstelling van het oogmerk dier studenten, dat niet minder geweest was, dan om HELLEMANS, na hem in een' staat van volkomen dronkenschap gebragt te hebben, op straat eenige zotheden te laten begaan, en die dan den volgenden dag op de Collegiën algemeen bekend te maken; deze teleurstelling veroorzaakte nu ook, dat de partij spoediger uiteen ging, dan anders het geval geweest zou zijn. HELLEMANS, schoon het oogmerk tegen hem mislukt was, had echter veel meer wijn gebruikt, dan immer, en eene anders hem zoo ongewone dofheid en sluimerachtigheid overviel hem dermate, dat hij, die anders zoo levendig en vlug was, bij het vertrek van het overig gezel-

schap,

ſchap, aan de tafel zitten bleef, terwijl zijn vriend DE DEKKER de ſtudenten, die hem noodigden om met hun te gaan, genoegzame afleiding wist te geven, dat zij ook van dit ontwerp, ſchoon eenigzins morrende, afzagen.

Toen DE DEKKER in het vertrek terugkeerde, gaf HELLEMANS hem te kennen, dat hij nu ook dacht te vertrekken, maar DE DEKKER gaf hem te verſtaan, dat hij nog eene poos bij hem moest vertoeven. Schoon HELLEMANS hem verklaarde, dat hij te ſlaperig was, dan dat hij bijna langer zijne oogen open kon houden, en het hem voorkwam, dat het ook laat genoeg was geworden, betuigde zijn Gastheer, dat hij hem nog niet wilde laten gaan, voor dat die ſlaperigheid, welke eene beneveling van den wijn was, aanmerkelijk was verminderd; ja dat hij liever had, dat hij den geheelen nacht aan zijn huis doorbragt, dan dat hij zich nu aan de buitenlucht blootſtelde, dewijl hij zich verzekerd hield, dat dezelve hem bevangen en in een' ſtaat van wezenloosheid zou kunnen verplaatſen, die hem van het gebruik zijner zintuigen zou berooven. HELLEMANS gaf hieraan geloof, maar tevens te kennen, dat hij altijd gewoon was 's nachts te huis te komen, en men zeker aan zijn huis zich over hem zeer bekommerd zou maken, als men hem 's morgens niet op zijne kamer vond. DE DEKKER oordeelde dit zoo gegrond, dat hij, na nog eene

ruime wijl toevens, in welke ook de toediening van eenig water de aanvankelijke bedwelming van HELLEMANS begon te verdrijven, en ook zeker de overige ſtudenten, die mede ten maaltijd geweest waren, op hunne kamers zouden zijn, oordeelde, zelf zijnen vriend naar deszelfs verblijf te moeten vergezellen. Geweldig kantte zich HELLEMANS hier tegen aan, onder betuiging, dat hij zich nu weder geheel helder gevoelde; maar zijn vriend leende hieraan geen gehoor, en ſtrekte hem tot gids naar zijne woning; HELLEMANS echter beſefte, op ſtraat gekomen, duidelijk, hoe waarlijk nuttig de voorzorg van zijnen vriend, ten zijnen opzigte, geheel niet overbodig was, en voelde zich daarin nog meer bevestigd, toen hij zich alleen op zijne kamer bevond, en zich op zijn bed had uitgeſtrekt. Het was ook uit dien hoofde, dat hij, den volgenden dag, zijn' vriend hartelijk dank zegde voor dit zijn nieuw bewijs van vriendſchap. Bij deze gelegenheid waarſchuwde hem DE DEKKER, met al den ernst van een' vriend, tegen de opgewekte jaloezij en kwaadaardigen nijd van zijne medeſtudenten, en dat hij, daar hij in het oog begon te loopen, als bijzonder in gunst bij de Hoogleeraren ſtaande, dubbel voorzigtig moest zijn tegen de ſtrikken, welke hem de boosheid ſpannen zou, en die het den vorigen dag reeds half gelukt was hem te verſchalken. — Dezen raad nam HELLEMANS in dank

aan,

aan, en sedert dat oogenblik leerde hij zich zelven en zijne krachten op die betamelijke wijze mistrouwen, dat hij zich, bij volgende gelegenheden, schoon die hem niet zeer dikwerf voorkwamen, wel wist te wachten voor zoodanig hem gelegde lagen.

Digitized by Google

ZESDE HOOFDSTUK.

Na het vertrek van DE DEKKER, die zich als Geneesheer in den *Haag* nederzette, maakte HELLEMANS in het eerst geene bijzondere naauwe vriendschap met eenen der studenten; maar behandelde alle, die eenigzins hunne studiën behartigden en zich als bescheiden jonge lieden gedroegen, op denzelfden voet, als goede kennissen. Het laatste voorval, ter gelegenheid van de Promotie-partij van zijnen vriend DE DEKKER, had hem doen besluiten, zich bijna zonder eenige verkeering aan zijne studiën over te geven, en ook af te scheiden van hun, die, door nijd gedreven, 'er op uit waren, om hem op eene schandelijke wijze te belagen. Hij oordeelde zelf door eene te rondborstige gulhartigheid daartoe misschien aanleiding te hebben gegeven. In het kort, HELLEMANS, schoon hij met velen op en neêr ging, en zich niet aan gezelschappen of uitspanningen onttrok, was aan niemand bijzonder gehecht, en hij zag ook, dat de groote vriend-

Digitized by Google

vriendschap tusschen studenten veelal gelegenheid gaf, om elkander aan de studiën te onttrekken. HELLEMANS was volstrekt meester van zijnen tijd, zettende zijne letteroefeningen, bijzonder in de Regten, met een ongemeene vlijt door, en het was alleen eene gelukkig toeval, dat hem in kennis bragt met PETRUS FRANCIUS, die (toen HELLEMANS zich ruim een jaar aan de Akademie bevonden had) na reeds aan het *Athenaeum Illustre* verre gevorderd te zijn in de Latijnsche en Grieksche talen, aan de Leydsche Hooge Schoole kwam, om daar verder de lessen van den Hoogleeraar GRONOVIUS te hooren. Een der Collegiën van dien Hoogleeraar woonde HELLEMANS bij, om zijne kundigheid in het Latijn te volmaken, en hier ontmoette hij FRANCIUS.

Bij zekere aanhaling van den Hoogleeraar uit de Redevoering van CICERO, voor ARCHIAS den Dichter gehouden, deed FRANCIUS eene gepaste vraag aan denzelven, en haalde, bij die gelegenheid, een gedeelte uit die Redevoering aan op eenen zoo fraaijen en welsprekenden toon, dat alle de aanwezige studenten verbaasd stonden, en HELLEMANS zich voorstelde CICERO zelven te hooren. Het Collegie afgeloopen zijnde, nam HELLEMANS de vrijheid FRANCIUS aan te spreken, en met eene duidelijk ongekunstelde opregtheid hem zijne verwondering en verrukking te betuigen over zijne wijze

Digitized by Google

van voordragt, hem verzoekende, om met hem naar zijne kamer te gaan, en met elkander, als toch beide Amsterdammers zijnde, nader kennis te maken. FRANCIUS nam dit met alle gulhartigheid aan, en nu ontdekte HELLEMANS, die hem uitnoodigde, om een gedeelte van de Redevoering voor ARCHIAS voor te lezen, waaraan hij volvaardig voldeed, eerst regt, welk een meester FRANCIUS toen reeds was in de kunst der welsprekendheid. HELLEMANS zat met ontzetting naar elk der woorden, die FRANCIUS sprak, te luisteren, eveneens als of hij voor het eerst kennis kreeg aan die Redevoering, welk hij echter zoo dikwerf gelezen had. Nadat FRANCIUS, een gedeelte gelezen hebbende, ophield, vroeg hem HELLEMANS, waaraan hij toch die welsprekendheid te danken had? „Gij zijt, antwoordde FRANCIUS, gij zijt wel zeer beleefd, met mijne geringe talenten eenen zoo hoogklinkenden naam te geven.... Alles, intusschen, wat ik in dezen weet, heb ik voornamelijk te danken aan den bekwamen Tooneelspeler ADAM KARELSZ. VAN ZJERMESZ, dien gij zeker ook wel op ons Tooneel te *Amsterdam* zult gezien en gehoord hebben.” — „Een goeden leermeester hebt gij, hervatte HELLEMANS, maar ook een' leerling, die hem groote eer aandoet, heeft hij in u aangetroffen. Waarlijk het tooneel schijnt toch ook eene goede leerschool voor andere soorten van welsprekendheid, daar CICERO immers

aan

van den Tooneelſpeler ROSCIUS, wiens zaak hij zoo voortreffelijk verdedigd heeft, erkende zijne welſprekendheid ſchuldig te zijn." — „Ja, ja, zeide FRANCIUS, een goed, een groot Tooneelſpeler, zoo als zeker ZIJSNAMESZ is, doorloopt alle de ſtanden der hoogere welſprekendheid in de groote verſcheidenheid der rollen, die hij uitvoert. — En ik houd het voor een wezenlijk verzuim, dat zij, die ooit den Kanſel denken te beklimmen, of voor de Balie te ſpreken, de gelegenheid verwaarloozen, tot het opdoen van eene bekwaamheid, die, ſchoon zij zich maar tot het uiterlijke bepaalt, eene zoo groote aanprijzing is van het geen zij toch voordragen, om ingang te hebben op de harten der toehoorderen."

HELLEMANS kwam 'er voor uit, dat hij voor zich zelven ſedert eenigen tijd minder belang geſteld had in het uiterlijke der welſprekendheid, van gevoelen, dat het toch meer inwendige deugdelijkheid en het gewigt der zaken, dan uiterlijke opſchik en zwier moesten zijn, die de ſchaal bij verſtandigen deden overſlaan.

FRANCIUS zeide hierop: „o Mijn vriend! indien ik u zoo gemeenzaam noemen mag. Behalve dat het getal der eigenlijk verſtandigen niet zoo groot is, als men zich verbeeldt, zijn toch die verſtandigen ook nog van zintuigen voorzien, waardoor men op de eene wijze beter, dan op de andere, toegang tot hun hart kan krijgen. JULIUS CÆSAR was bij lang na niet onder de

de minst verstandige koppen te tellen, ja 'er komen 'er in alle eeuwen maar een klein getal zulke voor den dag, althans zoo in het licht, en was die het toch niet, die zoodanig door CICERO's welsprekende voorstelling van den Pharsalischen slag geroerd werd, dat hem de rolle uit de hand gleed?... Het is waarlijk ook voor een' Regtsgeleerde geene beuzeling te achten, dat hij, als hij de zaak van eenen, door hem onschuldig geachten, bepleit, weet door te dringen tot het hart der Regteren, en door de behoorlijke klem aan de taal, waarin de bewijzen der onschuld begrepen zijn, te geven, op eene betere en spoediger wijze deszelfs redding kan daarstellen, dan waarschijnlijk zou plaats hebben gegrepen, indien hij op een' min beduidenden en min welsprekenden toon zijne zaak had voorgedragen."

HELLEMANS hoorde met zeer veel aandacht naar dezen raad van den jeugdigen FRANCIUS, en erkende nu, dat dezelve volkomen gelijk had.— Hij bood hem vervolgens zijne vriendschap aan, daar hij, al verder met hem voortpratende, in hem den waren student erkende, die, als hij, alleen de Hooge School bezocht, om zich daar met eenen schat van kundigheden te verrijken. HELLEMANS verklaarde, dat het hem ten uiterste aangenaam zijn zou, indien hij bij gelegenheid hem, staande hunne verkeering, eenige onderrigtingen in het vak der welsprekendheid wilde geven, waarin hij hem gulhartig bekende, veel ten achteren te

zijn.

Digitized by Google

zijn. Eèn en ander nam FRANCIUS zeer bereidwillig aan, en zij floten deze eerste bijeenkomst met eene der Elegiën van den Dichter OVIDIUS overluid te lezen, welke Dichter FRANCIUS verklaarde, dat bijzonder zijne lieveling was, als hem door zijnen Leermeester, ADRIANUS JUNIUS, bij aanhoudendheid aangeprezen.

Nu verheugde zich HELLEMANS, dat hij weder eenen jongeling aan de Akademie gevonden had, van wien hij zich eenen leerzamen en aangenamen omgang mogt beloven; dien het even als hem te doen was, om zich aan de Hooge School voor te bereiden tot de roemrijke loopbaan, die zij, in het vervolg huns levens, hoopten op te stijgen, en niet om de beste jaren in lichtmisserijen door te brengen.

Schoon zich HELLEMANS en FRANCIUS op onderscheiden vakken toelegden, ontmoetten zij elkander toch menigwerf in hunne verschillende oefeningen, en waren elkander door eene gematigde verkeering en opscherping nuttig. — Bovenal trok HELLEMANS groot voordeel van den omgang met FRANCIUS, daar deze hem toen reeds tot eenen Leermeester strekte in de kunst der welsprekendheid, welke bijna niet kan geleerd worden, dan door het zien en hooren van een goed voorbeeld, vervolgens aangekweekt door aanhoudende oefening, en met oordeel toegepast op den eigen aanleg; zonder welken men, door het navolgen van het voorbeeld alleen nimmer

Digitized by Google

ner den trap van oorspronkelijkheid bereikt; zonder welken het onmogelijk is op den duur aan kundigen te behagen, of met die kracht tot de harten der menschen door te dringen, geschikt, om het verstand te overreden en tevens het hart te verrukken! iets altijd onbereikbaar, zelfs door den bekwaamsten navolger van het schoonst model. Ja zelfs de treffelijkste navolging in het vak der welsprekendheid moet dikwerf onderdoen in het bereiken van het doel voor een middelmatig oorspronkelijk. Daarom was het ook, dat FRANCIUS, zoodra hij ontdekte, dat HELLEMANS hem te veel naboot'ste, hoe gelukkig hij daarin ook slaagde, hem toevoerde: „HELLEMANS! bedenk toch, dat gij HELLEMANS zijt, en dat overal, waarin het doorblinkt, dat gij mij navolgt, al de kracht en klem verdwijnen. *Imitatores*, &c."

Deze vriendschap, al meer en meer toenemende, had ten gevolge, dat in de Zomer-Vacantie de jonge FRANCIUS twee weken op het Buiten van de Weduwe WACHTENDORP bij zijnen vriend HELLEMANS te *Breukelen* doorbragt, waar zij zich op allerhande wijze, als broeders, verlustigden, en, schoon zij den boog der letteroefeningen ontspanden, droegen zelfs hunne uitspanningen kenteekenen van den invloed, dien de schoone kunsten en wetenschappen op edele verstanden en gevoelige harten hebben. Hier was het ook, dat zij, op een'

een' zekeren morgen met elkander in het bosch der Hofstede wandelende, op het gesprek raakten, hoe de Romeinen, om hunne kundigheden uit te breiden, *Griekenland* bezochten, en, na hunne studiën voltooid te hebben, te *Rome* wederkeerden. „FRANCIUS! zeide HELLEMANS in het midden van dit gesprek, daar heb ik een' inval, dien ik voor u niet verbergen wil. Zou het voor ons Hollanders, als wij nog eene poos aan de Akademie geweest zijn, niet nuttig wezen, dat wij eens van honk gingen, en onderzochten, wat 'er in *Engeland*, *Frankrijk* en *Italië* te zien en te hooren is?"

FRANCIUS. Een heerlijke gedachte, HELLEMANS! en wel gelijktijdig viel mij die in onder ons gesprek. Niets, niets zou ons nuttiger zijn, dan zulk een bezoek, en wij zullen ongetwijfeld met eenen schat terugkeeren, die boven alle de rijkdommen en bezittingen van den grootsten koopman uit onze geboortestad te stellen is. Het is toch maar zoo, dat het zien en bezoeken van vreemde volken en landen de ziel los maakt van vooroordeelen, die ons jeugdig brein zijn ingestort; eene losheid, eene gemakkelijkheid, eene vrijmoedigheid wordt mede uit het verstandig reizen geboren, niet binnen de grenzen van zijn geboorteland op te doen. Het verstand wordt ook voorzien van eenen rijkdom en verscheidenheid van nieuwe voorwerpen, die eenen onuitwischbaren indruk op de gemoederen veroorzaken....

HEL-

Digitized by Google

HELLEMANS! uw oudoom HOOFT, dien ik voor den grootsten der Nederlandsche schrijveren houde, zou zeker zoo groot niet geworden zijn, had hij in zijne jeugd geene vreemde landen, en bijzonder *Italië*, niet bezocht. Den klassieken grond te betreden, had hem, voor zijn geheel leven, doortrokken met eene edelheid van smaak, eene fijnheid van gevoel en uitdrukking, die hem zooverre boven de meesten zijner tijdgenooten verhief.

En nu, nu vierden beide de jongelingen hunne verbeelding bot in het aangenaam verschiet van met elkander die reis te ondernemen: ja hunne geesten waren daarvan zoo vervuld, dat zij 'er, aan tafel gezeten, niet van konden zwijgen, en waarlijk, zij bragten het zooverre, dat de Weduwe WACHTENDORP, zich kittelende met de bekwaamheden, ook op die reis door haren zoon op te doen, haar woord gaf, dat, zoo de vader van FRANCIUS 'er zijne toestemming toe verleende, ROBBERT HELLEMANS zijn reisgenoot zijn zou.

De jeugdige FRANCIUS wist, te *Amsterdam* gekomen, ook zijnen vader dit ontwerp zoo aangenaam te maken, dat ook die, even als de moeder van HELLEMANS, 'er in bewilligde, mits dat hij nog één jaar aan de Leydsche Hooge School zijne letteroefeningen voortzette. — Zoowel HELLEMANS als FRANCIUS was deze toestemming der ouderen, toen zij na de Groote

Va-

Digitized by Google

Vacantie waren teruggekeerd, een nieuwe ſpoorſlag, om hunne ſtudiën met verdubbelde vlijt door te zetten. HELLEMANS had intusſchen één ander oogmerk, dan FRANCIUS. Hij bevlijtigde zich, namelijk, om, voor het aanvangen van de reis, den titel van Doctor in de beide Regten te verwerven, terwijl de andere op het oog had, zoo als toen ten tijde meermalen gebeurde, om aan de eene of andere Buitenlandſche Hoogeſchool zich tot dien eeretrap te doen bevorderen. Hunne grootſte uitſpanning, buiten de vacantien, beſtond, in van tijd tot tijd, in den *Haag*, den ouden Akademievriend van HELLEMANS, DE DEKKER te bezoeken, die hen ook inleidde in het huis van den ouden CONSTANTYN HUIGENS, bij welken HELLEMANS daarenboven de vroegere kennis zijner familie aan dien Staatsman vernieuwde.

Het was een dier noodlottige jaren voor het Gemeenebest, waarin hetzelve, in oorlog met *Frankrijk* en *Engeland* tevens, zich vooral door LODEWIJK DEN XIV., op den oever van zijn verderf gebragt zag, daar niet minder dan drie der zeven Gewesten reeds in de handen van deszelfs legermagt gevallen waren, terwijl binnen *Holland* misnoegen en oproeren de hoofden boven ſtaken, en ook *Leyden* in die bewegingen deelde. Schoon zich HELLEMANS en FRANCIUS, als verſtandige en ijverige ſtudenten,

Digitized by Google

zoo weinig mogelijk, met de ſtaatkundige woelingen bemoeiden, als iets, waartoe zij nog geheel geene roeping hadden, kon het niet afzijn, of, toen het gevaar zoo dringende werd, dat zelfs het naburig *Utrecht* aan de Franſche wapenen zich had overgegeven, had deze ſtaats-onrust ook invloed op het geregeld voortzetten der ſtudiën, zelfs van dit ijverig paar beoefenaars der letteren. Zij bezochten den *Haag*, juist toen WILLEM DE III. tot Stadhouder aldaar werd uitgeroepen, en bevonden zich ten dien ſtond aan het huis van den grijzen CONSTANTYN HUIGENS, die, als altijd ten naauwſte gehecht aan de welvaart van het Huis van *Oranje*, zich, ondanks zijne jaren, over die gebeurtenis zeer verheugde. HELLEMANS en FRANCIUS voerde hij toe: „Nu hoop, nu vertrouw ik, dat het vaderland weder uit de klaauwen van den vijand zal gered worden, daar de Staten van *Holland* en *Zeeland* tot het beſluit gekomen zijn, om dien lieveling des volks aan het hoofd van 's Lands regering te plaatſen. Waarlijk ik vergeet heden door alle de vreugde, die het volk aan den dag legt, den hoogen nood des vaderlands, en ſtreel mij met de zoete hoop der naderende verlosſing....; en is het wel wonder, dat ik mij verheuge, die meer dan eene halve eeuw den post van Secretaris bij de Stadhouders bekleed hebbe: — bij FREDRIK HENDRIK en WILLEM DEN II., en nu bij derzelver afſtammeling.

Digitized by Google

ling. God geve, dat deze verheffing niet alleen ſtrekke, om het vaderland van buitenlandſche vijanden te verlosſen, en ons eerlang eenen eerlijken vrede met de vreemde mogendheden te verſchaffen, maar ook paal en perk te ſtellen aan de inwendige beroerten en partijſchappen, en dat weder liefde en eendragt onder het volk van *Nederland* mogen heerſchen!"

„Dat hopen wij mede, zeide HELLEMANS, en dat hierdoor ook weder de wetenſchappen met meerder vlijt aan 's Lands Hooge School zullen worden behartigd. Ik heb in de beroerenisſen der laatſte dagen mij voorbereid, om bevorderd te wordenals Doctor in beide de Regten, maar heb dadelijk beſpeurd, hoezeer het mij, ſchoon ik mij buiten alle bemoeijenisſen gehouden heb, belemmerd heeft." — „En, liet FRANCIUS 'er op volgen, hoe zal ons, zoo de oorlog langer duurt, die ons verhinderen in het ter uitvoer brengen van ons plan, om, zoodra HELLEMANS gepromoveerd is, eene reis te doen door een gedeelte van *Europa?* Wij waren voornemens, om tegen den Herfst naar *Engeland* over te ſteken, en, den winter en een gedeelte van het voorjaar daar doorgebragt hebbende, van daar naar *Frankrijk.*" HUIGENS gaf hierop aan hun te verſtaan, dat hij op zich nam, om te zorgen, dat zij, zooras HELLEMANS gepromoveerd en zij tot de reis gereed zouden

wezen, bij de eene of andere gelegenheid veilig naar *Engeland* kwamen; en daar zijnde, zou het hun niet aan gelegenheid ontbreken, om, als zij 'er naar hunne begeerte vertoefd hadden, *Frankrijk* een bezoek te geven. Gretig namen beide het aanbod, hun door HUIGENS gedaan, met betrekking tot hunnen overtogt naar *Groot-Brittanje*, aan; en bragten verder dien dag in den *Haag* met genoegen door aan het huis van den eerbiedwaardigen HUIGENS. — Bij gelegenheid van het aanzienlijk middagmaal, waaraan, uit hoofde van de gebeurtenis van den dag, de blijdschap voorzat, hadden HELLEMANS en FRANCIUS het genoegen van beide zich geplaatst te zien aan de zijde van twee aanzienlijke Dames, waarvan de eene, ELISABETH HOEFNAGEL, van moeders zijde aan HUIGENS vermaagschapt, naast HELLEMANS gezeten was. Onder den maaltijd onttrok hij zich geenszins, om eenige nadere kennis met haar te maken, daar zij, mede opgewonden door de vreugde van den dag, de bevalligheden van hare persoon vergrootte door snedige antwoorden op de vragen, haar door HELLEMANS in de ruimte gedaan, om daardoor te meer in de gelegenheid te komen, om het genot te hebben van de bekoorlijke lieftaligheid harer sprake, daar zij het Hollandsch uitsprak met eene smijdigheid en zoetvoerigheid, die zij misschien te danken had aan hare moeder, welke van Vlaamsche

Digitized by Google

HELLEMANS wist haar tegen het gevolg der uitbarsting van eene geworpen vuurslang te behoeden..... bl. 101.

Digitized by Google

Digitized by Google

ſche afkomst was, even als de moeder van HUIGENS. — Aangenaam was ook HELLEMANS haar gezelſchap, toen hij, na het afloopen van den maaltijd, haar den geheelen avond, ten geleide ſtrekte op de woelige ſtraten van den *Haag*, die van menſchen van allerleijen rang krielden, om getuigen te zijn van de openbare vreugdebedrijven, door groot en klein aangerigt, ten einde de verheffing van WILLEM DEN III. tot Stadhouder glansrijk te vieren. Bij deze vreugdebedrijven echter kwam het Juffrouw HOEFNAGEL niet kwalijk te ſtade, dat zij een' zoo getrouwen leidsman had, als HELLEMANS, die haar niet alleen, op eene zeer kloeke wijze, door het gedrang des volks henen, telkens in de gelegenheid wist te ſtellen, om, zoowel de illuminatiën of vuurwerken op het fraaiſte te zien, maar ook eenmaal haar tegen het gevolg der uitbarsting van eene geworpen vuurſlang, van eene aanmerkelijke grootte, die zich reeds aan hare kleederen vasthechtte, door zijne handige vlugheid wist te behoeden. De verſchrikte ELISABETH betuigde hem hiervoor, met groote hartelijkheid, dank, en hield zich voor het overige van den avond, dat zij nog op ſtraat doorbragten, onafſcheidelijk vast aan haren getrouwen gids, die ook het genoegen had, om haar, na den afloop van den avondmaaltijd bij den gastvrijen HUIGENS, aan

Digitized by Google

het huis haret moeder, uit hoofde eener ligte ongesteldheid afwezig, te mogen terugbrengen; en, bij het wel minzaam affcheid, meende HELLEMANS, dat zelfs de dankbaarheid der bekoorlijke ELISABETH zich door eenen zachten wederkus ontdekt had.

ZE-

Digitized by Google

ZEVENDE HOOFDSTUK.

Uitgelokt door het aangename zomerweder, besloten HELLEMANS en FRANCIUS, den volgenden dag reeds, bij tijds, naar *Leyden* terug keerende, ditmaal dat reisje te voet af te leggen. Naauwelijks waren zij de nu ſtille ſtraten van het den vorigen nacht zoo woelig *'s Gravenhage* door, of zij traden in het *Haagſche Bosch*, welks ſtatige en eeuwenoude eiken nu in vollen dos van bladeren de heerlijkheid en kracht van den zomer vertoonden, en de wandelaars beſchermden tegen de reeds krachtige ſtralen van de zon, welke, nog vroeger dan de wandelaars op geweest zijnde, reeds eenen heeten dag voorſpelde. Streelende was bovenal het dartelende ſchemerlicht, dat de zon door de digte lanen verſpreidde, en wel bijzonder op de plaats, die den naam van *Vrouw Jacoba's Priëel* droeg: ja, hier kon FRANCIUS niet nalaten de regels van zijnen geliefden OVIDIUS aan te halen:

Digitized by Google

Qualia sublucent fugiente crepuscula Phoebo:
Aut ubi nox abiit, nec tamen orta dies (*).

en 'er, lagchende, bij te voegen: „Wie weet, „of zelfs Juffrouw HOEFNAGEL ook dit licht „niet nog behagelijker zijn zou, dan de duisternis van gister avond, wanneer wij uit het „helder licht der geillumineerde ftraten kwamen, „of, bij een oogenblik verpoozing van het vuur„werk, een licht, nabij het daglicht komen„de, plotfeling door den pikdonkerften nacht „zagen vervangen."

„Ik verfta u zeer wel, hernam HELLEMANS, gij zijt misfchien eenigzins jaloersch, dat ik gisteren een beter lot, dan gij getrokken had. Ja! ja! Juffrouw HOEFNAGEL won het zeer ver in alle opzigten van Juffrouw 'S GRAVEZANDE, die gij de eer hadt van te geleiden."

FRANCIUS. Geloof mij, HELLEMANS! geloof mij, 'er loopt geene jaloezij onder. Zeker ben ik in veel minder gevaar geweest, dan gij....

HELLEMANS. Gevaar... gevaar... Juffrouw HOEFNAGEL is een allerliefst en fatfoenlijk meisje....

FRANCIUS. Bedaar, bedaar wat, HELLEMANS! Ik geloof gaarne beide die hoedanigheden van de bekoorlijke ELISABETH; maar een bevallig, een

(*) Dus eenigzins gevolgd:

Als 't fchemerlicht, dat gloort, na Phoebus is geweken,
Of, daar de nacht verdween, 't aan 't daglicht gaat vooraf.

een fatsoenlijk meisje kan daarom gevaarlijk zijn voor de vrijheid van eenen jongeling, en bijzonder voor zulk eenen, welke zijne studiën nog voltooijen moet. Waarlijk, HELLEMANS! ik was gisteren bekommerd, regt bekommerd over u, toen ik u zoo gemeenzaam zag met Juffrouw HOEFNAGEL, ja zoo verdiept in gesprekken, dat ik u als uit een' droom zag opschieten, wanneer ik uwe aandacht op een of ander voorwerp wilde vestigen. Ik dacht, als die kennis grooter wordt, dan zou mijn vriend wel berouw kunnen krijgen over onze voorgenomen reis, door *Engeland* en *Frankrijk:* ja, ik dacht zelfs, dat, toen daarvan over tafel gesproken werd, zich een klein wolkje over het anders zoo vrolijk gelaat van Juffrouw HOEFNAGEL schoof; juist als of zij dacht: Waarlijk het was beter, dat zich de Advokaat HELLEMANS maar terstond in den *Haag* nederzette. Wie weet ook, wie weet, wat zij, bij eene nadere gemeenzaamheid, waartoe nu de eerste grond gelegd is, niet zeggen zal. En hoe zou het u mogelijk zijn, om aan het teedere verlangen, door zulk een vriendelijk mondje geuit, door lonkjes, kusjes en misschien traantjes bij afwisseling ondersteund, wederstand te bieden?...

HELLEMANS. Hebt gij uitsproken, FRANCIUS! dan is de beurt aan mij. Ik zou mij over mij zelven schamen, indien ik, daar het

lot mij zoo gunstig geplaatst had, ongevoelig en ondankbaar, mag ik wel zeggen, geweest was voor het geluk, dat mij te beurt viel van aan de zijde te zitten van het schoonste, vriendelijkste en verstandigste meisje, hetwelk ik ooit heb aangetroffen. Het is zeer gemakkelijk de koele wijsgeer te blijven, als men eene preutsche en afstootende Juffrouw, bijlang na niet onder de mooije bakkesjes te tellen, aan zijne zijde geplaatst ziet: dan is het zeer gemakkelijk waarnemingen op anderen te doen, en zelfs het kleinste wolkje op een teeder vrouwelijk gelaat op te merken, daaruit gevolgen af te leiden, ja ook daaruit, ik weet niet welk eenen storm, te voorspellen.... Ik kom 'er vooruit, FRANCIUS! ik kom 'er vooruit, ik heb Juffrouw HOEFNAGEL een zeer beminnelijk meisje gevonden, en, zoo zij bij eene nadere kennismaking mij zoo blijft bevallen, dan (ik wil het u niet ontkennen, al begint gij te grimlagchen) zou zij het meisje van mijne keuze wel kunnen worden. En wat zwarigheid zou daar nu voor mijne letteroefeningen in gelegen zijn? Vóór onze reize promoveer ik, en na mijne reize, denk ik mij in den *Haag* neder te zetten....

FRANCIUS. Gij blijft dan nog voornemens, om de reis met mij te ondernemen?

HELLEMANS. Ongetwijfeld.

FRANCIUS. Ik verklaar u, dat dit mij zeer

in

in de hand valt. Ik had vrees, dat *Cupido* met uw plan was gaan ſtrijken.

HELLEMANS. Neen! neen! dan kent gij mij niet. Al was de genegenheid, die ik voor Juffrouw HOEFNAGEL had opgevat, zoo groot of nog grooter, dan gij u verbeeldt, nog zou ik niet afzien van een ontwerp, dat ik met u zoo vast beraamd heb, en waarvan ik mij voorſtel, dat ik, gedurende mijn volgend leven, de aangenaamſte en nuttigſte vruchten plukken zal. Ik hoop wel, dat, wanneer wij terugkomen, de bevallige ELISABETH nog ongehuwd wezen zal; maar in dit oogenblik, FRANCIUS! zou ik, daar ik nog zoo verre ben van gevestigd te zijn, het zeer ongeraden achten, indien ik, op eenigerlei wijze, een meisje aan mij zocht te verknochten, hetwelk ik niet weet, of ik waarlijk gelukkig zal kunnen maken.

FRANCIUS. Hoe verder gij ſpreekt, hoe geruster ik word. Ik moet waarlijk bekennen, dat gij een wonder in uwe ſoort zijt, en ik houd u voor eenen verliefde van een bijzonder ſlag. Indien het u echter maar niet gaat, zoo als ſommige zieken, die, wanneer zij zich verbeelden, dat zij zich in de minst gevaarlijke omſtandigheid bevinden, waarlijk in den hagchelijkſten toeſtand verkeeren. En daarom, HELLEMANS! zoo gij aan *Pallas* getrouw blijven wilt, zou ik, als vriend, u wel durven raden, de reisjes naar den *Haag* niet te vermenigvuldigen.

Zoo

Digitized by Google

Zoo fprekende, waren zij een' langzaam wandelend man achterop geloopen, die mede het oogmerk fcheen te hebben, om naar *Leyden* te gaan. Toen zij nevens hem waren, wenschte hun dezelve op eene zoo beleefde en vriendelijke wijze goeden morgen, en had hij tevens iets zoo belangwekkends in zijn voorkomen, dat zij niet konden nalaten met hem een praatje te maken over de fraaiheid van den morgenftond, en hoe zij achtten, daar zij zachtkens aan het Huis *ten Deyl* naderden, dat zij het fchoonst gedeelte, althans het lommerrijkfte achter den rug hadden, houdende meer foortgelijke gefprekken, zoo als men gewoon is te voeren met geheel onbekende lieden. De onbekende gaf intusfchen te verftaan, dat, zoo hij den Heeren geen overlast deed met zijn gezelfchap, of liever, indien zij niet voorhadden, om over eenige bijzondere zaken met elkander te fpreken, het hem aangenaam wezen zou, met hun te zamen verder de wandeling voort te zetten.

Zeer gaarne willigden beide hem dat verzoek in. Het kon niet lang voor hem verborgen blijven, dat zij Leydfche ftudenten waren; en nu begon de onbekende te fpreken over de Natuurkunde, volgens het ftelfel van DESCARTES, op eene wijze, die ten duidelijkfte kenteekende, dat hij eene meer dan gewone kennis van dien tak van wetenfchap bezat; ja, dat hij hun verre in denzelven vooruit was, en zeer wel een

Hoog-

Digitized by Google

Hoogleeraars gestoelte zou kunnen bekleeden. Dit veroorzaakte, dat beiden zeer nieuwsgierig werden, om te weten, wie de persoon was, welke hun tot een' zoo aangenaam reisgenoot verstrekte. Schoon hij dit wel aan deze en gene zijdelingsche vragen bespeurde, hield hij zich echter zoolang verborgen, tot dat zij, regt op den man aan, hem naar zijnen naam vroegen, indien hij 'er geen geheim van maakte; en toen antwoordde hij: „Schoon de naam zeer weinig tot den man toe- of afdoet, ja somtijds dien te weten eenen min gunstigen indruk of vooroordeel jegens iemand verwekken kan, wil ik u geen geheim van mijnen naam maken, daar ik aanspraak meen te mogen hebben op dien van een' eerlijk man. Mijn naam is eigenlijk BARUCH, doch men noemt mij meestal BENEDICTUS DE SPINOSA."

Op het hooren van dien naam zweeg zoowel HELLEMANS als FRANCIUS, en, schoon zij geen enkel woord spraken, de schrandere SPINOSA bemerkte duidelijk, dat die naam bij beiden zekere huivering baarde, en dit deed hem voortgaan met spreken. „Ja, Heeren! ik ben die BENEDICTUS DE SPINOSA, die door zoovelen mijner landgenooten, uit hoofde van mijne gevoelens, in een ongunstig licht beschouwd word: en zoo ik mij niet bedrieg, dan zoudt gij met meer genoegen uwen weg vervolgd hebben, indien gij van mijnen naam onkundig waart gebleven. Maar

ducht

Digitized by Google

ducht niet, dat ik u lastig vallen zal met u over die bijzondere gevoelens te onderhouden. Ik heb geheel geene zucht, om leerlingen te maken, of wensch, dat 'er een aanhang mag opſtaan, welke zich naar mijnen naam zal noemen. De zoogenaamde Godgeleerden in dit land, en vele onnoozelen, die hunne getrouwe echo's zijn, beſtempelen mij met den naam van Godloochenaar, omdat mijne gevoelens over bovennatuurlijke zaken wijd van de hunne verſchillen, waaruit zij gevolgtrekkingen afleiden, die ik hun alle zoo gereedelijk niet gewonnen geve... Maar, mijne Heeren! als het op het bekendmaken zijner gevoelens aankomt, dan houd ik mij aan den gulden regel: *Amicus* PLATO, *Amicus* SOCRATES, *magis Amica Veritas* (*). En dwale ik in mijne opregte naſporingen der waarheid, dan vertrouw ik, dat ik hetzelfde regt op inſchikkelijkheid en verdraagzaamheid heb, dat ik aan anderen laat weêrvaren. Verbeeldt u maar, dat gij nu in het gezelſchap zijt van den eenen of anderen Griekſchen Wijsgeer, (want onder hen waren 'er velen, die althans wegens het Goddelijke wezen geen minder vreemde gevoelens koesterden, dan ik) en immers zou de verſchijning van zoodanig eenen u zeer wel-

(*) Ik bemin PLATO, ik bemin SOCRATES, maar nog meer bemin ik de Waarheid.

Digitized by Google

welkom zijn, hoedanig ook zijne gevoelens waren?...."

HELLEMANS vatte nu het woord op: „Ik ontken niet, Mijnheer! dat ik eenigzins vreemd opzag, dat wij ons in het gezelfchap bevonden met eenen man, die een zoo algemeen voorwerp is van ongunftige gefprekken, en wiens ftelfel als verderfelijk en gevaarlijk wordt uitgekreten, daar ik zooveel welgevallen gefchept had in uw genoegelijk en leerzaam onderhoud, dewijl ik (ik kom 'er vlak vooruit) menigwerf met mannen van naam, om hunne vroomheid beroemd, in gefprek geweest ben, of heb zoeken te komen, welker befcheidenheid en goedwilligheid mij fchenen verre voor de uwe te moeten wijken.

SPINOSA. Gij fpreekt op eenen toon, Mijnheer! die mij gelooven doet, dat elk woord, hetwelk gij zegt, uit uw hart komt, en daarom neem ik hetgeen gij zegt, als eene welmeenende lofſpraak aan, die ik, ronduit gefproken, ook meen te verdienen.

FRANCIUS. Ik kan goeddeels inftemmen met hetgeen mijn vriend HELLEMANS u betuigd heeft, maar zoo groot een vriend ik ben van de letteroefeningen in het algemeen, en wat de fchoone kunsten en de welfprekendheid betreft in het bijzonder, zoo groot een' afkeer heb ik van alles, wat naar bovennatuurkundige fpitsvindigheden gelijkt; en daar uwe leer, ten

aan

Digitized by Google

aanzien van het bestaan van een Goddelijk Wezen, hierop nederkomt, zullen wij daaromtrent geen gesprek aanvangen, en ons blijven bepalen met te spreken over zaken, die onder het bereik van onze zinnen vallen; terwijl ik ook gaarne bekennen wil, dat ik mij geenszins zou durven wagen, om in het strijdperk te treden met een' man van uwe bekwaamheden en van uwe geoefendheid, schoon toch mijne nederlaag niet bewijzen zóu, dat de zaak, die ik verdedigde, gelijk ik de zaak der Godheid zou doen, verloren was.

Spinosa gaf hierop te kennen, dat hij gaarne zou voldoen aan dat verlangen, en geenszins zoo onbescheiden wezen, dat hij met iemand, tegen zijnen dank en als ter loops, over eene zoo kiesche stoffe, zou willen redentwisten.

Men keerde dus tot gesprekken over natuurkundige onderwerpen, terug, en de tijd viel hun zoo kort door het belangrijk onderhoud, dat zij veel eer aan het *Haagsche Schouw* genaderd waren, dan zij verwacht hadden, en hier was het, dat spinosa van hun afscheid nam, daar zijn teeder ligchaamsgestel te veel was afgemat, dan dat hij, zonder te rusten, zijne wandeling naar *Leyden* kon voortzetten.

Nadat zij spinosa verlaten hadden, en elkander, als uit éénen mond, hun genoegen betuigd over de aangenaamheid van deszelfs omgang, en de hupschheid van zijn geheel

Digitized by Google

heel gedrag, verklaarde HELLEMANS aan FRANCIUS zijne bevreemding, dat hij het zoo zeer ontweken had, om met SPINOSA over deszelfs bekend stelsel in gesprek te komen. „Ik, voor mij, zeide HELLEMANS, had juist het tegendeel gehoopt — en 'er mij reeds op gespitst, om met hem daarover te disputeren, daar het, niettegenstaande de schranderheid van den man, zoo zeer overvloeit van ongerijmdheden, dat het zich ligter, dan bijna elk ander stelsel van dien aard, laat wederleggen." — „Behalve, zeide FRANCIUS, dat mij en tijd en plaats zeer ongeschikt schenen, wilde ik mij aan een' zoo geslepen drogredenaar, zoo als ik hem bescheiden te kennen gaf, niet wagen; ik wilde mij noch u blootstellen aan het gevaar, om misschien in een zwak oogenblik te worden weggesleept tot twijfeling aan de belangrijkste van alle waarheden. Ik geef u toe, dat het stelsel van SPINOSA vol ongerijmdheden is, als ontkennende, dat 'er een Wezen bestaat, dat, van de wereld niet onderscheiden, de oorzaak van alle andere wezens is; stellende, dat 'er niet meer dan eene zelfstandigheid bestaat, begaafd met een oneindig aantal eigenschappen — onder anderen ook met die van uitgebreidheid en denken. Ik weet zeer wel, hoe weinig steek het houdt, hetgeen uit dit gestelde beweerd wordt, als of alle ligchamen, in het heeläl gevonden, slechts wijzigingen dezer zelfstan-

digheid zijn, als uitgebreidheid aangemerkt, en dat de zielen der menschen wijzigingen zijn van deze zelfstandigheid, aangemerkt als denkende, zoodanig, dat God, het noodzakelijk en oneindig volmaakt Wezen, wel de oorzaak is van de dingen, die bestaan, doch van dezelve niet onderscheiden. Dus alles slechts één wezen — ééne natuur. — En hij dus leert, hoe, bij zeer wettige gevolgtrekking, ook al het zedelijk kwaad, dat 'er gepleegd wordt, aan de Godheid, zoo als SPINOSA die voorstelt, moet worden te last gelegd, waaruit dan eene reeks van ongerijmdheden en voor alle zedelijkheid nadeelige gevolgen voortvloeit, die, in praktijk gebragt, verwoestende voor de burgerlijke maatschappij zouden zijn.... Maar gij hoorde wel, hoe SPINOSA reeds begon te zeggen, dat hij de gevolgtreggingen, die men uit zijn stelsel afleide, niet wilde toegeven.... Toen, HELLEMANS! was ik op mijne hoede, daar het toch, ondanks de betuigingen, die SPINOSA van het tegendeel omtrent zich zelven deed, zeker is, dat zelfs de omhelzers van het ongeloof, die de grootste verdraagzaamheid prediken, omdat zij gaarne verdragen worden, 'er niet minder op uit zijn, dan alle andere sectarissen, om proselyten te maken. Gij zoudt het gehoord hebben, als ik hem den pas niet had afgesneden, hoe SPINOSA zou doorgedraafd hebben, om ons zijn stelsel smakelijk te maken; ja genoeg zou hij hebben gewonnen, als hij

Digitized by Google

ons maar eenigzins aan het wankelen had gebragt."

HELLEMANS antwoordde hierop: „Ik keur uwe eenigzins schroomvallige voorzorg wel niet geheel af, en 'er is zeker somtijds meer heil in eene veilige vlugt, dan in eene twijfelachtige zegepraal te vinden; maar mij dunkt, wij zouden toch met ons tweeën hem de handen vol werks gegeven hebben.

FRANCIUS. Misschien, dat hij het ons hier en daar ook bang genoeg zou gemaakt hebben.

HELLEMANS. Als wij hem, bij voorbeeld, de nadeelige gevolgen van zijn stelsel, met betrekking tot de goede zeden, die de banden der maatschappij zijn, hadden tegengeworpen....

FRANCIUS. O! hij zou zich dan op zijn eigen goed zedelijk gedrag met allen regt hebben kunnen beroepen, daar hij alom bekend staat voor een belangloos, regtvaardig, matig en weldadig mensch. Hij zou dit met eene bescheidenheid gedaan hebben, die alle deze voortreffelijke zedelijke hoedanigheden in een nog bevalliger licht stelden, zoodat hij ons zelfs de wapenen uit de hand nam, waarmede wij hem anders in dat geval zouden bestrijden: met namelijk hem onder het oog te brengen, dat het verfijnd eigenbelang ieder, die een gelukkig leven leiden wil, verpligt, om zich aan uiterlijke goede, zedelijke eigenschappen te gewennen, en dus dat bij zulken de

Digitized by Google

geheele deugd nederkomt op eene verſtandige ſtaatkunde. Dit hem tegen te voeren, zou u zoowel als mij te ſtrijdig geſchenen hebben met de beſcheidenheid, die wij hem wederkeerig ſchuldig waren. Neen, HELLEMANS! wij zouden SPINOSA niet een haarbreedte van zijn ſtelſel hebben kunnen terugbrengen, en wij zouden misſchien over het zijne, in een of ander opzigt, gunſtiger begonnen hebben te denken.

HELLEMANS. Hoe het hier mede zij, wij hebben hem althans nu aan de *Haagſche Schouw* gelaten; en, ſchoon ik met u van zijne gevoelens een' afkeer heb, koester ik voor hem, als mensch, eene wezenlijke achting, en ik heb bij de kennismaking met hem dit gewonnen, dat ik, ſchoon ik hem beklaag over de doling van zijn verſtand, in zijne godsdienſtige denkbeelden, alle de zoodanigen, die ooit met verachting van zijnen perſoon ſpreken, zal beſchouwen, als onkundige naklappers van anderen; of als onverdraagzame lasteraars, die, daar zij gelukkiger begrippen, dan hij, omtrent het Opperwezen koesteren, die begrippen op hunnen handel en wandel juister, en in hun gedrag jegens eenen dwalenden wijsgeer wel liefderijker mogten toepasſen.

Zoo ſprekende, waren zij aan de Witte poort genaderd; en zij begaven zich ieder naar zijne woning, om hunne letteroefeningen te hervatten.

ACHT-

Digitized by Google

ACHTSTE HOOFDSTUK.

Onder het Rectoraat van den Hoogleeraar RUSIUS werd HELLEMANS weldra tot Leeraar in beide Regten met allen glans, in het openbaar, bevorderd. Hij verdedigde verscheiden deelen zijner Verhandeling *De Jure Connubiorum* op eene voortreffelijke wijze, daar 'er zeer vele opponenten waren, niet, die met hem afspraak gemaakt hadden, en tegen welke hij zich had kunnen wapenen, maar anderen, die, nog door den ouden naijver en nijd gedreven, 'er zich op gescherpt hadden, om, zoo mogelijk, den Candidaat zoo al niet over stag te steken, ten minste in groote verlegenheid te brengen. Anderen grepen hem op deze en gene *Theses*, die achter zijne Verhandeling geplaatst waren, aan; maar ook hun wist hij op eene zeer mannelijke wijze het hoofd te bieden. Ook hij verschilde veel met hun, dien de woorden van den Pedèl der Akademie *Hora est* aangenaam in het oor klinken, als waardoor zij een einde gesteld zien

aan den geleerden wedſtrijd, in welken zij zoo zeer hunne zwakheid beſpeuren, en hoeveel hun ontbreekt, om wezenlijk naar verdienſten het Meesterſchap te verwerven. — HELLEMANS was het leed, dat het uur verſtreken was, waarin zijne eerzucht zoodanig geſtreeld werd door zijne tegenpartijen tot zwijgen te brengen, en waarin hij de aangenaamſte belooning ontving voor zoovele uren vlijts en arbeids. Nu tot het Meesterſchap bevorderd, ontving hij de gelukwenſchingen van de tegenwoordig zijnde Hoogleeraars en Studenten; en hij las in aller oogen, dat de betuigingen van lof, die de Hoogleeraars met zooveel genoegen gaven, en welke ſommigen der Studenten, als tegen dank, werden afgeperst, alles waren behalve loutere pligtplegingen.

'sAvonds gaf hij, naar het gebruik aan de Hooge School, een' prachtigen maaltijd, waarop hij, behalve de Hoogleeraars, eene aanzienlijke menigte gasten, voornamelijk uit ſtudenten beſtaande, genoodigd had. Alleraangenaamst was het hem bij die gelegenheid eene vriendſchapademende begroeting in Latijnſche dichtregelen van zijnen vriend FRANCIUS te ontvangen, waarin dezelve op eene geestige wijze zinſpeelde op hunnen aanſtaanden overtogt naar *Engeland* en hunne verdere reize door *Europa*, waarbij hij tevens eenen wenk, ontleend uit de ſtoffe der Verhandeling, gaf, alleen voor HELLEMANS verſtaanbaar, doelende op het eerſte kiempje der lief-

Digitized by Google

liefde, die hij aan eene Haagſche ſchoonheid toedroeg. Zelfs, nadat de aanzienlijkſte gasten vertrokken waren, bleef op de Promotie-partij, hoe vrolijk, eene orde heerſchen, die zij aan den geest van den gastheer te danken had; en zijn vriend, Dr. DE DEKKER, die uit den *Haag* was overgekomen, om èen getuige van zijns vriends bevordering en een der aanzittende gasten te wezen, maakte bij zich zelven eene vergelijking tusſchen zijne eigene partij, ter zelfde gelegenheid, en de tegenwoordige van zijnen vriend, die, van het begin af tot den einde toe, eene aaneenſchakeling was van ſteeds klimmende genoegens, zonder dat die plotſeling werd afgebroken door krakeel en woestheden, welke, ſchoon zij ſomtijds zeer ſchilderachtig belagchelijke tooneelen opleveren, meestal eene onaangename herdenking achterlaten bij den eenigzins bedachtzamen.

Na den afloop van HELLEMANS Promotie, en nadat hij ſchikkingen gemaakt had, om zijne bibliotheek naar *Amſterdam* te zenden, waar dezelve ten huize van zijne moeder geborgen zou worden, beraamde hij met FRANCIUS toebereidſelen tot de reize naar *Engeland*, terwijl zij door de bezorging van HUIGENS, volgens diens belofte, eene gelegenheid vonden, om met een vaartuig, dat, ondanks den oorlog, vrijgeleide had, om een gelastigde van wege Zijne Hoogheid naar *Engeland* over te brengen, van *Rotterdam* naar *Harwich* te vertrekken. Dit kwam

Digitized by Google

zeer plotseling op, terwijl zich HELLEMANS op het Buitenverblijf van zijne moeder bevond, en zich daar ten minste nog eenige weken had denken te vermaken. Het kostte hem meer, dan hij zich voorspeld had, om, met het vooruitzigt op eene zoo lange reize, zijne dierbare moeder en verdere maagschap vaarwel te zeggen; en, niettegenstaande, dat zijn broeder PIETER, de Luitenant ter zee, in de gevaren van jongs af verhard, en weinig gewigt hechtende aan zoodanig een togtje, dat hij een louter plaisierreisje noemde, met deszelfs meerdere of mindere blijken van bekommernis boertte, schaamde zich ROBBERT HELLEMANS niet, dat hem, bij het afscheid van zijne dierbare moeder, voor eene reeks van maanden, de tranen in de oogen kwamen.

Aan het huis van FRANCIUS woonde hij ook het afscheidstooneel tusschen dien en deszelfs ouders bij, en overtuigde zich door de tranen, bij die gelegenheid geplengd, dat dezelve ten minste minder belagchelijk en kleiner blijken van verwijfde zwakheid waren, dan dezelve in de oogen van zijnen broeder den zeerob schenen. In den *Haag* met elkander gekomen vervoegden zij zich al spoedig bij den Heer HUIJGENS, om denzelven hunn' dank te betuigen voor zijne oplettendheid ten hunnen aanzien, en voor de hun zoo spoedig verschafte gelegenheid. HELLEMANS had den heimelijken wensch gevoed,

dat

Digitized by Google

dat hij Juffrouw ELISABETH HOEFNAGEL, misschien ten huize van den Heer HUIGENS, zou aantreffen, maar zag dezen wensch, die alleen op iets toevalligs rustte, niet vervuld; en echter zulk eene lange reis te gaan doen, zonder van haar, met welke hij zooveel genoegen op den feestdag der Verheffing van Zijne Hoogheid gesmaakt had, afscheid te nemen, scheen hem, (althans zoo wilde hij zich zelven en ook zijnen vriend FRANCIUS wijsmaken) eene soort van onwellevendheid te zijn, en bijna niet te vergeven in eenen jongeling van beschaafde opvoeding. FRANCIUS grimlachte, toen HELLEMANS hem dat gevoelen openbaarde, en zeide: „Ik ben van dat denkbeeld niet omtrent Juffrouw 's GRAVEZANDE, maar gun u gaarne, dat gij, terwijl ik onzen gezamenlijken vriend DE DEKKER zal opzoeken en berigten, dat gij ook hem vaarwel zult komen zeggen, een bezoek bij die zoo beminnelijke schoone gaat afleggen."

Sedert dat HELLEMANS en FRANCIUS zich in den *Haag* bevonden hadden, was dezelve een schouwtooneel geweest van den gruwzamen moord, door het gepeupel aan het broederpaar DE WITT gepleegd, en, schoon reeds weken geleden, nog waren aller monden en harten daarvan vol; ja, ondanks dat de Raadpensionaris, door zijne veete tegen het Stadhouderlijk bestuur, bij zijn leven, door vele vrienden van het Huis van *Oranje* met leeden oogen werd aangezien, na

Digitized by Google

zijnen jammerlijken dood, deed elk regtschapen en edeldenkende hulde aan 's mans buitengewone talenten en wezenlijke verdiensten. Bovenal beklaagde men de ongelukkige familie, de weduwe en de kinderen. ANNA DE WITT, dochter van den Raadpensionaris, eene der vriendinnen van ELISABETH HOEFNAGEL, bevond zich, daar 'er nog eenige zaken af te doen waren, in den *Haag*, en gaf juist aan de laatste het afscheidsbezoek, daar zij, den volgenden dag, den *Haag* dacht te verlaten, toen zich HELLEMANS liet aanmelden; en, op het oogenblik, dat de deur geopend werd, waren juist de twee vriendinnen reeds in den gang van het huis en tot scheiden gereed. De tranen blonken in de oogen der schoone ELISABETH, terwijl zij hare lieve vriendin omhelsde, en beloofde, „dat zij bij haar eerstdaags te *Dordrecht* een bezoek zou komen afleggen, en hoopte, schoon het geleden verlies onboetbaar was, dat misschien haar bijzijn eenigzins zou kunnen dienen, om derzelver rouw te lenigen." HELLEMANS, de dochter van DE WITT niet kennende, welke, diep in rouwgewaad gehuld, door Mejuffrouw HOEFNAGEL tot aan de deur werd uitgelaten was een onopgemerkt, maar geen ongeroerd aanschouwer van dit tooneel van teedere verknochtheid en hartelijke droefheid der twee vriendinnen. Toen Jonkvrouw DE WITT vertrokken was, ontdekte ELISABETH, die hare tranen afvaagde, den Heer HELLEMANS:

hem

Digitized by Google

hem terstond herkennende, maakte zij hare verschooning, dat zij, door aandoening overmeesterd, hem niet gemerkt had; en verzocht hem in de zijkamer te komen, waar hare moeder zich bevond. — HELLEMANS was, nu hij de zoo gehoopte gelegenheid dáár zag, van Juffrouw HOEFNAGEL te zien, in eene grootere verwarring, dan hij zich had voorgesteld, te meer, daar 'er zich ook hare moeder tegenwoordig was. Evenwel de ontroering, waarin die bedaagde en overdeftige matrone over Jonkvrouw DE WITT deelde, en de grootere zielsberoering van ELISABETH deden hem eenigzins moed grijpen. Hij gaf te verstaan, dat hij, morgen of overmorgen de reis naar *Engeland*, van welke hij onlangs in tegenwoordigheid van Mejuffrouw HOEFNAGEL gesproken had, dacht aan te nemen, en die, met zijnen vriend FRANCIUS, over *Frankrijk* voort te zetten, en dus verscheiden maanden uitlandig zullende zijn, van alle zijne bekenden afscheid nam; en, daar hij zich nu in den *Haag* bevond, en onlangs, bij het feest van de Verheffing van Zijne Hoogheid, het geluk gehad had van met Mejuffrouw HOEFNAGEL kennis te maken, de vrijheid gebruikte, om ook haar te komen vaarwel zeggen. „Gij treft, zeide Mevrouw HOEFNAGEL, gij treft het wat ongelukkig, Mijnheer! mijne dochter en ik zijn geheel over stuur, daar wij een afscheidsbezoek gehad hebben van Jonkvrouwe ANNA DE

WITT,

Digitized by Google

WITT, een der ongelukkige kinderen van wijlen den Raadpensionaris."

HELLEMANS. Van den Raadpensionaris DE WITT.... die onlangs....

ELISABETH HOEFNAGEL. Ja, ja, Mijnheer! mijne lieve vriendin, die gij daar straks gezien hebt, heeft haar' vader op eene zoo afgrijsselijke wijze verloren, dat ik 'er niet aan denken kan, zonder dat mij eene koude rilling over het hart gaat....

HELLEMANS zag de ongemaakte aandoening, die het hart van ELISABETH overstelpte, en waardoor zij eene nieuwe, nog onbekende bekoorlijkheid ontving. Hij brak dezelve af door haar en hare moeder het een en ander mede te deelen wegens zijne voorgenomen reis. ELISABETHS reeds geschokte geest stond nu meer dan anders open voor het onaangename, dat het afscheidnemen vergezelt, en herinnerde zich met buitengewone levendigheid de genoegelijke oogenblikken met HELLEMANS, zoo ten huize van den Heer HUIGENS, als vervolgens bij de wandeling, ter gelegenheid van het feest, doorgebragt. Het was aan de eene zijde haar aangenaam, dat HELLEMANS zooveel oplettendheid ten haren aanzien had — dat hij haar, vóór eene zoo lange reize, nog kwam vaarwel zeggen, dit streelde hare vrouwelijke eerzucht; maar aan den anderen kant bespeurde zij eene zekere ongemakkelijke gewaarwording, dat zij nu ook juist

Digitized by Google

juist den dag, waarop zij affcheid van hare vriendin DE WITT genomen had, zich genoodzaakt zag een' zoo hupfchen jongeling, als zij HELLEMANS meende te hebben leeren kennen, voor zoolang vaarwel moest zeggen. Echter ftreelde het haar eenigzins, dat hij tusfchen beide zijn voornemen verhaalde, om, na het afloopen van zijne reize, zich als Advokaat in den *Haag* neder te zetten. In het kort, ELISABETH bevond zich in eene eenigzins ongemakkelijke ftelling, zoodat zij het een' oogenblik wenschte, dat HELLEMANS vertrok, en het volgende, dat hij zijn heengaan nog uitftelde. Hare moeder verzocht middelerwijl HELLEMANS, dat hij in *Londen* een bezoek geven zou aan zekere *Lady*, voorheen *Misf* ABLEMAN, die nu, federt jaar en dag met Lord CASTLEFIELD getrouwd, reeds verfcheiden kinderen had, waaronder ten minfte twee, zoo geene drie dochters van den ouderdom harer ELISABETH waren; zij had met die *Lady*, toen zij beide nog ongehuwd waren, veel omgang gehad te *Rotterdam*, waar deze door hare oom en moeije was opgevoed geworden. Zij twijfelde niet, of het zou dezelve aangenaam zijn, dat hij haar de groete van hare oude vriendin ELEONORA ELSLAND overbragt: ja hij mogt haar wel lagchende herinneren, dat zij de *Korenbloemen* van den Dichter HUIGENS, een fraai gebonden prefent-exemplaar, dat zij van haar, bij hare laatfte reis, toen zij in *Holland* was,

ter

Digitized by Google

ter leen had medegenomen, vergeten had terug te zenden. HELLEMANS nam dezen last zeer gaarne op zich, en, na de oude Mevrouw een bestendig welvaren te hebben toegewenscht, wendde hij zich ook tot ELISABETH, aan welke hij denzelfden wensch, schoon op eenen anderen toon, althans met een hevig kloppend hart herhaalde. Juffrouw ELISABETH toonde zich zeer bereidvaardig, om zelve HELLEMANS de huisdeur uit te laten; en hem dus verzellende in den gang, zeide zij: „Ik vind het heden wel een' onaangenamen dag....: ik ben geheel geene vriendin van afscheidnemen, en dit is nu al voor den tweeden keer." Tot de deur genaderd, nam HELLEMANS de vrijheid, om, als door eene werktuigelijke kracht daartoe aangedreven, Juffrouw ELISABETH te omhelzen, en haar een' hartelijken afscheidskus te geven. Dit onverwacht omhelzen en kusfen ontzette haar niet weinig, ja, nadat HELLEMANS, met eene gebroken stem, vaarwel uitgestameld hebbende, vertrokken was, en zij de deur had gesloten, beschuldigde zij zich zelve, dat zij hem deswegens niet bestraft had: zij opende de deur weder.... maar reeds te ver was HELLEMANS verdwenen. Zij bleef den jongeling nog nastaren, welken zij zeker in lang niet weder zien zou, en, niettegenstaande het oogenblikkelijk gevoel van toorn op zich zelve of op HELLEMANS, rees 'er uit haar hart een zucht op,

toen

Digitized by Google

toen hij, na nogmaals naar haar huis omgezien en, hare aandoening bespeurende, haar gegroet te hebben, den hoek van het Voorhout omslaande, uit hare oogen verdween. Nu in huis teruggekeerd, gevoelde zij zich op nieuw aangedaan, en, schoon zij dit geheel aan de scheiding van hare vriendin toeschreef, ontglipte het der zorgvuldige aandacht van hare moeder niet, dat het afscheid tusschen HELLEMANS en hare ELISABETH vrij lang van duur geweest was.

HELLEMANS kwam nu bij zijnen vriend Dr. DE DEKKER, bij wien hij zijnen reisgenoot FRANÇIUS vond, en hier moest hij beider plagerijen omtrent Juffrouw HOEFNAGEL ondergaan, die hij zich met vrij wat geduld liet welgevallen, geenszins ontkennende, dat hij in haar meer behagen vond, dan in alle de meisjes, die hij ooit gezien had.

Nadat zij het middagmaal gebruikt hadden, vertrokken HELLEMANS en FRANCIUS naar *Rotterdam*, en Dr. DE DEKKER vond goed hen te vergezellen en uitgeleide te doen tot aan het vaartuig, zijnde een Adviesjagt, waarop zij den overtogt naar *Harwich* zouden doen. Slechts een uur, nadat zij aan boord waren, terwijl wind en tij voorspoedig waren, wond men het anker, en alles ging met zoodanig eene snelheid, dat Dr. DE DEKKER naauwelijks tijd had, om met eene boot van het schip te komen, daar hij anders kans zou geloopen hebben van tegen

zij-

zijnen dank een reisje naar *Engeland* mede te doen.

Schoon HELLEMANS, van tijd tot tijd, wel eens op het *Y* en den *Amstel*, of een enkele maal op het *Haarlemmermeer* gezeild had, was het hem, gelijk ook zijnen vriend FRANCIUS, zeer vreemd zich op dit Zeescheepje te bevinden, in gezelschap van den Boodschapper van Staat, met depeches van Zijne Hoogheid belast, en van den Kapitein van het vaartuig, die, van tijd tot tijd, wel eens naar buiten ging, doch aan den Stuurman, voor het overige, de zorg over het vaartuig toevertrouwde. De avond begon te vallen, en de vaderlandsche kusten, tusschen welke zij nog doorvoeren, werden schemerachtiger en schemerachtiger voor hunne oogen, schoon het lieve en troostrijke licht der maan langzaam aan de kimmen opprees. Het schip begon ondertusschen meer en meer beweging te maken en te slingeren, nadat het de zee nader en nader kwam. De Kapitein was eens weder buiten geweest, en riep nu: „Heeren! wij zijn aan den mond van de *Maas*, en vallen zoo aanstonds in zee — hebt gij ook plaisier, om de duinen van *Goeree* nog eens terdeeg te zien?..." Nu gingen HELLEMANS en FRANCIUS naar buiten en zagen, bij het licht der maan, de vaderlandsche duinen, en, zoowel de een als de ander zeide met zekeren weemoed aan het vaderland vaarwel, dat zij in

zoo-

Digitized by Google

zoolang niet weder dachten te aanschouwen. Daar beide nimmer op de Noordzee geweest waren, ried hun de Kapitein, daar het vrij hevig woei, dat zij ter kooi zouden gaan, waarbij zij zich wel bevonden, en beter, dan bij langer te toeven in de tegenwoordigheid van hunnen anderen reisgenoot, die hen reeds verveeld had met het ophalen van zijne veelvuldige staatskommissien, altijd door hem met de meeste snelheid en den hoogsten lof verrigt, waardoor hij het onbepaald vertrouwen van zijne Heeren en Meesters genoot, terwijl hij zich over staatszaken op eene wel geheimzinnige wijze uitliet, maar gedurig blijken gaf van zich zelven niet minder doorzigt toe te kennen, dan een JOHAN DE WITT of GASPAR FAGEL te zamengenomen bezaten. FRANCIUS had het geluk van spoedig in te slapen; maar voor den geest van HELLEMANS vertoonde zich onder alle de dierbare beelden, die voor denzelven zweefden, en die hij kortelings vaarwel gezegd had, het levendigst dat van ELISABETH HOEFNAGEL.... en hij vroeg zich zelven, waarom dat van zijnen vriend Dr. DE DEKKER met minder levendigheid voor hem stond? Eindelijk vatte hij, niettegenstaande de schommelingen van het schip, den slaap, en nu zag hij in heldere droombeelden, hoe de *Tritons* en *Najaden* eene schulpkaros, die door zeepaarden getrokken werd, omringden; hij zag de bevallige *Amphitrite*, in die zeekaros gezeten.... maar

eensklaps veranderde het droombeeld; zee en watergoden verdwenen, en niemand bleef over dan *Amphitrite*.... neen! het was *Venus*, zoo als zij uit het schuim der zee, met alle de goddelijk bekoorlijke schoonheden in eenen paarlemoeren schelp, te voorschijn kwam.... neen! het was de Haagsche Jonkvrouw, schooner dan die beide, welke hem omhelsde....; doch door de hevigheid der vreugde hierover ontwaakte hij plotseling, en zag zich buiten staat, om zich dat aangenaam beeld, zoo levendig als in den droom, weder voor den geest te brengen, en ook om den afgebroken slaap te hervatten, daar de vast meer en meer opstekende wind wel de snelheid van het schip, maar tevens de deiningen vermeerderde.

NE-

Digitized by Google

NEGENDE HOOFDSTUK.

Met het aanbreken van den dag kroop HELLEMANS zijne legerstede uit, kleedde zich, zoo goed mogelijk, aan, en, buiten gekomen, wees een der matrozen hem, die gehoopt had ten minste nog eenige geringe schemering van de vaderlandsche kust, schoon die den vorigen avond reeds verflaauwde, bij dag te ontdekken, reeds de witte kust van *Engeland*, en voorspelde, dat, wanneer de wind zoo bleef, zij zeker voormiddags wel te *Harwich* zouden zijn. Dit berigt veroorzaakte eene zeer vreemde aandoening in het hart van HELLEMANS. Schoon het zeer natuurlijk is in een reiziger, dat hij zich verheugt, wanneer hij het bedoeld punt zijner reize nader voor oogen ziet, dan hij zich voorgesteld had, was deze vreugde echter bij hem vermengd met eene aandoening van droefheid, daar juist deze nadering hem eene grootere en snellere verwijdering van zijn vaderland verzekerde, dan hem aangenaam was. Hij kon des niet te min zich niet onthouden van, nadat hij eenige oogenblikken op de Engelsche kust gestaard had, weder het dek te verlaten en

Digitized by Google

zich bij zijnen nog flapenden vriend FRANCIUS te begeven. Hij riep hem wakker met de woorden: „FRANCIUS! FRANCIUS! fta op, fta fpoedig op — ik heb de Engelfche kust reeds gezien." Deze vroeg hem, hoelang het nog lijden zou, eer zij dezelve bereikten. „Dat zal, antwoordde HELLEMANS, zoo mij een matroos gezegd heeft, nog wel een uur of eenig duren.... maar het zeegezigt op zich zelve is uitlokkend, fchoon en woest." — „Ja! ja! antwoordde FRANCIUS, ik gevoel hier, in mijne kooi liggende, nog te veel,

——— *quanti montes volvuntur aquarum!*
Jam jam tacturos fidera fumma putes.
Quantæ diducto fubfidunt æquore valles!
Jam jam tacturos Tartara nigra putes (*).

dan dat mij groote lust bekruipt, om mijn bed te verlaten. Evenwel ik zal toch komen, zooras ik befpeur, dat ik die hevige bewegingen verdragen kan." HELLEMANS verliet nu zijnen reisgenoot, daar hij bemerkte, dat hem de beweging van het fchip veel meer hinder beneden baarde, dan dat hij zich boven bevond. Hij vermaakte zich ook daar met alle de onderfcheiden bewegingen van het zeevolk, die zij op het bevel van den ftuurman met eene onbegrijpelijke handigheid en gezwindheid verrigt-

(*) Vrij gevolgd:
De golven rijzen nu tot hooge waterbergen,
Die zwellend naar de lucht de fteile ftarren tergen,
En nu, nu zinken zij, neêrtuimlend, in een dal,
Dat fchier den bodem van den afgrond peilen zal.

Digitized by Google

rigtten, terwijl hem zelfs het op- en nedergaan van het schip en het getuimel der golven op en over elkander een aangenaam gezigt opleverde, eenigzins strookende met de onstuimige bewegingen, die 'er in zijn hart plaats hadden: ja hij scheen, nu hij zich van zijn vaderland gescheiden, en losgescheurd zag van zoo-veel, dat hem bij uitstek lief en dierbaar was, minder prijs op zich zelven te stellen, dan nog kort voorheen. Met den dag begon de wind een weinig te bedaren, en dit veroorzaakte, dat zij ook verder van zich af konden zien. Nu hield een Engelsch oorlogschip, dan een kaper op hun vaartuig aan; maar op het zien van de vlag, die hetzelve opheesch, verlieten beide hetzelve, zonder het te moeijen.

Klaarder en klaarder werd intusschen de Engelsche kust, en de Kapitein wees HELLEMANS en FRANCIUS, die nu ook voor den dag gekomen was, *Harwich*, het doel hunner reize, zijnde eene kleine zeestad, met eene zeer veilige haven, op den uitersten noord-oosthoek van *Essex*, de *Nase* geheeten, gelegen. Op dit gezigt begon nu het hart der beide jonge reizigers meer en meer te gloeijen van verlangen, om aldaar aan wal te zijn. De Kapitein hun ongeduld bemerkende, wenschte hen geluk, dat zij ditmaal een' zoo buitengewoon spoedigen overtogt, als maar zelden plaats had, troffen, daar hij nu reeds merkte, dat hun de afstand van de kust nog te groot scheen. De

Bode van Staat mengde zich nu ook weder in de gesprekken, en verhaalde van zijne veelvuldige reizen en langdurig verblijf op zee bij kleine overtogten, met eene langwijligheid, die HELLEMANS tegen FRANCIUS in het Latijn zeggen deed: „Ongelukkig waren toen de reisgenooten van dezen man, zoo om de langdurigheid der reize zelve, als om de langwijligheid der verhalen, waarmede hij hen waarschijnlijk zal lastig gevallen hebben.” — HELLEMANS was 'er niet op bedacht geweest, dat deze man ook Latijn verstaan kon, en was deerlijk uit de lijken geslagen, toen die hem, in deze taal, toevoerde: „Mijnheer! omdat gij nog jong en ongewoon zijt aan het reizen, zal ik dit uw gezegde met niets beantwoorden, dan alleen met de aanmerking, dat het zeer gevaarlijk is zich van eene vreemde taal tot iemands nadeel in iemands tegenwoordigheid te bedienen, zonder dat men vooraf weet, of niet zoodanig iemand mede in die taal ervaren is: iets, dat men (het zij mij geoorloofd, uit hoofde van mijne stand, jaren en ondervinding, dit aan te merken) bijzonder op reis moet in het oog houden, daar men zich anders bij vreemde volkeren aan zeer groot gevaar blootstelt. Ik zou u daarvan verscheiden voorbeelden, zeer leerzame voorbeelden kunnen verhalen, maar opdat mijne langwijligheid, waarover gij mij met zekere hatelijkheid beschuldigd hebt, niet zal vervelen, zal ik mij ditmaal daarvan onthouden, en u toewenschen, met eene vaderlijke genegenheid,

Digitized by Google

heid, die ik voor jonge lieden koester, schoon zij zich tegen mij vergrijpen, dat hetgeen u heden gebeurd is, genoegzaam zal zijn, om u niet alleen deze reize, maar door uw geheel leven, in dat opzigt, de noodige voorzigtigheid te leeren."

Schoon HELLEMANS ook deze langwijlige aanmerking verveelde, had hij, beseffende, hoe onvoorzigtig hij zich gedragen had, geen' lust, om eene tegenaanmerking te maken, waartoe ook hem het grimlagchen van zijnen vriend FRANCIUS den moed benam. Hij was zeer verheugd, hoe kort en gelukkig de overtogt geweest ware, dat hij te *Harwich* voet aan wal zette, en, schoon hij den vaderlandschen grond niet onder zich gevoelde, hij was maar wel te vreden, dat hij, van het rusteloos woelend element zoo spoedig verlost, zich, al was het dan ook op een eiland, weder aan wal bevond. Had hem het geheel ander voorkomen der menschen en hunne taal niet overtuigd, dat hij in een vreemd land was overgebragt, de korte tijd, door hem aan den overtogt besteed, zou hem zulks bijna ongeloofelijk gemaakt hebben. Nadat hij, in het voorbijgaan, als Hollander, zich vermaakt had met het gezigt van het groot getal handelschepen, in de haven liggende, trad hij eene herberg binnen met zijnen vriend FRANCIUS, waar hun de ontmoeting van den Heer des huizes maar tamelijk aanstond. Lang van gedaante en barsch van uitzigt, bleek het hun, dat

Digitized by Google

hij zich weinig over hen bekreunde, en zijn grimlach, bij hunnen vrij gebrekkigen tongval van het Engelsch, dat zij ongewoon waren te ſpreken, benevens zijne korte en ſtroeve antwoorden, op hunne weinige vragen, deden hen reeds opmerken, dat zij bij eene natie waren aangeland, die, hoezeer om derzelver zelfſtandige veerkracht hoog te achten, zoozeer vervuld is met het denkbeeld van hare eigen waarde, dat zelfs lieden, wier zaak, uit hoofde van hun beroep, het anders zijn zou jegens vreemdelingen eene hupſche vriendelijkheid te betoonen, jegens die zelfs hunne minachting niet verbergen of ontveinzen kunnen. Het eenig voorwerp, dat aantrekkelijkheid in de oogen van onze jonge reizigers had, was de jongſte dochter van den onvriendelijken herbergier, de jeugdige MOLLY, omtrent achttien jaren oud, die, bij de ſchoonheid van een Engelsch meisje eene ongemeene hupschheid voegende, hen met de grootſte vlugheid voorzag in die behoeften van ſpijs en drank, welke zij haar te kennen gaven. Zij beſloten, onder het eten, om hun verblijf te *Harwich* zoo kort mogelijk te maken, en zich met allen ſpoed naar *Londen*, naar welke ſtad zij beide reikhalsden, te begeven, waar zij zich ook een beter onthaal, dan in deze haven-ſtad voorſtelden.

Schoon de Bode van Staat, hun reisgenoot, door loutere eerzucht gedreven, hun de goed-

Digitized by Google

goedkeuring, hunner pasſen en het doorzoeken hunner koffers gemakkelijk gemaakt had, was hij echter op HELLEMANS zeer verſtoord geraakt, en nam dus van hem wraak, waarin FRANCIUS ongelukkig en onſchuldig deelen moest. Hij had namelijk den herbergier, met wien hij ſedert jaren bekend was, in het oor geblazen, dat beide deze Heeren van zeer fatſoenlijke afkomst waren, en derzelver ouders voor ſchreeuwend rijk bekend ſtonden. Dit was geen' dooven gezegd. Toen onze jonge reizigers, ſchoon zij reeds veel van de grootere duurte van alles in *Engeland*, dan in *Holland*, hadden hooren ſpreken, na een vertoeven van bijna twee uren, bij hun vertrek, den prijs der gemaakte vertering verſtonden, waren zij zeer verwonderd over de bovenmatige hoogte van denzelven, maar verheugden zich, dat zij door het beſluit van hun ſpoedig vertrek den bruusken kastelein de gelegenheid benomen hadden, om hen verder op te ligten.

Hunne reis van *Harwich* naar *Londen* verzoende hen echter eenigermate weder met het land, welks bodem zij zoo even betreden hadden. Zij reden met eene groote ſnelheid langs eenen bij uitſtek goeden weg over hoogten en laagten, die elkander gedurig vervingen, en dikwerf door lommerrijke ſtreken, tusſchen welbebouwde akkers en den breeden zeeboezem, die eenige mijlen landwaarts inſchoot, henen,

Digitized by Google

welke de Graaffchappen *Esfex* en *Suffolk* van elkander fcheidt. Deze zeeboezem, welken zij aan hunne regterzijde fteeds verre beneden zich zagen, met de daarop gedurig heen en weder varende fchepen, lokte hunne oogen aan den eenen kant uit, terwijl de zachtglooijende Suffolkfche bergen die aan den anderen kant met hun bekoorlijk groen ftreelden. *Colchester* doorrijdende, herinnerden zij zich, hoe die ftad den naam gaf aan de oesters, welke aan den ingang van het Colchesters of Malders water gevangen worden, en hoe dezelve, fchoon niet voor de grootfte, echter voor de beste en fmakelijkfte van *Engeland* gehouden worden. Van daar reden zij op *Chelmford*, en, terwijl zij daar eene korte poos, om het verwisfelen van hunne paarden, vertoefden, troffen zij bij het posthuis een' deftig Heer aan, die hen onderrigtte, dat deze plaats bijzonder bekend was door dat 'er de gevangenis van het Graaffchap gevonden werd; maar hij voegde 'er bij, dat, zoo de Heeren, die vreemdelingen fchenen, misfchien naar oorden zochten, om derzelver oudheid beroemd, zij dan meer voldaan zouden zijn over *Malden*, dat drie uren bewesten *Chelmford* ligt, en door geleerden gehouden wordt voor eene oude Romeinfche Volkplanting, waaromftreeks de groote nederlaag der Romeinen had plaats gehad, waarin zeventig of tachtig duizend zouden gevallen zijn in eenen flag, door BOADICEA, Konin-

Digitized by Google

ningin der steenen, die de Britten ten strijd voerde, geleverd. Hij verzekerde hen, dat 'er, van tijd tot tijd, penningen, met het beeld van keizers en keizerinnen, werden opgegraven. HELLEMANS dankte dien Heer voor zijne onderrigting, maar gaf hem te kennen, dat hun oogmerk zijnde, om nog vóór den nacht *Londen* te bereiken, ditmaal hun onderzoek zich tot die plaats niet zou kunnen uitstrekken. Deze vriendelijke en onafgeperste onderrigting verzoende hen nu aanvankelijk met het volk, waaronder zij voor hadden eenigen tijd te vertoeven, en, toen zij weder op het rijtuig gezeten waren, zeide FRANCIUS: „Gij ziet, HELLEMANS! dat toch alle Engelschen niet even norsch zijn: hoeveel verschilt deze vriendelijk onderrigtende man bij den norschen herbergier? Hij is misschien wel een man van geleerdheid, althans zeker iemand, die genegenheid heeft voor kunsten of wetenschappen; en, schoon onder die lieden ook wel norsche en onvriendelijke menschen gevonden worden, hebben toch de kunsten en wetenschappen eene natuurlijke strekking, om de menschen hupscher en vriendelijker te maken, en menschen met menschen te verbroederen." — „Ik wil hopen, hernam HELLEMANS, ik wil hopen, dat mij dit bij de Engelsche geleerden, als wij hen spreken, bevestigd zal worden.

De zon begon nu de kim te naderen, en zij kregen, van tijd tot tijd, reeds de beroemde rivier

vier den *Teems* in het oog, vooral, toen zij te *Barking* kwamen, dat, aan een klein riviertje, zijnen uitloop in den *Teems* hebbende, gelegen, meest door visſchers bewoond wordt, die met hunne bootjes gedeeltelijk die groote ſtad van visch voorzien. Daar zij vernamen, dat zij zich nog maar een paar uren van het wereldwijdberoemde *Londen* bevonden, verheugden zij zich op nieuw over hunne keuze, die zij gedaan hadden, om *Harwich* te verlaten, en nog meer, toen zij, na het vallen van den avond, die ſtad binnenreden, in de *Leadenhall*-ſtraat ſtilhielden, en, voor dien nacht, in eene nabijzijnde herberg hun intrek namen, daar zij reeds den volgenden dag, voor den tijd, welke zij zich in *Londen* dachten op te houden, zich van eene goede kamer bij bijzondere perſonen voorzagen, volgende daarin den raad van den Statenbode, met welken zij het kanaal waren overgeſtoken.

Zoowel HELLEMANS als FRANCIUS ſtond zeer verbaasd, reeds bij den eerſten uitſtap, dien zij den volgenden dag deden, over de groote volkrijkheid op de ſtraten van *Londen*, zoozeer die van *Amſterdam* en *Rotterdam* overtreffende. Niet weinig trof ook hunne aandacht het groot aantal van nieuwe gebouwen, gedeeltelijk voltooid, en waaraan gedeeltelijk met groote vlijt gearbeid werd, en, niet verre van de brug van *Londen* in een koffijhuis gegaan, ſpraken zij te zamen over de ont-

Digitized by Google

ontzettende verwoesting, welke de brand, nu reeds zes jaren geleden, in die ſtad moest hebben aangeregt, daar, met hoeveel vlijt de herbouw ook werd voortgezet, zich nog zoovele en zoo groote ſporen van denzelven opdeden. Terwijl zij hierover ſpraken, vestigde HELLEMANS het oog op een gebouw, dat zich reeds tot zekere hoogte verheven had, doch van welks oogmerk zij zich geen juist denkbeeld konden vormen. Hierover in geſprek, ſtond juist in hunne nabijheid de groote Engelſche bouwkundige WREN met zijnen vriend INIGO JONES; en de eerſte de nieuwsgierigheid dezer vreemdelingen beſpeurende, maakte geene zwarigheid, om hun te verklaren, dat het gebouw, welks bedoeling hun onbekend was, niets minder zijn zou, dan een Gedenkteeken van die ontzettende gebeurtenis, welke de ſtad *Londen* getroffen had. „Mij, zeide hij, is door de Regering der ſtad het ontwerp en het opzigt over de vervaardiging van hetzelve opgedragen, en in het verleden jaar is men reeds met het bouwen begonnen; doch het zal wel eenige jaren duren, eer hetzelve voltooid is. Het voetſtuk, waaraan zij thans nog arbeiden, moet veertig voeten hoog worden, en dan zal 'er een pilaar van Portlandſchen ſteen, naar de Doriſche orde, van over de honderdvijftig voeten op geplaatst worden. Dezelve zal zoodanig worden aangelegd, dat daar binnen een wentel-

teltrap komt van zwart marmer, die de bezigtigers tot aan den top voeren zal, waarop voor eene ruime en van een goed hek voorziene wandelplaats zal gezorgd worden, van waar men een uitſtekend gezigt hebben zal over de ſtad, de rivier en de omliggende landſtreken, terwijl ik op den top van den pilaar eene vergulde vuurvlam zal doen plaatſen, en de regering zeker zorge dragen, dat op het voetſtuk beneden, door voegzame opſchriften, die zoo vreesſelijke gebeurtenis, waaraan geen Londenaar zonder ſchrik denken kan, vereeuwigd wordt.

HELLEMANS betuigde zijne dankbaarheid voor dit bewijs van vriendelijkheid, en nam de vrijheid, om den Heer WREN naar eenige bijzonderheden van die ſchromelijke verwoesting te vragen, welke hem daarop zeer gereedelijk diende, en verhaalde, hoe die brand in het jaar 1666 den 2den September, een weinig benoorden de Brug van *Londen*, 's middernachts, bij eenen bakker, was aangevangen; dat dezelve, door een' hevigen wind voortgejaagd, den tijd van vier dagen gewoed had, eer men denzelven meester werd; dat het getal der verbrande huizen op ruim dertienduizend gerekend werd, en dat der kerken op zes-en-tachtig, behalve de kapellen en de hoofdkerk. Na dit verſlag, betuigde HELLEMANS zijn genoegen, dat hij juist den bouwheer van dit gedenkteeken aantrof, en wenschte hem, dat hij deszelfs voltooijing beleven zou,

tevens

Digitized by Google

tevens zijne spijt verklarende, dat het werkstuk nog zoo weinig gevorderd was, dat hij met zijn reisgenoot daarvan niets dan de eerste grondslagen kon zien. „Zoo gij, hernam WREN, lust hebt, om daarvan een naauwkeuriger denkbeeld te hebben, kom dan heden namiddag aan mijne woning, dan zal ik u de teekening van dat gebouw, en nog eene andere van vrij wat meer beteekenis dan dien eenvoudigen pilaar, laten zien." HELLEMANS nam dit met zeer veel vaardigheid en dankbaarheid aan, terwijl zich ook FRANCIUS genegen toonde, om hem bij dat bezoek te vergezellen. Verder besteedden zij hunnen tijd om een gedeelte der stad *Londen* te bezigtigen, en hielden zich bijzonder stil bij de zoo hevig door den brand aangetaste en vernielde St. Paulskerk; en des namiddags lieten zij zich ter bestemder tijd bij den Heer WREN vinden. Deze had de vriendelijkheid, om hen eerst te onthalen op het gezigt van eene naauwkeurige teekening van het Gedenkteeken, welks grondslagen zij gezien hadden, waaruit zij een veel vollediger denkbeeld, dan van de uitvoerigste beschrijving konden vormen. „Maar nu, zeide hij, om te voldoen aan mijne belofte, zal ik u de teekening laten zien, welke ik op last der regering gemaakt heb, die het plan heeft, om de hoofdkerk der stad, de St. Paulskerk, te laten herbouwen." „Dit, zeide HELLEMANS, zal zeer noodzakelijk zijn, want zij maakt een deer-

Digitized by Google

lijk bouwvallige vertooning." „Ziedaar dan, zeide WREN, zijne teekening ontrollende; zoo de regering mijn' raad volgt, zal dat gebouw door een zoodanig, als ik hier heb afgebeeld, vervangen worden. Mijn oogmerk is die kerk te laten bouwen van witten Portlandschen steen; zij zal binnenswerks oost- en westwaarts vijfhonderd, en noord- en zuidwaarts in het kruis, tweehonderd vijftig voeten lang zijn, en in het geheel honderd twintig voeten hoog. Uit het kruis zal een koepel oprijzen, honderd voeten wijd, en hoog vijftig voeten buitenwerks. Twee en dertig pilaren zullen dezen koepel schragen. Op den top van den koepel zal ook een omloop zijn, op Korinthische pilaren rustende, drie-en-dertig voeten hoog. Op den top van den koepel zal ik mede een' omloop doen bouwen, en daarop eene lantaren, hoog vijftig voeten, met een' wereldkloot en een kruis daarop plaatsen. In het kort, de top van het kruis zal driehonderd en veertig voeten boven den grond verheven zijn." HELLEMANS riep, bij het hooren van dit verbazend ontwerp, en het beschouwen van de teekening: „Ik sta verbaasd over de stoutheid der gedachte alleen, die zulk een ontwerp vormen durft, en ik gevoel, bij het verward denkbeeld van hetgeen aan deszelfs uitvoering vast is, eene aandoening die naar schrik gelijkt." — „Hoe, hernam nu WREN; met eenen edelen moed, zou dan een Brit niet dur-

Digitized by Google

durven ondernemen, hetwelk de Italianen LAZARI en MICHAËL ANGELO ondernomen en volvoerd hebben in den bouw van de St. Pieters kerk te *Rome*. Dat meesterſtuk van bouwkunst heeft voor mijnen geest gezweefd, toen ik deze teekening ontwierp — toen ik dit ſtoute plan vormde; en, zoo de Regering dezer ſtad uit regtſchapen Britten beſtaat, zal zij mij danken, dat ik haar in de gelegenheid ſtel, om *Londen* door de St. Pauls kerk zoo beroemd te maken, als *Rome* is door die van St. Pieter. Gij denkt misſchien, mijne Heeren! dat ik hier met zekere trotschheid ſpreek; neen! het is met dat gevoel van liefde voor de eer van deze ſtad, dat een geboren Brit in het hart koestert. Ik heb geheel mijn leven aan de Bouwkunst toegewijd, en, na ongeloofelijke vlijt en ſtudie, mij, zooverre mijne krachten reiken, in die kunst volmaakt; ik gevoel zelf, dat ik in dit vak eenen hoogen trap beſtegen heb, en dat 'er in *Engeland*, buiten mijn' vriend JONES niemand beſtaat, welke mij op zijde komt: wat zou het nu anders, dan valſche ſchijn van nederigheid zijn, indien ik niet geloofde, dat ik wezenlijk door mijne werkzaamheden iets tot de eer van de Britſche natie zou kunnen bijdragen. Waarlijk, gij Heeren Hollanders, zijt zeer goede en brave menſchen, en gelooft mij, ik heb veel meer achting voor uwe natie, dan de meeste mijner landgenooten;

Digitized by Google

maar met al hare naarstigheid, met al hare bekwaamheden, mist zij eene zekere stoutheid, eene veerkracht, welk gebrek den schijn heeft van zedigheid en nederigheid, maar een beletsel is, dat zij nog geen grootere vordering in de schoone kunsten gemaakt heeft." HELLEMANS voelde nu, dat de zucht voor zijn Vaderland in zijn hart begon te ontgloeijen, en, met zekere weerhoudene geraaktheid, vroeg hij aan den Heer WREN: „Zijt gij ooit te *Amsterdam* geweest, Mijnheer!"

WREN. Neen, Mijnheer! maar wat bedoelt gij met die vraag?

HELLEMANS. Niets anders, dan dat ik, ingevalle gij 'er geweest waart, u verder zou gevraagd hebben, of gij daar het nieuwe Stadhuis niet gezien hadt; want dan zou het mij verwonderd hebben, Mijnheer! dat gij zoo laag op de Hollanders zeker ook in het vak der Bouwkunst nederziet. Ik ben niet bedreven in dat vak, maar geloof, indien gij met deszelfs stichter, den beroemden VAN KAMPEN, een' geboren Nederlander, over dit onderwerp spraakt, gij overtuigd zoudt worden, dat 'er ook bij de Nederlanders wel koenheid en moed is, om iets groots in de kunst te ondernemen en te voltooijen. Dit Stadhuis van *Amsterdam* althans, waarover alle vreemdelingen, die het zien, verwonderd staan, is in den tijd van zeven jaren voltooid; en wij hebben te *Amsterdam* kerken en torens, die

ook

Digitized by Google

ook tot eer van hunne Bouwheeren ſtrekken.... Ik wil niet zeggen, dat 'er een is, die halen kan bij het model, dat gij mij in teekening van de St. Pauls kerk vertoont; maar ik heb mijn vaderland en de Nederlandſche kunstenaars te lief — ik ben te hoogmoedig, dat ik een geboren Hollander ben, dan dat ik kan toelaten, dat gij ons volk zoo laag neêrzet.

WREN. (*Hem de hand op den ſchouder leggende.*) Braaf geſproken, zoo mag ik het hooren.... liever, dan dat gij het u hadt laten aanleunen, en gij mij maar hadt laten voortpraten. Ik mag u 'er te beter om lijden, omdat gij mij tegenſpreekt — en *Holland* mag wel grootsch op u zijn, dat gij de eer van uwe landgenooten bij een' Engelschman ophoudt. Zoolang gij in *Londen* vertoeft, zult gij mij zoo dikwijls komen bezoeken, als het u goeddunkt; en, zoo het u mogelijk is, maak dan, dat ik iets van dat meesterſtuk van uwen Bouwkunstenaar VAN KAMPEN eens onder de oogen krijg.

HELLEMANS beloofde den edelen Brit, dat hij *Londen* niet verlaten zou, zonder aan zijne uitnoodiging te voldoen, en zorgen zou, dat de beste afbeelding van het Amſterdamsch Stadhuis hem gezonden werd.

Digitized by Google

TIENDE HOOFDSTUK.

Francius had een' brief van aanbeveling aan den Dichter dryden, toen den beroemdsten in leven zijnde Tooneeldichter, welke tevens in alle andere soorten van Dichtkunst den hoogsten roem behaalde, en begaf zich met zijnen vriend naar dezen zeldzamen man. De brief van aanbeveling was dryden zeer welkom, en het offelijk getuigenis, daarin aan francius gegeven, baande hem den weg tot de gunst bij dien voortreffelijken Dichter. Hellemans, geen beoefenaar, maar echter een hoogachter der Dichtkunst zijnde, hoorde met het grootste genoegen, hoe dryden zijnen vriend eene schets gaf van den toenmaligen staat der Engelsche Dichtkunst en Dichteren, en, bij eene volgende gelegenheid gaf hellemans zijn verlangen te kennen, om getuige te zijn van een der spelen van shakespeare, van welken hij in *Holland* zooveel, ook door den grooten Hollandschen

Dich-

Digitized by Google

Dichter VONDEL, had hooren spreken. „Ik verheug mij zeer, zeide DRYDEN, dat ik dan juist in de gelegenheid zijn zal, om heden aan uw verlangen te voldoen. Dezen avond wordt zijn *Hamlet* gespeeld op het *Drurylane-Theater*. Ik hoop, dat gij genoegzaam de Engelsche taal magtig zijn moogt, om tot den geest van dien oorspronkelijken Dichter te kunnen doordringen; en twijfel niet, of gij zult mij dan toestaan, dat 'er, in weerwil van al het waarlijk grof buitensporige, hetwelk in zijne werken gevonden wordt, echter het oorspronkelijk schoone zooverre de overhand heeft, dat men het mijne landgenooten tot eere moet rekenen, als zij met zijne voortbrengsels dweepen.

Gretig nam HELLEMANS het aanbod van DRYDEN aan; en, zijn' vriend FRANCIUS bij hem latende, begaf hij zich naar het huis van *Lord* CASTLEFIELD, in welks opsporing hij geslaagd was, om daar den last, die hij van Mevrouw HOEFNAGEL gekregen had, te volbrengen. Hij liet zich door den portier, die hem de deur opende, aandienen, en het gelukte hem, daar hij zich, bij nader onderzoek, eer hij toegelaten werd, als een Hollander, die met de groete van eene oude vriendin aan *Lady* CASTLEFIELD belast was, de Engelsche *Lady* te mogen naderen, welke met twee harer dochters, BETSY en FANNY, in een zeer deftig groot vertrek gezeten was. HELLEMANS maakte, zoo goed mogelijk, zijn kompliment bij deze zoo

ſtatelijke vrouw, en, plaats genomen hebbende, begon hij te ſpreken van zijne kennis aan Mevrouw HOEFNAGEL, welke naar haren eigen naam ELEONORA ELSLAND heette; die, zijn vertrek vernomen hebbende, hem aanbevolen had, om, te *Londen* zijnde, hare groete aan de *Lady* over te brengen. Naauwelijks had de oude *Lady* den naam van ELEONORA ELSLAND gehoord, of haar gelaat, dat zeer ernſtig en ſtrak geſtaan had, veranderde op eens, en een glans van jeugdige vrolijkheid overdekte hetzelve. „God zij geloofd!" barstte zij uit, „dat ik nog eenmaal iemand uit *Holland* ſpreek, die mij berigt brengt van die vriendin mijner jeugd, van welke ik nog zoo dikwijls met mijne dochters ſpreke. O, Mijnheer! vertel mij, vertel mij veel van haar. Gaat het haar wel? is zij getrouwd of weduwe? heeft zij kinderen?" Nu had HELLEMANS, die maar eene zeer voorbijgaande kennis aan Mevrouw HOEFNAGEL had, zeer veel moeite, om alles bij elkander te zamelen, om ten minſte eenigermate aan het vurig verlangen van *Lady* CASTLEFIELD te voldoen. Het was gelukkig, dat 'er, bij zijn vorig oponthoud in *'s Hage*, aan den maaltijd, ten huize van CONSTANTYN HUIGENS, onder de geſprekken, die hij met ELISABETH gehouden had, en welke hem met eene ongemeene levendigheid voor den geest ſtonden, ook eenige, hare moeder als weduwe betreffende, waren ingevloeid. Hij verhaalde haar, hoe zij ook eene dochter had,

ELI-

Digitized by Google

ELISABETH geheeten. „O, mijne BETSY! zeide *Lady* CASTLEFIELD, ó, mijne BETSY! welk eene aangename overeenstemming, gij draagt denzelfden naam als de dochter van mijne oude vriendin! Is zij schoon, Mijnheer? vroeg zij verder. Is zij bevallig?" — „Beide," antwoordde HELLEMANS, en was beducht, dat hij zich zelven verraden zou. — „Dat was ook, vervolgde *Lady* CASTLEFIELD, de fiere ELEONORA, toen wij te *Rotterdam* met elkander dagelijks verkeerden.... Leeft, vroeg zij verder met zekeren schroom, haar broeder WILLEM nog?" — „Ik meen, zeide HELLEMANS.... ja ik herinner mij, dat Juffrouw ELISABETH gesproken heeft van een' oom, haars moeders eenigen broeder, dien zij, reeds eenige jaren geleden, door den dood verloren had. Hij moet in den krijgsdienst geweest zijn... Ja! ja! ik herinner het mij nu klaarder.... hij is gesneuveld door een kanonskogel, toen hij onder den Prins JOHAN MAURITS van *Nassau* tegen den Bisschop van *Munster* diende." Naauwelijks had HELLEMANS dit gezegd, of hij zag duidelijk, dat dit een' zeer diepen indruk op het hart van *Lady* CASTLEFIELD maakte, daar zij, doodelijk bleek geworden, hare handen zamenvouwende en de oogen ten hemel heffende, zeide: „O God! is hij dood? is hij dood?.... BETSY! FANNY! doe mij spoedig — spoedig een glas water bezorgen.... Deze tijding ontroert mij...." HELLEMANS wilde zich verontschuldigen, dat hij

Digitized by Google

niet meer behoedzaamheid gebruikt had, met haar een berigt te geven, hetwelk hij zag, dat haar zoodanig ontroerde. *Lady* CASTLEFIELD hernam: „Gij kondt dat onmogelijk vooruitzien, Mijnheer! maar gij hebt wél gezien, dat ik door dat berigt zeer getroffen werd.... BETSY! FANNY! het wordt al weder beter met mij, Gaat eens even heen, ik heb dien Heer iets alleen te zeggen." De dochters rezen op en vertrokken, na eene plegtige buiging gemaakt te hebben tegen den vreemdeling, welke hare moeder zoo belangrijk werd, terwijl de bediende een glas water binnenbragt. Nadat *Lady* CASTLEFIELD hiervan wat gebruikt had, schoof zij haren stoel eenigzins nader aan dien van HELLEMANS, en zeide: „Mijnheer! gij zult u misschien verwonderd hebben over mijn gedrag, bij het ontvangen van die tijding, betreffende den dood van den Heer WILLEM ELSLAND, maar ik zal u, met alle openhartigheid, met weinige woorden zeggen, waaruit mijne aandoening ontstond. Te *Rotterdam* bij mijn' oom en moei wonende, kreeg ik kennis aan Juffrouw ELSLAND en haar' broeder: ik had het ongeluk eenige bekoorlijkheid te hebben in de oogen van den laatsten, nadat reeds mijn tegenwoordige echtgenoot, *Lord* CASTLEFIELD, zich, als minnaar, aan mij verklaard had. Ik had dit geswegen voor mijnen man, wiens aard ik wist, dat tot het jaloersche overhelde; en

toe-

Digitized by Google

toevallig viel hem, drie jaren na ons huwelijk, een brief van mijne vriendin ELSLAND in handen, waarin zij op eene boertende wijze mij de groete deed van haren broeder, mijnen ouden welbeminden WILLEM. Mijn man werd razend van minnenijd, schoon 'er geene wezenlijke reden voor bestond; en het eenig middel, dat ik wist, om hem tot bedaren te brengen, was, dat ik hem plegtig beloofde, nimmer weder een' brief van Juffrouw ELSLAND te zullen beantwoorden, zoolang haar broeder WILLEM leefde. Dit was voor mij eene harde, zeer harde opoffering, en nog lang bleef zij aanhouden met mij te schrijven; maar eindelijk hield zij ook op, en haar laatste brief was niet van den minzaamsten inhoud, waartoe ik haar volkomen reden gegeven had. Ziedaar, Mijnheer! de oorzaak van mijne ontroering, toen gij mij zoo plotseling den dood van den broeder van Mejuffrouw ELSLAND aankondigde, daar ik voor hem (ik ontken u zulks niet) eene wezenlijke achting koesterde..... Maar nu, nu, Mijnheer! zal ik aan mijne waarde vriendin ELSLAND weder schrijven, nadat ik mijnen echtgenoot berigt heb, dat ik dit kan doen, zonder mijne gedane belofte te schenden. Wanneer schrijft gij naar *Holland*, Mijnheer?" — „Binnen drie of vier dagen," antwoordde HELLEMANS. — „Goed, zeer goed, ging *Lady* CASTLEFIELD voort, tegen dien tijd zal mijn man, welke zich thans

Digitized by Google

met de jagt op het land vermaakt, wel terug zijn: zou ik u dan mogen verzoeken, dat gij een dun briefje aan mijne vriendin insloot?"

Nu herinnerde HELLEMANS haar de *Korenbloemen* van HUIGENS, van welke Mevrouw HOEFNAGEL tegen hem gesproken had. „Ook daarover, hernam *Lady* CASTLEFIELD, zal ik aan haar schrijven, en ik vertrouw, dat zij wel genegen zijn zal, om mij te verschoonen, dat ik die zoolang onder mij gehouden heb." HELLEMANS betoonde zich ten uiterste genegen, om haren brief in te sluiten, daar hij zich hieruit, schoon de wijze hoe hem nog niet helder was, eene gelegenheid voorspelde, om ten minste zijn' persoon in het geheugen van ELISABETH HOEFNAGEL te verlevendigen. Nu noodigde *Lady* CASTLEFIELD hem uit, om zijn bezoek bij haar te herhalen tegen dien tijd, wanneer hij voornemens was naar *Holland* te schrijven, zullende zij alsdan haren brief in gereedheid hebben; terwijl zij hoopte, dat ook dat bezoek gelegenheid geven zou, om hem met haren man in kennis te brengen.

HELLEMANS, naar zijn verblijf teruggekeerd zijnde, ging vervolgens met zijnen reisgenoot ten bestemden tijde naar DRYDEN, die hen vergezelde naar het *Drurylane-Theater*, waar de *Hamlet* van SHAKESPEARE ten tooneele gevoerd werd. HELLEMANS was bij zeer vele plaatsen geroerd en diep getroffen door de voortref-

fe-

Digitized by Google

felijke gezegden, en overschoone tooneelen van dat meesterstuk. Hoeverre ook de wijze van vertooning verschilde van die der stukken, die men toen al meer en meer op de enge Fransche leest begon te schoeijen, en hij in zijn vaderland gezien had, kon hij niet nalaten de oorspronkelijkheid van dat treurspel te bewonderen. Zelfs was hij, hoe vreemd het hem ook schijnen mogt, zeer geroerd bij den aanvang van het vijfde bedrijf, waar de Doodgravers bezig zijn met het graf voor *Ophelia* te delven; waar vervolgens *Hamlet* met *Horatio* te voorschijn treedt, en over de onderscheiden schedels en schenkels aanmerking maakt, terwijl de Doodgraver zingt:

Ik minde een meisje in mijne jeugd,
Dat was een lieve zaak,
En, als mijn meisje was verheugd,
Dat baarde mij vermaak;
Maar de ouderdom, dat leelijk dier,
Sloop zachtkens, zachtkens aan,
En 't was met vreugde, kracht en zwier
Te spoedig afgedaan.

Het drong HELLEMANS door het hart, toen hij *Hamlet* daarop *Horatio* hoorde toevoeren: „Dat bekkeneel, dat gij daar ziet, had eertijds ook eene tong en kon zingen. Zie! zie! „hoe die rakker dat in de aarde wegwerpt, „even als of het het kinnebakken van den „broedermoorder KAÏN is. Het is mogelijk „een bekkeneel van een' staatsman — van een „mensch, die zelfs waande, dat hij God kon

„be-

„bedriegen! Niet waar?" Ging hier eene huivering door de leden van HELLEMANS, zeer werd hij verrast, nadat de Doodgraver weder gezongen had:

> Een fchop, een fpade, en wat nog meer?
> Een lap, die hem bedekt,
> Is alles, alles voor den Heer,
> Dien 't graf ter woonplaats ftrekt.

Hamlet te hooren zeggen: „Hier is een ander bekkeneel: dit is mogelijk de fchedel van eenen Advokaat? Waar zijn nu zijne ftreken, zijne uitvlugten, zijne geregtskosten, en zijne fchraapzucht? Hoe laat hij zich nu van dien lompen Doodgraver met de morfige fpade om de ooren flaan — waarom bedreigt hij hem niet met een proces van *injurie?*" Het luid gejuich van het Britsch gemeen bij deze woorden, toonde het ongunftig volksgevoelen over de Regtsgeleerden, en FRANCIUS kon niet nalaten tegen zijnen regtsgeleerden vriend, bij deze pasfagie, te grimlagchen. Maar allerhevigst was HELLEMANS en op eene geheel andere wijze getroffen, toen hij *Hamlet*, na in het graf, waarin *Ophelia's* lijk begraven en haar broeder *Laertes* haar nagefprongen was, met dien broeder geworsteld te hebben, hoorde uitroepen, op de vraag van *Geertruida*, waarom hij met *Laertes* wilde ftrijden: „Ik beminde „*Ophelia*. De liefde van veertigduizend broe„ders te zamen kan de grootheid van de mijne „al-

„alleen niet opwegen. Wat wilt gij voor haar, „doen? Kom, toon wat gij doen wilt! Wilt „gij weenen? wilt gij vechten? wilt gij vas-„ten? wilt gij u zelf verfcheuren? wilt gij „edik als water drinken? wilt gij een kroko-„dil verflinden? Ook ik zal het doen. — Komt „gij hier om luid te weenen, en, mij ten fpijt, „in haar graf te fpringen? Laat u vrij levendig „met haar begraven — dat wil ik ook doen, „enz." — „Francius! francius! zeide hellemans in verrukking, hem de hand drukkende, zoo fpreekt de liefde...." — „Zoo fpreekt de liefde, voerde hem deze tegen, wanneer zij, gelijk bij *Hamlet* het geval is, den toom der rede verloren heeft." Het haperde voor het overige geenszins aan dryden, om aan beide de voortreffelijkfte plaatfen in het treurfpel te doen opmerken, en, zoowel francius als hellemans keerden, zeer voldaan, naar hun verblijf terug. Hellemans herhaalde nogmaals de aandoeningen, die hij gevoeld had bij de hevige aandoening, die *Hamlet* bezielde, toen hij het lijk zijner *Ophelia* was nagefprongen. Maar bij francius had de voortreffelijke Alleenfpraak van *Hamlet* een' zoo diepen indruk gemaakt, dat dezelve op eens woordelijk in zijn geheugen geprent was, en hij deed zijn' vriend genoegen met dezelve te herhalen — en door zijne gelukkige nabootfing *Hamlet* voor zijnen geest te verlevendigen in deze zoo overheerlijke be-

fpie-

ſpiegeling: „Te zijn of niet te zijn? — dat is
„de vraag. Is het edeler, zich aan de pij-
„len van het vergramd noodlot bloot te ſtellen,
„of tegen eene heirmagt van allerlei bekomme-
„ringen de wapenen op te vatten, dezelve we-
„derſtand te bieden, en zoo te voleindigen. —
„Sterven — ſlapen — en anders niets? Door
„eene benaauwde ſluimering zich aan duizend
„plagen der Natuur te ontrukken, die het erf-
„deel van het vleesch zijn — dat is een einde,
„de vurigſte wenſchen waardig! — Sterven —
„ſlapen — misſchien ook droomen. Ja daar
„ſtuit ik. Immers dat, hetwelk ons in dien
„ſlaap des doods voorkomen kan, als wij dit
„ſterfelijk ligchaam hebben afgelegd, zelfs door
„droomen, dat verdient onze overweging! Dit
„is het uitzigt, hetwelk de ſmart van een zoo
„lang leven verſchaft. Wie zou toch anders
„den geeſel en ſmaad der wereld; het onregt
„der verdrukkers; den hoon van trotschaards;
„de verſmading der liefde; den last der wetten;
„den overmoed der grooten; de beſpotting der
„verdienſten door booswichten, verdragen, waar-
„van hij zich door één' dolkſteek bevrijden kan?
„Wie zou lasten torſchen, en onder het gewigt
„van een verdrietig leven zwoegen, en gedul-
„dig zijn, zoo niet de vrees van iets na den
„dood, in de onbekende landſtreken, waaruit
„geen reiziger wederkeert, te ontmoeten,
„ons beſluit deed aarzelen; zoo dat ons niet

„aan-

Digitized by Google

„ aanſpoorde, liever het ons bekende kwaad
„ te verdragen, dan onze toevlugt te nemen
„ tot een ander kwaad, dat wij nog niet
„ kennen? Zoo maakt het geweten ons allen
„ bloodaards. Zoo wordt de friſche verw
„ van het beſluit door het bleek blanketſel der
„ overpeinzing verdreven. De grootſte en be-
„ langrijkſte ondernemingen worden door dat uit-
„ zigt geſtremd in haren loop, ja verliezen
„ haren naam en aanzijn!"

Digitized by Google

ELFDE HOOFDSTUK.

Niet onnatuurlijk was HELLEMANS nu bedacht, daar hij aangenomen had, om den brief van *Lady* CASTLEFIELD in te sluiten, hoe hij zulks best zou inrigten. Nu eens was hij voornemens, om aan Mevrouw de weduwe HOEFNAGEL zelf te schrijven, dan weder vond hij het gepaster, dat hij zijnen brief aan de jonge Juffrouw ELISABETH inrigtte, omdat hij aan dezelve meerdere kennis had, en vooral om dat een brief aan haar, meer dan aan hare moeder, misschien zijnen persoon in haren geest zou verlevendigen. Hij had te meer reden, om dit schrijven niet lang uit te stellen, daar hij toch naar huis schrijven moest aan zijne moeder, wegens eenen wissel, dien zij aan hem had overgemaakt. Nadat HELLEMANS dan aan zijne moeder geschreven had, hetwelk zeer vlot gegaan, ja welke brief langer uitgevallen was, dan hij zich had voorgesteld, besloot hij nu, om een' brief aan Juffrouw ELISABETH te schrijven. Hij vatte de pen op, vouw-

Digitized by Google

vouwde zijn papier..... maar verre, dat hem nu zijne gewone vlugheid bijstond, aarzelde hij reeds bij het eerste woord, dat hij schrijven zou. Hij wilde haar met al die gepaste beschaafdheid naderen, welke aan de eene zijde hare stand eischte, en welke, aan den anderen kant, van zijne goede op voedingen wellevendheid getuigenis gaven. Hij wilde 'er echter iets bij doen doorstralen, dat hij haar als eene waardige vriendin achtte: iets, dat het stijve gemanierde wegschoof en eene niet geheel ongevallige gemeenzaamheid ademde. Tot viermalen toe verwierp hij het geschrevene, en was met het laatste nog maar tamelijk te vreden. Nu zou hij aan den brief-zelven beginnen, maar hij had eer kans gezien, om de zwaarste en ingewikkeldste regtsgeleerde *questie* te ontwarren, dan dezen brief te schrijven. Dit had eindelijk ten gevolge, dat hij, (in wien toch de kregele aard der HELLEMANSEN zat) in zekere vergramming op zich zelven, de pen uit zijne handen smeet, en de vier brieven, op welke alleen de hoofden en weinige letters nog geschreven stonden, aan kleine stukjes scheurde, en een ander blad papier nam, waarop hij, zonder zich verder te bedenken, de gedachten nederschreef, zoo als zij in zijnen geest opkwamen. Dit ging nu met eene zoo ongemeene snelheid, dat de meeste zijner denkbeelden zeer verre de schrijvende hand vooruit liepen, en hij zelf, toen de brief af was, met zekeren schroom, de levendige

Digitized by Google

en onteruggehoudene uitſtorting van de gevoelens van zijn hart herlas.... Maar hoe, vroeg hij nu zich zelven, hoe zal ELISABETH dezen brief opnemen?... en zijn beſluit was eindelijk, dat, indien, gelijk hij hoopte, 'er een vonkje van genegenheid, van hare zijde, omtrent zijn perſoon, in haar hart gloeide, hare gramſchap niet zoo hevig zijn zou, dat hij, door zijne opregte betuigingen, eene onvergeeflijke misdaad zou begaan hebben. Integendeel, gevoelde zij niets voor hem, dan kon zij den brief in het vuur werpen, hem uitlagchen, onverbiddelijk gramſtorig op hem wezen.... in allen gevalle, tegen dat hij weder onder hare oogen en in den *Haag* kwam, zou dan die boosheid lang zijn uitgewoed.... dus, de brief moest zoo heen, als hij dien geſchreven had. Hij nam nog eens in overweging, of hij met zijnen vriend FRANCIUS ook beraadſlagen zou — maar neen! Was het, dat hij aan zijn meisje eene Latijnſche *Elegie*, geſtoffeerd met alle de hoogdravende gelijkeniſſen der ouden, wilde toezenden, waarbij het hart van den maker even koud blijft, als dat van de perſonen, aan welke dezelve is ingerigt, dan zou hij hem daarom aangeſproken hebben; maar hij verbeeldde zich, dat zijn brief van veel meer uitwerking zijn zou. Ook was het geheim zijner liefde hem veel te dierbaar, dan dat hij het in zijne volle grootheid aan FRANCIUS zou openbaren, en daardoor zich miſſchien aan ſchelachtige

en

en ſarcastiſche aanmerkingen blootſtellen. — Weldra ging hij nu *Lady* CASTLEFIELD weder opzoeken, om van haar den brief voor Mevrouw HOEFNAGEL af te halen; en hij vond zich geenszins bedrogen in het denkbeeld, dat die brief reeds zou gereed liggen, maar tevens op eene niet onaangename wijze verrast door de hupſche ontmoeting van den Heer CASTLEFIELD, die, van zijn Landverblijf teruggekomen, van zijne huisvrouw vernomen had, wat de Hollandſche vreemdeling haar omtrent den dood van WILLEM ELSLAND en hare oude vriendin verhaald had. Nadat HELLEMANS plaats genomen en van *Lady* CASTLEFIELD den brief ter inſluiting ontvangen had, en aan hem de ververſchingen, die de tijd van den dag medebragt, werden aangeboden, zeide de Heer CASTLEFIELD: „Gij weet, Mijnheer! de reden, waarom, na eene zeer lange ſchorſing, mijne vrouw hare briefwisſeling met eene oude vriendin nu eerst hervat. Ik heb daarom waarſchijnlijk bij u het voorkomen van een' zeer jaloersch man, althans, dat ik het ter eeniger tijd geweest ben. Ik geloof wel, dat dit ook eenigermate, althans, toen de ſchorſing dier briefwisſeling plaats greep, mijn geval was; maar ik geloof toch, ſchoon 'er zeker eenige hardigheid voor mijne vrouw in gelegen ſcheen, dat ik de beste partij koos. Ik ben 'er, zoo als de meeste mannen, die hunne vrouwen opregt lief hebben, ſteeds

Digitized by Google

zeer op gesteld geweest, om mijne vrouw alleen, dat is te zeggen, met een onverdeeld hart te bezitten. Alle vrouwen, van een aandoenlijk gestel en van eene levendige verbeelding, hebben een zeer natuurlijke overhelling tot het avontuurlijke. 'Er is zoo iets buitengemeens in, dat aan de andere zijde van het kanaal een jongeling, de broeder van de beste vriendin, met welke hij waarschijnlijk wel eenige overeenkomende karaktertrekken zal bezeten hebben, om eene vrouw, die onherroepelijk aan een' ander door het huwelijk verbonden is, door eene hopelooze liefde verkwijnt. Hoe natuurlijk is het, dat een vrouwelijk week hart met zulk eenen jongeling, van welken zij tusschen beide eenige, met de teederheid van eene zuster en met alle behoedzaamheid gestelde, echter treurige berigten ontvangt, een diep medelijden begint te gevoelen. En is niet het medelijden dikwijls de moeder der liefde geweest? Althans eene voortgezette briefwisseling zou tusschen mijne vrouw en hare vriendin ELSLAND hebben kunnen strekken, om haar noodeloos te ontrusten en af te trekken niet alleen van de liefde te mijwaarts, maar van alle de pligten, die, naar mijn gevoelen, eene getrouwe huisvrouw aan haar huisgezin verschuldigd is. Ik weet zeer wel, Mijnheer! dat ik in deze mijne denkbeelden zeer verschil van de gevoelens, die deswegens onze overburen,

de

Digitized by Google

de Franschen, koesteren; ik weet zeer wel, dat die mij daarover zouden uitlagchen; maar ik bekreun mij deswegens zeer weinig.... en ik durf u zelfs wel raden, zoo gij u eens in het huwelijk mogt begeven, dat gij, zóo gij namelijk uwe vrouw alleen wenscht te bezitten, zoodat haar hart over geen' ander man hangt, altijd waakzaam zijt op de eerste beginselen, die zouden kunnen strekken, om, al was het, in de geringste mate, u het volle bezit harer genegenheid te ontvreemden." HELLEMANS wist niet, wat hij in tegenwoordigheid van *Lady* CASTLEFIELD hierop zou antwoorden, maar deze zelve hielp hem uit de verlegenheid, daar zij op eenen zeer gulhartigen toon zeide: „Ja, Mijnheer HELLEMANS! schoon het mij zeer gevoelig getroffen heeft, dat ik met mijne beste vriendin geene briefwisseling langer houden kon, zonder dat 'er mijne huisselijke vrede bij leed, ik beken opregtelijk, dat ik geloof, dat *Mylord*, schoon hij misschien het verbod op eene zachtere wijze had kunnen inrigten, zeer verstandig gehandeld heeft. En ik ben thans overtuigd, dat het hem een ongemeen genoegen verschaft, dat ik, na zoo vele jaren, de briefwisseling met mijne oude vriendin kan hervatten. Ook moet ik mijnen man het regt laten wedervaren, dat ik, buiten dat één geval, nimmer iets van jaloersche vlagen van hem heb te lijden gehad...." — „Laten wij 'er maar

Digitized by Google

van afstappen, zeide *Lord* CASTLEFIELD. Ik ben, Mijnheer! van mijn Landverblijf bij *Newington* sedert gisteren eerst te huis gekomen. Zijt gij een liefhebber van de jagt, dan zoudt gij uw hart regt opgehaald hebben, indien gij bij mij geweest waart?" HELLEMANS verklaarde, dat hij juist geen vijand van de jagt was, maar dat hij de weinige keeren, die hij daarin deel genomen had, niet zeer gelukkig geweest was. „Ja, maar bij u te land heeft men, hernam *Lord* CASTLEFIELD, niet zooveel liefhebberij in de edele vossejagt. O! die is mijn lust en leven, en ik heb 'er wat vermaak in, om dat listig gedierte met mijne honden te betrappen. — Ik heb ook uitmuntende vechthanen, en ik geloof niet, dat 'er in het geheel koningrijk van *Groot-Brittanje* beter gevonden worden; maar ook daarvan weet gij Heeren Hollanders niets. Hebt gij wel ooit een goed Hanengevecht bijgewoond? (Nadat HELLEMANS dit met *neen* beantwoord had, ging hij voort.) Nu, als gij morgen ochtend lust hebt, dan noodig ik u uit; niet ver van *Paddington* zal mijn *Lord-Major* met *the Bleed-Cock* van mijnen vriend *Lord* GRAMMONT kampen, en, schoon zijn haan 'er vele heeft neêrgelegd, wil ik driehonderd tegen tien *guinjes* houden, dat de mijne geen kwartier met hem zal gevochten hebben, of de *Bleed-Cock* zal zoo roerloos als een steen daar neder liggen...." HELLEMANS nam deze uitnoodiging

aan,

Digitized by Google

aan, 'er bijvoegende, dat hij zijn' reisgenoot medebrengen zou, die, zoowel als hij, nieuwsgierig zou wezen, om de twee beste vechthanen uit het geheel koningrijk te zien kampen. „En, hernam *Lord* CASTLEFIELD, als dat afgeloopen is, kom dan met uw' vriend bij mij op het middagmaal, om met mij te deelen in den triomf, dien zeker mijn *Lord-Major* behalen zal." Na deze affpraak, en nadat *Lady* CASTLEFIELD hem haren brief ter influiting had overhandigd, vertrok hij, wel voldaan over de bewezene gulhartigheid van *Lord* CASTLEFIELD, naar zijn verblijf, en maakte FRANCIUS de uitnoodiging tegen den volgenden dag bekend. Ook bezorgde hij eigenhandig den brief, aan zijne moeder gefchreven, waarin die aan Juffrouw HOEFNAGEL, welke ten couvert van dien aan derzelver moeder van *Lady* CASTLEFIELD ftrekte, aan de post, omdat hij vooral den inhoud van dien aan Juffrouw HOEFNAGEL van zoodanig eenen aard hield, dat hij 'er het hoogfte belang in ftelde, dat dezelve niet verloren raakte. In den brief aan zijne moeder, welke hij alsnog oordeelde, dat geene bijzondere kennis zou behoeven te dragen van zijne opgevatte genegenheid, had hij haar de fpoedige en veilige bezorging van den ingeflotenen aan ELISABETH op het hart gedrukt, tot bijzonderen aandrang bezigende, dat in denzelven een brief was van eene oude vriendin van de moeder dier jonge Juffer, waarin deze een groot

belang ftellen zou, dat die haar fpoedig en zeker in handen kwam. Toen hij den brief had overgegeven, en van het postkantoor terugkeerde, gevoelde hij eenige oogenblikken eene foort van berouw over den brief aan ELISABETH HOEFNAGEL: ja hij keerde zelfs eens terug, met oogmerk, om den brief aan zijne moeder terug te vragen. Maar, bij nader bedenken, ftapte hij daarvan weder af, en, daar de teerling nu toch geworpen was, mogt hij ook maar befteld blijven.

HELLEMANS en FRANCIUS gingen den volgenden dag, op den beftemden tijd, naar de plaats, waar het Hanengevecht zou plaats hebben; maar het verfchilde weinig, of, fchoon zij vroegtijdig hun verblijf verlaten haden, zij waren te laat gekomen, daar zij hunnen weg voorbij *Tyburn* naar *Paddington* genomen hadden, waar aan eenige misdadigers de gewone doodftraf van hangen werd uitgeoefend, en de toevloed van het Engelsch gemeen en ook lieden van fatfoen zoo groot was, dat zij voor eene poos belet werden in hunnen voortgang, en dus genoodzaakt waren getuigen te zijn van die openbare ftrafoefening. Zij ftonden verwonderd over de verbazende koelbloedigheid en onverfchrokkenheid, waarmede, op één na, allen den dood ondergingen, en over de ongevoeligheid of zeldzame deelneming, waarmede die ftrafoefening door het Engelsch gemeen befchouwd werd; terwijl

zij

zij zelfs de onverfaagdheid der verwezenen luidruchtig hoorden toejuichen. HELLEMANS kon, toen zij het gedrang ontkomen waren, niet nalaten aan te merken, dat de veelvuldige herhaling der doodftraf veroorzaakte, dat niet alleen de fchande, welke daarmede verbonden is, weinig of geen invloed heeft op de menigte, die de ftrafoefening bijwoont, maar dat zelfs de affchrik, mogelijk een der nuttigfte gevolgen van de doodftraf op de ruwe harten des volks, zoowel door de eenigermage ligtvaardige wijze, op welke dezelve werd uitgeoefend, als door de veelvuldige herhaling, aanmerkelijk verzwakte en verminderde. „Ik heb ook, voegde hij 'er bij, zelfs de gevoelens van zedelijkheid en godsdienst ter zijde gefchoven, zeer weinig op met dien moed van zoogenaamde fchavotehelden. Het zijn meestal woeste en ruwe knapen, die in allerhande ondeugden verhard, geen het minfte begrip hebben omtrent het gewigt van den ftap, dien zij doen; en die dikwerf daarenboven zoodanig door den fterken drank bedwelmd zijn, dat zij zich alleen in ftaat bevinden, om eenige holklinkende en zinnelooze woorden uit te galmen, die alleen van eenig gewigt geoordeeld worden, omdat het de laatfte zijn, die zij fpreken; maar voor het overige dragen zij alle kenteekens, dat zij blind zijn voor hun lot, omdat zij van hetzelve flechts fchemerachtige denkbeelden hebben. Ik, voor

 mij,

Digitized by Google

mij, had, juist anders denkende en gevoelende, dan de hoop, die ons omringde, de hoogste achting voor den man, die blijken gaf, dat hij met schrik de hem zoo onmiddellijk dreigende straf te gemoet zag en daardoor ontdekte, dat 'er nog een menschelijk hart in zijnen boezem klopte. Hij was althans zeker geen geheel verhard misdadiger."

Nu naderden zij *Paddington*, waar zij reeds eene groote menigte volk bijeengeschoold zagen, en *Lord* CASTLEFIELD kwam HELLEMANS met drift tegenloopen, hem betuigende, dat hij reeds beangst werd, dat hij te laat zou komen.... maar dat het nog net van pas was, daar de mat, waarin de hanen vechten zouden, reeds gesteld was, en de hanen werden aangebragt. *Lord* CASTLEFIELD maakte voor HELLEMANS en FRANCIUS ruimte onder het volk, opdat zij toch in de eerste rij aan den mat zouden staan, om dus te nader getuigen van dien kamp te kunnen wezen, welke zoo aanstonds zou gestreden worden. Beide hanen werden, elk door een' knecht, aangevoerd, en van stalen sporen voorzien, terwijl hunne kammen afgesneden waren. Het vuur flikkerde beide ten oogen uit, en daar de knechts elkander toevallig voorbijgingen, was reeds de woede, welke deze dieren tegen elkander bezielde, zoo groot, dat zij, bij dien voorbijgang, zoo vast met de bekken aan elkander raakten, dat de knechts veel moeite hadden,

om

Digitized by Google

om hen te fcheiden. Het omftaande volk juichte, toen de dieren in de mat gezet werden, en weddingfchap op weddingfchap werd 'er nu aangegaan, terwijl de hanen met eene gruwzame verwoedheid op elkander aanvlogen, en door de beten en nog meer door de ftalen fporen elkander wonden toebragten, die het zand met het bloed van beide befproeiden. Moede van den eerften aanval, deinsden zij terug, doch, na eene zeer korte poos, toen zij weder op hun verhaal gekomen waren, ging het gevecht met nieuwe woede aan, en tevens ook het wedden en gefchreeuw der omftaande menigte; houdende het de een op de zijde van dien, gene op die van den anderen. Na herhaalde aanvallen triomfeerde eindelijk *the Lord-Major*, terwijl *the Bleed-Cock* voor dood op het flagveld liggen bleef, fchoon echter de overwinnaar 'er mede zeer gehavend uitzag, en, niettegenftaande, dat hij, op zijnen ftervenden ftrijdgenoot ftarende, de zege kraaide, debloedende merkteekens droeg, hoe duur hem die zegepraal te ftaan kwam. *Lord* CASTLEFIELD was bijna buiten zich zelven van vreugde, en ontving van alle kanten gelukwenfchingen, die hij met groote vreugde aannam; terwijl hij zijnen knecht last gaf, om bijzondere zorge te dragen voor de genezing van den hem nog dierbaarder geworden vogel. HELLEMANS, gelijk ook zijne reisgenoot, voegde zijne gelukwenfchingen 'er

bij,

Digitized by Google

bij, en zij volgden hunnen verheugden Gastheer, die niet kon nalaten, om onderweg den lof van zijnen haan uit te bazuinen, en hun verhalen te doen van nog andere kampstrijden, die dezelve gestreden had, hun tevens beschrijvende, hoe dit hanengevecht slechts eene flaauwe proeve was, van die, welke 'er somtijds gegeven worden. Dit had nu maar plaats gehad uit hoofde om de grootspraak van Lord GRAMMONT tegen te gaan, en slechts tusschen twee hanen, en in eene mat, maar somtijds (en dan was het, zijns achtens, voor een' Hollander wel de moeite waardig, om eens het kanaal over te steken) werden 'er geheele tooneelen en groote strijdperken opgerigt, waar verscheiden hanen achter elkander streden. — „ Maar ik houd het voor eene besliste zaak, zoo eindigde hij, dat als mijn *Lord Major* daar verschijnt, hij alle die 'er komen, al waren het tien of twaalf, stuk voor stuk neêr zal leggen, zoo als hij nu *the Bleed-cock* gedaan heeft."

Aan het middagmaal verscheen *Lady* CASTLEFILD met hare dochters en eenige aanzienlijke gasten, waaronder ook *Lord* GRAMMONT, wiens haan de nederlaag geleden had. Staande den maaltijd was het gesprek niet zeer levendig, en HELLEMANS, die nu met *Lady* CASTLEFIELD, dan met eene harer dochters een gesprek aanving, bespeurde al spoedig uit de korte antwoorden, die hij kreeg, dat het met de Engelsche zeden-

nie

Digitized by Google

niet overeenkwam veel onder den disch met vrouwen te spreken. Ook werd 'er zeer weinig onder den maaltijd gedronken, doch zoodra dezelve geëindigd was, rees de vrouw des huizes met hare dochters op, en nu zetten zich 'er de Heeren toe, om eens lustig de flesch aan te spreken. En oogenblikkelijk, na het vertrek der vrouwen, begon het gesprek onder de Heeren regt levendig te worden, en vooral keerde de Gastheer terug op de door zijnen *Lord Major* behaalde zegepraal. HELLEMANS mengde zich niet veel in dit gesprek, en dit veroorzaakte, dat hem *Lord* CASTLEFIELD betuigde te gelooven, dat hij geen groot genoegen in het Hanengevecht gehad had. HELLEMANS zocht uit wellevendheid een regtstreeksch antwoord hierop te ontduiken; maar *Lord* CASTLEFIELD en de overige gasten lieten niet na, om hun verzoek bij dat van den Gastheer te voegen, en hem dus, op eene vriendelijke wijze, te noodzaken, dat hij zijn gevoelen verklaarde. „ Als gij dan, zeide HELLEMANS, volstrekt weten wilt, mijne Heeren! of ik mij zeer vermaakt heb bij het zien van het hanengevecht, dan wil ik u niet ontveinzen, dat het bij mij, die misschien te wekelijk ben opgevoed, een onaangenaam gevoel veroorzaakt, dieren, welke oorspronkelijk zelfs geene kennis aan elkander hebben, en geene de minste vijandschap voeden, op eene zoo wreede en bloeddorstige wijze elkander te zien aanvallen,

len, alleen omdat dezelve op eene kunstmatige wijze tegen elkander verhit zijn, terwijl het slot van dit spel de dood van een dier onschuldige dieren is." — „ Gij zult dan ons Engelschen wel voor zeer barbaarsch in onze uitspanningen houden," voerde hem *Lord* CASTLEFIELD vrij driftig te gemoet. — „ Niet barbaarscher, hernam HELLEMANS, dan mijne eigen landgenooten, want hun katkneppelen, hun ganstrekken, palingtrekken, de paauw kneppelen, den haan den kop af te slaan en dergelijke spellen meer behagen mij even min, als de hanengevechten, hier te lande in gebruik." En nu moest HELLEMANS aan het verhalen van alle die spelen, waarin dezelve bestonden, en hoe zij uitgeoefend werden, waaraan HELLEMANS voldeed, schoon het hem moeijelijk viel in de Engelsche taal daarvoor niet de juiste maar slechts eenigzins verstaanbare bewoordingen te vinden, om aan de Engelsche Heeren zijn verhaal begrijpbaar te maken. Dit alleen gaf hun een nieuw vermaak, daar zij een' vreemdeling in verlegenheid zagen, terwijl zij de vrijheid gebruikten, om hem, op eene wijze uit te lagchen, die noch HELLEMANS noch FRANCIUS zeer gunstige gedachten deed opvatten van de Engelsche wellevendheid en beschaafdheid, schoon zij zich wel herinnerden, dat ook hun eigen Landaard geheel niet vrij was van dit gebrek omtrent vreemdelingen, die het wagen durven, om Hollandsch te spreken.

Na-

Digitized by Google

Nadat HELLEMANS zijn verhaal geëindigd had, zeide *Lord* CASTLEFIELD: „ Nu, nu, ik merk daaraan, dat de Hollanders ook in dat opzigt niet heel naauw zien, en ſchoon gij 'er wel bijgevoegd hebt, dat deze ruwe en onmenſchelijke ſpelen, zoo als gij ze noemt, meest bij onbeſchaafde dorpelingen in gebruik zijn, en ik heel wel voelde, wat gij ons Engelſchen met dien ſteek wilde te lasten leggen, geloof ik dat 'er uwe Landjonkers niet zoo heel keurig op zullen wezen; maar het zal mij eens bevreemden, wat gij er wel van zeggen zult, als gij eens een paar echte Engelſchen met elkander ziet *boxen*." Ik denk, dat dit den zachtaardigen Heer Hollander ook niet zeer bevallen zal."

HELLEMANS verheugde zich, dat het geſprek eene andere wending nam, daar een der gasten over de ſtaatkundige aangelegenheden van den dag begon te ſpreken, en een gedeelte uit een Engelsch nieuwspapier voorlas, waarop ieder met eene groote vrijmoedigheid zijne gevoelens, zoowel over den Koning als deszelfs Ministers uitte; iets, hetwelk als zeer ſtrookende met den vrijheidlievenden geest van beide Hollanders, hen weder verzoende met het Engelsch karakter, dat zich anders in geen zeer gunstig licht vertoond had.

❁

TWAALF-

Digitized by Google

TWAALFDE HOOFDSTUK.

Den volgenden dag was HELLEMANS in de gelegenheid, om het zoo geroemd *boxen* te zien, daar hij op een der marktpleinen van *Londen* een' grooten hoop volks in een' kring geschaard zag staan. Hij zich daarbij gevoegd hebbende ontdekte, dat 'er twee forsche wel gespierde knapen, tot aan den middel naakt, bezig waren, om, onder de toejuiching der menigte, elkander geweldige slagen met gesloten vuisten toe te brengen. Hij bespeurde, tot zijne verwondering en met afkeuring, hoe bedienden van de politie hier voorbij gingen, zonder daarvan eenige kennis te nemen, ja, hoe het door al het volk beschouwd werd als eene soort van zeer geoorloofd volksvermaak, terwijl 'er onder hetzelve even als bij het hanengevecht des vorigen dags weddingschappen werden aangegaan over den kampvechter, die de zegepraal behalen zou. Zoo hevig was echter het gevecht, zoo verschrik-

Digitized by Google

fchrikkelijk waren de kneuzingen, die zij elkander toebragten, dat dikwijls HELLEMANS de oogen van het barbaarsch tooneel afwendde, daar hij zich voorfpelde, dat, wanneer het gruwzaam fpel niet fpoedig eindigde, een der kampvechters hetzelve met den dood bekoopen zou. Somtijds was 'er wel een oogenblik, dat zij verpoosden, daar de vermoeidheid van wederzijde hun den lust benam, maar het was alleen, om een weinig adem te fcheppen; daar, zoo zij zelve al lust gevoeld hadden, om op te houden, de hevige aanhitfingen van het volk, dat door weddingfchappen in partijen verdeeld was, hen zouden hebben aangepord, om met vernieuwde vinnigheid de boxpartij te hervatten. Eindelijk liep het af, zoo als zich HELLEMANS voorfpeld had; een allerhevigfte flag, die de een den anderen op het hart toebragt, veroorzaakte, dat de getroffene als een fteen nederplofte en na nog eene enkele ftuipachtige beweging, bont en blaauw, en met zijn eigen bloed en dat van zijne partij bevlekt, dood bleef liggen. De moordenaar of doodflager, die 'er verwinnaar afkwam, werd met veel onderfcheiding behandeld, en, zonder het minst beklag over den ongelukkig verflagenen, van harte met zijne zegepraal geluk gewenscht, eveneens als of het een held was, die zegevierende over de vijanden zijns vaderlands, wegens de redding van deszelfs eer en welvaart, met dankbare toejuichingen

Digitized by Google

begroet werd. Bovenal echter wedervoer hem dit van hun, die, het op zijne hand gehouden hebbende, nu de zegepraal zoo volkomen beslist zagen, als zij wenschten.

Een deftig Engelsch Heer had zijne aandacht, staande dit bloedig worstelspel, op HELLEMANS geslagen gehad, en aan deszelfs handwringing en gebaarden, die onwillekeurige kenteekenen van deszelfs afschrik en afkeuring droegen, bemerkt, dat hij een vreemdeling was, waarschijnlijk voor de eerste maal van het boxen getuige, en vroeg hem, toen de menigte uit elkander ging, hoe hem dit nationaal spel bevallen was? HELLEMANS had reeds eenigzins geleerd, om zich voorzigtig te uiten, vooral in een Land, waar men, door volkshoogmoed gedreven, zulk eenen ongemeenen prijs op de in zwang gaande gewoonten en gebruiken, van welk eenen barbaarschen smaak ook, pleegt te stellen. Hij voerde dien Heer dus met alle bescheidenheid te gemoet. „ Ieder volk heeft zijn eigen zeden en bijzondere vermaken. — Ik kan niet ontkennen, dat deze voor mij een eenigzins vreemd aanzien had, maar 't heeft misschien zeldzaam plaats." „Zeldzaam, zeldzaam, hernam die Heer, valt het hier niet voor; maar verleden week zag ik 'er een, dat u nog meer bevreemd zou hebben; namelijk ik zag twee vrouwen geheel in denzelfden smaak, als deze twee knapen, met elkander eene boxpartij houden. Dat was,

schoon

Digitized by Google

ſchoon niet zonder voorbeeld, toch eene zeldzaamheid." Nu kon HELLEMANS zich niet langer bedwingen en zeide: „ Verſta ik u wel Mijn Heer: vrouwen, vrouwen! die op zulk eene ruwe wijze met elkander opzettelijk vechten..... neen! neen! in mijn land is daarvan geheel geen voorbeeld. Enkele, zeer enkele malen ziet men te *Amſterdam* op de vischmarkt, de onbeſchaafdſte ſoort van wijven, door het een of ander misverſtand in felle gramſchap ontſtoken, elkander aanvliegen, en op die wijze aan het vechten raken, maar van opzettelijke vechtpartijen van vrouwen weten wij in *Holland* niet. En de krabbelvuistjes, die 'er zelfs nog tusſchen die vrouwen ontſtaan, loopen gemeenlijk zeer ſpoedig af, en hebben althans geen erger afloop, dan dat 'er eenige krabbels op de wangen gezien worden; al ſpoedig vliegen 'er dan de een of meer tusſchen beide, die de vechtende partijen ſcheiden." — „ De Matrozen van uwe natie, voerde hem die Heer, welke al zoo met hem voortwandelde, toe, de Matrozen van uwe natie zijn toch ook niet gemakkelijk, als zij beginnen: en zij laten het niet bij de vuisten blijven, maar hebben hunne hand al heel gereed aan hun mes. Ik heb wel eens gezien, dat zij met de onze aan den gang raakten, en dat het 'er al vrij hevig toeging, ja dat ſomtijds de onze het te kwaad kregen."

„ Ik beweer niet, zeide HELLEMANS, dat mijne

landgenooten zoo heel zachtaardig zijn, en vooral niet, wanneer zij tot vechten worden uitgedaagd. Ook ben ik niet zoo bevooroordeeld, dat ik hen geheel van alle barbaarfche gebruiken wil vrijfpreken: vooral niet onzen boerenftand in de zoogenaamde Veenen woonachtig. Deze ftellen een zeker vermaak in het fnijden met het mes, en 'er gaat zeldzaam in die ftreken eene boerenkermis voorbij, dat 'er niet zoodanig eene vechtpartij voorvalt. Zelfs voor de herbergen hangt men een zilver mes met geftrikte linten uit, waaraan niemand raken mag, of hij moet fnijden of geld betalen. Schoon 'er wel eens bij deze zoo allezins woefte liefhebberij ook een ongeluk gebeurt, en 'er een enkele het hachje bij infchiet, is echter de bedoeling alleen, om elkander in het aangezigt fneden toe te brengen: 'er zijn boeren bij ons te lande, die verfcheiden lidteekens van deze bloedige liefhebberij dragen; zelfs bij onze boerinnen worden die geheel niet voor fchandelijk gehouden; ja men wil zelfs, dat zulke gekorvene aangezigten bij haar wel eens een fchreefje voor hebben."

„Mij dunkt, hernam de Engelschman, wij zullen het boxen en het met het mes fnijden, maar tegen elkander ftellen, en het daarvoor houden, dat het gemeene volk zoo wel in *Engeland* als in *Holland* nog verre van de befchaafdheid verwijderd is."

Zoo

Digitized by Google

Zoo al ſprekende waren zij ongevoelig het Paleis van *Westmunster* genaderd, waar de bijeenkomſten van beide de Huizen van het Parlement gehouden worden. Het was met een ongemeen genoegen, dat HELLEMANS, door dien hupſchen onbekenden Heer eene geſchikte plaats zijnde aangewezen, de debatten van verſcheiden Leden van het *Lagerhuis* hoorde, waarin hij niet alleen veler welſprekendheid, maar ook de vrijmoedigheid bewonderde, waarmede de belangen des Britſchen Volks, zoo openlijk werden gehandhaafd. HELLEMANS, ſchoon aan een' geheel anderen regeringsvorm in zijn vaderland gewoon, misſchien beter berekend voor den aard van het Nederlandſche volk, was echter als een regtſchapen Hollander zoo zeer doortrokken met de zucht voor de vrijheid en diepgewortelden haat tegen alles, wat naar onderdrukking zweemde, dat hij met verrukking de mannen aanſchouwden, die als kloeke voorſtanders van de vrijheid en het geluk hunner landgenooten voor den dag durfden treden, en de hun onregtvaardig ſchijnende voordragten, ſchoon van den troon afdalende, met moed wederſtand boden, op eene wijze, die hem levendiger dan ooit, de beste dagen van het Romeinſche en vooral het Griekſche gemeenebest herinnerde. Te huis gekeerd bij zijnen vriend FRANCIUS, weidde hij hierin niet weinig uit, en deze bezocht verders, om zich in de kunst van welſprekendheid

Digitized by Google

al verder en verder te volmaken, alle dagen, die zij nog in *Londen* doorbragten, de Vergaderingen van het Huis der Gemeente, daar nieuwe bouwstoffen verzamelende voor het kunstmatige zijner natuurlijke welsprekendheid, terwijl 'er HELLEMANS ook veel opdeed, hetwelk hij rekende, dat hem naderhand voor de balie bij het behandelen van regtszaken zou te pas komen.

Tusschenbeide besteedden zij nu en dan eenige uren, om de aanzienlijkste gebouwen van *Londen* te bezigtigen, waarvan de *Tower*, als een der voornaamste; wel bijzonder hunne aandacht opwekte. Zij bevonden denzelven eene kleine stad binnen de stad te zijn, en uit verscheiden torens of burgen op onderscheiden tijden gesticht te bestaan, alle binnen de vesting besloten behalve eenen, de *Lyons Tower* geheeten, die buiten de gracht van de sterkte gelegen, bijzonder geschikt was, om vreemd en wild gedierte te bewaren. Hij bewonderde den grootschen aanleg van het Wapenhuis, hetwelk, volbouwd zijnde, de wapenen voor meer dan zestig duizend man zou moeten bevatten. De Munt trok ook daar zijne bijzondere aandacht, en in het kleinooden-vertrek, door bijzondere voorspraak van *Lord* CASTLEFIELD, waar beide diens dochters hem en FRANCIUS vergezelden, zag hij daar verscheiden kroonen en schepters, die bij de krooning van onderscheiden Koningen gebruikt waren, eene zilveren dubbeld vergulde doopvonte

ge-

geschikt voor den doop der kinderen van de Vorstelijke Familie, en eene groote Fontein van zilver aan Koning KAREL DEN TWEEDEN geschonken. Men vertoonde hen ook allerhande oude kostbare archieven des rijks in den *Wakefields* toren; en wees hem de plaats aan, waar adelijke gevangenen, in geval van wanbedrijven, worden opgesloten. Terwijl zij zich in den *Tower* bevonden, ontdekten zij, hoe alle schepen denzelven voorbijvarende, met hun geschut groetten, hetwelk ook telkens door terugschoten, in evenredigheid van de schoten, die gedaan waren, schoon met een kleiner getal, beantwoord werd. Zij beschouwden ook het Paleis *Whitehall* en *St. James* en op een' anderen tijd het Paleis van *Kensington* even buiten *Londen* gelegen, gelijk ook dat van *Hampton-Court* en *Windsor*. Het was het laatste, dat bijzonder de aandacht van HELLEMANS tot zich trok. Derwaarts verzelden hem niet alleen de dochters van *Lord* CASTLEFIELD, maar ook de *Lord* zelf met zijne gemalin. Daar de wind zeer gunstig was, voeren zij, ongeacht den tegenstand van den stroom van de rivier, den *Teems* op, en kwamen, na eene alleraangenaamste vaart, bij het vlek *Windsor*, waar die rivier zich zoodanig in bogten krinkelt, dat het naar dezelve in het Engelsch daarvan den naam ontleent. „ Hier had reeds WILLEM *de veroveraar*, zeide *Lord* CASTLEFIELD,

 uit

uit hoofde van de heerlijke gelegenheid, een kasteel en een jagthuis gesticht, dat door HENDRIK DEN I. herbouwd werd; maar van EDUARD DEN III. heeft het zijnen grootsten luister ontleend, die het prachtige paleis, dat wij hier aan de helling van dezen heuvel zien, heeft aangelegd. De heuvel is voor een gedeelte weggehouwen geworden, opdat men eene effene vlakte zou verkrijgen. Men heeft dien echter zoodanig eene schuinte laten behouden, dat een gedeelte daarvan, eene allervoortreffelijkste wandelplaats zijnde, daarenboven het voordeel heeft, dat 'er nooit eenig water, zelfs niet na den zwaarsten slagregen, blijft staan."

Aan wal gestapt zijnde, bewonderde HELLEMANS met het geheele gezelschap de uitmuntende ligging, de voortreffelijke gezigten op den *Teems* en de heerlijke landouwen, zich oostwaarts tot *Londen* en westwaarts tot *Oxford* uitstrekkende, alles veraangenaamd door de drokke vaart op die rivier. Maar bovenal vermakelijk waren in zijn oog de tuinen, en zelfs liet de Heer CASTLEFIELD zich verluiden, dat men over het algemeen zeide, dat 'er noch in *Frankrijk*, noch in *Italië* gevonden werden, die verdienden daarmede te worden vergeleken, en dat alleen die van het Serail daarbij zouden kunnen halen. HELLEMANS, die de jonge BETSY den arm geboden had, toen zij het scheepje verlaten hadden, om haar de helling op te leiden, en nu met

ha

haar de heerlijke lanen doorwandelde, die nog naauwelijks blijken droegen van den vast naderenden herfst, voerde haar op dit gezegde van haren vader toe: „O *Misſ!* al waren deze tuinen oneindig minder ſchoon, dan die van het Serail, dan nog zou ik ze verre, zeer verre de voorkeuze geven."

Betsy. Waarom, Mijnheer! mij dunkt, als gij u die voorſtelt, als wemelende van de uitgezochtſte keur van Aziatiſche ſchoonen, en gij u verbeeldt, dat gij de grootſte, de eenigſte perſoon zijt, aan wien het ſtaat, om nu deze, dan gene als tot de deelgenoote van uwe liefde uit te kiezen, dan....

Hellemans. Spot gij, *Misſ!* of meent gij het ernſtig?.... Denkt gij, dat ik door zulk eenen Aziatiſchen hoogmoed ben bezield, dat ik een oogenblik zou kunnen wenſchen, dat ik mij door beminnelijke vrouwen, als ſlavinnen, afhankelijk van mijne wenken, zag omringen.... Juist de zoo bekoorlijke vrijheid, welke hier de vrouwen genieten, is het, die mij doet zeggen, dat ik deze tuinen zooverre de voorkeuze geef boven die van het Serail, waar alles mannelijke overheerſching aan de eene en vrouwelijke ſlavernij aan de andere zijde ademt.

Betsy. Het is al vreemd, een' van de Heeren der Schepping zoo te hooren praten.

Hellemans. Die bevreemding ſtrekt waarlijk de mannen tot geene eer.

Betsy. Och! het onderfcheid tusfchen de vrouwen in het Oosten en het Westen is, dat zij dáár weten, dat zij flavinnen zijn, en dat zij, hier flavinnen zijnde, nog met den fchijn der vrijheid gevleid worden. Immers wat is de vrijheid der vrouwen in een land, waar zij, als het haar man verkiest, even als een ftuk vee ter markt gebragt, daar voor eenige weinige fchellingen verkocht, van meester verandert?.. en dat dit fomtijds in *Engeland* het geval is, zal geen Engelschman durven ontkennen.

Hellemans. Dit geval zal toch zeer zeldzaam zijn?

Betsy. Het zij zeldzaam, maar, daar het door de wetten ongeftraft gefchiedt, blijkt het, hoe weinig achting de wetgeving voor het zwakke geflacht heeft.

Hellemans. Ik kan u dan verzekeren, *Misf!* dat hierin *Engeland* bij *Holland* ten achteren is. Bij ons te lande worden de vrouwen met groote achting behandeld, en, fchoon wij minder galant zijn, dan onze buren, de Franfchen, is het lot der vrouwen bij ons Hollanders niet minder gelukkig, en zij worden bij ons in hooge eer gehouden.

Door dit openhartig gefprek geraakten hellemans en betsy in gemeenzamer kennis, dan zij te voren geweest waren; en zij ontdekte, dat hellemans een zeer aangenaam en welopgevoed jongman van beminnelijke manieren was.

Zij

Digitized by Google

zij werd, staande dit verblijf op *Windsor*, waar men den geheelen dag, zoo met de bezigtiging van het kasteel, als met de omliggende heerlijke landstreken bezig was, meer en meer ten zijnen voordeele ingenomen; ja, toen zij 's avonds, bij een' heerlijken maneschijn, de rivier weder afzakten, was zij weder nevens hem gezeten; en het scheen, als of de uitmuntende stille tooneelen der natuur op beider harten gelijksoortigen invloed hadden. Zij geraakten met elkander in velerleije gesprekken ingewikkeld, en wel bijzonder over de vriendschap, over het schoone, het verhevene en het belangelooze der opofferingen, die sommigen tot elkanders wederzijdsch geluk zich getroostten. HELLEMANS behandelde dit stuk met al die levendigheid en ongezochte blijken van kunde, die het onderwerp van zelve aan de hand gaf; terwijl *Miss* BETSY over hetzelve eene gloeijender kleur wierp, en hare hoogvliegende gevoelens deswegens uitboezemde, die, daar zij zeer wel bespraakt was, met de uiterste goedkeuring door hem werden aangehoord.

Men had zich inmiddels zoo uitstekend wel op dit reisje met elkander vermaakt, dat *Lord* CASTLEFIELD voorsloeg, om, daar hij verstaan had, dat de Heeren, eer zij het eiland verlieten, voornemens waren *Oxford* en *Cambridge* te gaan bezoeken, met zijne vrouw en twee dochters hen te vergezellen, daar hij ook misschien

schien hier of daar gelegenheid zou hebben, om hun of met personen of zaken bekend te maken, waartoe zij, als vreemdelingen, veelligt minder gelegenheid zouden hebben. Deze voorslag werd met veel genoegen aangenomen, en strekte ook bijzonder tot blijdschap van *Miss* BETSY, welke daardoor de gelegenheden zag vermenigvuldigd, om den Hollandschen jongeling, die in hare oogen zoo veel behagelijks had, bij te wonen. Was het hart van HELLEMANS niet reeds zoodanig verknocht geweest aan zijne ELISABETH HOEFNAGEL, dat 'er geene verbindtenis met eene andere bij hem eenigzins hechten kon, hij zou ongetwijfeld de ondubbelzinnige genegenheid van BETSY te hemwaarts bespeurd hebben, en, was hij iemand geweest, die zich iets op zijne voortreffelijke ligchaamsgestalte en den aangenamen indruk, dien hij bij de sekse veroorzaakte, liet voorstaan, hij zou zeker de meer dan vriendschappelijke voorkeuze bespeurd hebben, die hem de beminnelijke en jeugdige BETSY, tegen haren dank, blijken deed.

Binnen kort ondernam nu het gezelschap de reis naar *Oxford*, over *Edgeworth*, *Wicomb* en *Abington*, terwijl zij de *Tame*, een riviertje, van hetwelk de *Teems* zijnen naam schijnt te ontleenen, werden overgezet. HELLEMANS en FRANCIUS waren als met eenen heiligen eerbied aangedaan, toen zij de stad *Oxford* naderden, ter-

terwijl zij onderweg getroffen waren geweest door alle de landelijke schoonheden, waarin *Oxford* zoo zeer uitmunt. Zij vernamen van den Heer CASTLEFIELD, dat deze stad van eene zoo hooge oudheid was, dat sommigen hare stichting wel duizend jaren vroeger dan de geboorte van CHRISTUS stellen. Hij berigtte hun ook, dat de Hooge School, binnen dezelve gevestigd, van zoo groot eenen omslag en uitgebreidheid was, dat 'er wel twee-derde deelen van de stad mede beslagen waren. Hij telde hun verscheiden Collegien en *Hallen* op, waar de studenten onderwijs in de verschillende wetenschappen ontvingen, en die met elkander de Universiteit uitmaakten. Schoon zij zich twee dagen te *Oxford* ophielden, was het onmogelijk alle die Collegien met de behoorlijke aandacht te bezigtigen, en het was uit dien hoofde, dat hij hunne aandacht bijzonder bepaalde bij het voornaamste van allen, *Christchurch* geheeten, zijnde de hoofdkerk van het Bisdom en de bisschoppelijke zetel. Oorspronkelijk was hetzelve opgerigt door den Kardinaal WOLSEY, maar, deze in ongenade des Konings vervallende, kwam het in handen van den Vorst, die het met nog andere gebouwen vergrootte. Bij de bezigtiging trokken de vier vierkante pleinen, in welks midden eene fontein, hunne aandacht, gelijk ook de groote zalen, en die, waarin eene zeer voortreffelijke Boekerij gevonden werd. *Lord* CAST-

LE-

Digitized by Google

LEFIELD deed verder zijne reisgenooten in den ſtatelijken toren de verbazende klok, *Tom* geheeten, opmerken, bijna zeventienduizend ponden wegende. De geleider verhaalde hun, dat op deze klok des avonds zoovele ſlagen geſlagen werden, als 'er zich ſtudenten aan de Univerſiteit bevonden, en dat alle ſtudenten verpligt waren zich niet later, dan den laatſten ſlag, binnen hunne Collegien of *Halls* te bevinden.

Zij wandelden ook, den volgenden dag, naar *Woodſtock*, ter beſigtiging van een oud kasteel, in de nabijheid dier plaats gelegen, zoo beroemd om het Doolhof van ROSEMUNDA, de ongelukkige minnares van Koning HENDRIK DEN TWEEDEN. HELLEMANS betuigde BETSY zijne nieuwsgierigheid naar deze geſchiedenis, terwijl zij met elkander de overblijfſels van die lustplantaadje doorwandelden. „Och! zeide BETSY, de ſchoone ROSEMUNDA is het ſlagtoffer der ijverzucht van Koningin ELEONORA geweest. Koning HENDRIK DE III., door het dikwerf zoo wreede lot der vorsten aan ELEONORA verbonden, waarin zij waarlijk onder veel onaangenamer verpligtingen, dan het overig gedeelte van het menschdom, liggen, liet het oog op ROSEMUNDA, dochter van zekeren *Lord* CLIFFORD, vallen, welke als de grootſte ſchoonheid van haren tijd bekend ſtond. Behalve, dat de ſtaatkundige dwang het huwelijk tusſchen

HEN-

Digitized by Google

HENDRIK en ELEONORA gesloten had, overtrof deze ook den Koning verre in jaren. Verschoonlijk was dus eenigermate, in mijne oogen, de zwakheid van den Koning, en te meer, daar de Koningin zich geliet, als of zij, overtuigd van de voortreffelijkheden van ROSEMUNDA, haar een goed hart scheen toe te dragen. Maar dit was louter schijn, en eindelijk vond zij gelegenheid, om haar door vergift van kant te doen maken. Hevig was de gramschap van den Koning over dezen moord; hij deed zijne gemalin ELEONORA, voor haar geheel leven, in eene gevangenis opsluiten, en in het nonnenklooster, dat gij daar ginder ziet, eene zeer fraaije graftombe voor ROSEMUNDA, oprigten...." Zoo sprekende, waren zij juist aan de kerk van het oude klooster genaderd, welker deur open stond; en het duurde maar kort, of aan HELLEMANS vielen de zeer geschondene overblijffelen van de graftombe in het oog. „Hier, hier, zeide BETSY, lees ik den naam van ROSEMUNDA, hier zal zij zeker begraven liggen;" en meteen las HELLEMANS:

Hic jacet in Tumbâ Rosa mundi, non Rosamunda,
Non redolet, sed olet, quæ redolere solet.

Eene geestelijke zuster liep daar in de nabijheid, en BETSY vroeg haar, of hier waarlijk de overblijffels van ROSEMUNDA nog gevonden wer-

werden? „O *Miss!* zeide de Non, met die overblijfsels is zooveel bijzonders voorgevallen.... maar ja, zij liggen hier weder begraven.... doch zij hebben 'er niet altijd in ongestoorde rust gelegen. HUGO, Bisschop van *Lincoln*, dit klooster bezoekende, werd zoo danig in verontwaardiging ontstoken, omdat hier de beenderen eener vrouw lagen, welke een zoo ontuchtig leven had geleid, en toch eene eerlijke begrafenis gehad, ja in een zeer fraai graf lag. Hij gaf bevel, dat men de beenderen van ROSEMUNDA uit het graf zou nemen, en men voldeed aan dit bevel; want, wie zou het bevel van een' Bisschop durven wederstaan? Evenwel wisten de nonnen van dien tijd deze beenderen magtig te worden, en verborgen dezelve zeer zorgvuldig in eenen lederen zak, welke zij met allerhande welriekende zalven begoten. Toen Bisschop HUGO gestorven was, wisten zij die weder in deze graftombe ter rust te leggen; en, nadat de opvolger van den strengen Bisschop HUGO, bij een volgend bezoek, deze daad van de nonnen vernam, zeide hij, met een' vriendelijken grimlach: *Quiescat in pace* (Zij ruste in vrede)." — „Die goede Bisschop! zeide BETSY, ik houde veel grooter van hem, dan van den strengen HUGO, die zelfs aan de nietige overblijfsels van ROSEMUNDA zijnen heiligen toorn wilde koelen. Ik beklaag nog het lot van

de

Digitized by Google

de ongelukkige ROSEMUNDA; en, schoon ik wel weet, dat 'er op Koning HENDRIK DEN II. niet weinig te zeggen valt, de openbare vereering van zijne ROSEMUNDA, zelfs na haren dood, op eene zoo plegtige wijze, dat wij vijf eeuwen daarna van dezelve nog de sporen ontdekken, doet mij aan hem met eenig genoegen gedenken."

HELLEMANS zag, dat, terwijl zij, met hare hand op de tombe van ROSEMUNDA leunende, dit sprak, onwillig tranen in hare oogen oprezen, die zij voor hem zocht te verbergen, maar welke geenszins door hem onopgemerkt bleven: ja meer en meer ontdekte HELLEMANS bij *Miss* BETSY niet alleen een opgeklaard verstand en meer dan algemeene kundigheden in een meisje, zelfs van haren stand, maar ook eene gevoeligheid van hart, bovenal beminnenswaardig om hare zoo blijkbare ongekunsteldheid, en zoo zeer afstekend bij het fier en scherp karakter van hare zuster, welke HELLEMANS gaarne aan zijnen reisgenoot FRANCIUS overliet, die nog minder welbehagen dan hij scheen te scheppen in de aanmerkingen, die zij met eenen zweem van geleerdheid en eigenwaan voor den dag bragt, gewoonlijk vrouwen aanklevende, welke, de bestemming harer sekse vergetende, zich onbeminnelijk maken door aanmatigingen, die, door gemaaktheid, alle de bekoorlijkheden van

Digitized by Google

het natuurlijke en zoo beminnenswaardige schoon verdooven en wegnemen. — In het kort, BETSY was voor HELLFMANS een zeer aangenaam gezelschap, en hem zoodanig op zijde, dat hare zuster niet kon nalaten, daarop somtijds vrij regtstreeksche aanmerkingen te maken.

Na het merkwaardigste in en omtrent *Oxford* bezigtigd te hebben, vertrok het gezelschap naar *Cambridge*, en wel over *Buckingham* en *Bedford*. Bij het eerste herinnerde *Lord* CASTLEFIELD zijnen reisgenooten, hoe dit Graafschap in zeer uitmuntende voortbrengsels der natuur uitstak: onder anderen, dat de wolle van zoodanige fijnheid en deswegens zoo beroemd was, dat men zelfs in *Turkije* pogingen deed, om die magtig te worden; terwijl men ook, om goed brood en vleesch aan te duiden, hetzelve den naam gaf van brood en vleesch van *Buckingham*; en men daarenboven wilde, dat 'er uit dat Graafschap jaarlijks meer dan honderdduizend vierdedeels boter naar de hoofdstad gevoerd werden. Bij *Bedford*, waar het juist markt was, maakte hij hen opmerkzaam op de fraaije en levendige ligging dier plaats, in volkrijkheid vele steden van *Engeland* overtreffende, en hoe hetzelve als de korenschuur van *Londen* mogt worden aangemerkt. En, nadat hij hun de *Gog-* en *Magogs*-heuvelen gewezen had, ves-

tig-

Digitized by Google

tigde hij hunne aandacht op de torens der ſtad *Cambridge*, die zich aan hunne oogen begon te vertoonen, en welke zij, nog voor het vallen van den avond, binnenreden.

Digitized by Google

DERTIENDE HOOFDSTUK.

Den volgenden dag maakte men terstond zijn werk van de bezigtiging der door hare oudheid en Hooge School zoo beroemde stad *Cambridge.* HELLEMANS ontdekte met zijnen vriend FRANCIUS, bij hunne nasporingen, dat, wat de inrigting der letteroefeningen aanging, dezelve genoegzaam overeenstemde met die te *Oxford*; en onder het geleide van *Lord* CASTLEFIELD hadden zij den toegang tot verscheiden Collegien. Bij het bezigtigen van het Collegie der Koningin, dien naam dragende naar deszelfs stichtster MARGARETHA, gemalin van HENDRIK DEN VI., verstonden zij van den Pedel, die hen rondleidde, en bemerkt had, dat de twee vreemdelingen Hollanders waren, dat de wijdberoemde ERASMUS, hunne landgenoot, in dit Collegie student geweest was. *Lady* CASTLEFIELD merkte, toen zij den naam van ERASMUS hoorde noemen, aan: „ Zeker is dat diezelfde man, wiens beeldtenis ik zoo dikwerf, toen ik te *Rotterdam* bij mijne vriendin ELSLAND

Digitized by Google

gelogeerd was, op de markt gezien heb. De vader van mijne vriendin verhaalde mij meermalen, hoe het der Regering van *Rotterdam* veel moeite gekost had, om dit beeld, dat een' der waardigste inboorlingen dier stad vereeuwigt, tegen den invloed van de Gereformeerde geestelijkheid en van het gemeen, dat dezelve had weten op te stoken, te beschermen." — „Ja, hernam HELLEMANS, ik heb ook wel van die beklagelijke domheid gehoord; maar, daar de Regering het vol hield tegen dweepers en drijvers, zegepraalde zij in het einde, en het standbeeld van een' der grootste mannen, dien immer *Nederland* heeft voortgebragt, bleef ongeschonden staan; ja men vergat, met den tijd, geheel de dwaze pogingen, om dat beeld, als een afgod, gelijk men het noemde, weg te ruimen en ieder Rotterdammer draagt thans roem op het beeld van eenen man, van zoodanig een' naam, dat men 'er te *Cambridge* nog een in stelt, dat hij zelfs in dit Collegie der Koningin eenmaal als student verkeerd heeft." Nu liet zich de Pedel van het Collegie, die hen geleidde, hooren, zeggende: „Men denke toch niet, dat het ons hier aan eigen groote mannen zou haperen, omdat ik, ten gevalle van vreemdelingen, hier van hunnen landgenoot ERASMUS, als student aan dit Collegie, spreke. Ons *Cambridge* mag ook roem dragen op BACO DE VERULAM, een man, die wel van zijne waardig-

 he-

heden, verlaten en in armoede gestorven is, maar dien men na zijnen dood als een' der grootste mannen van onze eeuw begint regt te doen, en dien men misschien ook jaren na denzelven een standbeeld oprigten zal als uwen ERASMUS. — Wij hebben tegenwoordig aan onze Universiteit op het *Trinity-Collegie*, een' man van den eersten rang onder de geleerden, ISAAK NEWTON, die reeds zulke ontdekkingen in de Natuurkunde gemaakt heeft, dat zij over bijna alle deelen van die wetenschap een licht verspreiden, grooter dan ooit voor dezen; en ik durf wel verzekeren, dat hij eene halve eeuw vroeger groot gevaar zou geloopen hebben, om van toovery beschuldigd te worden. God geve hem een lang leven, en dat het nageslacht eenmaal omtrent hem, even regtvaardig zij als de Hollanders omtrent hunnen ERASMUS!" — De Tijd heeft lang daarna dezen vromen en welmeenenden wensch van den Pedel vervuld, en de roem van NEWTON zou, al had hem de dankbaarheid der Britten geen marmeren standbeeld opgerigt, met even onverdoofbaren luister blinken bij alle beschaafde volkeren der aarde.

Het geluk begunstigde zoodanig HELLEMANS en FRANCOIJS, dat zij bij het bezoek van het het *Trinity-Collegie* aldaar den grooten ISAAK NEWTON in de Boekerij ontmoetten. Daar zich zijne roem reeds aan het vaste land, en ook bijzonder in *Nederland* had uitgebreid,

maak-

maakten zij als vreemdelingen deswegens hunne pligtpleging, die door NEWTON wel met beleefdheid ontvangen werd, maar met eene groote koelheid, welke tevens blijken droeg, dat zijn geest te zeer afgetrokken was, en verdiept in zijne verhevene bespiegelingen, dan dat hij bijzonder gevoelig kon zijn voor de blijken van het belang, dat zelfs buitenlanders in zijne kennismaking stelden. De eenige persoon, naar welken hij hen vroeg, was CHRISTAAN HUIGENS, de zoon van CONSTANTYN HUIGENS, zoo beroemd door zijn slinger-uurwerken, en alle de slingeringen gelijk te maken door middel van de *Cyclois;* alsmede door zijne sterrekundige ontdekkingen van velerleijen aard. Verstaande, dat HELLEMANS bijzonder kennis aan deszelfs vader had, en daardoor misschien de gunstigste gelegenheid, om ook den zoon, schoon dikwerf uitlandig, te spreken, verzocht hij hem, de groete aan dien voortreffelijken wijsgeer over te brengen, welke tot eene eeuwige eer van zijn Vaderland, van *Europa*, ja van het geheel menschdom strekken zou. — HELLEMANS nam dit met genoegen aan en gevoelde eene streelende gewaarwording, dat hij een' der grootste geleerden van *Engeland* gezien en gesproken had, schoon hij niet kon gissen, dat dezelve vervolgens geëerd zou worden, als de eerste natuurkundige zijner eeuwe en de beroemdste van geheel *Europa*.

Nadat HELLEMANS en FRANCIUS, in het gezelschap van de familie van CASTLEFIELD, eenigen tijd doorgebragt hadden in de twee beroemdste Akademiesteden van *Engeland*, wenschte *Lord* CASTLEFIELD eens zich lucht te geven bij een echt Engelsch vermaak, daar hij op aangeplakte billetten las, dat men den volgenden dag in het vlek *New Market*, drie uren van *Cambridge*, een' grooten wedloop houden zou. — Onder het rijden derwaarts vertelden hem HELLEMANS en FRANCIUS zeer veel van de Hollandsche en Vriesche harddraverijen, en gaven daarvan aan *Lord* CASTLEFIELD eene zeer treffende beschrijving, schoon zij den *Lord* geheel niet konden overhalen tot de gedachte, dat zij eenigzins bij de Engelsche wedloopen in aanmerking kwamen. En waarlijk HELLEMANS stond versteld bij het gezigt der Engelsche paarden, ja hij nam met ontzetting waar, hoe een der paarden 54 voeten in eene seconde aflegde en eene Engelsche mijl, (*) zijnde 5128 Rijnlandsche

(*) Een Engelsche Harddraver legt 54 voet in ééne seconde af, en doorloopt eene Engelsche mijl van 5280 Engelsche, dat is 5128 Rijnlandsche voeten, in 97 seconden; waartoe een Hollandsche harddraver, die 2400 voeten in ééne minuut aflegt, 128 seconden of twee minuten noodig zou hebben. Vergel. VOLKMAN *Reisb. door Italie*, II. D. bl. 217 en IV. D. bl. 262. Doch dus rekenende vooronderstelt men, dat een Paard, hetwelk een' korten rid zoo snel doet, dit op den duur uithoudt, dat echter juist niet te verwachten is.

Digitized by Google

fche voeten in den tijd van 96 of 97 feconden, waartoe hij oordeelde, dat de beste Hollandfche of Vriefche harddraver ten minfte den tijd van twee minuten zou befteden. *Lord* CASTLEFIELD was zeer over deze opmerking van HELLEMANS voldaan, zoo, omdat dezelve ten voordeele en ter eer van de Engelfche paarden befliste, als, omdat het juist dit paard was, dat hem eene zeer aanzienlijke fom winnen deed, en waar op hij het, als den hardften draver gehouden had. De Heer HELLEMANS wenschte hem, onder de toejuiching van de groote menigte geluk met de behaalde zegepraal: „Ja! ja! zeide *Lord* CASTLEFIELD: ik ben zoo blijde, als of ik een half koningrijk gewonnen heb." Ondertusfchen wendde zich HELLEMANS tot BETSY, die aan zijne zijde onder de menigte gezeten was, zeggende: „Gij fchijnt u niet zeer over de zegepraal van uwen Heer Vader te verheugen: althans gij zijt 'er zeer ftil onder, en hebt het voorkomen, dat gij weinig belang ftelt in den geheelen wedloop." — „Gij ziet zeer wel, Mijnheer! antwoordde zij, ik geef op dit geheel zoogenaamd vermaak weinig acht. *Engeland*, las ik eens, is eene hel der dieren, en waarlijk, als ik zie, wat hier gebeurt, hoe men hier met de fchoonfte dieren handelt, ben ik van gevoelen, dat het waarheid is. Ik ben meer door mijn' vader medegenomen, om getuige van die wreede uitfpanning te zijn. 't Is

Digitized by Google

waarlijk iets fraais, de schoonste paarden zich op de geweldigste wijze te zien uitrekken en om aan de gril en willekeur van hunne meesters te voldoen, met eene snelheid te zien rennen, die alles voor de oogen schemeren doet, zonder dat daardoor het allerminste nut wordt uitgewerkt, terwijl de bezitter van het dier, dat het snelst loopt, zich daarop verheft, als of hij zelf dien weg zoo snel had afgeloopen; en men om de dwaasheid te voltooijen de buitensporigste weddingschappen doet, op de snelheid van een dier, dat, hoe geoefend en bekwaam, door het kleinste toevalletje, door een enkel steentje, dat hem in den weg ligt, of een blad, dat voorbij zijn gezigt heen zweeft, al zijn' zoogenoemden roem in eens kan verliezen, en in dit verlies de dwaze wedders tegen alle verwachting doen deelen.... Maar ik merk, dat de Heeren Hollanders ook geheel niet vrij zijn van de belagchelijke dwaasheid, om eene eer stellen in de kunstbekwaamheden hunner dieren." „Zijt gij, vroeg haar HELLEMANS niet wat al te gestreng in uwe beoordeeling? Schoon ik erken, dat men deze liefhebberij tot een uiterste drijft, is het toch, naar mijne gedachte, niet te ontkennen, dat 'er nog al vrij wat vlugheid en bedrevenheid toe behoort, om een paard tot dien trap van bekwaamheid te oefenen, dat het eene snelheid van draf daar stelt, welke bijna het geloof te boven gaat, en die men

zien zien moet, om van de waarheid der zaak overtuigd te wezen." „ Gij zijt een Advokaat Mijnheer! zeide zij met eenen grimlach, en het is de zaak dier Heeren, althans in dit land, om zelfs de schandelijkste boosheden zoo al niet te verdedigen, ten minste te vergoelijken.... maar gij zult toch mooi moeten praten, eer gij mij smaak doet krijgen in de wreedheden, die zeker aan de dieren moeten uitgeoefend worden, eer zij dien trap van bekwaamheid bereiken.... maar verzuim.... verzuim uwen tijd niet, verpraat met mij uw geluk, uw genoegen niet: Er komt ginds weêr een paar van die ongelukkige dieren op de baan...." — „ o *Miss!* zeide HELLEMANS, hoé weinig kent gij mij, dat ik aan het gezigt van een zoo ruw vermaak de voorkeur geven zou boven het gesprek met eene.... zoo beminnelijke...." Hier struikelde een der rennende paarden, en tuimelde met zijnen berijder ter neder, bijna vlak voor de plaats, waar zij gezeten waren; hevig was het getier en geschreeuw van het volk; de berijder had een zijner beenen gebroken, en lag op den grond van pijn te krimpen, schoon toch het gegil verdoofd werd door het gedruisch van de, nu dubbeld in beweging geraakte, menigte. „ Een fraai vermaak, zeide FANNY, het hoofd schuddende, Immers zijn al de wedloopen in *Engeland* niet waardig, dat 'er één mensch zijn been om breekt." — Er ontstond

 nu

Digitized by Google

nu eene zoodanige verwarring, dat de geheele wedloop gestaakt werd, 'en HELLEMANS met zijn gezelschap keerde naar *Cambridge* terug, waar zij den nacht doorbragten, om den volgenden morgen, met het aanbreken van den dag, naar *Londen* terug te keeren.

Zoo deden zij reeds, voor het opgaan der zon, daar HELLEMANS betuigd had eenig verlangen naar *Londen* te hebben, dewijl hij hoopte, dat 'er brieven uit *Holland* voor hem zijn zouden. Uitmuntend fraai rees de zon uit de kimmen, en het was een voortreffelijk schoone herfstmorgen: ja aangenaam liet hier de lijster haar gezang hooren, en tusschen *Lynton* en *Walden* werd BETSY van lieverlede uitgelokt, om te zingen op dien gevoelvollen en smeltenden toon, die het hart van HELLEMANS voor de bevallige zangsterin eene ongewone verrukking wegsleepte. Alles was aandacht behalve *Lord* CASTLEFIELD, die een koppel patrijzen ziende opvliegen, onder verscheiden jagerstermen het eeuwig jammer betuigde, dat hij in een besloten rijtuig zat. Evenwel op het gesus van zijne *Lady*, die het leed deed, dat hij het liefelijk gezang hunner dochter verstoorde, kwam hij weder tot bedaren, en BETSY zong voort.... maar na eenige oogenblikken werd deze kalmte gestoord, daar in eens vier gewapende wegroovers uit een boschje te voorschijn schoten, en den postiljon bevolen hebbende, om op te houden, van iedere zijde,

elk

Digitized by Google

elk hunner, met een overgehaald pistool, door het portier dreigden, en op hunne gewone wijze de goudbeurzen van de Heeren eischten. BETSY viel eensklaps van schrik in flaauwte; hare zuster gilde en *Lady* CASTLEFIELD bad haar' man zich toch niet te weer te stellen.... maar de goudbeurs over te geven.... „Hoort, Mijnheeren! zeide *Lord* CASTLEFIELD, mijne goudbeurs is tot uwen dienst... maar.... gij zijt Engelschen.... en zoudt gij aan deze twee vreemdelingen (op HELLEMANS en FRANCIUS wijzende) die hun geld, meer dan ik, op hunne reis, noodig hebben, geen blijk van Britsche edelmoedigheid, zelfs onder lieden van uw bedrijf willen geven?..." Ja *Mylord!* ja *Mylord!* riepen zij als uit eenen mond; namen zijne goudbeurs aan; wenschten het gezelschap verder eene goede en veilige reis en reden spoorslags weg. BETSY werd, zoodra zij weêr op weg waren, door hare zuster met geestig riekend water bijgebragt; en na een half uur rijdens stapten zij aan eene herberg van het dorp *Taxstead* af.

Toen men hier eenigzins van den schrik bekomen was, betuigde HELLEMANS zijne verwondering aan *Lord* CASTLEFIELD over de bijzondere edelmoedigheid, bij zulk gemeen volk, als roovers. „Neen! neen! Mijnheer! zeide *Lord* CASTLEFIELD, dat is geen gemeen volk: onder die lieden bevinden zich misschien zonen van de aanzienlijkste familiën, maar die, daar de oudste

 de

algeheele erfgenaam is der ouderlijke bezittingen, zich van alles verstoken zien, en dus deze soort van leven boven andere de voorkeur gevende, nog doordrongen zijn van de edele gevoelens, die zij bij hunne opvoeding ontvangen hebben. — Denk ook niet, dat ik alles gegeven heb, dat ik bij mij had. Ik heb, wel wetende, dat dit geval ons kon overkomen, mijn geld in onderscheidene beurzen verdeeld, en zij hebben dus voor een paspoort, maar een gedeelte gekregen van hetgeen ik gisteren bij den wedloop gewonnen heb.

Middelerwijl begon zich nu de geheele familie, BETSY niet uitgezonderd, te herstellen; en deze vroeg aan HELLEMANS, of men in *Holland* ook zulke ontmoetingen op de wegen had? „ Neen, neen, zeide hij, ik geloof, dat in vijftig jaren, althans in de provincie *Holland* niets heeft plaats gehad, dat naar deze ontmoeting zweemde....” „ En, hier hernam zij, gaat 'er geene week om, of wij hooren van soortgelijke gebeurtenissen.” „ Als dit, zeide nu HELLEMANS, als dit een der gevolgen van de Engelsche wet ten aanzien van de Erfmaking is, zoo als *Mylord* CASTLEFIELD niet onduidelijk te kennen gaf, dan geef ik die in *Holland* verre de voorkeur, waar de kinderen, in gewone gevallen, zoowel zonen als dochters, in gelijke deelen, de achtergelaten goederen hunner ouderen erven, en schoon dan, bij tij-

lijke geslachten, zeker de smaldeeling vrij groot is, heerscht 'er onder de broeders en zusters eene gelijkheid van vermogen, aangenamer, dan de opéénhooping bij een' enkelen, en het publiek is beveiligd voor zulke schadelijke en verschrikkelijke gevolgen...." — „Zijn 'er, vroeg *Miss* FANNY, dan ook geene erfdochters, bij gebrek van zonen?" — „Die naam is, vervolgde HELLEMANS, zelfs onbekend bij de Hollanders, althans de beteekenis, zoo als hier in *Engeland*...." — „Nu, zeide zij, de schouders ophalende, dan wensch ik de Heeren Hollanders met hunne kostelijke wetgeving wel te varen. Die zou zuster BETSY niet kwalijk lijken." „In allen gevalle, voegde 'er *Lady* CASTLEFIELD tusschen in, FANNY, wij leven nog..." „En, zeide BETSY, men behooft niet te vreezen, dat ik een wegroover zal worden, al had mij de natuur veroordeeld, om een man te zijn...." — Nu ging HELLEMANS voort met de uitmuntende veiligheid van de Provincie *Holland*, zoowel in de steden, als ten platten lande, te verheffen, zeker wel voor een gedeelte toe te schrijven aan de volkrijkheid en groote bewoondheid van dat land, maar ook aan de goede en zachte geaardheid der ingezetenen, bij een zeer waakzaam bestuur van hun, wien de handhaving der openbare regtvaardigheid is aanbevolen. Hij haalde hiervan ook als een bewijs aan de zeldzaamheid van de doodstraf in *Holland*, zoodat 'er

meer-

Digitized by Google

meermalen een jaar verliep, dat die zelfs in de zoo volkrijke koopstad *Amsterdam* niet werd uitgeoefend; daarbij tevens vermeldende, hoe deze uitoefening dan van eene zoo groote statelijkheid vergezeld ging, dat zij zelfs diepen indruk op het ruwst gepeupel maakte: ja dat alle eenigzins ordenlijke burgers, staande den tijd, dat de strafoefening plaats had, door zekere bedeesdheid en rouwe getroffen waren, dewijl een hunner medeburgers zoodanig zich tegen 's Lands wetten vergrepen had, dat hij den dood had verdiend. Hier kwamen tevens de opregte godsdienstige gevoelens bij, die bekommeringen verwekten over eenen zoo plotselingen overgang van den misdadiger tot den staat der eeuwigheid. „Wij, zeide *Lord* CASTLEFIELD, zijn, zoo het schijnt, van een minder week leem, dan gij Hollanders; wij Engelschen nemen het zoo heel zwaar niet, en berekenen niet alles met eene zoo angstige naauwkeurigheid." BETSY kon niet nalaten, om hierop te laten volgen: „Met uw verlof, mijn vader! schoon ik eene geboren Engelsche ben, kan ik toch niet nalaten te wenschen, dat wij het goede, dat de Hollanders boven ons hebben, mogten overnemen.... dan althans zouden wij allen waarschijnlijk heden morgen, uitgenomen uw persoon, niet zoo doodelijk ontsteld geweest zijn.... en de Hemel' weet, wat ons nog overkomt, eer wij weder te *Londen* zijn?" — „Geen

zwa-

Digitized by Google

zwarigheid, geene zwarigheid, zeide haar vader, wij zijn thans verder op den dag: het wordt woeliger op den weg.... en het zou nu ook zoo gemakkelijk niet gaan. Wij hebben ons nu van drie koppels welgeladen pistolen voorzien. Als men nu maar lust heeft, dan zal ieder zijn' man kiezen." En onder dit gesprek ſtapte het gezelſchap in het rijtuig, dat, daar aan hetzelve verder niets noodlottigs bejegende, behouden te *Londen* aankwam.

HELLEMANS vond 'er eenen brief van zijne moeder, welke hem de bezorging van den ingeſlotenen berigtte, maar geen ander', aan hem houdende, bevatte. *Lady* CASTLEFIELD had eenen brief uit *Holland* ontvangen van hare oude vriendin Mevrouw de Weduwe HOEFNAGEL, ter hervatting van de zoo lang geſtaakte briefwisſeling, en was daarover zoo verheugd, dat zij hare blijdſchap ook niet voor HELLEMANS verborg, aan wien zij tevens de groete van Mevrouw HOEFNAGEL en derzelver dochter had te doen. Schoon deze groete van de zoo hoog geſchatte ELISABETH hem eenig genoegen veroorzaakte, en hij dezelve gaarne voor een bewijs hield, dat hij nog niet geheel bij haar vergeten was, of dat zij zijn vrijmoedig ſchrijven aan haar niet zoo euvel had opgevat, dat zij hem zelfs hare groete onwaardig achtte, was hem, vooral bij nader indenken, die groete van te weinig beduidenis, dan dat hij daaraan eene uitlegging,

Digitized by Google

eenigzins gunftig voor zijn' perfoon, kon geven. Wel befchouwd, was die groete toch niet meer, dan een bewijs van wellevendheid, dat bij een meisje, onder den rook van het hof opgevoed, op luttel of althans zeer kleinen prijs te ftellen was, en, waaraan iets te hechten, loutere inbeelding en dwaasheid wezen zou. Ja zijne onredelijkheid, in dezen, ging zooverre, dat hij vastftelde, dat, zoo zijne brief ELISABETH eenigzins aangenaam ware geweest, indien zij maar de geringfte vonk van onderfcheidende genegenheid voor hem koesterde, zij zeker, al was het ook nog zoo weinig, aan hem zou gefchreven hebben, en het niet hebben laten blijven bij eene koude groete door de pen van hare moeder. Weinig vernam hij verder uit dezen brief, behalve dat dezelve eene dringende uitnoodiging behelsde aan *Lady* CASTLEFIELD, om met hare dochters een reisje naar *Holland* en *'s Hage* te doen, ter aanknooping der vriendfchap tusfchen de twee familiën.

Men nam dit in zeer ernftige overweging, en zoowel de moeder, als de dochters leenden aan het voorftel een zeer gunftig oor, hopende, dat men in den toekomenden zomer van die zoo hupfche uitnoodiging een dankbaar gebruik zou kunnen maken.

Nu overwogen ook HELLEMANS en FRANCIUS met elkander, om, nog vóór dat de najaarsftormen de overvaart van het kanaal zoo

al niet gevaarlijker ten minste ongemakkelijker maakten, van *Douvres* naar *Calais* over te steken. Zij overlegden dit natuurlijk met *Lord* CASTLEFIELD, en bij toeval in de tegenwoordigheid van deszelfs huisvrouw en beide dochters; en hij ried hen zeer ernstig, om, zoo geene dringende zaken in *Londen* hen langer ophielden, hun oogmerk te volbrengen, en naar het vaste land, hoe eer zoo beter, over te steken. Terwijl HELLEMANS over deze zaak het drokst in gesprek met den *Lord* was, ontdekte FRANCIUS, dat *Miss* BETSY, toen HELLEMANS op een' zeer vast beslotenen toon gezegd had: „Nu, FRANCIUS! wij zullen dan nog deze week *Londen* verlaten," verbleekte, en weinige minuten daarna, onder voorwendsel van eene ligte ongesteldheid, het vertrek verliet.

Toen zij 's avonds in hun verblijf teruggekomen waren, gaf hem FRANCIUS dit te kennen, en tevens, dat hij zich verbeeldde, dat HELLEMANS op het hart van de *Miss* te grooten indruk gemaakt had. „Is dat ongelukkig zoo? zeide HELLEMANS, en is dat bij u geene verbeelding, gelijk het toch ook nog zijn kan, dan kan ik u echter verklaren, dat ik daaromtrent volkomen onschuldig ben. En dan verheug ik mij zeer, dat wij het besluit genomen hebben, om nog deze week *Londen*, en, is het mogelijk, *Engeland* te verlaten." — „Houdt gij dan,

vroeg FRANCIUS, met een' veel beteekenenden grimlach, houdt gij dan de verwijdering van het beminde voorwerp voor een zoo zeker en beproefd geneesmiddel tegen de liefde?" HELLEMANS geliet zich, als of hij de bedoeling der vraag van FRANCIUS niet begreep, en liet dezelve onbeantwoord voorbijgaan.

Duidelijker, dan het HELLEMANS aangenaam was, vond hij het vermoeden van zijnen reisgenoot, ten aanzien van *Misſ* BETSY, bevestigd, toen zij, na weinige dagen, afſcheid van de zoo waardige familie van CASTLEFIELD namen. 'Er was natuurlijk een meer dan gewone band van gemeenzame kennis tusſchen beide de Hollandſche reizigers en die familie gesloten, en de gulle bewijzen van hartelijke vriendſchap, bij dezelve genoten, maakten ook voor HELLEMANS en FRANCIUS het oogenblik van het afſcheid aandoenlijk. Het ging echter alles met veel bezadigdheid en bedaardheid toe, behalve bij *Misſ* BETSY, die, toen HELLEMANS haar vaarwel zeide, in tranen uitbarstte, en, nadat zij hem naauwelijks het woord vaarwel met eenen handdruk had toegevoerd, onverwijld zich naar hare kamer begaf. Dit haar gedrag, door hare moeder aan de fijne aandoenlijkheid van derzelver geſtel toegeſchreven, daar zij geheel ongeſchikt was, om tooneelen van afſcheid bij te wonen, ſtak te meer af bij de koelheid van *Misſ* FANNY, bij welke de gemeenza-

Digitized by Google

zame omgang der beide Heeren geene de minste aandoening, bij hun vertrek, opwekte, daar zij hun, in de postchais gestapt, lagchende toeriep, om haar kompliment niet te vergeten aan de Kentsche graauwrokken, die zij op hunne reis van *Londen* naar *Douvres* mogten ontmoeten, daarmede doelende op de groote menigte van Lakenfabrikeurs, uit dat Graafschap, die, tot het verkiezen van Parlements-leden voor hetzelve, wel tot een aantal van veertien- of vijftienhonderd, in die eenvoudige kleedij gedost, bijeenkwamen.

Nu reden zij van *Londen* den *Teems* langs naar de stad *Rochester*, zijnde een bisschoppelijke zetel, waar zij de aanzienlijke brug over de rivier *Medway* bewonderden. HELLEMANS kon niet nalaten FRANCIUS te herinneren, hoe zij zich nu in de nabijheid van dat *Chattam* bevonden, in welks nabuurschap, naauwelijks zes jaren geleden, de Hollandsche Admiraal DE RUITER eene zegepraal behaalde, welke, schoon thans het vaderland zich in zoo prangende ongelegenheid bevond, en door zoovele vijanden bedreigd werd, tot eene onuitwischbare glorie strekken zou. Zij reden nu verder naar *Canterbury*, de hoofdstad van het Graafschap *Kent*, aan het riviertje de *Steur* gelegen; en, daar eene zeer korte poos vertoevende, ontdekten zij, dat deze stad van eene zeer hooge oudheid was en van zeer aanzienlijke gebouwen voorzien, terwijl zij te-

Digitized by Google

vens bespeurden, hoe zij aan de weverij haar luister te danken had. — Weldra bereikten zij nu het oude *Douvres*, hetwelk alle kenteekenen van verval droeg, en zijne voornaamste welvaart te danken had aan de paketbooten, welke van daar op *Calais* overstaken, zijnde daar het naauwste der hoofden, en wordende aldaar de afstand tusschen *Engeland* en *Frankrijk* genoegzaam op niet grooter, dan zes zeemijlen gerekend. Het weder was zeer schoon, de lucht uitnemend helder en de zee vlak. HELLEMANS wees aan FRANCIUS eene flaauwe schemering der kust van *Frankrijk*. De stuurman van de paketboot verzocht hen spoedig scheep te gaan, daar hij zich vleide, dat, ingevalle het flaauwe westelijke windje wat aanwakkerde, zij misschien, nog even na zonnenondergang, de overzijde zouden bereikt hebben, en zij althans in *Calais* nog zouden kunnen slapen. Zij scheepten zich dan spoedig in, en troffen onder de weinige passagiers een' Kwaker, die voornemens was, om eene reis naar de Vrienden in *Holland* en bijzonder te *Amsterdam* te doen. Nog, vóór dat zij scheep gingen, hadden zij reeds sprekende blijken, dat hij tot deze vreedzame broederschap behoorde, en op den aangenamen en gemakkelijken overtogt vonden zij, dat, wanneer zij de overdreven stijfheid zijner manieren voorbijzagen, hij een allezins eerbiedwaardig en beminnelijk man was. HELLEMANS kon

bij

Digitized by Google

bij het gezigt van eene Engelsche Oorlogsvloot, die zij oostwaarts van hun af zagen, en bij welke gelegenheid hij diep zuchtte, niet nalaten aan te merken: „Zeker moet, volgens uwe beginselen van Godsdienst, eene vloot, geschikt, om zooveel schade als mogelijk aan de vijanden toe te brengen, een onaangenaam gezigt opleveren..... maar ik bid u, mijn goede vriend! zeg mij, hoe zou het 'er toch uitzien, daar de wereld nu is, zoo als zij is, indien zich de Christen-Mogendheden niet van zulke middelen ter bescherming voorzagen." „ Christen-Mogendheden, barstte nu de Kwaker uit, Christen-Mogendheden? Durft gij de Mogendheden van *Europa* met dezen eerbiedwaardigen naam bestempelen, zij verdienen dien geen van allen. o Mijn vriend! als de Vorsten en Volkeren op deze wereld maar eenigzins bekend waren met de echte beginsels van het Christendom, zij zouden althans het onchristelijkste, dat op aarde gevonden wordt, het eerste afschaffen; het voeren van den oorlog, namelijk: dat tevens de dwaaste en goddelooste zaak der wereld is. Dwaas, omdat toch de overwinning, welke zich meestal bij de sterkste voegt, niet bewijst, dat de sterkste gelijk heeft; goddeloos, omdat alle menschen broeders zijn van elkander, door God geschapen, met geen ander oogmerk, dan om in vreedzame maatschappijen levende, elkander het verblijf op deze wereld zoo aangenaam mogelijk te maken, maar die nu erger dan leeuwen

en tijgers elkander aanvallen en vernielen, omdat deze of gene Vorst, door de gril van een' Staatsdienaar of zijne bijzit opgestookt, het in het hoofd krijgt, dat of dit of dat stukje lands, van zoovele mijlen groot, wel bij zijn rijk voegen zou,.... en om die opvatting moeten duizenden en tien duizenden van Gods redelijke wezens op de erbarmelijkste wijzen omkomen. — Blijf mij te huis met zulke Christen-Mogendheden, daar zij in mijne oogen naauwelijks den naam van menschen verdienen." „Maar, hernam HELLEMANS, als nu eene Mogendheid zoo snood is, om eene andere aan te vallen, moet die aangevallene dan dulden, dat de eerste hare landen verwoest, hare burgers vermoordt, van hare goederen berooft en uitplundert.... Is het dan niet beter dat geweld met geweld gekeerd wordt?" „Dat laat zich, zeide de Kwaker, eenigzins hooren; Maar mijn vriend! behalve dat die verdedigende oorlogen ook al heel spoedig van natuur veranderen, indien de verdediging gelukt, gij zult mij toch moeten gewonnen geven, dat wanneer de leer van CHRISTUS door deszelfs navolgers, in het stuk der weerloosheid, over de geheele wereld op de wijze der Kwakers betracht werd, de oorlog met alle zijne booze gevolgen van de aarde zou worden uitgerooid. En ik geef u in bedenking, of het niet reeds nuttig is, dat 'er zich ten minste ééne broederschap van Christenen vertoont, die deze leer in volle wer-

king

Digitized by Google

king brengt, door zich van allen wapendienſten te onthouden: want dit is toch zeker, dat, als ieder van zich zelven begon, met dus de leer des Christendoms te betrachten, volkomen aan het oogmerk van deszelfs ſtichter zou voldaan worden; en, omdat andere menſchen daartoe nog den wil niet hebben, daarom is het niet te min, voor elk, die overtuigd is van het pligtmatige in zoodanig een gedrag, pligt, dat hij zich *zoo* gedrage; daar het maar zeker is, dat, indien allen, als hij, handelden, de wereld veel gelukkiger zijn zou, en het menschdom oneindig meer voldoen aan deszelfs wezenlijke beſtemming." — HELLEMANS kon niet nalaten 's mans redekaveling op zich zelve te billijken: maar bleef niet te min van gevoelen, dat, daar de ſtaat der zaken op deze wereld zich niet door een' kleinen hoop van weerlooze welmeenende Christenen zou laten veranderen, (hoe veel hij ook omtrent den aard der oorlogen aan den Kwaker, moest toegeven) het zelfs de pligt in iedere Christen-Mogendheid medebrengt, om zich in een' behoorlijken en geduchten ſtaat van tegenweer te ſtellen en te houden, om niet alle oogenblikken ter prooi te liggen aan de overweldiging van den eerſten roofgierigen en heerschzuchtigen nabuur.

Digitized by Google

VEERTIENDE HOOFDSTUK.

Na eenen zeer gemakkelijken en tevens spoedigen overtogt, voer het scheepje juist met het ondergaan der zon de haven van *Calais* binnen, en HELLEMANS stapte met zijnen reisgenoot aan wal. Zij werden naar een Logement gebragt door een' der matrozen, die hen echter vooraf had gewaarschuwd, dat zij zich van den kostelijken voorraad spijze, welken zij uit *Engeland* hadden medegebragt, zouden voorzien, dewijl het in dit land in de herbergen de gewoonte was, dat 'er, na het spreiden van het tafellaken, door de waardin niets dan wijn, brood en zout werden opgezet. HELLEMANS bedankte den bootsgezel voor zijnen raad en volgde denzelven, daar hij volkomen bewaarheid vond, dat de aanrigting uit niets anders bestond.

Al aanstonds ontdekte hij, bij de intrede van het Logement, het groot verschil tusschen de Engelsche en Fransche natie. Bij zijne intrede werd hij ontmoet door eene bedaagde *Françoise*; de-

Digitized by Google

deze Kasteleinesse deed, bij het eerste woord, honderd betuigingen van dankbaarheid, en oneindige verpligtingen aan hem en zijnen reisgenoot, dat zij haar de eer aangedaan hadden van haar Logement boven andere de voorkeur te geven. Zij zou ook door de overtuigendste bewijzen, zoo zij hoopte en vertrouwde, toonen, dat zij die haar zoo vereerende onderscheiding van de Engelsche Heeren verdiende. Het griefde haar intusschen diep, dat op dit oogenblik haar man niet te huis was; die was gisteren naar *Bethune* vertrokken, maar zij hoopte, dat hij morgen te huis zou wezen, want dat het hem verschrikkelijk spijten zou, zoo hij met de Heeren geen kennis maakte, want dat hij, schoon 'er somtijds eenige jaloezij tusschen de Fransche en Engelsche natie plaats had, een hoogachter en aanbidder der Engelschen was.

De Kwaker, die met HELLEMANS en FRANCIUS hetzelfde Logement was binnengetreden, kon niet nalaten, toen de Kasteleinesse eindelijk, na nog eene zeer lange lofrede over de voortreffelijkheid der kamers, de uitmuntende deugd der bedden en het weergalooze der oppassing gehouden te hebben, terwijl een zeer schrale landwijn met eenig brood werd opgezet, vertrokken was, uit te boezemen: „Wat al ijdele woorden heeft die vrouw gesproken. Ach, mijne vrienden! ik beklaag u van harte, dat gij voornemens zijt eene reis te doen door een land,

land, waar wij, bij den eersten voet, dien wij in hetzelve zetten, door zulk eene zee van woorden, die niets dan klanken zijn, overstroomd worden.... Ik verblijde mij, dat ik morgen mijne reis naar uw Vaderland zal aannemen: immers, daar heb ik zulke ontmoetingen niet te wachten." „O neen! antwoordde HELLEMANS, dit behoeft gij in *Nederland* niet te vreezen. Zoo gij daar in de logementen eene bescheidene behandeling ontmoet, moogt gij wel te vreden zijn, minder stroef dan bij uwe landgenooten, maar echter verre van overtollig beleefd — en ook dit zal zelfs het geval bij de meeste Hollanders zijn: althans met zulk een gesnap zal men u zeldzaam lastig vallen".... Nog spraken zij, toen Madame PORTHIEU met duizend excusen weder binnenkwam, vergezeld van twee harer bevallig gekleede nichtjes, die 'er ook tamelijk wel uitzagen, zeggende: „Ziet, Mijne Heeren! nu de blijdschap, die ik gevoel over de eer, die gij mij zoo onverdiend aandoet; en overtuigd van uwe kupsche denkwijze, kan ik niet nalaten u, zoolang gij onder mijn dak vertoeft, aan te merken, als een deel van mijne familie uit te maken, en ben dus, boven alle mogelijkheid van uitdrukking, met dat denkbeeld zoo ingenomen, dat ik u, daar mijne man afwezig is, ten minste met het overig gedeelte van mijne familie moet bekend maken: ziet daar mijne twee volle nichten, dochters van mij-

Digitized by Google

mijne dierbare zuster, die ik tot mij genomen heb, bij haren dood, om hare opvoeding te voltooijen; en dat is, het zij mij geoorloofd, daar geheel *Calais* het zegt, het zelve te zeggen, dat is mij zeer wel gelukt. EMILIE speelt goddelijk op de Guitar en AMELIA heeft eene stem als een engel.... „HELLEMANS liet Madame PORTHIEU dit alles en meer uitkramen, en toen 'er een einde aan hare lofrede gekomen was, verklaarde hij, dat hij, even als zijne andere reisgenooten, eenigzins vermoeid was door het zeetogtje, dat zij heden hadden gedaan, en dat het geruisch van de zee nog te veel hun gehoor verdoofd had, om de jonge Juffrouwen te vergen, dat zij te vergeefs hare kunst verspillen zouden, doch dat, wat hem betrof, zoo zij hun vertrek langer dan tot morgen middag uitstrekten, hare nichten hem zeer met eene proeve harer talenten verpligten zouden." — Deze heusche wijze van afschepen begreep Madame PORTHIEU en vertrok, na eenige zeer beleefde neigingen met hare nichten, terwijl FRANCIUS en nog meer, hun reisgenoot de Kwaker dankbaar was, dat hij hen van deze zoo overbodig vriendelijke Fransche Kasteleinesse, althans voor het overige van den avond ontslagen had, terwijl hij met FRANCIUS eene afspraak maakte, onder den avondmaaltijd, om den volgenden morgen *Calais* te verlaten, opdat zij dan dien dag *Amiens* en den volgenden de stad *Parijs*

zou-

Digitized by Google

zouden bereiken, waar zij voornemens waren eene poos te vertoeven. De Kwaker was zoo vriendelijk, dat hij van beide de Hollandsche reizigers brieven aan derzelver familiën te *Amsterdam* medenam, waarin zij behalve hune behouden aankomst aan de vaste kust, het verder oogmerk van hunne reis bekend maakten, en dat zij de brieven hunner familiën te *Parijs* verwachtten.

Reeds vroeg was HELLEMANS den volgenden morgen bij de hand, en nam, op eene eenzame morgenwandeling, de ligging op van de stad *Calais*, en, zoo verre het hem geoorloofd was, en zijne kunde reikte, om over de ligging en vestingen der stad te oordeelen, bevreemdde het hem geenszins, dat deze stad de sleutel van *Frankrijk* geheeten werd, en dat het die stad was, welke het langst in de magt van *Engeland* gebleven was, en die het den Franschen zooveel moeite gekost had, om aan hunne naijverige naburen, die daardoor een' zoo te duchten voet op het vaste land van *Europa* hadden, te ontwringen. Het tuighuis was ondertusschen het eenigste gebouw, dat zijne aandacht bijzonder tot zich trok, en hij noch zijne reisgenoot vonden dus eenige reden, om langer dan noodzakelijk was in *Calais* te vertoeven, niet tegenstaande de betuigingen van het doodelijk leedwezen der Kasteleinesse deswegens. Nadat zij dus afscheid van den goeden Kwaker, die zich mede ter af-

Digitized by Google

reis vaardig maakte, en voornemens was naar *Rijssel* te vertrekken, genomen hadden, stapten zij op een rijtuig, dat hen, na het doorrijden van eene landstreek, welke, schoon nu in haar najaarskleed, vermoeden deed, dat, 's zomers, door hare vruchtbaarheid een bekoorlijk aanzien moest hebben, te *Kamerijk* aanbragt, waar zij besloten eenigen tijd te vertoeven. Daar toevallig de Domkerk, ter gelegenheid, dat daar eene hooge misse gevierd werd, open stond, traden zij, bij het doorwandelen der stad, dezelve binnen; schoon zij geen bijzonder genoegen in dit gebouw, als laag van verdieping en daardoor duister zijnde, schepten, trok de eerwaardige Aartsbisschop hunne bijzondere aandacht, welke zij, uit de Kerk gekomen, verstonden, dat niemand anders was, dan de om zijne geleerdheid en deugd zoo beroemde FENELON DE SALIGNAC, die, toen nog in de edelste kracht zijns levens zijnde, behalve de zorge, die hij als een weldadig geestelijk vader voor zijne kudde droeg, in de uren zijner uitspanning voor zijnen vorstelijken kweekeling, den Hertog van *Bourgondie*, het werk opstelde, dat zijnen naam onsterfelijk gemaakt heeft, den voortreffelijken *Telemachus* namelijk, waaraan, om met de beste heldendichten te kunnen wedijveren, alleen ontbreekt, het aangename en betooverende der inkleeding van gebonden maat. Het oogmerk, om hunne reis nog dezen dag tot *Peronne* te vervolgen, deed

Digitized by Google

deed HELLEMANS en FRANCIUS afzien van eene poging, om dien eerwaardigen geleerde te spreken, niet echter omdat het hun aan eene regtstreeksche aanbeveling aan hem ontbrak, daar zij verstonden, dat voor alle beminnaars der geleerdheid, en bovenal vreemdelingen, altijd zijn paleis openstond. —

Nog voor den avond bereikten zij de kleine doch sterke stad *Peronne*, welke, omdat zij, even als ons *Dordrecht*, den naam heeft, dat zij nooit zou overwonnen zijn geworden, de Maagd geheeten wordt. Op de Marktplaats dier stad rondwandelende, viel de oplettendheid van HELLEMANS op eenen verbazend grooten keisteen, en de vrijheid gebruikende, om eenen inwoner van *Peronne* aan te spreken, om van hem deszelfs beteekenis te vragen, gaf hem deze zeer gereedelijk te verstaan: „Die steen, Mijnheer! vier voeten lang en twee voeten breed, is een gedenkstuk, dat dierbaar is aan ieder inwoner van *Peronne*; behalve dat het eene vrijplaats is voor schuldigen, wordt, op denzelven, als een der Koningen van *Frankrijk* voor het eerst deze stad met zijne tegenwoordigheid vereert, het paard, dat door hem zal bereden worden, met vier zilveren hoefijzers beslagen; en zulks geschiedt ten koste van den Heer, die dezen steen als een leen bezit, waaraan groote voorregten verbonden zijn. HELLEMANS bedankte den zoo vriendelijk onderrigtenden burger van *Peron-*

ron-

Digitized by Google

ronne voor deze uitlegging, welke al verder met hem in gesprek tredende; en den luister van zijne stad verheffende; hem aanried, om den volgenden dag de Lieve Vrouwe Kerk niet onbezigtigd te laten, als in welke de graftombe is van Koning KAREL DEN II., den *Onnoozelen* bijgenaamd, en waarin een koor gevonden wordt, zoo kostelijk als nergens in het gansche koningrijk, zijnde hetzelve met fijn gouden sieraden verrijkt. HELLEMANS maakte den volgenden dag, eer hij weder op reis ging, van deze aanwijzing gebruik en zijne reisgenoot FRANCIUS erkende gaarne veel verpligting te hebben aan deszelfs grootere vrijmoedigheid, om, zonder eenige aarzeling, naar elke bijzonderheid te onderstaan, als welke hem den weg baande, om plaatselijke zeldzaamheden te ontdekken, die hun anders zouden verborgen blijven. „Zullen wij, zeide HELLEMANS meermalen, onze reis met eenig vermaak en nut volbrengen en niet te huis komen, zoo als wij zijn uitgegaan, dan moeten wij niet door onze kwalijk geplaatste bloohartigheid de gelegenheden laten voorbijglippen, die zich tot onderrigting aanbieden. En de minste inwoners van een dorp of plaats nemen het kwalijk, dat men met zekere belangstelling naar hunne plaatselijke aangelegenheden verneemt, daar de meeste met zekere vooringenomenheid voor het plekje gronds, waarop zij geboren zijn, bezield, door die deelneming voor vreemdelingen eene soort van achting opvatten.

Digitized by Google

Bij het voortzetten hunner reize van *Peronne* door den Postiljon hun de ſterke vesting *la Quintin* zijnde aangewezen, herinnerde hij zijnen reisgenoot den vreesſelijken veldſlag, welke daar omtrent het midden der zestiende eeuw (1557) plaats had, bij welken zich de Graaf VAN EGMOND, die naderhand op het ſchavot te *Brusſel* het hoofd, met den Graaf VAN HOORNE, verliezen moest, zoo dapper voor den Koning van *Spanje* kweet; en hoe het op *St. Laurens* dag was, dat die zegepraal gevierd werd, ter welker gedachtenis het *Escuriaal* bij *Madrid* gebouwd is, en wel in de gedaante van eenen rooster, omdat de heilige LAURENS op dat werktuig den marteldood zou ondergaan hebben.

Te *Noyon* eene poos vertoevende, bragt zich FRANCIUS te binnen, hoe die welgelegen ſtad van eenen zoo hoogen ouderdom was, dat reeds CÆSAR in zijne geſchriften daarvan gewag maakt: ja dat zij toen reeds zoo ſterk was, dat zich die groote Veldoverſte, welke haar, als in het voorbijgaan, meende te overmeesteren, genoodzaakt zag de belegeringskunsten van dien tijd, ſchoon de ſtad van eene zeer zwakke bezetting voorzien was, aan te wenden, om de Noyonners van die dagen tot de overgave hunner ſtad te noodzaken. En HELLEMANS zag *Noyon* met een' zekeren eerbied aan, als waarin, bij den aanvang der zestiende eeuw (1504), JEAN CAUVIN, naderhand onder den naam van

CAL-

Digitized by Google

CALVINUS bekend geworden, geboren werd; die groote fchrandere en geleerde Hervormer, welke, ongeacht zijne zwakheden, altijd eene eerfte plaats verdienen zal onder die mannen, welke het menschdom van de buitenfporigfte dwaalbegrippen en bijgeloovigheden, het Christendom zoo zeer tot fchande ftrekkende, heeft teruggebragt.

Zij bezochten vervolgens, maar even de ftad *Compiègne* ingetreden zijnde, waar hun rijtuig vertoeven bleef, het beroemde Bosch van *Compiègne*, dat gerekend wordt zevenduizend morgens uitgebreidheid te beflaan. Nimmer had een van beide nog een bosch van zulk eene verbazende uitgeftrektheid aanfchouwd, en zij vormden zich nu een klaar denkbeeld, hoe de Koningen van *Frankrijk* altijd hetzelve, als eene der gefchiktfte gelegenheden voor de jagt, bijzondere gunst hadden toegedragen. Reeds finds lange waren 'er acht breede wegen, op de zoogenaamde koninklijke put uitloopende, op last van Koning FRANCOIS DEN I. gebaand, en toen was men bezig, om, op bevel van LODEWYK DEN XIV., een' grooten Achthoek in hetzelve uit te houwen, welke eene nieuwe en aangename breking en afwisfeling in dat ontzettend woud zou veroorzaken, waarin, zoo men hun berigtte, meer dan tweehonderd bruggen gevonden werden, over de in hetzelve gegraven grachten en sloten. FRANCIUS kon

niet nalaten, toen zij een eind wegs opgewandend waren, eene vergelijking te maken tusschen dit ontzettend bosch, en het bosch bij *'s Hage*, als het grootste in *Holland*, en wekte hierdoor, schoon zonder oogmerk, in het hart van zijnen vriend denkbeelden op, die hem, voor eene wijl, minder zijne aandacht op het trotsche van dit bosch deden vestigen, ja met zekere onverschilligheid vervulden, waaruit hem echter het geweldig geblaas der jagthorens opwekte, daar op eenen grooten afstand een vorstelijke jagtstoet eene der lanen van het bosch doorsnelde, en, als in zegepaal, met den behaalden buit, bestaande in het geschoten wild, naar *Compiègne* keerde.

Compiègne verlaten hebbende, namen zij, als hunne laatste toefplaats van eenig belang voor *Parijs*, de stad *Senlis*, aan het riviertje *Nonette* gelegen, waarin weinig merkwaardigs en de straten naauw en eng bevonden werden. In een logement, waar, op een wapenschild, een groot Hert met een' gouden halsband vertoond werd, moesten zij, op hunne vraag naar de oorzaak dezer afbeelding, van eenen ouden snapachtigen burger van *Senlis* de bekende vertelling hooren van het Hert van Koning KAREL DEN VI., welke in de nabijheid van *Senlis* een zeer groot hert geschoten had, met een' gouden halsband, waarop te lezen zou geweest zijn: *Hoc Cæsar me donavit*, (Hier-

me-

mede heeft CÆSAR mij befchonken), waaruit men de langlevendheid van dat hert wilde bewijzen, naardien dus, ingevalle de Veldoverfte JULIUS CÆSAR dien band om den hals van dat dier had laten hechten, hetzelve den ouderdom van omftreeks 1400 jaren toen moest bereikt hebben. Hij voegde 'er tevens bij, dat die Koning deswegens zoo verheugd was geweest, dat hij een vliegend Hert, in goud gezet, tot zijn wapen aannam. FRANCIUS merkte tegen HELLEMANS aan, dat 'er geene redenen waren, om aan dit beuzelachtig verhaal eenig geloof te flaan, als men alleen maar in aanmerking nam, dat 'er na JULIUS CÆSAR zulk een aanzienlijk getal van andere *Cæfars* geweest was, welke het hert met dien halsband zouden hebben kunnen befchenken, indien al anders de geheele gefchiedenis geen verdichtfel was. Zeer wel te vreden waren ondertusfchen onze jonge reizigers, toen hun de postiljon berigtte, dat hij gereed was, om weder af te rijden, en zij zich dus voorfpelden, dat nu de eerfte plaats, waar zij voor goed zouden afftijgen, *Parijs*, de beroemde hoofdftad van *Frankrijk*, wezen zou.

VIJFTIENDE HOOFDSTUK.

Nu bevonden zich de twee jeugdige Hollandsche reizigers in die oude en wijdberoemde wereldstad, die, schoon zij wel nog niet den hoogsten top van luister en uitgebreidheid bestegen had, tot welken zij in de volgende eeuw opklom, echter reeds verre uitstak boven alle de steden van *Frankrijk*, zoo niet boven alle van het vaste land. LODEWIJK DE XIV., *de Groote* bijgenaamd, welke op dat oogenblik een gedeelte van ons vaderland voor zijne wapenen deed bukken, en drie van de zeven Provinciën had afgescheurd, zat daar toen ten zetel; en, gelijk somtijds de trotschheid der vorsten eenige nuttige strekking voor hunne volkeren heeft, behalve den roem der wapenen, zocht zijn hoogmoed ook zijne eeuw in *zijn land* aan de eeuw van den Keizer AUGUSTUS gelijk te maken, en de stad *Parijs* het middelpunt van Weelde, Kunsten en Wetenschappen. Schoon het dus aan HELLEMANS en FRANCIUS onaangenaam viel zich

Digitized by Google

zich in het rijk van den Overweldiger van een gedeelte huns vaderlands te bevinden, al waren zij dan ook van vrijgelei-brieven, die hen in volkomen veiligheid stelden, voorzien, was het echter streelender voor hun, dat zij zich bevonden in die stad, waar zoovele inrigtingen ter bevordering van Kunsten en Wetenschappen gevonden werden, dat zij toen ten tijde geene mededingster, die haar eenigzins daarin evenaarde, erkende. Zoo trok, in de eerste plaats, hunne aandacht de Universiteit van *Parijs*, die steeds door de Koningen van *Frankrijk*, als hare oudste dochter, in bijzondere waarde gehouden, en met bijzondere voorregten verrijkt was. Zij bevonden zich onder anderen bij den plegtstatigsten ommegang ter gelegenheid van de bevestiging van den Rector der Hooge School, waarbij de pedellen, die den verkozenen vooruitgingen, voorzien waren van staven met zilveren knoppen, eveneens als men gewoon was voor den Koning bij eenen plegtigen optogt te dragen. Zij maakten ook naauwkeurige kennis te krijgen van de vier Faculteiten, waarin dezelve verdeeld was; doch HELLEMANS vernam, dat de Faculteit der Regten op dat oogenblik in zoodanig een deerlijk verval was, dat, ten einde diens geheelen ondergang te voorkomen, eerlang door den Koning zelven middelen bij de hand zouden genomen worden, om dezelve grondig te herstellen.

Digitized by Google

Het getal der studerenden aan de Universiteit werd op twintigduizend begroot. Zij bezochten ook het Koninklijk Collegie, door FRANÇOIS DEN I. reeds in het jaar 1531 gesticht, en door deszelfs opvolgers tot grooten luister opgevoerd, waarin twintig Hoogleeraars, den naam van Koninklijke dragende, in de Geleerde Talen en Wijsbegeerte voornamelijk onderwijs gaven. Hoe belangrijk was hun ook de schoone kruidtuin, waarin zij den kruidkundige FAÇON aantroffen, welke hun berigtte, dat 'er reeds meer dan vierduizend onderscheiden planten en gewassen in gevonden werden.

Bovenal smaakte HELLEMANS met zijnen vriend FRANCIUS genoegens, toen het hun, bij de aanneming van een nieuw lid, vergund werd, eene zitting bij te wonen van de *Academie Françoise*, welke door den Kardinaal RICHELIEU tot die hoogte van eer verheven was, en waartoe niet meer dan veertig leden werden toegelaten, daarom de Veertigen der Fransche Akademie genoemd, Het groote doelwit dezer Akademie was, de beschaving en zuivering der Fransche taal, Onder de bijwoners van deze zitting was de beroemde BOILEAU, schoon toen nog niet tot den rang van een' der leden van dezelve verkozen. Daar HELLEMANS en FRANCIUS in zijne nabijheid zaten, en hij bespeurde aan sommige aanmerkingen, die zij fluisterende maakten, dat zij geleerden en wel Hollandsche ge-

leer-

Digitized by Google

leerden waren, maakte hij met hun kennis bij het scheiden van de vergadering. Hij vond zoo-veel behagen in hunne gesprekken, dat hij hen op een' volgenden dag inleidde bij eene vergadering van de *Academie des Inscriptions et Belles Lettres*, nog maar tien jaren geleden door LODEWIJK DEN XIV. gesticht, bijzonder met het oogmerk van de wetenschappen te doen dienen, om oude opschriften van Medailles te verklaren, en tevens tot het vervaardigen van nieuwe opschriften en motto's voor zoodanige Medailles, als ter vereeuwiging van den roem der Franschen mogten geslagen worden. Hij toonde hun ook den penning, dien de Koning jaarlijks gewoonlijk aan een' der Akademisten uitdeelde, waarop aan de eene zijde het borstbeeld van LODEWIJK DEN XIV, en aan de andere een beeld, houdende eenen lauwerkrans in de hand, met de woorden: *Vetat Mori*.

Aangenaam was FRANCIUS, als Dichter, deze kennis aan den beroemden BOILEAU; en ook HELLEMANS vond, als man van smaak, genoegen in den omgang met dezen Franschen geleerden Dichter, wiens Dichtstukken altijd met bewondering zullen gelezen worden; maar op zekeren dag, dat zij hem bezochten, kon BOILEAU niet nalaten hun een' dichtmatigen Brief aan den Koning, wegens deszelfs overtogt over den *Rijn*, voor te lezen. Geweldig hinderden aan de Hollandsche ziel van HELLEMANS de vleijende lof-

P 5 tui-

Digitized by Google

uitingen door het edel Dichttalent, verspild aan eenen wellustigen en hoogmoedigen Koning, die in deze oogenblikken, deszelfs dierbaar vaderland zoodanig benaauwde en over een gedeelte van hetzelve alle de jammeren des oorlogs verspreidde. Bijzonder stootte hij zich aan de regels waarmede dezelve aanving, tevens zoo verguizende voor de Hollandsche taal, en een blijk van het kinderachtige, van het vernuft van den anders zoo bekwamen Dichter (*); echter bedwong hij de in hem opkomende gevoeligheid zoo-

(*) De regels, hier bedoeld, zijn de volgende:

En vain, pour Te louer, ma Muse toujour prête,
Vingt fois de la Hollande a tenté la conquête:
Ce païs, où cent murs n'ont pû te résister,
Grand roi, n'est pas en Vers si facile à domter.
De Villes, que Tu prens, les noms durs & barbares,
N'offrent de toutes parts que syllabes bizares;
Et, l'oreille effraïée, il faut depuis l'Issel,
Pour trouver un beau mot, courir jusqu'au Tessel,
Oui, par tout de son nom chaque Place munie,
Tient bon contre le Vers, en détruit l'harmonie.
Et qui peut, sans fremir, aborder Woërden?
Quel Vers ne tomberoit au seul nom de Heusden.
Quelle Muse à rimer en tous lieux disposée,
Oseroit approcher des bords du Zuiderzée?
Comment en Vers heureux assièger Doësbourg,
Zutphen, Wageningen, Hardewic, Knotzembourg;
Il n'est Fort entre ceux, que Tu prens par centaines,
Qui ne puisse arrêter un Rimeur six semaines:
En par tout sur le Whal, ainsi que sur le Leck,
Le Vers est en déroute et le Poëte à sec.

zoolang, tot dat zij de deur van het huis van BOILEAU uit waren; doch, flechts een of twee huizen ver gevorderd zijnde, barstte HELLEMANS eensklaps tegen FRANCIUS los: „Nu fchep ik lucht. Ik heb mij zitten te verbijten onder de lezing van den Heer BOILEAU."

FRANCIUS. Bedenk, HELLEMANS! dat wij niet in *Holland* zijn, waar men, ongeftraft, de waarheid fpreken mag, maar op de ftraten van *Parijs*.

HELLEMANS. Nu, ik zal dan zwijgen, tot wij aan ons verblijf zijn. — Zoo deed hij, en ftilzwijgende kwamen zij aan hunne woning. Zoodra zij op hun vertrek gekomen waren, vonden zij voor elk hunner een' brief, welke, om den oorlog, den gewonen omweg genomen had, doch zij zagen fpoedig aan het opfchrift, dat dezelve van hunne familie kwam en HELLEMANS herkende in hetzelve de hand van zijne zuster. Hij brak dezelve met gretigheid open, en nadat hij daaruit den welftand zijner moeder en de gewone heilwensch bij den aanvang des jaars gezien had, las hij een verflag van den treurigen toeftand, waarin zich het vaderland, bij het einde des jaars had gedompeld gezien, door de fchandelijke geruchten, weldra door zekere tijdingen bevestigd, dat de Franfchen, namelijk in *Zuid-Holland*, zich bedienende van het ijs, waren doorgedrongen, en in *Bodegraven* en *Zwammerdam* tooneelen

had.

Digitized by Google

hadden aangerigt, waarvan de menschelijkheid ijsde, en die hare pen weigerde te schrijven, 'er echter bijvoegende, dat het bij deze strooppartij gebleven was, en de Franschen in *Woerden* waren teruggekeerd. Zij sloot in haar' brief een brok van een gedrukt nieuwspapier, waaruit hij lezen kon, wat 'er gebeurd was, (*) en eindig-

(*) De inhoud van dat Nieuwspapier was: „De Utrechtsche gebieder Duc de Luxemburg had groote preparatien gemaekt om over 't Ys in Holland te vallen, waartoe hy zich in 't leste dezer Maent met den Gouverneur van Woerden, Comte de March voegde, hebbende eene magt by malkander gebragt van 14000 Man, zoo Ruiters als Soldaten. De Franschen zeiden, dat het de uitgelezendste benden van geheel Vrankryk waren, daaronder meer als 1000 Officiers, en dat de Fransche Maj. niet magtig was weder zoo een leger te velde te brengen. Deze kwamen tusschen den 27 en 28 December van Woerden naar Seckveld en de Mye over het Ys, met pypen en trommels, danssende van vreugde, als of zy de possessie van Holland zouden gaan nemen, zeker zynde, dat hun desseyn daarop toelag, om Leyden te vermeesteren en zoo op den Haag te trekken; 't zelve uit te plunderen en alles te verbranden, ook door vrouwekracht en gruwelen te devasteren. Als zij nu de Sluiswetering wilden passeren, was die doorgevloeid en onpasseerlyk. Dus braken zy de planken van de huizen en maakten daar bruggen af, maar die het gewigt van al dit volk niet kunnende dragen, braken. Evenwel 3500 man van de ligte Infantery raakte nog over, de rest moest weder naar Woerden. De Uitlegger in de Mey by de vogelkooi en de Baillluw van Nieukoop zonden van deze aankomst verwittigd om assistentie naar Bodegrave. Dan gedachte Baillluw geen hulp vernemende, bragt straks vier Compagniën Boeren in 't geweer, daar een Compagnie van Aarlanderveen by kwam;

Digitized by Google

digde met het gerustſtellend berigt, dat de gemoederen nu in eene grootere kalmte kwamen, dat echter den *Haag* met pallisſaden voorzien werd, waar vele boomen waren afgekapt, en de

kwam; die verdeeld, wachtten de Franſchen af. Zy Franſchen, verlieten den Uitlegger en vielen op Nieukoop op vyf plaatſen aan, maar de Huislieden in goede order en vol couragie, zyn de Franſchen in het veld te gemoet getreden en hebben hun teruggeſlagen, namen de Franſchen mede, die ze te Aarlanderveen en Nieukoop tot triomf inbragten, als hebbende die plaatſen bevryd. Toen rukten de Franſchen de Mykade angs naar Bodegraven en Zwammerdam, dan 't volk meest gevlugt, beroofden zij nog een dood lyk, dat in de kist lag, om begraven te worden, namen het doodkleed en het lywaad onder het hoofd af. Luiden van 70 jaren, die niet loopen konden, trokken zij naakt uit. Te Zwammerdam drongen de Soldaten de Ingezetenen, die met hun goed wilden vlugten, binnens huis te blyven; toch deze Militie van de Franſchen verrast, die zy ook niet wilden verwachten, en een ander om te blijven geëncourageerd hadden, liepen zij zelfs door, en de Ingezetenen, die alles achter lieten, vlugtten naar Leyden. De Grave Koningsmark, die te Bodegrave kommandeerde, daar af verwittigd, naderde met zijn volk aanſtonds naar den kant van Leyden, posterende het Regiment van den Koll. van Dam zich aan de Goudſche Sluis, toen de anderen al voorby waren, dezelve niet alleen bezet houdende, maar ook verſterkende, om der Franſchen verderen inval daar te ſluiten, als een zeer gedienſtige pas. Dit gaf nu weder groote animoſiteit onder de getrouwe Militie, ook dat de jonge Paffenrode, Lt. Koll. van het Regiment, de dangereuste Brugge afbrak. Den overval der Franſchen maakte in het eerst groote ontſteltenisſen, voornamelijk in den Hage, daar de Hertog van Holſteyn, Gouverneur gemaakt zijnde, inſpectie van alles nam, en gedurig te paard reed, belastende dat voor ieder

de *Koekamp* kaal gemaakt, terwijl Gecommitteerde Raden, acht-en-veertig Ysleden deden vervaardigen, ieder van drie stukjes kanon voorzien, om over het ijs te gebruiken.

De

ieder deur Lantaarnen moesten hangen, ten einde by onraad elkander te secondereren. Hare Edel Groot Mogenden hadden ook naar den post van den Grave Koningsmark eenige Gedeputeerden gezonden, welke Heeren daar gekomen zynde, den volgenden brief aan de Staten afzonden.

„Edele Groot Mogende Heeren!

„Wij komen zoo aanstonds in het quartier van den Grave „Koningsmark, en vernemen tot onze groote blijdschap, dat „de zaken in zoo kwaden staat niet zijn, als wij aan het „Schouw bij Leyden waren geinformeerd. Wij vinden de „Goudsche Sluis bezet, den vyand zonder Kavallerij of Dra„gonders en doen de Boskoopsche en Waddingsveensche „Bruggen afwerpen: zullen ons voorts naar Alphen begeven, „om van daar verder orders te stellen. De Heymans Brugge „is mede wel bezet, zoodat (God de voorste) niet te vree„zen is. De Forten houden alle te zamen, en de Vyand „heeft geen Victualie langer dan voor van daag. Wij bid„den en wenschen, dat Uw Ed. Groot Mog. ons zoo veel „gewapende Huisluiden wilt toezenden, als mogelijk is en „dat met den uitersten spoed. Al het Volk, dat voor Ley„den lag heeft order om te rug te keeren naar Alphen. „Waar mede, Ed. Groot Mog. Heeren, wij zullen blyven „Uw Ed. Groot Mog. onderdanige en getrouwe Dienaren: „*Fredrik van Dorp*, *Gasp. van Kinschot*, *Corn. Hop*, *Johan* „*Kievit*, *M. Senck*, *Adr. Bosveld*, *Gasp. Fagel.*

„Tot Koudekerk aan de Hasersousche Molen dezen 29 „Dec. 1672.

Maar terwyl deze Heeren nu op alles goede order stellen, en alles vervaardigden, om den vyand weder te verdrijven, kreegen zij berigt, dat de Koll. *Pain et Vin*, het

fort

De vader van FRANCIUS had slechts met eenige weinige regels aan zijnen zoon berigt gedaan van de treurige voorvallen, die in het vaderland met het einde van 1672 hadden plaats

fort aan de Nieuwerbrugge schandelyk had verlaten, en met zijn onderhebbende Militie naar Gouda was geretireerd, 't welk weder geene kleine ontsteltenisse veroorzaakte, dewyl de Vyand nu een vrye pas had om te retireren, 't geen anders door den opkomenden dooi niet had kunnen geschieden, maar zouden allen verdronken of gevangen hebben moeten gebleven zyn. De Landlieden waren ondertusschen mede sterk op de been gekomen, en alle naar Alphen gemarcheerd tot versterking van het Leger. Zyne Hoogheid de Prins van Oranje, met zyne Armee door Brabant naar Holland keerende en te Breda hieraf onderrigt, kwam van daar aanstonds mede naar Alphen, alwaar hij den 30 December arriveerde. Dit gaf weder eenen nieuwen moed, wyl zyn Hoogheid door zijn hoogwijs beleid dadelyk alles in zyne orde bragt; ook na eenige Conferentien met de Heeren Gedeputeerden, en op 't ontbieden van eenige Scherpregters, geloofde men, dat eenige Executie voorvallen zoude. Middlerwyl hielden de Franschen in het Dorp Zwammerdam zeer slecht huis, wijl zij de lieden, die het niet ontloopen konden, vermoorden, doodstaken of in de huizen sloten en zoo lieten verbranden. Oude ziekelyke Lieden sloegen zij bont en blaauw, die nog gelukkig waren, als zij levend' er af kwamen. Vrouwen en Dochters werden in de Kerk gesloten, beroofd, geschoffeerd en zoo naar Woerden gevoerd. Van hier trokken de Franschen naar Bodegrave, daar het nog schrikkelyker toeging; want de Brug was met haspels en vaten afgebolwerkt, en het ys te zwak om over te passeren; zulks dat de Lieden niet konden vlugten. Hier ging het moorden, doodschieten, doodsteken, en alle gruwelen aan. Vrouwen en dochters werden geschoffeerd; en toen naar Woer-

Digitized by Google

plaats gehad; doch uit groote omzigtigheid, daar hij duchtte, of misschien de brief verloren mogt raken, of dat dezelve misschien aan de Fransche Postkantoren mogt geopend worden, alles bedekt en in zulke flaauwe bewoordingen geschreven, dat FRANCIUS zeer moeijelijk kon raden, wat 'et eigenlijk gebeurd was. Hij zag ondertusschen, dat zijn vriend HELLEMANS, onder het lezen van den ontvangen brief van kleur veranderde, en vooral, toen hij het gedrukte papier las, dat in den brief was inge-

Woerden gevoerd. De Huizen werden verbrand met de menschen daarin. Niemand kan met de penne de wreedheid, die de Franschen aan de inwoners van deze twee dorpen gepleegd hebben, naar hare grootheid, beschrijven. Elk had genoeg te doen met zyn eigen lyf te bezorgen, en die dat kon uitwerken was nog gelukkig. De Franschen dragen roem van deze wreedheid, dat zij kleine kinderen, die hen al lagchende aanzagen, levendig in het vuur geworpen hebben: ja zeker Fransch Officier bekende korts daar aan, dat hij zeker Vrouwmensch, na haar geschoffeerd en de borsten afgesneden te hebben, in het vuur had geworpen, waarover hij zeide, geen gerust uur meer te kunnen hebben. Een ander verklaarde een zeer jong kind, dat hem zeer toelachte, mede in 't vuur geworpen te hebben." — Deze echte geschiedkundige bijdrage achtte ik hier te moeten invlechten, welke thans wel ieder Hollander voor wáar aannemen zal, die de gruwelen, in *Woerden* in November 1813 gepleegd, welke geen' twijfel toelaten, beleefd heeft, en die het gebeurde te Zwammerdam en Bodegraven in het jaar 1672, hoe gruwzaam, tot eene eeuwige schande voor den Franschen naam, nog verre overtreffen in zekerheid en monsterachtige grootheid.

Digitized by Google

gesloten. Onder het lezen van hetzelve stampvoette hij van woede, en nadat hij het had uitgelezen, wierp hij het, terwijl zijne oogen gloeiden van edele gramschap, aan FRANCIUS toe, die hem vroeg, wat hem deerde? „Lees, lees zelf dit papier, antwoordde HELLEMANS, en oordeel, onder welk helsch volk wij ons bevinden. — Ja, ja, als die lage BOILEAU, hij mag zoo groot een Dichter door u geacht worden, als gij het verkiest, zich onder de brandstichters, moordenaars en vrouwenschenders te *Bodegraven* en *Zwammerdam* bevonden had, hij zou zich niet ontzien hebben, om mede die gruwelen, ter eere van zijnen grooten Koning, te plegen.” Terwijl FRANCIUS het nieuwspapier opvatte, hernam HELLEMANS den brief van zijne zuster, en in het diepste zijner ziele deelde hij in de ongerustheid en kommer, welke zijne landgenooten getroffen moest hebben in die benaauwende oogenblikken: ja hij stelde hij zich voor, hoe die angst bovenal in den *Haag* de gemoederen moest ontroerd hebben, — en wie wist, hoe het aandoenlijk hart van ELISABETH HOEFNAGEL, ter gelegenheid, dat zich die geruchten verspreidden, zou geschokt zijn geworden.

Nadat FRANCIUS nu het nieuwspapier met alle blijken van diepe verontwaardiging gelezen had, vroeg hem HELLEMANS: „Welnu! wat zegt gij 'er van? Zijt gij nu nog verbaasd over de

hevige gramschap, die mij bezielt tegen de natie, onder welke wij ons thans bevinden?" „Geenszins, geenszins, hernam FRANCIUS: maar, zoo men billijk wil zijn, moet men de gruwelen, die door een' losgelaten hoop soldaten gepleegd worden, niet op rekening van een geheel Volk zetten. Hoe diep ik het gepleegde te *Zwammerdam* en *Bodegraven* verfoei, en hetzelve eene onuitwischbare schande op den Franschen naam werpen zal, zijn toch de vreedzame inwoners van deze hoofdstad daaraan onschuldig." „Vreedzame Burgers, zeide HELLEMANS; onder die zult gij toch niet den man tellen, dien wij zoo even verlaten hebben, den schandelijken vleijer van den grooten aanvoarder dier benden Moordenaars en Brandstichters. Wel past op dien gekroonden vijand van ons vaderland te vragen:

Qui ne sent point l'effet de tes soins généreux?
l'Univers sous ton Règne a-t-il des Malheureux?

O FRANCIUS! hoe groot een vriend ik ben der kunsten en wetenschappen, hoe groot een beminnaar der poëzij; indien zij mishruikt wordt, om een' geweldenaar, onder welken zulke gruwelen gepleegd worden, te prijzen en tot eene Godheid te verheffen, wordt zij de laagste aller kunsten. Ik althans wil niet weder dien hatelijken BOILEAU zien, die zelfs den lof van zij-

nen

nen Koning bouwt op de verachting van ons vaderland, en op de namen, die onze steden en vestingen dragen." FRANCIUS bemerkte, dat de geest van zijnen reisgenoot in te hevige woede ontstoken was, (en kon niet ontkennen of 'er waren ook zeer gegronde redenen voor) dan dat hij hopen kon, door koele redenering, hem tot bedaren te brengen. — De geest van HELLEMANS bleef zelfs in zoodanig eene spanning, dat de slaap, door zijnen verzachtenden balsem, buiten staat was zijne driften in bedaren te brengen, en, schoon hij anders bijna nooit eenige regels had zamengesteld, greep hem tegen BOILEAU zoodanig eene verontwaardiging aan, dat dezelve de volgende verzen uit zijn hart stroomen deed. Hij stelde zich, namelijk, het omgekeerde geval voor, dat Prins WILLEM DE III., zegepralende de grenzen van *Frankrijk* introk, en dat hij HELLEMANS in een' dichterlijken brief dien Vorst daarmede geluk wenschte, dien hij dus liet aanvangen als eene parodie op den brief van BOILEAU.

O groot en moedig Vorst! zou 't mijne Zangster wagen
Te treden op uw spoor, en, door een reeks van slagen
U na te volgen, waar uw zegevaandel zwiert,
Waar uwe legermagt op Frankrijk zegeviert?
'k Beproefde twintigwerf reeds uwe zegepralen,
Op steden, voor uw' moed bezweken, af te malen,
Doch twintigwerf mislukte, ô Vorst! die poging mij,
Niet te overwinnen door de taal der poëzij,

Zijn Frankrijks steden zoo gezocht, zoo flaauw van namen,
Dat zich mijn Hollandsch lied haar' bastaardklank moet schamen.
Wat rijmwoord vleit 'er op de vesting Landrechie,
Ten ware ik overspring op 't slagveld van Ivry.
Kan mijne moederspraak, zoo krachtig, ooit gehengen
Soissons, Compiegne, Sens, Arras in 't rijm te brengen?
Welk Nederlander wendt niet walgend de ooren af
Van bastaardnamen, zoo langwijlig en zoo laf?
Wie durft van Abbeville en Montdidier gewagen?
Wie kan in 't Nederduitsch de l'Oyses naam verdragen,
Saint Cloud, Corbeil, Chaumont, Perron, en St. Denis,
Tot de barrières zelfs en Fauxbourg van Paris?

Schoon hij in deze regels zelfs verscheiden ruwheden ontdekte, en het geheel voor geen meesterstuk hield, was hij zoo wel te vreden, van met deze navolging zijne bedoeling getroffen te hebben, om namelijk in het Nederduitsch iets even belagchelijks en bespottelijks omtrent de Fransche namen te zeggen, als BOILEAU omtrent de namen der overwonnen Nederlandsche steden, dat hij, den volgenden morgen bij het ontbijt niet kon nalaten dit voortbrengsel aan FRANCIUS mede te deelen, te meer, omdat het hem toescheen, dat zijn reisgenoot, ondanks de verachting, die BOILEAU zich niet ontzag in hunne tegenwoordigheid voor de Hollandsche natie te doen blijken, een' diepen eerbied voor deszelfs talent, als Dichter, koesterde. „Ik ben, zeide HELLEMANS, lagchende, onder het ontbijt, ik ben geheel geen dichter, en dus geheel niet in het Nederduitsch, wat BOILEAU in het Fransch is, en echter heb ik den brief, dien BOILEAU ons gis-

Digitized by Google

gister avond voorlas, als aan zijnen Koning geschreven, in het Nederduitsch, alles omgekeerd, nagevolgd. Maar zeker zult gij uwen Hollandschen vriend beschuldigen, dat hij zich van een zeer slecht en zeer flaauw bewijs tegen de Franschen heeft bediend, om dezelve te willen vernederen, door te schimpen op de namen hunner steden; maar ik moet u vragen, of de groote BOILEAU iets anders in zijnen dichtmatigen brief aan zijnen grooten Koning gedaan heeft?... maar...." „Laat hooren, laat hooren," zeide FRANCIUS; en nu las HELLEMANS de vervaardigde regels voor. Onder het voorlezen kon FRANCIUS niet nalaten, om te grimlagchen, zoo over den inval van zijnen vriend, als over de bewerking zelve: ja hij wenschte hem geluk met dit lief voortbrengsel van deszelfs dichterlijk talent. „Of gij, zeide HELLEMANS, of gij met mij boert of niet, ik heb toch mijn' lust aan dien satyrieken en kwaadaardigen Franschen Dichter geboet, door hem met gelijke valsche munt te betalen: — schoon ik zeer wel weet, dat velen in *Holland* zoo verbasterd zijn, dat zij meer met het Fransche *Clinquant* op hebben, dan met het echte oud Hollandsche, dat degelijk goed is, hoewel het minder in de oogen schittert." — „Gij wordt wat scherp, hernam FRANCIUS. Ik behoor, zoo min tot de bewonderaars van het Fransche *Clinquant*, als gij, maar ik laat het schitterend vernuft van BOILEAU regt wederva-

Digitized by Google

ren, dat zelfs is in dat schimpen op het harde en hortende van de Hollandsche namen, gestemd in den geest zijner natie; en, schoon ik met u erken, dat het den scherpen toets van het gezond verstand niet kan doorstaan, de Dichter, die zich naar het nationale schikt, en daardoor den smaak zijn volks juist weet te treffen, verdient bewondering en achting," — „Ook, viel hem HELLEMANS in de rede, ook als hij die bekwaamheden misbruikt, om eene eerwaardige natie, als de onze, in een valsch en belagchelijk daglicht te stellen, en dat door beuzelachtige en nietige zinspelingen op klanken — op ijdele klanken. Ik wenschte, dat ik de bekwaamheid van ANTONIDES bezat, dan zou ik dien BOILEAU en de Franschen, met alle hen overgedreven hoogachtende Hollanders aan de kaak zetten.." „Welnu, zeide FRANCIUS, mijn lieve HELLEMANS! ik heb daar niets tegen, en wil, als mijne dichtluim mij wil dienen, zelfs wel eens beproeven, of ik, in het Latijn, in een Hekeldicht, tegen het ijdele van die natie slagen kan."

Schoon HELLEMANS eenigermate voldaan was over deze betuiging van FRANCIUS, had hij een' te hevigen weêrzin tegen de Franschen opgevat, na de laatste tijdingen, die hij uit *Holland* ontvangen had, wegens derzelver gedragingen ten aanzien zijner landgenooten, dan dat hij althans lange in de hoofdstad van een rijk wilde vertoeven,

ven, waar hij dagelijks uit alle monden, en als op alle hoeken der ſtraten, den onregtvaardigen overweldiger van zijn dierbaar vaderland als den grootſten held der wereld moest hooren prijzen. Hij gaf dit zijn voornemen aan FRANCIUS te kennen, welke hem aanried, om ten minſte nog eenigen tijd in *Parijs* te vertoeven, om daar nog eenige der merkwaardigheden te bezigtigen, dewijl ook zijn oogmerk was, om eerlang *Parijs* te verlaten, en naar *Angers* te vertrekken, ten einde den graad van meesterſchap aan die Univerſiteit te bekomen, welke het hoofddoelwit zijner reize was. HELLEMANS liet zich althans voor dat oogenblik daarin gezeggen, zijn voornemen opſchortende, ſchoon de verontwaardiging tegen BOILEAU bleef voortduren, en hij FRANCIUS niet weder bij de volgende bezoeken ten huize van dien Dichter vergezelde.

Digitized by Google

ZESTIENDE HOOFDSTUK.

Hellemans, zijn verblijf, om den wille van francius nog eenigen tijd te *Parijs* uitrekkende, waagde het, om, daar hij toevallig vernam, dat de beroemde christiaan huigens, zoon van den Dichter constantyn, zich te *Meudon*, in den omtrek van *Parijs* gelegen, onthield, aan denzelven een bezoek te geven. Hij vond dien geleerden Nederlander, welke, door de bijzondere gunste, welk colbert hem toedroeg, uit hoofde zijner zoo buitengewone talenten, eene aanzienlijke jaarwedde van den Koning trok, bezig in de beoefening van zijne zoo geliefde wiskundige wetenschappen. Evenwel hij was daarin zoodanig niet verdiept, of, toen zijne bediende hem vermeldde, dat 'er een Hollander was, welke hem wenschte te spreken, de naam alleen van een' landgenoot deed hem de cijferpen nederleggende, zijne berekening, die hij onder han-

Digitized by Google

handen had, ſtaken. Hij ging hem vriendelijk te gemoet, en, ſchoon hij geene regtſtreekſche kennis aan hem had, bleek het HELLEMANS, dat hij hem zeer welkom was. Aanmerkelijk nam dit nog toe, wanneer HELLEMANS, bij de verdere kennismaking, verhaalde, nog niet lang geleden, een bezoek gegeven te hebben aan deszelfs grijzen Vader. Het was HUIGENS zeer ſtreelende van HELLEMANS te vernemen, hoe die grijsaard nog zijne levendigheid en vlugheid van ligchaam en geest bleef behouden, ſchoon hij reeds den ouderdom van zes-en-zeventig jaren bereikt had. — Het was een wellust voor hem, dat hem HELLEMANS met eene natuurlijke eenvoudigheid zoo alles van het ouderlijke huis en huisgezin verhaalde, waardoor hij zich met eene ſtreelende levendigheid voor eenige oogenblikken in hetzelve verplaatſen kon. Bemerkende, hoe HELLEMANS eene liefhebber van wetenſchappen was, noodigde hij hem uit, om dezen avond, bij het ſchoone winterweder, bij zijne ſterrekundige waarnemingen tegenwoordig te zijn, daar hij hoopte, hem een verſchijnſel te laten zien, dat hem verrukken zou. Gaarne nam dit HELLEMANS aan, gelijk ook dien geheelen dag bij hem op zijn buitenverblijf door te brengen, terwijl hij aan FRANCIUS liet weten, dat deze hem dien nacht niet te *Parijs* terug te wachten had. Het was dien dag regt koud en het vroor harder dan gewoonlijk in de om-

Digitized by Google

ftreken van *Parijs* plaats had, zoodat alle de wateren en floten in den omtrek van *Meudon* tot ftok en fteen gevrozen waren. Natuurlijk viel onder het wandelen, tusfchen HUIGENS en HELLEMANS het gefprek over het genoegen, dat nu waarfchijnlijk de Hollandfche jeugd fmaken zou in de zoo vermakelijke uitfpanning van het fchaatferijden. HELLEMANS betuigde, dat hij, indien hij maar fchaatfen had, wel lust zou hebben, om aan de Parijzenaars te vertoonen, wat een Hollander daarop kan uitvoeren. „O, hernam HUIGENS, daar behoeft gij niet zoo hard om te wenfchen. Ik heb nog twee paar, die ik medegenomen heb, toen ik naar *Frankrijk* vertrok, die zeer goed zijn. Als het dezen nacht blijft doorvriezen, zult gij morgen dus aan uw verlangen kunnen voldoen; en, fchoon ik in lang geene fchaatfen onder de beenen gehad heb, wil ik dan ook wel eens beproeven, hoeveel ik die kunst, die ik tamelijk wel gekend heb, vergeten ben." HELLEMANS was 'er verre af van weigerachtig te vallen bij dezen voorflag.

Nu viel intusfchen de avond en HUIGENS bragt zijnen gast HELLEMANS op het plat, boven zijn huis, ter fterrekundige waarnemingen gefchikt. Schoon HELLEMANS aan de Hooge School eenig onderwijs in die wetenfchap genoten had, en ook die lesfen had ondernfteund gezien en verfterkt door de befchouwing

Digitized by Google

wing van eenige der Hemelsche ligchamen, vestigde HUIGENS nu zijne aandacht, na het behoorlijk stellen van den kijker op een voorwerp, dat zich voor denzelven vertoonde. „Wat ziet gij, vroeg hem HUIGENS; zeg mij vlak uit, wat gij waarneemt?" — „Ik zie, zeide de HELLEMANS, met eene zich zelven mistrouwende verrukking; ik zie eene star in het midden van eenen ring." „Juist waargenomen, juist waargenomen, mijn vriend! was het antwoord van HUIGENS. Het is eene korts door mij gedane ontdekking, waarover alle de sterrekundigen zullen versteld staan. De groote GALILÆI, een man, om zijn verlicht verstand, en, omdat hij een martelaar der wijsbegeerte geweest is, nooit dan met eerbied te noemen, schreef reeds in het jaar 1612, dat hem de planeet *Saturnus* toescheen uit drie deelen te zijn zamengesteld; maar, haar vervolgens weder in de gewone ronde gedaante ziende, staakte hij zijne waarnemingen. De schrandere GASSENDI, ontdekte en beschreef in het jaar 1643, twee ronde ligchaampjes, van dezelfde witheid als de planeet *Saturnus* zelve, en die hem schenen van de planeet afgescheiden te zijn. HEVELIUS betuigde, in 1647, dat hij van die beide armen van *Saturnus* niets kon begrijpen; en nu, mijn vriend! heb ik reeds verscheiden avonden achter elkander de planeet van dien ring omgeven waargenomen, die zeer dun en bijna plat is, en welk één middelpunt

met

Digitized by Google

met *Saturnus* heeft, zijnde in alle zijne punten even ver verwijderd van dat middelpunt. Het schijnt mij toe, dat hij door de de natuurlijke en gelijktijdige zwaartekracht ondersteund wordt, even als eene brug, welke eene genoegzame uitgestrektheid heeft, om de geheele aarde te omringen, haren stand zou blijven behouden, zonder van pilaren ondersteund te worden. Zie nog eens mijn vriend! en gij zult ontdekken, hoe het gedeelte van den ring, dat het naast bij *Saturnus* is, meer dan de overige afgelegen deelen verlicht is.

HELLEMANS herhaalde het zien door den verrekijker, en stond eene poos verstomd van verrukking. Eindelijk wenschte hij HUIGENS van harte geluk met deze ontdekking, die niet minder zijnen naam vermaard zou maken, dan zijne voortreffelijke uitvinding der slingeruurwerken. „Ik wil niet ontkennen, zeide HUIGENS, dat mij eene beroemdheid, door zoovele slapelooze nachten en hoofdbrekende studien verworven, aangenaam is. Indien ik dit ontkende, dan zou men mij bezwaarlijk gelooven, en mij met regt van eene valsche nederigheid verdacht houden. En deze ontdekking zal misschien daaraan weder geen onaangenaam toevoegsel zijn.... maar gij zult mij wel gelooven, indien ik u, als mijn' landgenoot, zeg, dat mij iets bijna meer streelende, dan eigen roem, verheugt: namelijk, dat een Hollander die ontdekking gedaan heeft,

daar

Digitized by Google

daar toch de Franschen en andere natiën zoo genegen zijn, om onzen landaard te verachten, en de Hollanders liefst beschouwen als een' hoop van inhalige kooplieden, die door niets, dan door handelbelang gedreven, ongeschikt zijn voor verhevene wetenschappen. Geloof mij, Mijnheer! iets tot den roem van mijn vaderland te mogen bijdragen, doet mij mij-zelven ergeten." Na nog herhaalde keeren de planeet in haren ring te hebben waargenomen, keerden zij, door de scherpe koude verkleumd, naar beneden, waar HUIGENS door zijnen knecht een vuur van hout had laten ontsteken, waarbij hij, en HELLEMANS echter zich over het gemis van den vaderlandschen turf, als eenen zoo aanhoudenden en aangenamen brand opleverende, beklaagden. Den volgenden morgen vernamen zij, dat het weder zeer veel ijs gemaakt had, en nu besloten zij, om zich, van hunne schaatsen voorzien, naar *Parijs* te begeven, en lieten zich met een rijtuig tegen den middag naar de *Tuilleriën* voeren, waar toch, onaangezien de koude, nog wel eenige Parijsche Heeren en Juffers zich, uit hoofde van het fraaije zonneschijnweder, met wandelen op het beste van den dag zouden vermaken. De gegraven vijvers in die tuinen zouden hun eene zeer veilige rijbaan opleveren. Ten bestemden tijd kwamen dan ook HUIGENS en HELLEMANS door de poort *la Conference* binnen *Parijs* en aan de *Tuilleriën*. De vijvers waren

zoo glad als spiegels, en met het schoonste bruine ijs, dat ooit hunne oogen gezien hadden, bedekt, zijnde 'er nog geen enkele kras op hetzelve gegeven. Het was, zoo als zij verwacht hadden; eenige Parijzenaars bezochten die wandelplaats, en in derzelver tegenwoordigheid bonden de beide Hollanders hunne schaatsen aan. HUIGENS, die in verscheiden jaren de schaatsen niet onder de voeten had gehad, mistrouwde in het eerst zich zelven een weinig; maar HELLEMANS had dezelve niet aan, of vloog met eene zoo groote stoutheid en snelheid daarhenen, dat hij alle de wandelaars deed stilstaan en hem achter nastaren. In weinige oogenblikken was hij den vijver ten einde, en keerde toen ijlings wel met denzelfden spoed terug, maar hij maakte allerhande wendingen en sierlijke bogten, die nog meer de oogen der Parijzenaars tot zich trokken. Hoe langer HELLEMANS en HUIGENS op dezen vijver reden, des te grooter werd de toevloed der aanschouwers, die, door de gevoeligheid, hunnen landaard eigen, niet konden nalaten hen toe te juichen. HELLEMANS had reeds verscheiden kunsten op zijne schaatsen gedaan, zoo door heerlijk buiten over rijden, als door groote sprongen, toen hij eindelijk den inval kreeg, om, daar zoovele aanzienlijken van *Parijs* dermate zijne kunst bewonderden, te toonen, dat hij afkomstig was van die natie, welke zij in hunne dagelijksche gesprekken

Digitized by Google

zoo vinnig uitjouwden. En het was hierom, dat hij, met zeer fraaije en zwierige groote letters, die zeer diep gegrift en dus voor allen zeer leesbaar waren, onder het los daarhenen rijden, met zijne ſchaatſen trok de woorden:

VIVE LA HOLLANDE!

Velen juichten dezen zijnen inval toe, terwijl 'er echter ook gevonden werden, die zich in deze oogenblikken, uit hoofde van de verhouding der ſtaatkundige betrekkingen tusſchen *Holland* en *Frankrijk*, niet weinig daaraan ſtietten. Zelfs ried HUIGENS hem, nadat zij nog eenige keeren den vijver hadden op en neêr gereden, dat hij maar zijne ſchaatſen af zou binden, en met hem de *Tuilleriën* verlaten, daar het toch mogelijk was, dat deze losſe grap aan de ergdenkende Franſche politie mogt mishagen, en mogelijk voor hem eenige ſlechte gevolgen hebben. HELLEMANS volgde wel den raad van HUIGENS, maar kon echter niet nalaten hierover te grimlagchen. Tevens nam HUIGENS, toen zij in het verblijf van HELLEMANS gekomen waren, waar zich ook FRANCIUS bevond, de vrijheid, om hem ten ernſtigſte tegen de naauwlettendheid der Franſche politie te waarſchuwen, hem verzekerende, dat deze nu reeds naauwkeurig van dat zijn bedrijf onderrigt was, en buiten twijfel op zijn' perſoon, als

als een gevaarlijk wezen, door hare ſpionnen een waakzaam toevoorzigt liet houden. HELLEMANS bedankte hem voor zijnen welmeenenden vriendenraad, 'er echter bijvoegende: „Ik kan bijna niet gelooven, dat eene regering zoo angſtig is, en zich verwaardigen zou, om op zulke kleinigheden te letten, of zij moet al zeer overtuigd wezen van hare eigen zwakheid, en dat zij gebouwd is op volſtrekt geweld en overheerſching. In ons *Holland*, gelijk gij weet, hebben wij dat geboefte der politie niet, burgers noch vreemdelingen worden 'er in hunne bedrijven beſpied; een oneffen woordje wordt in geene ſchaal gewogen, en wie hoort 'er van aanſlagen op de veiligheid van den Staat?"

Den dag daaraan bezocht HELLEMANS met FRANCIUS den voornaamſten Franſchen Schouwburg hetwelk, toen men tot in het tweede bedrijf gevorderd was, met de tegenwoordigheid van LODEWYK DEN XIV., *de Groote* geheeten, vereerd werd. HELLEMANS beſtierf, toen hij den Vorst zag, die nog als overwinnaar van zijn dierbaar vaderland werd aangemerkt, en de toejuichingen van het opgetogen volk vermeerderden zijnen afkeer, en zijnen wrevelmoed. Deze werden nog meer en meer getergd, daar bij alle de regels, die in het treurſpel met geweld op den Koning werden toepasſelijk gemaakt, zich bij herhaling het handgeklap verhief. Na het einde van het laatſte bedrijf des treurſpels werd het gor-

Digitized by Google

gordijn weder opgehaald, en eene buste van den Koning in het midden van het tooneel geplaatst. 'Er hief een overheerlijk orchest van speelinstrumenten aan, en alles was gillende toejuiching en woedend handgeklap, die in een' kreet overging, welke het geheel orchest verdoofde, toen eene Tooneelspeelster in den tooi der Overwinning gedost, met een' lauwerkrans uit de wolken nederdaalde, en, bij eene eindelijk doodelijke stilte, die het luidruchtig gejuich opvolgde, in eene aanspraak, met de vleijendste bewoordingen, den lof van den Koning uitboezemde. HELLEMANS verbeet zich, bij elken regel, die tot lof van den bewierookten Vorst werd uitgesproken, maar toen zij

Vainqueur aimable des Bataves

gezegd had, was het geduld van HELLEMANS ten einde, en hij zeide, genoegzaam luid, althans zoo, dat het duidelijk door allen, in zijne nabuurschap zich bevindende, gehoord werd: „Dat hebben *Bodegraven* en *Zwammerdam* ondervonden!" Hij was onkundig, dat in zijne nabijheid, zich een der Commissarissen der Politie bevond welke hem, sedert de getrokken letters in de *Tuillerien* gevolgd was. Deze Commissaris verstond eenig Hollandsch, bleef hem op zijde, tot dat het gordijn gevallen was, en verzocht hem toen, met de Fransche wellevendheid, dat hij hem zou verzellen. Daar HELLEMANS te ken-

nen gaf, dat hij hem geheel niet kende, onderrigtte hij hem van zijne hoedanigheid, en herhaalde zijn verzoek, dat hij gewillig met hem medegaan zou, daar hij anders genoodzaakt zijn zou, om van de wacht gebruik te maken, hetwelk nuttelooze opschudding zou geven. — FRANCIUS, dit bemerkende, raadde hem mede te gaan, daar alle tegenstand nutteloos zijn zou; volgde HELLEMANS, welke dien raad gehoor gaf, op eenen kleinen afstand, en zag, dat hij door den Commissaris in eene der stads gevangenissen geleid werd. FRANCIUS had het nutteloos en onveilig geoordeeld, zijnen vriend een *enkel* woord toe te voegen, omdat hij niet wist, of de troost, dien hij hem wilde geven, hem eenigzins baten zou, ja, omdat hij duchtte, of, *indien hij* hem den inval, dien hij, oogenblikkelijk bij deszelfs gevangenneming, had, mededeelde, dit misschien strekken zou, om deszelfs lot eer te verergeren dan te verbeteren; en zulks misschiën, hem zelven buiten de mogelijkheid brengen zou, omdat voor hem te doen, hetwelk hij voor had. Reeds vroegtijdig liet zich FRANCIUS den volgenden dag met een rijtuig brengen bij den Heer HUIGENS en berigtte hem, hoe zijn vriend HELLEMANS, wegens een onvoorzigtig woord *in de* Komedie, door een' Commissaris der Politie was uitgeleid en in verzekerde bewaring gebragt: tevens hem smeekende, dat hij hem van raad dienen zou, hoe zich best ter verlossing van zij-

nen

een vriend uit dezen onaangenamen toestand te gedragen. Nadat HUIGENS zich eene korte poos bedacht had, gaf hij FRANCIUS te kennen, dat hij oogenblikkelijk een' renbode aan den Minister COLBERT zenden zou, om deszelfs tusschenspraak te verzoeken, ten einde aan HELLEMANS niet ergers zou weêrvaren; want dat het zeer mogelijk was, dat anders een *Lettre de Cachet* hem in de Bastilje zou verplaatsen, en dat alsdan de verlossing veel moeijelijker zou vallen. — FRANCIUS toonde zich verwonderd, dat eene zoo beuzelachtige zaak iemand in eene staatsgevangenis zou kunnen brengen, waaruit het zoo veel in had, om geslaakt te worden. „Gij denkt, hernam HUIGENS, dat gij, op Hollandschen bodem, onder een vrij volk zijt, waar alleen de Wet en niet de Willekeur van den Vorst, beslist over de vrijheid der ingezetenen en der vreemdelingen. Zoo ik niet gelukkig, zeer in de gunst stond van den Minister COLBERT, zou ik zeer beducht zijn voor het lot van uwen vriend." FRANCIUS vroeg, of dan de Koning van *Frankrijk* zoo naauwkeurig kennis droeg van alle de kleine berispende aanmerkingen, die zich lieden in de Hoofdstad ten zijnen aanzien veroorloofden, dat hij nu reeds tegen zijn' vriend een *Lettre de Cachet* zou hebben uitgevaardigd. „Dat juist niet, hernam HUIGENS, maar die *Lettres de Cachet* liggen, door den Koning *in blanco* geteekend, gereed, en

zijn dus gereede middelen in de handen van de dienaren zijner *Majesteit*, waardoor zij achten, hem de verpligtendste diensten te bewijzen.... maar laten wij hierover niet langer spreken. Sta mij toe, dat ik oogenblikkelijk een' brief afvaardige, opdat de hulpe, die ik eenen landgenoot zoo gaarne bewijzen wil, niet te spade kome." Op staande voet schreef HUIGENS een' brief aan den Minister COLBERT in de dringendste bewoordingen, en zich zelven borg stellende, dat de woorden, door den Heer HELLEMANS gesproken, loutere uitvloeisels waren van onvoorzigtigheid en *onkunde van de scherpe oplettendheid* der politie. Hij vaardigde denzelven af, eer nog FRANCIUS vertrokken was; doch deze haastte zich ook spoedig van daar naar *Parijs* terug, en begaf zich onmiddellijk naar de gevangenis, waarin hij zijn' vriend HELLEMANS 's avonds te voren had zien inleiden, om te zorgen, dat hem de noodige verkwikkingen zouden worden toegereikt; maar hij vernam, tot zijne verbazing en verschrikking, dat men niets wist van dezen gevangene, dan alleen, dat hij 's morgens vroeg, onder bedekking van eene wacht waarschijnlijk naar de Bastilje vervoerd was. Tevens onderrigtte men hem, dat het onmogelijk zijn zou, om in dat verblijf zijn' vriend eenige hulp of verkwikking aan te bieden. Op dit woord ging 'er eene huivering over het hart van FRANCIUS, doch hij vertrouwde, van den eersten schrik be-

 ko-

Digitized by Google

komen, op de onverwijlde pogingen, die HUIGENS bij den Minister COLBERT zoude aanwenden, en beloofde zich daarvan den besten uitslag.

Wie zal ondertusschen den toestand van den gevangenen HELLEMANS beschrijven? Bij zijne eerste wegvoering en plaatsing in eene kamer van eene der stedelijke gevangenisſen was hij door grooten schrik aangegrepen, maar hoopte, dat hij misschien met eene ligte bestraffing over zijn onvoorzigtig gedrag zou vrij komen; doch welk een gruwzame angst greep hem aan, toen hem, den volgenden morgen, door een' Officier der Politie een *Lettre de Cachet* vertoond werd, een' stelligen last behelzende, om den persoon van ROBBERT HELLEMANS naar de Bastilje te vervoeren. Schrik verstomde hem, en, in het eerste oogenblik bijna bewusteloos van zijn aanwezen, volgde hij werktuigelijk den Officier, die hem naar dat gebouw met eene wacht geleidde: en niet, voor dat zij tot op de hoogte van het schrikbarend gebouw genaderd waren, keerde zijn denkvermogen terug, genoegzaam, om hem, bij het intreden van die akelige gevangenis, ten volle te doen beseffen, tot welk eene diepte van ellende hij was ter neêrgestort. Hoe akelig was hem het geknars der grendelen en sloten van de menigte deuren, die hij doorging, en welke achter hem gesloten werden. Zijne knieën knikten onder hem, toen

Digitized by Google

hij een aantal flingerende fteenen trappen, die flaauw verlicht waren, op geleide van een' knecht der gevangenis, moest opklauteren, welke hem eindelijk eene deur ontfloot; en, nadat hij hem beleefdelijk verzocht had, daardoor te treden, en HELLEMANS hieraan voldaan had, dezelve achter hem toegrendelde. Nu bevond zich HELLEMANS, zoo hij meende, in een duister gewelf, geheel alleen, en kon de hem omringende voorwerpen niet onderfcheiden, daar flechts weinige lichtftralen door eene kleine opening in de hoogte naar binnen drongen. Hij gaf, onwillekeurig, een' luiden kreet van droefheid, en ftortte op den grond neder, op een' hoop ftroo, die voor hem gefpreid was. Hij bragt een' geruimen tijd door in eenen ftaat nabij aan zinneloosheid grenzende, toen hij, daar zijne oogen zich begonnen te verwijden, meende te befpeuren, dat 'er eenige beweging niet verre van hem af plaats had; en op dat zelfde oogenblik hoorde hij eenen diep gehaalden zucht, en met eene bevende zwakke ftem in het Fransch zich toevoeren: „Mensch! mensch! wie gij zijt.... gij zijt mij welkom.... Twaalf jaren heb ik hier in dit gewelf in de diepfte eenzaamheid doorgebragt, en zelfs hij, die mij fpijs en drank brengt, durft met mij niet fpreken." HELLEMANS klonk deze taal zoo afgrijsfelijk in de ooren, dat hij niet wist, wat hij hem antwoorden zou; einde-

delijk zeide hij: „Ongelukkige! wie gij wezen moogt, ik ben gister avond, zeker om eene onvoorzigtige uitdrukking, die mij als Hollander ontglipte, in hechtenis genomen, en bij het aanbreken van den dag hier heen gevoerd.... maar ik hoop.... ik vertrouw, dat ik, voor den Regter gebragt, mij zal kunnen verdedigen...." „Goed mensch! hernam nu de onbekende medegevangene, vestig daarop toch niet de hoop uwer uitredding.... Nog nooit is mij het geluk bejegend, dat ik eenmaal verhoord ben.... Gij weet nog de waarschijnlijke reden, waarom gij hier gebragt zijt. Maar zelfs die troost ontbreekt mij. Ik vermoed wel, dat een onvriendelijk onderhoud met een' broeder van de matres van den Koning, welken ik, om eene schuld van vele jaren, misschien wat sterk aansprak, daartoe aanleiding kan gegeven hebben; maar, ik weet het niet. Ik ben plotseling van eene lieve vrouw en drie kinderen, uit eenen bloeijenden winkel, weggenomen, en heb hier nu reeds, van de geheele wereld vergeten, twaalf jaren doorgebragt." — „Hemel! hemel! riep HELLEMANS, en gij spreekt daarover nog met zooveel koelheid; eene week in dit verblijf, en ik zal het besterven van doodelijk verdriet." „Zoo dacht ik ook, was het antwoord, toen ik in dit ellendig verblijf gebragt werd, en echter ik leef nog,... ik leef zelfs in eene zekere kalmte.... Maanden, voedde ik, nadat de vlag

Digitized by Google

van radeloosheid, die mij bij mijne eerste intrede overviel, verdwenen was, de hoop, dat een louter toeval mij hier gebragt had, en dat door mijne vrouw en familie alles zoù worden aangewend ter mijner verlosfing, en, dien tijd, werd ik allengskens aan dit jammerlijk verblijf gewend, en nog, nog ben ik dikwijls dwaas genoeg, om mij met de ijdele fchaduwbeelden der hoop te vleijen,... ja een derzelve, die ik heden verwezenlijkt, dat ik ten minfte voor mijne dood nog met een menfchelijk wezen zou kunnen fpreken. Misfchien dat u het lot gunstiger is dan mij; dat gij eerlang uit deze gevangenis geflaakt wordt, en dat geve u de goede God! want ik bemerk, dat gij een jong mensch en een vreemdeling zijt; maar ik bid u, zoo u dat mogt gebeuren, o maak dan toch, dat mijne vrouw, zoo zij nog leeft, of mijne kinderen, zoo die nog in wezen zijn, weten, dat HENRY MAUBEUGE nog leeft, zij woonde op de *Quai des Horloges*, toen ik weggevoerd werd. Misfchien,..., misfchien, dat nog wel een of ander, zoo zij mogt vertrokken zijn, zich van haar iets zal kunnen herinneren." „Hemel! barstte HELLEMANS uit, hoe kunt gij u, die in die twaalf jaren, zeker duizendmaal u zulk bedrogen hebben, door u met de kleinfte vonk van hoop te verblijden, van mij, mij ellendigen, iets beloven...." „Hebt gij geene vrienden, geen vermogende vrienden, vroeg MAUBEUGE, die op den eenen of anderen

Mi-

Minister of Matres van den Koning invloed hebben?... Ei zeg mij, ei zeg mij, leeft LODEWYK DE XIV. nog?" „Ja, ja, antwoordde HELLEMANS, met het diepste gevoel van ingekropte verontwaardiging, die leeft nog. Gister heb ik hem in de Komedie gezien.... Zoo ik hem daar niet gezien had.... ik zou hier thans niet zijn. Maar gij vraagt mij, of ik geene vrienden heb, die iets bij een' der Ministers zou vermogen. Ja! ja! ik heb 'er eenen, maar hij is onkundig van mijn noodlot: en 'er zal hier geene gelegenheid zijn, dat ik hem daarvan onderrigt."

Toen eenige uren later de spijs gebragt werd, zette zich MAUBRUGE met zekeren smaak aan het eten, en spoorde HELLEMANS aan, om ten minste die spijzen te proeven, zeggende: „Gij hebt hier nog zoovele uren niet doorgebragt als ik jaren: geef u niet zoo spoedig aan de wanhoop over. Zich doodvasten doet de mensch bezwaarlijk. Neem daarom een weinig spijze, nadat gij God voor dit voedsel met mij gedankt hebt," — en nu zag HELLEMANS, hoe de ongelukkige met diepen deemoed het hart tot God verhief, en hoe de opregte dankbaarheid aan God zelfs uit zijne geheele houding te ontdekken was. „Kunt gij, kunt gij, vroeg HELLEMANS! kunt gij bidden?..." „Nu en sedert zeer vele jaren kan ik het, antwoordde MAUBRUGE, doch toen ik hier eerst geplaatst werd, was ik zoo ongelukkig van het

 niet

niet te kunnen, maar sedert, dat ik weêr begon te bidden, en mijne ziel tot God, zijnen Zoon en de Heiligen te verheffen, is mijne kalmte teruggekeerd, — ja, ik schrijf het aan die oogenblikken, welke ik dagelijks in den gebede doorbreng, toe, dat ik nog leve, en somtijds zoo opgeruimd ben, dat ik een of ander lied zinge; ja, daar mij heden het onverwacht geluk wedervaren is, van eindelijk eens met een mensch te mogen spreken, zou ik zoo vrolijk kunnen worden, dat ik de Liedjes zong, die op mijne bruiloft gemaakt zijn: maar gij zijt nog niet bedaard genoeg van geest, dat gij dit zou kunnen aanhooren, en geloof mij, mijn vriend! iemand, die zooveel geleden heeft, als ik, heeft diepen eerbied voor den bedroefden van harte. Gij zult mij evenwel niet ten kwade duiden, dat ik een danklied, hetgeen ik van mijnen Grootvader, op zijne knieën zittende, als een jongen van zes jaren geleerd heb, en ik alle dagen na den eten zinge, als het eten over is, aanhef."

„Geenszins, geenszins, zeide HELLEMANS. Ook zoo God mij tot zulk een zwaar lijden veroordeeld heeft, als u, dan hoop ik, dat Hij mij ook zulk een' moed geven zal!..."

Den dag bragten zij met gesprekken door, die MAUBEUGE wist gaande te houden, schoon tusschen beiden vlagen van de hevigste droefheid HELLEMANS overmeesterden, maar toen de

avond

Digitized by Google

avond zeer vroegtijdig viel, en zij zich eindelijk te rust leiden, greep op nieuw de bitterste weedom het hart van HELLEMANS aan, ziende zoo plotseling alle zijne uitzigten in de toekomst afgesneden; geen slaap look zijne oogen; daar de akeligste vooruitzigten schrikbeelden op schrikbeelden stapelden, die elk, om het zeerste, een dreigend aanzien hadden. Zelfs het gerust slapen van zijnen lotgenoot was hem tot eene ergernis; en slechts ééne bede ontglipte zijnen mond; de bede der wanhoop, om eenen spoedigen dood. — Maar het lust ons niet langer, bij den ongelukkigen HELLEMANS te vertoeven, die, na eene week in dit ellendig verblijf te hebben doorgebragt, ondanks alle de bemoedigingen van zijnen medegevangene, zich de laatste toevlugt der lijdenden, de hoop weigerde.

ZE-

Digitized by Google

ZEVENTIENDE HOOFDSTUK.

CHRISTIAAN HUIGENS had intusschen niet stil gezeten, om HELLEMANS uit den diep ongelukkigen toestand, waarin hij door eene geringe onvoorzigtigheid gestort was, te verlossen: en schoon COLBERT hem al terstond beloofde, alles te zullen beproeven tot zijne slaking, gelukte dit minder spoedig, dan HUIGENS zich voorgesteld of gehoopt had: want schoon COLBERT vele voortreffelijke eigenschappen bezat, kleefde hem echter de gewone fout der grooten aan, dat hij, namelijk, zeer dringend was in de aanspraak, die hij op de hulp van HUIGENS, ingevalle hij zelfs die noodig had, maakte, maar flaauw en traag in het bewijzen van zelfs zeldzaam, en nog wel ten dienste van anderen, ingeroepen bijstand. Evenwel, COLBERT was beter dan het gewoon geslacht der hovelingen; hij vergat HUIGENS, schoon voor eene korte poos, niet geheel, en deze ontving juist, terwijl hij bezig was met een' brief aan zijnen vader te schrijven, de blij-

Digitized by Google

blijde tijding, dat COLBERT het zooverre gebragt had, dat den volgenden dag HELLEMANS zou ontslagen worden, onder voorwaarde van binnen tweemaal vier-en-twintig uren *Parijs*, en in eene week het Koningrijk te verlaten. Hij was verrukt van blijdschap over deze tijding, en, na een' brief aan FRANCIUS geschreven te hebben, om hem deelgenoot van zijne vreugde te maken, hervatte hij het schrijven van den brief aan zijnen vader, en schreef hem het volgende, betreffende HELLEMANS: „Mijn hart, dierbare vader, dat, gelijk u bekend is, schoon ik mij zoolang reeds in een vreemd Koningrijk bevind, waar men zich beijvert, om mij met gunsten te overladen, altijd voor mijn vaderland blijft kloppen, heeft heden eene groote voldoening mogen smaken, daar een Hollandsch jongeling, die door een onvoorzigtig woord sprekens in de Bastilje geraakt was, uit dezelve, door mijnen invloed op den Minister COLBERT, geslaakt zal worden. Zijn naam is HELLEMANS, en ik geloof van Amsterdamsche familie. Hij was mij komen opzoeken in mijne eenzaamheid, en ik had aangename kennis met hem gemaakt: te meer, daar hij mij verhaalde, hoe hij kort voor zijn vertrek, u nog in een' blakenden welstand verlaten had, en hij mij eene zoo levendige beschrijving van u gaf, dat het waarlijk was, of ik in onzen huisselijken kring voor die oogenblikken ver-

keer-

Digitized by Google

keerde. Hij kwam mij voor een regtschapen Hollander te zijn. Een paar kleine onvoorzigtigheden, die men in *Holland* niet eens als zoodanig zou opmerken, heeft hem voor eene week lang de onaangenaamheden van de berugtte staatsgevangenis, de Bastilje, doen ondervinden. Ik ben al begeerig, om hem morgen, als hij ontslagen is, te spreken, en zal mij dan aan het verblijf laten vinden, waar hij met zijnen reisgenoot FRANCIUS, die zich als een braaf en getrouw vriend, ten zijnen opzigte heeft gedragen, zich dus lang onthouden heeft."

Den brief van CHRISTIAAN HUIGENS, waarvan dit een gedeelte uitmaakte, ontving juist vader CONSTANTYN HUIGENS, terwijl hij een bezoek had van Mevr. HOEFNAGEL en hare dochter. Nadat hij denzelven doorgelezen had, en Mevr. HOEFNAGEL met alle bescheidenheid vroeg, of 'er ook eenig mededeelbaar nieuws uit *Parijs* was; antwoordde hij: „Niet veel bijzonders. Alleen staat 'er eene passagie in, betreffende den Heer HELLEMANS, die zich thans te *Parijs* schijnt te bevinden. Ik meen, dat die Heer bij ook bij u bekend is."

ELISABETH sloeg hare oogen neder, haar hart klopte vol nieuwsgierigheid en met zekeren angst. Hare moeder zeide: „Zeg mij, hem iets kwaads overgekomen?" — „Juist niet veel goeds, hernam HUIGENS, maar het

erg-

ergste is voorbij," en nu las hij haar het gedeelte van den brief voor, dat HELLEMANS en deszelfs lotgeval betrof.... Nadat dit voorgevallen was, kon zich ELISABETH niet bedwingen van te vragen. „Ei, Mijnheer! is de Bastilje, waarin hij vastgezet was, eene staatsgevangenis, zoo als het Kasteel *Loevestein* over *Gornichem?*" „Neen! neen! antwoordde haar HUIGENS, mijne lieve Juffrouw! Zij is tienmaal erger: ja, men zou, in vergelijking gesproken, ons *Loevestein* bij de Bastilje eene soort van Lustverblijf mogen noemen." — „Hemel! hemel! riep ELISABETH met zigtbare ontroering uit.... *Loevestein* bij de Bastilje een Lustverblijf.... en daarin sluit men, om kleine onvoorzigtigheden een' Hollander op.... Nu ik denk.... ik hoop.... dat de Heer HELLEMANS in het vervolg wel voorzigtiger zijn zal." „Dat is hem althans zeer te raden, zeide HUIGENS. Wij Hollanders hebben geen denkbeeld, en God beware ons, dat wij het ooit krijgen, van het geweld, waarmede andere volkeren, onder eene volstrekt despotieke regering zuchten... Hoe weinig 'er daar aan getild wordt, of men een mensch om eene beuzeling van zijne vrijheid berooft, en in eene gevangenis, maanden, ja jaren laat wegkwijnen en dikwerf sterven. Hoe ligt zou dit het lot van den Heer HELLEMANS geweest zijn, ja misschien, dat hij, zonder de gelukkige tusschenspraak van mijnen zoon, voor altijd zou ver-

Digitized by Google

dwenen zijn, daar hij veelligt, spoedig door wanhoop geheel overmeesterd, in dien kerker den geest zou gegeven hebben. Nu zal de hulp van mijn' zoon nog wel tijdig genoeg gekomen zijn." — „Dat geve God!" verzuchtte ELISABETH, en voelde, hoe haar hart als toegeschroefd werd, op de gedachte, dat misschien de verlossing van HUIGENS te laat zou gekomen zijn. Zij durfde het echter niet wagen, om verdere vragen te doen, zelfs niet aan hare moeder, toen zij het huis van HUIGENS verlaten hadden; en echter haar hart werd door diepgaande ongerustheid gepijnigd; welker folteringen nog toenamen, toen zij zich in eenzaamheid bevond, en het was in dezen angst, na eenen slapeloos doorgebragten nacht, dat zij tot het besluit kwam, om aan den Heer HUIGENS in *Frankrijk* te schrijven, kortelijk hem uit naam eener vriendin verzoekende, die veel belang in het lot van den Heer HELLEMANS stelde, ten spoedigste te mogen weten, hoe deze gesteld was, toen hij de gevangenis der Bastilje verliet. Verscheiden malen verscheurde zij haar opstel, zich telkens verbeeldende, dat zij op verscheiden plaatsen verried, dat zij zelve de persoon was, die zoo nieuwsgierig naar het lot van HELLEMANS was. Eindelijk was 'er een opstel gereed — en zij had voorts veel moeite, om, daar uit hoofde van den oorlog de briefwisseling op *Frankrijk*,

schoon

Digitized by Google

schoon niet geheel gestremd, echter vrij moeijelijk viel, dien brief zoodanig weg te krijgen, dat zij gerust was, dat dezelve zijne bestemming zeker zou bereiken.

Maar keeren wij, na dezen uitstap, van den *Haag* naar *Parijs* terug, om daar getuige te zijn van de ontroering en blijdschap, die HELLEMANS, na het verblijf van ruim eene week, gevoelde, toen 's morgens, even na zijn ontwaken uit eenen onrustigen slaap, waarin hem de ijsselijkste droombeelden gefolterd hadden, de deur van zijn ellendig verblijf geopend werd, en hem door een' Officier der Politie werd aangekondigd, dat hij ontslagen was, onder voorwaarde, dat hij slechts tweemaal vier-en-twintig uren in *Parijs* zou mogen vertoeven en het Koningrijk binnen eene week moest ruimen, die hem tevens berigtte, dat beneden bij de poort der Bastilje, twee Heeren, die in hem zeer veel belangen schenen te stellen, stonden te wachten. HELLEMANS gaf een' vreugdekreet, en sprong door blijdschap vervoerd, om hoog: ja het verschilde luttel, of hij was door overmaat van vreugde zijne bewustheid kwijt geraakt. „Geluk, geluk, met uwe verlossing!" (zeide MAUBEUGE, en die stem bragt hem tot zijne bewustheid geheel terug) „Vergeet, vergeet mij niet," was het eenige, wat deze 'er bij durfde voegen. „Neen! neen! voerde hem HELLEMANS toe, vrees daar niet voor, mijn vriend! —

en

en drukte hem de hand, God geve, dat gij nog eens zoo een gelukkig oogenblik beleeft, als ik nu. Vaarwel! vaarwel!" en nu verliet HELLEMANS zijn hatelijk verblijf, en liep, met een hart, huppelende van blijdschap, dezelfde trappen, zonder dezelve bijna te voelen, af, die hij korts met knikkende knieën en loodzware voeten was opgestegen. Heugelijk was nu ook de ontmoeting van HELLEMANS en zijnen vriend FRANCIUS, die vergezeld van HUIGENS het paar Heeren was, welke hem stonden op te wachten, en, schoon HELLEMANS het eerste oogenblik hinder had van het sterke daglicht, waarvan zijne oogen reeds eenigermate afgewend waren, hij zag echter, toen hij de brug over was, nog eens om naar het afgrijsselijk gebouw met zijne hooge torens en muren, waarin hem het onthoud van eenige weinige dagen een duidelijker denkbeeld van den staat der helle gegeven had, dan zich immer de levendigste verbeelding kan voorstellen, en waar zoovele rampzalige slagtoffers van heerschzucht, wraak en achterdocht het leven, in alle de rampzaligheden der wanhoop en vertwijfeling, doorbragten. FRANCIUS en HUIGENS zagen met zekeren schrik, hoe hun vriend zelfs in die weinige dagen vervallen was, en maakten daaruit op, dat het reeds hoog tijd was geweest, zoo zijne gezondheid niet geheel gekrenkt zou raken, dat hij uit dezen kerker verlost werd. Zijne blozende

de

Digitized by Google

de frisſche kleur had geheel zijne wangen verlaten, die reeds ingeſlonken waren, terwijl zijne oogen reeds eenigermate in hunne kasſen waren ingezonken. Na de eerſte vervoering van blijdſchap, zweeg HELLEMANS plotſelijk ſtil, en wandelde, zonder een woord ſprekens naar zijn verblijf, daar hij, zich herinnerende, wat 'er met hem had plaats gehad, alle menſchen, die hij zag, voor verraders, of geheime gelastigden der Franſche Politie hield. Aan zijn verblijf gekomen zijnde, barstte hij in tranen uit, en kuste de handen van den Heer HUIGENS, toen hij van zijnen vriend verſtond, dat het deze was, aan wien hij zijne zoo ſpoedige verlosſing, naast God, te danken had.... Maar, voerde hem HUIGENS tegen: „Gij weet de voorwaarde, dat gij binnen tweemaal vier-en-twintig uren *Parijs*, en in eene week het Koningrijk moet verlaten." — „Binnen een uur, binnen een uur, zeide HELLEMANS, nu met grooten nadruk, wil ik deze vervloekte ſtad vol ſpionnen verlaten — en beloven 'er nooit weder mijne voeten te zetten, — ducht, ducht niet, dat ik ook langer in een Rijk vertoeven zal, dan den voorgeſchreven tijd, waar een geweldenaar het gebied voert, die zulk een onbeperkt gezag over menſchen heeft, als aan mij gebleken is.... maar eer ik echter vertrek, moet ik op de *Quai des Horloges* zoeken, of de vrouw en kinderen nog leven van den Heer MAUBEUGE,

met wien ik in één gewelf was opgesloten, waarschijnlijk, omdat de Bastilje zoo vol gevangenen was;" en nu verhaalde hij kortelijk, den deerniswaardigen toestand van dien man en vader, sinds twaalf jaren.

Terwijl FRANCIUS alles in orde bragt, wat tot de afreize van HELLEMANS noodig was, verzelde HUIGENS zijnen pas verlosten landgenoot naar de *Quai des Horloges*, zoo om hem spoediger dan anders teregt te helpen, alsmede uit eene bezorgdheid om hem te behoeden, dat hij zich niet aan nieuwe gevaren blootstelde. Op de aangewezen hoogte gekomen, vonden zij dadelijk den winkel, zoo als MAUBEUGE dien aan HELLEMANS beduid had, en, eene vrouw van eenige jaren met een' jongman van twintig jaren bij haar. De vrage, of zij Madame MAUBEUGE was, met ja beantwoord zijnde, verzocht haar de Heer HUIGENS afzonderlijk te spreken. Deze gaf haar langs eenen breeden omweg te kennen, dat hij eenigzins onderrigt was van haar lot, en hoe, nu reeds twaalf jaren geleden, haar man naar de Bastilje gevoerd was. Tranen vloeiden bij geheele stroomen uit hare oogen, en het was haar bijna onmogelijk te spreken. Alleen met hoofdschudden beantwoordde zij de vraag, of zij in al die twaalf jaren geen berigt hoegenaamd van hem gehad had. — „Als ik dan in staat was, om u iemand aan te wijzen, die hem nog dezen dag gesproken had," zeide toen HUIGENS. „O wijs, wijs

mij

mij dien Engel!" riep zij uit. „PIERRE, mijn zoon! PIERRE! kom binnen, kom binnen, 'er is eenig berigt van uw' vader. O God leefden nu nog mijn JEAN en GODEFROI, maar die zijn van verdriet geſtorven, en bij God.... maar, Mijnheer! wijs mij, wijs mij dien man...." En nu zeide HELLEMANS: „Ik, Mevrouw, ik heb het ongeluk gehad van eenige dagen opgeſloten te zijn in hetzelfde verblijf, waarin zich de Heer MAUBEUGE bevindt." — „O God! mijn man leeft dan nog.... maar hoe.... maar hoe?..." boezemde zij uit. „Gelaten en getroost, als een Christen, antwoordde HELLEMANS; onderworpen aan zijn lot, en dikwerf van u en van zijne kinderen, met verrukking en liefde, ſprekende...." Madame MAUBEUGE hief hare handen ten hemel, haar zoon PIERRE viel haar om den hals.... o God! riep zij uit: „Zoo blijkt het aan u, Mijnheer! dat 'er nog ontkomen is aan de gevangenis der Bastilje.... o wijs mij, wijs mij den weg, waardoor ik mijnen man redden kan, en ik zal u alle mijne bezittingen ſchenken.... Wie, wie heeft u zoo gelukkig gemaakt?" „Niemand anders heb ik mijne verlosſing te danken, dan aan dezen Heer, (op HUIGENS wijzende) die zich mijn deerlijk lot aangetrokken, en mijne ſlaking bewerkt heeft." — En nu vielen moeder en zoon als werktuigelijk op de knieën neder voor HUIGENS.... en ſmeekten, dat hij ook voor de verlosſing van hunnen man en vader beproe-

 ven

Digitized by Google

ven zou, wat zijne invloed zou kunnen uitwerken. „Ik rijs niet op, (want HUIGENS kon niet dulden, dat menschen voor hem knielden.) Ik rijs niet op, zeide Madame MAUBRUGE, zijne handen met tranen besproeijende, voor dat gij mij hebt toegezegd, Mijnheer! dat, indien het u mogelijk is, gij zult pogen, om mijn' man, na eene twaalfjarige onschuldige gevangenis, te redden is. O ik voel, ik gevoel het, mijn dringen is onbescheiden.... maar vergeef in mijnen toestand die onbescheidenheid."

HUIGENS zeide nu: „Voor dat gij opgerezen zijt, zal ik u niet antwoorden, Mevrouw, ik ben een Hollander, en die kan niet verdragen, dat een mensch zich voor hem zoo diep vernedert.... (nu rezen moeder en zoon op en HUIGENS vervolgde:) Gij begrijpt, Mevrouw, dat schoon het mij gelukt is, om door mijnen invloed dezen Heer, mijnen landgenoot, uit de Bastilje te verlossen, zulks mij zoo gemakkelijk niet gelukken zal met een' Franschman, een inwoner dezer hoofdstad. Ook beseft gij klaar, dat ik zeer voorzigtig zijn moet, op dat ik zelfs den schijn niet hebbe van eenig misbruik te willen maken van mijnen invloed... Echter uw deerlijk lot ontroert mij te veel en ik heb van den Hemel een te aandoenlijk hart ontvangen, dan dat ik, als 'er zich eene gelegenheid mogt aanbieden, om iets voor uwen man te doen, die niet gaarne zou aangrijpen....

maar

maar dit moet nog eene poos lijden, en ik beloof u, ik zal alles doen, wat mij mogelijk is. Alleen stel mij intusschen door een breedvoerig verslag in staat, dat ik kennis drage van den toestand, waarin gij u bevondt, toen uw man gevangen genomen werd, en geef mij getuigschriften, zooveel mogelijk, van zijn gehouden gedrag...., en ik zal alles aanwenden, wat in mijne magt is. Want ik verzeker u, dat ik zeer weinig op heb met mijne toevallige kennis aan sommige aanzienlijken van het hof, die aan geene geringe moeijelijkheden onderhevig is, maar dat zij mij streelende genoegens geeft, indien ik daardoor somtijds in staat ben iets toe te brengen tot het geluk van mijnen medemensch."

Uitgelaten van vreugde was zoowel Madame MAUBEUGE als haar zoon, zich allen goeds belovende wegens den invloed van eenen man, van zulke edele beginsels, ja het kostte HUIGENS en HELLEMANS veel moeite, om van dit paar verheugde en ontroerde menschen ontslagen te raken — en HELLEMANS ontweek zeer vele vragen over den toestand van den Heer MAUBEUGE, wetende, dat hunne harten van weedom zouden verscheurd worden, als hij denzelven naar waarheid afschilderde.

Toen zij het huis van Madame MAUBEUGE verlaten hadden, zeide HUIGENS: „Ik twijfel niet, Mijnheer! of het zal mij, zoo ik het voor-

Digitized by Google

zigtig en tijdig aanleg, gelukken, om den Heer MAUBEUGE los te krijgen, daar de Minister COLBERT niet gaarne mij iets weigert, waarop mijn hart bijzonder gesteld is, omdat hij weet, hoe zeer ik, bijna geheel tegen mijnen dank, mijn verblijf in *Frankrijk* rekke... Maar ik durfde deze goede lieden geene schemering van hoop laten zien, daar zij reeds zoo diep ongelukkig om het gemis van eenen dierbaren man en vader, door de vernietiging van die opgevatte hoop, nog ellendiger zouden worden." HEILEMANS betuigde HUIGENS zijne verwondering, dat eene Fransche vrouw zoo als toch Madame MAUBEUGE was, na een zoo lang afwezen van haren man, voor hem zulk een opregt gevoel van liefde aan den dag legde, — „O mijn vriend! zeide daarop HUIGENS, behalve dat het hier niet aan gelukkige uitzonderingen van zulke vrouwen ontbreekt en vooral niet in dien middelstand, waarvan Madame MAUBEUGE een waardig lid uitmaakt; — was niet, de om hare teederheid en liefde zoo beroemde, HELOÏZE eene *Parisienne*? — Vergeet niet, als gij over *Nogent sur Seine* bij uw vertrek, van hier uwen weg neemt, het Klooster, waarin zij Abdisse geweest is, te bezoeken."

ACHT-

Digitized by Google

ACHTTIENDE HOOFDSTUK.

Weldra was nu het oogenblik daar, dat HELLEMANS zich genoodzaakt zag *Parijs* vaarwel te zeggen, en tevens zijnen redder HUIGENS en zijnen reisgenoot FRANCIUS, welke besloot, om mede de Hoofdstad van *Frankrijk* te verlaten, en die te verwisselen met de stad *Angers*, waar hij voornemens was eenigen tijd te vertoeven, en dan, na zijne volbragte studiën, aldaar de Doctorale waardigheid te verkrijgen. HELLEMANS was niet weinig aangedaan bij deze scheiding, gevoelende, wat hij aan eenen reisgenoot als FRANCIUS missen zou, en wat het zegt te scheiden van eenen man, wiens invloed, zoo gunstig aangewend, hem bewaard had, om, misschien zijn geheele leven in een akelig kerkerhol door te brengen. Hij schaamde zich niet, dat 'er tranen in zijne oogen opkwamen bij den laatsten handdruk, daar hij zich, met TERENTIUS, over niets schaamde, dat met de menschelijke natuur overeenkwam.

Digitized by Google

Hij reed nu eenzaam, genoegzaam als balling uit de hoofdſtad en hield zijne eerſte rustplaats te *Nogent ſur Seine*, eene oude kleine, maar zeer aangename, aan de rivier de *Seine* gelegen, ſtad. Daar tegen den avond aangekomen, vroeg hij naar het klooster, het *Paraklet* geheeten, niet verre van *Nogent* gelegen. Zijne gedienſtige kastelein onderrigtte hem, dat het ſlechts eene mijl (*lieue*) ten zuid-oosten van de ſtad lag, en dat hij het hem morgen ochtend wijzen zou; dat hij 'er zeer wel bekend was; dat 'er zich eene ouderlooze nicht, een meisje van vijftien jaren, als *Novice*, in bevond, en dat hij hoopte, dat zij eerlang den ſluijer zou aannemen. Hij zou een' aanbevelingsbrief aan de Abdisſe medegeven, die hem zeker, als vreemdeling van aanzien, den toegang tot de kerk niet weigeren zou.... Schoon HELLEMANS in dezen kastelein weder de woordenrijkheid van den Franschman bewonderde, en den grooten ſchijn van voorkomende dienstvaardigheid, nam hij dit aanbod gretig aan, dewijl hij zeer begeerig was, om het *Paraclet*, zoo beroemd door ABEILLARD en HELOÏZE, te bezoeken.

Reeds bij tijds was hij wakker en in de kleederen, vroeger zelfs dan zijn zooveel belovende kastelein met zijnen toegezegden brief aan de Abdisſe gereed was, na welks ſchrijven hij een vol uur wachten moest, waaruit HELLEMANS beſloot, dat deze vlugger met den mond, dan

Digitized by Google

met de pen was. Hij kwam nu met duizend verontschuldigingen te voorschijn, en wees, buiten eene der poorten van *Nogent* gekomen, aan HELLEMANS den naasten weg naar het *Paraklet*. Het was, schoon de winter nog niet geheel geweken was, een schoone morgenstond, en het klimaat van grooter zachtheid, dan HELLEMANS in zijn vaderland ooit omtrent dien tijd des jaars bespeurd had. Zijne ziel was geheel vervuld met de nagedachtenis aan ABEILLARD en HELOÏZE; hij herinnerde zich de lotgevallen van dat ongelukkig paar gelieven, en kon niet nalaten, van tijd tot tijd, een' zucht te slaken, dien hij wenschte, dat de zoele zuide-wind wilde overvoeren naar het hart van zijne ELISABETH... In deze mijmering was hij tot het klooster eerder genaderd, dan hij zelf verwacht had. Aangeklopt hebbende, werd hem door eene oude poortierster de zware kloosterdeur geopend, en het voorhuis ingetreden zijnde, overhandigde hij aan die grijze geestelijke zuster den brief voor de Abdisse, tevens, in overeenstemming met deszelfs inhoud, vrijheid verzoekende, om de kerk van het klooster te mogen bezigtigen. Zeer weinig en stroef was het antwoord van de poortierster, die hem in het voorhuis staan liet. Weldra kwam echter de Abdisse te voorschijn, die op eene beleefde wijze HELLEMANS dankzegde voor het overbrengen van den brief, nadat zij hem verzocht had in een zijvertrek te tre-

treden. Hij herhaalde haar zijn uitgeſtrekt verlangen, om de kerk van het *Paraklet* te zien, waar de beenderen van ABEILLARD en HELOÏZE rustten, en de Abdisſe was zeer gereed, om aan die begeerte te voldoen, ja ſtrekte hem oogenblikkelijk ten gidſe. In de kerk gekomen, wees zij hem eene zerk, zeggende: „Hier, Mijnheer! rust de ſtichter van dit klooster, en nevens hem de eerſte Abdisſe van hetzelve ſedert ruim vijf eeuwen. Hij was een zeer geleerd man, zoo als zijne werken getuigen, en gelijk ook het grafſchrift van PIERRE LE VENERABLE te kennen geeft (*). „Ik eerbiedig, zeide HELLEMANS, de uitgeſtrekte geleerdheid van ABEILLARD, zooverre zijne werken mij bekend zijn, maar nog meer zijn ongelukkig noodlot, en dat van zijne teedere HELOÏZE." De Abdisſe antwoordde hierop: „Het is een bewijs van eenen edelen aard, Mijnheer! dat men het

(*) Dit grafſchrift luidt aldus:

Petrus in hoc petra latitat, quem mundus Homerum
Clamabat, ſed jam ſydera ſydus habent;
Sol erat in Gallis, ſed eum jam fata tulerunt:
Ergo caret regio Gallica ſole ſuo.
Ille ſciens quidquid fuit ulli ſcibile, vicit
Artifices, artes abſque docente docens.
Undecimæ Maii Petrum rapuére Calendæ,
Privantes Logices atria Rege ſuo.
Eſt ſatis: in tumulo Petrus jacet Abailardus,
Cui ſoli patuit ſcibile quidquid erat.

Digitized by Google

het ongeluk eerbiedigt; maar 'er zijn ongelukken, die men zelf schept, en dan zijn de lijders wel beklagens-, maar minder eerbiedwaardig."

HELLEMANS. En zegt gij, Mevrouw! dit met toepassing op ABEILLARD en HELOÏZE?

Abdisse. Niettegenstaande de hoogachting, die ik en voor den stichter des kloosters en HELOÏZE koester, ja, Mijnheer! Toen ABEILLARD zich in het huis van haren oom indrong, en het jeugdige meisje, onder den dekmantel van haar te onderwijzen, verleidde, was hij althans de schepper van zijn eigen ongeluk. Een man van zijn doorzigt, ondervinding en jaren wist wel, dat dit op het ongeluk van een van beide, zoo niet van beide, moest uitloopen.

HELLEMANS. Maar nu de ongelukkige HELOÏZE, Mevrouw?

Abdisse. Ik erken, dat zij, uit hoofde van de zwakheid harer sekse, harer onervarenheid en jeugd meer beklag verdient.... Maar, Mijnheer! zij wist toch zooveel, dat zij door de roekelooze inwilliging harer hartstogten zich rampspoed berokkenen zou.

HELLEMANS. Gij schijnt mij een weinig te gestreng, Mevrouw! omtrent beide deze slagtoffers der teederste en getrouwste liefde.

Abdisse. Ik weet wel, Mijnheer! dat ABEILLARD en HELOÏZE uit dat oogpunt bij de meesten beschouwd worden, en bijna alle, die eene soort van bedevaart naar dit graf doen, waarbij

bij dit klooster welvaart, vormen hiervan soortgelijke begrippen. Intusschen, wat mij betreft, ik heb 'er mij toe gezet, om de geschiedenis van beide met alle naauwkeurigheid en onzijdigheid te onderzoeken, en de uitkomst van alles is geweest, dat ABEILLARD zich bij die jeugdige HELOÏZE als een verleider gedragen heeft. Hij was het immers, van wien men nog in zijne schriften lezen kan: „Ik was toen „zoo beroemd, en blonk zoodanig uit door de „bevalligheid van mijne jeugd en gedaante, dat „wie der vrouwen ik ook met mijne liefde ver„waardigde, ik bij geenen afkeer of tegenstand „duchtte." De trotschheid in dit gezegde daargelaten, was het, mijns achtens, hoogstschandelijk, dat iemand, die dan zoo zeer overtuigd was van zijnen verbazenden invloed op het hart der vrouwen, zich niet ontzag, om langs een' slinkschen weg, als huis-onderwijzer, in te dringen bij een meisje als HELOÏZE, gebruik makende van de gierigheid van haren oom, en haar, die naauwelijks der kindschheid ontwassen was, eene hevige liefde voor hem, in te boezemen. Had men de dwaasheid niet gehad, om ABEILLARD te vervolgen, te mishandelen..... nooit zouden zijne liefde en teederheid eenigen roem verworven hebben. En juist dit ook veroorzaakte, dat de hevige liefde van HELOÏZE, die reeds in dweeperij ontaard was, toen zij betuigde, dat zij liever de bijzit van ABEILLARD verkoos te zijn, dan de wet-

wettige huisvrouw van den grootsten vorst op aarde, eenen zoo zeldzaam hoogen toon aannam, aangenaam voor jeugdige harten, die meer smaak vinden in het buitensporige, dan in het wezenlijke gevoel.

HELLEMANS. Gij zult dan, Mevrouw! misschien ook niet gelooven aan het wonderwerk, dat bij de begrafenis van HELOÏZE, toen het graf van ABEILLARD, twintig jaren na zijn' dood, ter dezer gelegenheid geopend werd, zou hebben plaats gehad, dat hij toen zijne armen van elkander zou geslagen hebben, om daarin het lijk zijner geliefde HELOÏZE te ontvangen.

Abdisse. Evenmin als gij, Mijnheer! Ik ben niet van gevoelen, dat de Hemel een wonderwerk zou verrigt hebben ten gevalle van twee gelieven, welker voorbeeld, naar mijn gevoelen, zelfs schadelijk voor vele jeugdige personen geweest is. Ik ben zeer zorgvuldig, om voor mijne kweekelingen, het zij zij den sluijer denken aan te nemen, of, na eenigen tijd, hier te vertoeven, het klooster weder verlaten zullen, bekend te maken met de beruchte geschiedenis van dit paar gelieven, omdat de jeugd zoo genegen is tot deze gevaarlijke dweeperij, welke, in den schijn van iets goddelijks, de edelste vermogens van het verstand ontzenuwt en dikwerf het zuiver gevoel van het hart besmet.

HELLEMANS. Het verwondert mij niet, Mevrouw!

Digitized by Google

vrouw! het zij mij geoorloofd, dat ik zoo rond-uit spreke, in een klooster en door de Abdisse den teedersten hartstogt ongunstig te hooren beoordeelen, maar ik had verwacht, dat zij misschien omtrent den beroemden stichter en stichteresse toch eenigzins genadiger geoordeeld zou hebben.

Abdisse. Gij kent mij niet, Mijnheer! schoon thans Abdisse, heb ik in mijne jeugd den teederen hartstogt, waarvan gij met zekere verrukking spreekt, zeer wel gekend; en ik eerbiedig nog denzelven, wanneer hij wel geplaatst is en wel geregeld wordt; maar derzelver gevaarlijke buitensporigheden zal ik, al zijn die door de namen van ABEILLARD en HELOÏZA geheiligd, altijd blijven afkeuren, en daartegen alle jonge lieden, op welke ik invloed heb, moederlijk waarschuwen.

Na nog eenige redenwisselingen over onverschillige onderwerpen, verliet HELLEMANS het *Paraklet*, en begaf zich, met een hart vervuld met eerbied voor de eerwaardige Abdisse, terug naar *Nogent sur Seine*, en bragt zijnen vriendelijken kastelein de groete van deszelfs nicht, welke hem verklaard had, dat, hoe aangenaam haar het verblijf ook in het klooster gemaakt werd, zij echter hartelijk verlangde, om, als haar leertijd om was, weder onder het dak van haren geliefden oom terug te keeren.

Nu vertrok HELLEMANS over de handelrijke stad

Digitized by Google

ſtad *Troyes* en *Langres* dien dag naar *Beſançon*, met oogmerk, om in die beroemde ſtad twee dagen te vertoeven, en daar de merkwaardige oudheden te bezigtigen. Te *Beſançon*, die ſtad reeds ten tijde van JULIUS CÆSAR, onder den naam van *Veſentium* bekend, zag HELLEMANS, onder andere overblijfſels der oudheid, een' ronden Schouwburg — en bewonderde daarbij de hechtheid van dat geſticht, hetwelk zoovele eeuwen getrotſeerd had, en waarvan nog zooveel was geſpaard gebleven, in weêrwil van de invallen der volkeren uit het Noorden, van welker doortogt in *Gallie* die ſtad zooveel had te lijden gehad.

Den dag, op welken hij die ſtad gereed ſtond te verlaten, ontving hij zeer onverwacht een' brief van den Heer HUIGENS, waarin hij geſloten vond dien, welken ELISABETH HOEFNAGEL aan HUIGENS geſchreven had, om als 't ware, uit den naam van eene vriendin, bij hem te onderſtaan naar den toeſtand van HELLEMANS, bij en na de ſlaking uit de Baſtilje. — Behalve eenige kleine bijzonderheden, voegde 'er HUIGENS dit bij, met betrekking tot den ingeſloten brief. „Ik heb „geoordeeld, Mijnheer! dat ik niet beter aan het „oogmerk der ſchrijfſter kon voldoen, dan dat „ik denzelven aan u toezond, opdat gij zelf haar „zoudt antwoorden: van gedachte, dat zulks ze„ker voor haar het meest geruſtſtellende, en „miſſchien voor u het aangenaamst wezen zal."

 Bij

Digitized by Google

Bij de ontvangst van die brieven, was HELLEMANS juist bezig met het maken van eenige aanteekeningen, betreffende de Oudheden van *Besançon*, welke hij dien dag bezigtigd had, maar hij was geheel buiten staat, om dien arbeid te vervolgen, ja vergat voor eene lange wijl *Besançon* en alle zijne Oudheden, voor den zoo belangrijken brief van ELISABETH, waaruit hij, in elken regel, met de hartelijkste vreugde ontdekte, welk belang dit hem zoo dierbare meisje in zijn' persoon stelde; want had HUIGENS doorgezien, dat de vraag van ELISABETH niet voor eene vriendin, maar voor haar zelve was, *dat* was nog klaarder voor HELLEMANS. Hij herlas dien brief oneindige malen, en bragt hem dikwerf vol verrukking aan zijnen mond, *ja* verborg denzelven als het dierbaarste kleinood bij zijnen boezem. Nu, nu gevoelde hij dubbel het gemis van zijnen reisgenoot FRANCIUS, daar hij thans niemand had, aan wien hij de vreugde van zijn hart kon uitdrukken. Hij sleet ook eene geruime poos in het overleggen, hoe hij best haren brief, dien HUIGENS hem in handen gespeeld had, zou beantwoorden. Deze zaak, die hem bij den eersten opslag zoo gemakkelijk had toegeschenen, kwam hem bij nader inzien moeijelijk voor. En schoon HUIGENS hem de grootste blijdschap veroorzaakt had, met de toezending van dien brief, rees nu eens bij hem de wensch op, dat deze hem zelf maar had beantwoord;

terwijl hem dan eens de ongezochte gelegenheid verheugde, die zich aanbood, om weder aan ELISABETH HOEFNAGEL te schrijven. Somtijds echter (want eene hevige liefde is van een' bekommerden aard) somtijds echter begon hij zich te verbeelden, of misschien dit schrijven waarlijk op het verzoek van eene andere geschied was, schoon dit denkbeeld echter ras plaats moest maken, voor de zekerheid, dat ELISABETH geene kennis aan eene vriendin kon hebben, die zooveel belang in zijn' persoon zou stellen. In het kort, hij vatte eindelijk de pen op en schreef aan ELISABETH, het volgende:

Besançon.

Zeer geliefde Vriendin!

De Heer HUIGENS te *Meudon*, heeft mij het genoegen gedaan, mij uwen brief, aan hem geschreven, om naar mijnen toestand te vernemen, over te zenden, omdat hij oordeelde, dat ik daartoe beter in staat zou zijn, dan hij zelf. Gij zult wel willen gelooven, dat ik gaarne en volvaardig aan uw voor mij zoo aangenaam, zoo vereerend verlangen voldoe. Immers wat, wat kan mij aangenamer wezen, dan uwe belangstelling in mijn lot, en schoon ik het genoegen niet gehad heb, dat ik mijnen brief, uit *Engeland* aan u geschreven, met eenig antwoord vereerd zag, uwe bekommerdheid over mijnen persoon, en deelneming in het onge-

luk mij wedervaren, doet mij hopen, dat gij die genomene ſtoutheid mij eenigermate vergeven hebt. Hoe het zij, gij wenscht althans mijn lot te weten. Gij verlangt te weten, hoe ik geſteld was, toen ik het geluk had, dat de voorſpraak van den Heer HUIGENS mij uit de Bastilje verloste.

Ik wil uw aandoenlijk hart de beſchrijving beſparen van mijn deerlijk verblijf in een dier akelige holen van ellenden, waarin ik tot mijn gezelſchap eenen man en vader aantrof, die reeds twaalf jaren daar in eenzaamheid geſleten had. Ik had de dagen, welke ik mij daar bevond, geen ander vooruitzigt, dan dat ik misſchien een groot gedeelte van mijn leven daarin zou moeten doorbrengen, ja misſchien van de geheele wereld vergeten zou worden, gelijk het geval is van zoovelen, welke in dat afgrijsſelijk kasteel, door de willekeur van den Koning en het door zijne Ministers zoo ondeugend misbruikt gezag, opgeſloten, daar hun graf vinden. Schoon de ongelukkige, die reeds zoovele jaren in dat gewelf had doorgebragt, alle pogingen aanwendde om, mij te troosten, zooveel in zijn vermogen was, had deze troost luttel ingang. Altijd, nacht en dag, wakende en ſlapende, zweefde voor mijnen geest de gedachte: ik zie nooit mijn vaderland, nooit mijn vrienden weder.... en onder die.... ja, waarom zou ik het u verbergen..... en onder die nooit weder

haar

Digitized by Google

haar, die ik tot aanbiddens toe bemin.... ja, uw beeld, uw beeld, mijne lieve, zweefde vóór mijnen geest in den akeligen nacht des kerkers.... Eenmaal, eenmaal.... daar de ſlaap mijne vermoeide oogleden voor eenige oogenblikken gesloten had, ſtondt gij, in de gedaante van eene vertroostende engel, aan mijne zijde.... de vriendelijke lach van uw gelaat ſtortte eene aangename hoop in mijnen geest, — ik gaf een' gil van vreugde.... en ontwaakte.... toen, toen rees in mijnen geest de wensch op, dat ik nimmer weder uit dien zoeten droom ontwaakt ware.... Maar ik zou u ſchrijven, hoedanig ik geſteld was, toen ik, na mijn maar kort verblijf, ſchoon ieder dag mij eene maand lang viel, op het onverwachtst uit dit graf, waarin ik levendig begraven was, weder ten leven werd opgeroepen. Naauwelijks kon ik, die nu zooveel geleden had, gelooven, dat het berigt, mij door een' Officier der Politie gebragt, waarheid was. Ik was duizelig van vreugde — en het is God bekend, hoe mijn hart, dat Hem danken wilde, door de overſtrooming van blijdſchap buiten ſtaat was, om daartoe een enkel woord te vinden. Mijn reisgenoot FRANCIUS en de Heer HUIGENS, aan wien ik onder eene eeuwige verpligting lig, waren getuigen van mijne hevige ontroering, en betuigden mij, toen ik in het verblijf, dat ik te *Parijs* gehuurd had, was teruggekomen, dat ik ſtaande den tijd, welken ik in

 de

de Bastilje had doorgebragt, zeer vermagerd was, ja dat ik reeds de kerkerkleur had aangenomen. Om mij daarvan te overtuigen, ging ik naar den spiegel, en ik geloof, dat zij gelijk hadden.... maar ik stoorde mij luttel aan een of ander. Het was mij genoeg, dat ik uit het helsch verblijf des gewelds verlost was, en weder vrijen adem halen mogt, althans zoo vrij, als een Hollander dit kan doen, zoo na aan den dampkring van eenen willekeurigen alleenheerscher, van wiens wenk, ja van den wenk zijner lage vleijers en argdenkende verspieders, het afhangt, om elk, die hem of zelfs hun slechts in den weg staat, van vrijheid en leven te berooven. Ik gevoelde toch den eersten dag na mijne slaking, toen mijne eerste verrukking van vreugde, waarin ik mij zelven niet voelde, voorbij was, zekere loomheid door mijne leden.... maar, daar ik mij verpligt gezien heb, om ten spoedigste de hoofdstad te verlaten en mij op reis, te begeven, om den Franschen bodem te ruimen, heb ik terstond, op reis mijnen vorigen welstand wedergekregen, en, sinds ik uwen brief ontvangen heb, ben ik al het geleden leed vergeten, daar het de oorzaak gegeven heeft, dat ik een zoo sprekend bewijs heb van de deelneming, die zij in mijn lot stelt, welke ik waardeer boven allen.... en welker belangstelling mij gelukkiger maakt, dan zij zich waarschijnlijk zelve zal verbeelden. — O hoe verlang ik naar het

oogen,

Digitized by Google

oogenblik, dat ik zoo gelukkig zijn zal, weder mijnen voet op den vaderlandschen grond te zetten, ja dikwerf rijst in mijn' geest, vooral, naar hetgeen mij in *Frankrijk* bejegend is, het denkbeeld op, om mijne reis te staken, en naar *Holland* weder te keeren. Hoe is bij mij dat denkbeeld verlevendigd, sedert dat ik van den Heer HUIGENS den brief van u ontvangen heb. Hoe toch wensch ik u te zien en u te spreken, wiens gemis mij te ondragelijker wordt, naar dat de afstand, dien wij gescheiden zijn, grooter wordt, en de tijd langer duurt, waarin ik van dat geluk verstoken ben.... maar ik ben thans eenmaal op reis, en ik zou mij misschien naderhand beschuldigen, dat ik eene gelegenheid verzuimd had, welke zich staande mijn geheel leven waarschijnlijk niet weder zal aanbieden; waarbij komt, dat het thans in het vaderland zoodanig nog gesteld is, met den oorlog, die het op den hals heeft, dat 'er zich weinige uitzigten nog openen, om mij op eenen gunstigen voet te kunnen nederzetten in die plaats, welke ik boven alle andere tot mijne woonplaats verkozen heb, den *Haag*, die zooveel bekoorlijks, zooveel aantrekkelijks voor mij heeft.

Het hardst van allen valt mij, dat ik door onze scheiding van mijn vaderland, niets, dan bij louter toeval van u hoor, en niet zoo vermetel ben, dat ik mij vleijen durf, dat dit

Digitized by Google

het geval in het vervolg wezen zal, wanneer ik mij nog verder verwijder. Ik durf het zelfs niet wagen, om u eene letter van uwe hand te smeeken; schoon ik hoop, dat gij mijne stoutheid vergeven zult; waartoe de gelegenheid echter te verlokkende was, dan dat ik die zou hebben kunnen laten voorbijglippen. Vaarwel, mijne geliefde vriendin! Zijt in allen opzigte gelukkig, en vergeet hem niet geheel, die u nimmer vergeten zal, maar zich vleit met de zoete hope, dat hij zich eenmaal met eenen anderen titel zal mogen onderschrijven dan die van uwen welmeenendsten vriend."

NE-

Digitized by Google

NEGENTIENDE HOOFDSTUK.

HELLEMANS, die nu door het gebeurde in den Franſchen Schouwburg voorzigtigheid geleerd had, beſloot, na het herlezen van dezen brief, denzelven niet aan den Franſchen Post toe te vertrouwen, maar denzelven bij zich te houden, tot dat hij *Zwitſerland* zou bereikt hebben. Te *Solothurn*, den volgenden dag zijnde aangekomen, volbragt hij dit zijn oogmerk, en de teederſte wenſchen van zijn hart vergezelden dien brief, die op de ondubbelzinnigſte wijze de ſprekendſte blijken van zijne teederheid opleverde. Voor het overige was hij, nadat hij de grenzen van *Frankrijk* verlaten, en voet op den Zwitſerſchen bodem gezet had, in eene geheel andere ſtemming gekomen. Hij zag nu de menſchen, die hem omringden, weder met gunſtiger oogen aan, daar hij, na het bejegend ongeluk zijner gevangenneming, in elken Franschman eenen verſpieder had gemeend te zien. Zoo diep ging zijne gevoeligheid, dat hij

zelfs te *Solothurn* op de aanwijzing van het Hôtel van den Franſchen afgezant, dat hem bijzonder in het *oog liep*, uit hoofde van eene uitſtekend fraaije *fontein*, die in eene waterkom op deszelfs voorplein gevonden werd, eene huivering gevoelde, even als of hij nog duchtte, dat het vermogen van LODEWYK DEN XIV. in ſtaat was, hem hier te deren, door den man, die hier als deszelfs vertegenwoordiger bij de Zwitſerſche natie zijn verblijf hield. — Met een gevoel van eerbied voor alles, wat door deszelfs ouderdom eerwaardig is, beſchouwde HELLEMANS eenen dikken zwaren *toren* in het midden der ſtad ſtaande, waarop hij de volgende verzen van GLAREANUS las:

In Celtis nihil est Solodure antiquius, unis
Exceptis Treviris, quarum ego dicta ſoror. (*)

Ook liet hij het fraaije en van wapenen zoo rijkelijk voorziene tuighuis niet onbezocht, waar hij met een ſtreelend genoegen in de groote zaal dertien levensgrootte mannenbeelden in volle wapenrusting beſchouwde, de dertien Zwitſerſche Cantons voorſtellende.

Na eenen dag te *Solothurn* vertoefd te hebben, nam

(*) Niets is er bij de *Celten* ouder dan *Solothurn*, uitgezonderd *Trier*, welks zuster ik genoemd werd.

nam HELLEMANS de reis naar *Bazel* aan, bijzonder met het oogmerk, om daar de zoo beroemde Hooge School te bezigtigen. Zeer aangenaam was de reis door dit Canton, zoo overvloedig in bouw- en weilanden, die reeds, daar het weder zeer voortreffelijk was, even als de wijngaarden door derzelver loten, HELLEMANS de nadering der Lente voorſpelden. In de nabijheid van *Bazel* gekomen, zag hij met verrukking den kronkelenden *Rijn*, en in zijnen geest rezen natuurlijk bij dien zoo beroemden Landſtroom, welke eindelijk in *Nederland* in zee ſtort, gedachten aan zijn vaderland op. In de voorſtad *St. Alban* gekomen, zag hij daar de ſtad in twee deelen geſcheiden; door den *Rijn* en door eene groote en breede brug weder zamengevoegd. — In het beroemd Logement *de Drie Koningen* nam hij zijnen intrek en begaf zich al ſpoedig, na zich eenigermate ververscht te hebben, naar het Stadhuis, waar zijne aandacht het meest getroffen werd, door een aantal kleine ſchilderſtukken, allen in lijsten gezet, het Lijden van den Zaligmaker voorſtellende, geſchilderd door den beroemden HANS HOLBEIN. Meest verwonderde hij zich over de frischheid en levendigheid der kleuren, daar deze ſchilderijen ten minſte meer dan anderhalve eeuw oud waren.

Terwijl hij deze ſtukken met opmerkzaamheid bezigtigde, ſtond 'er iemand in zijne nabuurſchap

fchap, die met hem die voortbrengfels van dezen beroemden Kunftenaar met eene aandacht, aan deszelfs waarde geevenredigd, gadefloeg. Een oogenblik zich van de fchilderijen afwendende, meende HELLEMANS in hem eenige kennelijke trekken en eenen landgenoot te befpeuren. De vreemdeling zich juist naar hem toekeerende, deed dezelfde waarneming en vroeg hem in het Hollandsch: „Mijnheer! zijt gij niet een Hollander? zijt gij niet een Amfterdammer?" „Ja, hernam HELLEMANS." — „Dan zijn wij, zeide de ander, land- en ftadgenooten. Zeker verwacht gij mij hier niet.... gij zijt de Heer ROBBERT HELLEMANS.... wij hebben te zamen fchool gegaan." — „En gij, ging nu HELLEMANS voort, zoo ik mij wel herinner, zijt de Schilder MEYERING." — „Juist geraden, antwoordde deze, juist geraden.... en nu omhelsden zij, fchoon zij te *Amfterdam* elkander naauwelijks in het voorbijgaan gegroet zouden hebben, elkander als vrienden en broeders."

MEYERING verhaalde nu aan HELLEMANS, hoe hij voornemens was, om ter aankweeking van zijne kunst over *Zwitferland* naar *Italië* te reizen. HELLEMANS gaf hem van zijne zijde te verftaan, dat hij mede voorhad, om een gedeelte van dat jaar met reizen door te brengen, en wel bijzonder, om althans *Rome* te bezoeken, ten einde eenigen tijd op dien klasfieken grond door te brengen. Na de me-

Digitized by Google

mededeeling van beider reisplan, gingen zij de verdere bijzonderheden van *Bazel* opnemen. Zij befchouwden met elkander, den door de geheele wereld zoo beroemden Doodendans van denzelfden HOLBEIN. Hoe groot ook de naam mogt zijn van dit ftuk, kwamen echter MEYERING en HELLEMANS daarin overeen, dat zij zeer weinig behagelijks vonden in de herhaalde voorftelling van een geraamte, dat allerleije perfonen, van onderfcheiden ouderdom kunne en rang, van den Keizer tot den Bedelaar toe, tegen hunnen dank, noodzaakt met hetzelve te danfen, hetwelk een mengfel van ernftige en grappige gewaarwordingen voortbrengt, die een' pijnlijken twijfel veroorzaken.

Met een geheel ander maar ook eenftemmig gevoel, bezagen zij vervolgens, in de Domkerk getreden, niet zoozeer het uitmuntend orgel, als wel onder de veelvuldige grafnaalden, die van beider Landgenoot, den beroemden DESIDERIUS ERASMUS, welke in het jaar 1536 te *Bazel* geftorven zijnde, na zijn zoo arbeidzaam en nuttig zeventigjarig leven, aldaar begraven werd. Hunne verrukking op dat gezigt, bleef den Koster der Kerk, die hen geleidde, fchoon zij middelerwijl met elkander fpraken, niet bedekt. „Waarfchijnlijk zijn de Heeren Hollanders, zeide hij, omdat zij met zooveel genoegen bij het graf van ERASMUS vertoeven.” Zij maakten geene zwarigheid, om hem dit bevestigend

gend' te beantwoorden — en nu ging hij voort: „Dan, dan, mijne Heeren! heb ik voor u nog eenige dierbare kleinooden te zien, die hier met eene zorgvuldigheid bewaard worden, zoo groot, als de reliquien bij de Katholijken.” Nadat HELLEMANS het grafschrift gelezen en voor MEYERING vertaald had, begaven zij zich met den koster der kerk naar het verblijf van ERASMUS, in de voormalige woning van den boekdrukker FROBENIUS, die de regering van *Bazel* voor eenen grooten schat gekocht had. Daar vertoonde men met groote geestdrift allerhande kleine zeldzaamheden, tot ERASMUS betrekking hebbende: zijn' ring, zijn *cachet*, zijn zegel, zijn pennemes, ja een priem, door hem gebruikt; maar als de grootste zeldzaamheid, en zeker de waardigste, het portrait van ERASMUS, door den beroemden HOLBEIN geschilderd, waaronder de volgende regels van BEZA tot 's mans eere geschilderd stonden:

Ingens ingenium quem personat orbis Erasmum,
Hic tibi dimidium picta tabella refert.
At cur non totum? mirari desine, lector,
Integra, nam totum terra nec ipsa capit.

Oogenblikkelijk herinnerde zich HELLEMANS de regels, die hij gelezen had, staande onder eene beeldtenis van denzelfden grooten man, en gedicht door den grooten Bijschrift-Dichter GER-

RIT

KIT BRANDT, en zeide dezelve op voor zijnen landgenoot:

Deez heeft de Vryheit in de Christenkerk geleidt,
Deez zocht de waarheid, maar, door geen oproerigheid.
Wat was hij vyandt van dat preeken met den deegen!
Hoe stondt hem het geloof, dat bloedt dorst plengen, tegen!
Wie sedert reedlijk zacht en vreedzaam is geweest,
Geeft zulken Meester d'eer van zulk' een' Christengeest.
't Rechtmatig onderscheidt der zaaken kon hij leeren,
Een Rotterdammer leerdt de wereldt Reformeren.

Nu namen de twee landgenooten, die elkander zoo toevallig hadden aangetroffen, voor eenige oogenblikken rust in een groot prieël in een' ouden lindeboom gebouwd, waaruit zij, schoon nog de linde dor was, een voortreffelijk gezigt over den *Rijn* hadden. Hier gebruikten zij met elkander eenige glazen goeden Rijnwijn, en bragten elkander eene teug op het lieve vaderland. En nu waagde het HELLEMANS om aan zijn' land- en stadgenoot den voorslag te doen, van met elkander de reis naar *Italië* gezamenlijk te maken, zullende de een aan den ander, wanneer hunne bijzondere bedoelingen zulks vorderden, wat opofferen, om het aangename van het gezelschap eens landsgenoots op reize te genieten. MEYERING was verrukt over dezen voorslag, zeggende, dat die hem reeds van het eerste oogenblik der ontmoeting af op zijne lippen gezweefd had, maar, dat hij zich niet had durven vermeten, om

dit

dit HELLEMANS voor te ſtaan, daar zich misſchien een Heer van zijn fatſoen beleedigd zou achten door het gezelſchap van eenen ſchilder. Nu barstte HELLEMANS in lagchen uit, en zeide: „Mijn goede oude ſchoolmakker! men heeft mij wel eens verweten, dat mij het hart misſchien wat hoog ligt; maar geloof mij, zoo ver ben ik nooit door den hoogmoed vervoerd geweest, dat ik een oog van verſmading op een' Hollandſchen Schilder geſlagen heb. Gij toch; en uwe kunstbroeders zijt het, die de eer der Hollanders niet minder, dan de grootſte geleerden, ſtaande houdt, en wie weet, of *menige* Hollandſche geleerde niet lang vergeten *zal* zijn, wanneer nog de voortbrengſels van de Hollandſche Schilderſchool met verdienden eerbied zullen geroemd worden.... Gij ziet dus, MEIJERING, dat juist het tegendeel bij mij plaats heeft, en dat ik 'er eene eer in ſtel, om in vreemde landen en vooral naar *Italië* te mogen reizen, met een' Hollandſchen ſchilder. Dus (*en hier reikte hij hem de hand*) dus van dit oogenblik af valt alle afſtand, dien gij ſchroomvallig genoeg onderſtelde, tusſchen ons weg, en wij zijn voortaan reisbroeders, die elkander, zonder de minſte pligtplegingen, eenvoudig met den naam zullen noemen, (*hier ſchonk hij op nieuw een' roemer rijnwijn in*) en hierop dit glas geledigd, en eene beſtendige vriendſchap gedronken." Regt vrolijk was nu MEIJERING

over

Digitized by Google

over dit geluk, en verplaatste nog dien dag zijn verblijf, dat hij in eene andere herberg genomen had, in hetzelfde logement als HELLEMANS.

Den volgden dag gingen zij te zamen de Hooge School bezoeken, zoo beroemd door vele geleerden, die daar vóór en na de Hervorming gebloeid hebben. Zij bezigtigden ook de beroemde Boekerij, in welker zaal de vermaarde Kerkvergadering van 1431 zou gehouden zijn geworden, die niet minder dan den tijd van zeventien jaren geduurd had. In dit tijdverloop, vernamen zij, had daar ter plaats de pest hevig gewoed, en vele geestelijken, op die kerkvergadering tegenwoordig, weggesleept. Dit, hoe ongelukkig, had echter gelegenheid gegeven, om die Boekerij door een groot aantal Handschriften te verrijken, daar vele der leden van die kerkvergadering hunne boekverzamelingen, toen alle uit geschriften bestaande, als voor de ontdekking der drukkunst, aan dezelve bij hun afsterven hier hadden achtergelaten. Hier vestigden zij ook al weder hunne oogen op eenige voortreffelijke werkstukken van HANS HOLBEIN, waaronder zijn eigen afbeeldsel en dat zijner vrouwe, als mede dat van den geleerden vriend van ERASMUS, BONIFACIUS AMERBACH, een beroemd Hoogleeraar in de Regten, tijdens het verblijf van ERASMUS te *Bazel*. — Hier had HELLEMANS het geluk van te ontmoeten JAN JAKOB BUXTORF, een afstamme-

ling van de taalgeleerde BUXTORFEN, welker schriften in zijn vaderland in zoo groote eere waren, en door dezen kennis te maken met den wel nog zeer jongen meetkundige BERNOUILLI, maar welks vorderingen reeds de aandacht aller geleerden te *Bazel* toen tot zich trokken, en die in zijne geliefde letterbezigheid te meerder werd aangespoord, omdat zijn vader, een' afkeer van de Meet- en Starrekunde hebbende, hem verboden had boeken, over die stoffe handelende, te lezen; terwijl hij zich echter in die wetenschappen, bijna zonder eenig onderrigt of boeken, tot eene ontzettende hoogte verhief, waarom hij dan zeer geestig tot eene spreuk aannam de woorden, die OVIDIUS omtrent *Phaëton* gebruikt:

Invito patre sidera verso.

HELLEMANS vond zooveel behagen in dezen jongen geleerde, dat hij hem ten sterkste uitnoodigde, om, ingevalle hij *Holland* op de reize, welke hij voorhad, mogt aandoen, hem dan met een bezoek te vereeren.

Hierop bezochten zij het plein van *St. Pieter*, aan de wallen der stad uitkomende, met olmen en lindeboomen beplant, waaronder een van die grootte gevonden werd, dat hij door drie rijen houten pilaren moest ondersteund worden. Dit plein, schoon het thans nog geenen huis-

luister ontleende van het groen der boomen, had toch reeds veel bekoorlijks in het oog der reizigers, vooral daar de twee schoone fonteinen door hare hooge sprongen hun een gezigt opleverde, zoo gemeenzaam niet in hun vaderland. — Zij beschouwden ook hier met groot welgevallen den bloeijenden welstand dezer stad, en hoorden alleen klagten, dat door den oorlog de handel met *Holland* gestremd was, en dus de levendigheid op den Rijnstroom minder, dan in andere tijden. — Na dus het voornaamste in *Bazel* bezigtigd te hebben, besloten zij, om, over *Walshut* en *Schafhausen*, naar *Constans* te vertrekken; daar, behalve dat zij langs dien weg naar het Tirolsche begeerden te reizen, om zoo in *Italië* te komen, de Schilder MEYERING zijne begeerte aan HELLEMANS te kennen gaf, om den beroemden Waterval te *Lauffen* te beschouwen.

Zij namen dan hunnen weg over *Walshut*, eene stad digt bij den *Rijn* en aan het *Zwarte Woud* gelegen, en daarom onder de woudsteden behoorende, die van een eenvoudig jagthuis in de dertiende eeuw tot eene stad was uitgebreid geworden. Hier vertoefden zij slechts eene korte wijl en spoedden zich den *Rijn* langs naar *Schafhausen*. In deze nette en welbebouwde stad hielden zij zich iets langer op, en besteedden een gedeelte van hunnen tijd, om de Domkerk te bezigtigen, die, uit twaalf gewel-

ven bestaande, een vreesfelijk gevaarte uitmaakt, waar in vroeger eeuw een Reusbeeld van niet minder dan twee-en-twintig voeten hoogte vertoond werd, doch dat tegelijk met de invoering van den Hervomden Godsdienst deze lang bekleede standplaats had moeten verlaten. Een ander gedeelte bragten zij door, om de Boekerij bij die kerk en de Hooge School te bezoeken, schoon de vallende avond hun gebood hieraan een spoedig einde te maken, en zij beide naar rust verlangden; vooral omdat zij voornemens waren den volgenden dag, bij tijds, zich met den Waterval van *Lauffen*, ruim een half uur afstands van *Schafhausen* verwijderd, te gaan verlustigen. Zoo deden zij den volgenden morgen. Eer nog de inwoners van *Schafhausen* door hunne onderscheiden handwerken en bedrijven de stad met verdoovend gedruisch vervulden, waren zij reeds beide ten bedde uit, en bij de heerschende stilte hoorden zij op hun slaapvertrek het gekletter van den waterval, naar welks bezigtiging hun verlangen was uitgestrekt; en, de stadspoort uitgetreden, nam voor hun het geklater met eene aanwassende kracht toe. Weldra kwamen zij, daar zij hunne schreden meer en meer verhaastten, naar dat zij den waterval ontzettender en ontzettender hoorden klateren, welk geluid hen tevens tot een' genoegzamen gids verstrekte, bij het dorp *Lauffen*, en stonden nu eensklaps voor den oogen

en oorverblijsterenden waterval. Zij zagen daar den *Rijn* van eene hoogte van veertig ellen over rotsen plotseling nederstorten. Beiden verstomden, en, als door eenen heiligen schrik getroffen, deinsden zij werktuigelijk achteruit. Zij twijfelden, of de verbazend hooge nederstorting van den breeden stroom, dan of het opstuivende schuim, door den val veroorzaakt, meerdere ontzetting te weeg bragt. Nadat de eerste ontroering een weinig geweken was, kreeg MEYERING zijn teekengereedschap voor den dag, en zette zich op eenen afstand neder, om met eenige luchtige trekken, al was het alleen, om zich dit ontzettend schouwspel der natuur te levendiger herinneren, dien waterval te schetsen. HELLEMANS verwijderde zich op eenen kleinen afstand van zijnen vriend, en zette zich aan een' voet van eenen ouden bladerloozen bergeik neder, en staarde dit natuurverschijnsel met een gevoel van wellustigen weedom aan. Hij verwonderde zich over de schrikverwekkende snelheid, over de afwisselende schoonheden, door dit nederploffend water, dat als een geplooid gordijn van de hoogte nederstroomde, veroorzaakt; en eensklaps werd dit majestueus schouwspel door de opgaande zon opgehelderd. De teekenpen viel nu MEYERING uit de handen, en HELLEMANS vouwde de handen met eenen godsdienstigen eerbied te zamen, en uit de volheid van zijn gemoed riep hij uit:

„Hoe groot zijn uwe werken, o Heere!" MEERBRING raapte zijne teekenpen weder op, en HELLEMANS bleef in verrukking den waterval aanschouwen. Deze verrukking veranderde allengskens in eene hem anders ongewone zwaarmoedigheid, daar hij uit de golven van dezen zoo snel voorbijvlietenden bergstroom zich overgaf aan bespiegelingen over het ras voorbijgaande van al dit aardsche en der genoegens aan hetzelve verknocht. Slechts één' stap had nu zijne verbeelding te doen, en hij bevond zich in zijn vaderderland, waar wel zulke watervallen niet gezien worden, maar dat jaarlijks met overstroomingen bedreigd wordt, die dan, als watervallen, van over den top der hooge dijken in de lage landen nederstorten — schuren met kostbare granen, stallen met dierbaar vee, ja hutten met mannen, vrouwen en kinderen wegspoelen, en in de golven hun graf doen vinden. En kon zijne verbeelding in zijn vaderland rondzwerven, zonder dat zij zich bepaalde op haar, die zoo zeldzaam geheel uit zijne gedachten was. Dagen en maanden, verzuchtte hij, vlieten heen gelijk deze bruisende stroom, en worden in het niet verzwolgen, en ik ben afgescheiden van mijne dierbare ELISABETH; ja mijne verwachtingen zullen misschien in het ijdele vervliegen, gelijk het stuivende schuim, dat op deze rotspunten gebroken wordt en als een rook daarheen vliegt. — Nu zag, nu hoorde hij den waterval niet meer,

maar

maar het beeld van zijne ELISABETH zweefde voor zijnen geest, en reeds stond zijn vriend MEYERING met de voltooide schets voor hem, eer hem deze mijmering verliet. „ Als ik in het vaderland terugkeer, zeide MEYERING, dan zal ik dit ruw gekrabbel den Haarlemschen schilder RUYSDAAL eens laten zien.... Die zal misschien uit mijn broddelwerk een tafereel kunnen maken, dat dezen schoonen waterval aan onze landgenooten eenigzins kennen doet.... maar men moet de majesteit zelve zien, om die in hare volle grootte en schoonheid te gevoelen."

Nu werd het tijd, dat zij dit grootsch tafereel der natuur verlieten, waarvan MEYERING naauwelijks was af te scheuren: ja beiden, toen zij reeds den waterval uit het oog verloren hadden, keerden nog eens terug, om ten minste hunne oogen nog eenmaal in dat voortreffelijk schouwspel te verlustigen; eveneens als men naar eenen vriend terugkeert, nadat men reeds van hem afscheid genomen heeft, om nogmaals dat vaarwel, misschien voor eeuwig, zonder hope van elkander weder te zullen zien, te herhalen.

Hoogst voldaan keerden zij naar *Schafhausen* terug; en, na zich ververscht te hebben, deden zij een rijtuig inspannen, om hen naar *Constans* over te brengen. Zij verlustigden zich zeer met de voortreffelijke Rijngezigten, en te *Stein* den Rijn overgetrokken zijnde, bereikten zij weldra de in de kerkelijke geschiede-

 nis

die zoo beruchte stad *Constans*, aan de *Boden-see*, het grootste meer in geheel *Duitschland*, gelegen. Zij namen daar met verwondering waar, hoe, ongeacht de groote uitgebreidheid van dat meer, de *Rijn* met eene zoo groote kracht door hetzelve heenstroomde, dat, zoo als hun ook niet onwaarschijnlijk voorkwam, zich het water dier rivier geheel niet met dat van dat meer vermengde. Zij zagen ook, met uitstekend genoegen, de volkrijkheid en levendigheid van die zoo heerlijke ten handel gelegen stad; maar met zeker afgrijzen, toen een gids, dien zij met zich genomen hadden, om hun de merkwaardigheden aan te wijzen, *hun* met eenen zweem van innerlijk genoegen de plaats aantoonde, waar in het begin der vijftiende eeuw HUSS en HIERONYMUS VAN PRAAG verbrand waren. „Waarom? vroeg MEYERING, zich onkundig houdende; wat hadden zij uitgevoerd, hadden zij eene stad in assche gelegd?....” — „Neen! Mijnheer! antwoordde de gids, zij zijn verbrand, omdat zij ketters, groote ketters waren. Het beroemde *Concilie*, dat hier niet minder dan vier jaren gezeten heeft, had hen onderzocht en schuldig bevonden, en hen toen aan den wereldlijken regter overgegeven, om levendig verbrand te worden, daar zij hunne kettersche gevoelens niet wilden afzweren. Vooraf hadden zij hunne zielen aan den duivel overgegeven, zoo als ketters verdienen.

Men

Digitized by Google

Men was in die tijden wat waakzamer voor het Katholijk geloof, dan in deze dagen. Die HUSS moet 'er al wonderbaar uitgezien hebben, toen hij naar den brandſtapel ging; hij had eene papieren muts van drie voeten hoog op het hoofd, die met drie duivels beſchilderd was; en, ſchoon hem die onder weg afviel, zij werd hem wel degelijk weder op het hoofd gezet, toen hij op den brandſtapel geklommen was." — „Ik heb," zeide HELLEMANS, die zich nu niet langer bedwingen kon, ik heb de historie van dien ongelukkigen man en van zijn' lotgenoot HIERONYMUS gelezen; maar weet gij wel, dat HUSS, reeds op den brandſtapel ſtaande, en een' onmensch toen met drift ziende toeloopen, die ook nog een' takkebos bijdroeg, lagchende uitriep: „O heilige eenvoudigheid!" Weet gij wel, dat hij zeide, toen men den brand in de houtmijt ſtak; „Thans braadt gij eene gans (*), maar over honderd jaren zult gij eene zwaan hooren zingen, die gij wel van het vuur zult laten?..." En het was eveneens, als of die man in zijne laatſte oogenblikken met een' profetiſchen geest bezield was; want het leed naauwelijks eene eeuw, of LUTHER trad voor den dag, die zich met grooter hevigheid, dan HUSS, tegen de misbruiken der kerke en het zedeloos ge-

(*) *Huſs* beteekent in het Boheemsch Gans.

gedrag der geestelijken verzette, maar dien men wel als Ketter ook heeft zoeken om hals te brengen; hetwelk echter *mislukt is. Het is om dit profetisch geacht* gezegde van HUSS (zich tot MEYERING wendende) dat men de Kerken der Lutherschen met de afbeelding van eene Zwaan versierd ziet." De gids, die in zijne onkunde hiervan niet veel begreep, en, schoon het HELLEMANS met vrij wat drift uitboezemde, daarop geheel geen vuur vatte, voegde bij het geen hij gezegd had: „Hier was het ook, mijne Heeren! dat hetzelfde heilige *Concilie* de beenderen van den Aartsketter WICKLEF van *Oxford*, veertig jaren na *zijn'* dood liet opgraven, om dezelve tot asch te verbranden...." „Nu, zeide de Schilder MEYERING, met eenen grimlach en op den luchtigen toon van een' schilder: „Als eens het een of ander *Concilie* liefhebberij krijgen mogt, om mij, om Ketterfche gevoelens, te laten verbranden, dan mag ik liefst lijden, dat het zoo goed is, van het ook veertig jaren na mijn' dood te doen, want ik ben toch van gevoelen, dat de Aartsketter WICKLEF 'er weinig pijn van zal gehad hebben, toen men aan zijne vermolmde beenderen die ftraf uitoefende." „En hier op deze plek ging de gids *voort*, op deze plek *zijn ook* wat *ftapels Ketter*fche boeken tot pulver verbrand, ja die HUSS heeft nog met eigen oogen moeten aanzien, dat zijne boeken verbrand werden, toen hij naar deze ftraf-

plaats

Digitized by Google

plaats geleid werd. Zoo, zoo moeten de Ketters uit de wereld geholpen worden." „Regt zoo, zeide nu HELLEMANS met eenen grimlach; regt zoo, ja, bij ons te lande, in *Holland*, laat de Regering ook nu en dan ook wel eens een boek, dat zij schadelijk acht, in hare dwaasheid, verbranden; maar dat is juist het middel, om het misschien anders spoedig vergeten werkje zooveel gewigts bij te zetten, dat 'er ieder nieuwsgierig naar wordt, en 'er iets nieuws, iets vreemds in meent te vinden; in het kort, het is de beste aanprijzing die men van staatswege daaraan geven kan. — Menschen, (vervolgde hij tegen MEYERING in het bijzonder) die de regeringen om hunne gevoelens, het zij in het Staatkundige of het Godsdienstige, ter dood laten brengen, worden door het nageslacht als Martelaren geëerbiedigd, en boeken, die men zoekt uitteroeijen door dezelve streng te verbieden of openlijk te verbranden, worden gezochte zeldzaamheden in de Bibliotheken, en de denkbeelden daarin vervat, al was het alleen uit zekere soort van weêrbarstigheid, vinden, juist om het verbod, een' gereederen ingang op de gemoederen der menschen in het algemeen. Men zal nu, heeft men mij uit *Holland* geschreven, eenige traktaatjes van den Raadpensionaris DE WITT *het Publiek gebed*, en de *Politieke Weegschaal* verbieden,... maar juist dit zal veroorzaken, dat men die als kostbare kleinooden zal aanmerken,

en

en een gewigt hechten aan de Staatkundige Bedenkingen, gegrond of ongegrond, daarin vervat; het welk oneindig grooter is, dan ooit zonder dat verbod zou hebben plaats gehad; dat nog in dezen versterkt wordt door den afgrijsselijken moord aan derzelver schrijver gepleegd. Het is mogelijk, dat bij volkeren, die een' aanleg schijnen te hebben, om den hals voor het juk van geestelijk en staatkundig geweld te krommen, gewelddadige middelen geschikt zijn, om de zucht tot tegenstand uit te douven; het tegendeel heeft buiten twijfel plaats bij een volk als de Hollanders, die toch, hoe zacht en kneedbaar in schijn, en daarom door ALVA, voor een volk van boter gehouden, altijd, vroeg of laat, hunne overheerschers zoodanige middelen doen berouwen. Ja, MEYERING! het geduld der Nederlanders laat zich lang, zeer lang tergen, zoodat zelfs de verdrukkers dikwerf meenden, dat zij hun den voet volkomen op den nek gezet hadden, juist op het oogenblik, als zij zich met fierheid weder oprigtten, en hunne zoo hecht aangeklonken kluisters als spinrag verbraken."

TWIN-

Digitized by Google

TWINTIGSTE HOOFDSTUK.

Nu overlegden HELLEMANS en MEYERING, in hun nachtverblijf gekomen, om den volgenden dag hunne reis te vervolgen, en besloten de *Bodensee* over te steken. Beide stemden zij nu overeen, om over *Inspruck* en *Brixen* naar *Venetie* te reizen, waar zij zeer gereede gelegenheid zouden vinden, om zich ter scheep naar *Italie* te begeven. Zij lieten zich nu de *Bodensee* overzetten, en troffen het zeer gelukkig op dezen breeden plas, daar eene oostelijke koelte hen binnen ruim twee uren aan den overkant bragt, waar zij te *Lindau* aan land stapten, welke stad toen onder de Rijkssteden geteld werd. Beide de reizigers beschouwden met genoegen de fraaije ligging derzelve, als gedeeltelijk aan den vasten wal, en gedeeltelijk op een eiland, hetwelk door eene steenen brug van driehonderd schreden lang met den oever gemeenschap heeft. Zij bespeurden, hoe 'er tusschen' het be-

roem-

Digitized by Google

roemde Nonnenklooster in deze ſtad, op het eiland gevestigd, en de regering groot geſchil was over het regt van *grondgebied en dergelijken*, afhangende van de meer of mindere echtheid eener bulle, vele eeuwen oud. Luttel ſtoorden zij zich aan deze geſchillen, hoe zwaar getild door de inwoners dier ſtad, daar zij met meer genoegen de wijnſtokken, bijzonder op het eiland zagen aangelegd, welke zij vernamen dat zeer goeden wijn voortbragten. Ook wisten zij gemakkelijk toegang te verwerven tot het Nonnenklooster op het eiland, welker Abdisſe onder de Rijksvorſtinnen begeerde geteld te worden. *Bovenal beviel het hun beide*, dat hier zoo een vrijgevige geest plaats had; dat de Nonnen, die zich in hetzelve bevonden, welke alle van adelijke afkomst zijn *moesten*, niet door den naauwen band van gelofte aan dat Klooster voor haar geheel leven verbonden waren, maar dat zij ten allen tijde, wanneer zij zulks verkozen, zich in den echt mogten begeven, terwijl het haar ook vrijſtond, om wereldlijke kleederen te dragen, en zij eene vrije beſchikking hadden, om hare goederen aan hare nabeſtaanden door uiterſten wille te vermaken. Dit alles werd hun verhaald door eene der klooſterzusters, welke zij in den fraaijen *hof van het* Klooster ontmoetten; en HELLEMANS op zijn gezegde, dat dan waarſchijnlijk vele harer zusteren gebruik zouden maken van die vrijheid, om

he

het Klooster te verlaten, kreeg ten antwoord: „Minder, veel minder dan gij denkt, Mijnheer! wij komen hier alle vrijwillig, om in eene aangename zamenleving onzen tijd op eene ſtille en afgezonderde wijze te ſlijten. En daar wij door geen dwang bijeen gehouden worden, is het verlangen om deze zuſterſchap te verlaten, veel minder dan bij die nonnen, welke door eene ſtrenge gelofte zich bij eede verpligt hebben, om in eenen ongehuwden ſtaat het leven door te brengen.

Nadat HELLEMANS en MEYERING deze heuſche jonkvrouw gegroet en het Klooster verlaten hadden, herinnerde de eerſte zijnen reisgenoot, hoe hij meermalen gelezen had, dat in hun vaderland in Roomſche tijden de Abdij van *Rijnsburg*, waarvan nu ſlechts eenige muraadjen over waren, waarſchijnlijk eene ſoortgelijke inrigting geweest was; waar de adelijke jonkvrouwen geheel niet aan ſtrenge kloosterwetten verbonden waren; doch dat deze den voormiddag gewoonlijk in Godsdienstoefeningen doorbragten, terwijl zij des namiddags bezoeken ontvingen van adelijke en aanzienlijke Heeren, met welke zij door zingen, danſen en paardrijden zich verlustigden.

Nog denzelfden dag verlieten zij de ſtad *Lindau* en bragten den nacht te *Scharnitz* door, welke plaats zij reeds vroegtijdig verlieten, daar hun oogmerk was, om *Inſpruck*, de hoofdſtad van *Tirol*, te bezigtigen. Zij vonden haar zeer aan-

Digitized by Google

aangenaam in eene vallei gelegen, aan den oever der rivier de *Inn*, welke aan haar den naam geschonken heeft. De *stad* bezigtigende, vestigden zij bijzonder hunne aandacht op het zoogenaamde gouden dak, in de nabijheid der hoofdkerk, dat het balkon der kanselarij overdekt, en het zij dan van dadelijk goud of slechts verguld koper eenen verblindenden luister ten toon spreidt. In het Franciskaner Convent bewonderden zij bij de prachtige grafstede, daar ter eere van MAXIMILIAAN, Keizer van *Duitschland*, gesticht, en waar die vorst, uit marmer gehouwen, knielende op een kussen, de handen hemelwaarts reikende, verbeeld wordt, met de acht-en-twintig koperen en meer dan levensgrootte beelden van helden en vorstinnen, die denzelven omringen en eenen ontzettenden indruk op den aanschouwer veroorzaken. Niet onnatuurlijk herinnerde hier HELLEMANS zijnen reisgenoot het prachtig gedenkstuk, ter eere van WILLEM DEN I. in de Nieuwe kerk te *Delft* opgerigt, en door den beeldhouwer DE KEIZER vervaardigd; en behalve het beeld van dien waardigen Vorst, de verlosser des vaderlands, en de beschermer der vrijheid, de vier groote zinnebeeldige beelden, die de Geregtigheid, Vrijheid, Godsdienst en Dapperheid voorstellen, en als de eigenschappen van dien edelen volksvriend hem meer vereeren, dan een acht-en-twintigtal beelden van helden en vorstinnen, die wei-

Digitized by Google

weinig meer dan de vorstelijke afkomst van Keizer MAXIMILIAAN aanduiden.

In het paleis trok bijzonder hunne opmerking eene buitengewoon schoone verzameling van zeldzaamheden van natuur en kunst. Zij zagen daar oude munten en medailjes, en vele kostbare gesteenten, voortbrengsels der Duitsche mijnen, agaten, kristallen, koralen, jaspis, hijacinthen en turkooizen, die te meer door hun, als Hollanders, bewonderd werden, daar zij eenen zoo laag liggenden en bergachtigen grond bewoonden, waarin bijna geene ertsachtige stoffen hoegenaamd gevonden worden. Bij het verlaten van *Insprucк* bepaalden zij hunne aandacht bijzonder op het bergachtige der landstreek, welke zij doorreden, en derzelver ongenaakbaarheid, wanneer de dappere Tirollers, alleen door het afwerpen en wentelen van steenen, de vijanden, die hun vreedzaam en eenvoudig leven komen storen, van hun heerschzuchtig voornemen doen afzien. Ook zagen zij hier en daar de gemzen op de bergen met hunne buitengewone vlugheid heen en weder springen, terwijl zij van hunnen voerman verstonden, dat deze landstreek ook uitstekend vruchtbaar was in wijn en koren. — Menigwerf moest op den togt van *Insprucк* naar *Brixen* HELLEMANS zich laten welgevallen, dat zijn reisgenoot MEYERING van het rijtuig afsteeg, om schetsen te maken van de heerlijke gezigten, die hem de Tirolsche ge-

bergten opleverden; en dit veroorzaakte, dat zij niet vroegtijdig te *Brixen* aankwamen. Bij het schijnen van de maan, ontdekten zij echter, dat die stad niet onaangenaam, mede in eene vallei gelegen was, doch den volgenden dag bemerkten zij, dat dezelve van geen' grooten omvang en niet volkrijk was, schoon dezelve door vreemdelingen nog al bezocht werd, uit hoofde van minerale wateren daar gevonden en van óngewone geneeskracht gehouden. Niets echter belette hen, om den volgenden dag hunne reize voort te zetten van *Brixen* over *Belluno*, eene kleine maar fraai en welgelegen stad aan de *Piava* gelegen, naar *Treviso*, de hoofdstad van het Venetianer Mark. — Hier bespeurden de reizigers, dat zij zich in de Zuidelijke deelen van *Europa* bevonden, daar zij hier niet alleen eene groote menigte van wijnstokken en korenvelden ontdekten, maar door geheele lanen van moerbezieboomen reden, welke thans nog dor waren, doch om welker stammen, zoo als de voerman hen onderrigtte, zich des zomers de wijngaardranken slingerden, hetwelk alsdan een alleraangenaamst gezigt opleverde. Deze stad, doorsneden van de kleine rivier *Sile*, schoon van geene groote uitgebreidheid, bleek aan onze reizigers van vele voortreffelijke gebouwen voorzien te zijn, welke door adelijke familiën of aanzienlijke kooplieden bewoond werden. Schoon HELLEMANS tot zijn leedwezen vernam, dat

dat de Univerfiteit, welke binnen die ftad plagt te bloeijen, naar *Padua* verplaatst was, en hij dus van de gelegenheid, om dezelve te bezoeken, verftoken, hoorde hij toch met genoegen, dat 'er in die ftad twee Letterkundige Akademiën, onder den naam van *Perfeverante* en *Sollecitì* bekend, gevonden werden, en dus nog niet alle zucht ter beoefening van wetenfchappen was uitgebluscht, in de ftad, welke op de geboorte van Paus BENEDICTUS DEN ELFDEN roem draagt.

Daar zoowel HELLEMANS als MEYERING vol verlangen waren, om het zoo wijd beroemd *Venetië* te zien, verdreef naauwelijks de nu al vroeger opdagende zon de fchemeringen van den nacht, toen zij reeds beide gereed waren tot hunne afreize naar die ftad, zoo om hare bijzondere ligging als lotgevallen beroemd. HELLEMANS herinnerde zich, toen zij de ftad *Venetië* in het oog kregen, en dezelve een klein uur van het vaste land gefcheiden zagen liggen, de verzen, waarmede SANNAZARIUS zijn *Lofdicht op Venetië* befluit: waar hij zegt, dat, zoo de ftad *Rome* een werkftuk der menfchen was, *Venetië* dat der Goden (*). Zij zagen daar,

(*) Viderat Hadriacis Venetam Neptunus in undis
Stare urbem, et toto ponere jura mari:
Nunc mihi Tarpejas quantum vis Juppiter arceis
Ob-

daar, in een' gondel ſtappende, de ſtad *Venetië* als uit de zee oprijzen, en, ſchoon dit voor hun, als Hollanders, geen *zeer zeldzaam* gezigt was, daar *zich ook vele* ſteden hier te *lande*, als men dezelve uit zee nadert, als uit het water ſchijnen op te dagen, had die ſtad, toen zij dezelve nader gekomen waren, een allezins vreemd aanzien, door dat hier meer gebruik van het water dan ergens elders wordt gemaakt. De geheele ſtad, uit een zeer groot aantal eilandjes beſtaande, die door bruggen aan een gehecht zijn, zagen zij de gebouwen allen uit het water opgehaald, en werden met den gondel aan de St. Markusplaats aangebragt. Hier *uit het vaartuig* geſtapt, en de trappen opgeſtegen zijnde, zagen zij, daar het tegen het *vallen* van den avond

Objice, et illa tui moenia Martis, ait:
Si Pelago Tybrim praefers, urbem aspice utramque,
Illam homines dices, hanc poſuisſe Deum.

Aldus door onzen Dichter P. VLAMING vertaald:

Neptuin zag in het meir van Hadria 't verheven
Venetiën aen al de zeeën wetten geven,
En ſprak: vergeefs, Jupyn! wilt gij Tarpejaes ſlot
My roemen, en den wil van uwen oorlogsgodt:
Ziet beide ſteden aen, ik weet, gy zult het zeggen.
Schoon de Oceaan moest by den Tyber achter leggen,
Dit is ſlechts menſchenwerk, maer deeze is in het zout
Der golven, door de magt der Oppergoôn gebouwd.

avond was, dezelve door vele wandelaars bezocht. Deze de voornaamste plaats zijnde in *Venetië*, geschikt om zich door wandelen te vermaken, grimmelden hier alle soorten van menschen door elkander. Meest bewonderden zij, hoe aan den eenen kant een Monnik, op een los opgeslagen of draagbaar Spreekgestoelte, een zoo het scheen stichtelijk Sermoen tot de rondom hem vergaderde menigte hield, terwijl aan een' anderen hoek de grappen van *Polichinello* vertoond werden, waarbij de gebaarden, zonder dat HELLEMANS of MEYERING de landtaal verstonden, genoegzaam aanduidden, dat zij zoo weinig met de eerbaarheid strookten, dat men die op de openbare straten van *Holland* niet zou gedoogen.

Daar zij voornemens waren, om eenige dagen zich in *Venetië* op te houden, beloofden zij zich zelve het herhalen van dit gezigt, en lieten zich door een' gids, als door een kronkelend doolhof van naauwe straten, naar het hun aangewezen Logement geleiden, waarheen zich HELLEMANS te meer spoedde, alzoo hij hoop voedde, dat hij aldaar brieven uit het vaderland aan zijn adres vinden zou. Aan deze hope zag HELLEMANS voldaan, daar hij 'er eenen vond van zijne moeder, welke hem van haar welvaren en dat der geheele familie verzekerde.— Bovenal was het hem ook aangenaam te vernemen,

Digitized by Google

hoe de vrees, dat de troepen van LODEWIJK DEN XIV. verdere vorderingen in het vaderland maken zouden, meer en meer verminderde; ja dat 'er zelfs gesproken werd, dat velen de hoop koesterden, dat zij eerlang de overheerde Provinciën zouden ontruimen. Doch hoe zeer hij deelde in deze algemeene belangen, trok een gedeelte van zijn moeders schrijven bijzonder zijne aandacht: dat, namelijk, waar zij stil stond bij eenen brief, die haar door den Heer HUIGENS geschreven was, waarin deze een berigt gaf van de slaking van HELLEMANS uit de Bastilje, waarover zij hem geluk wenschte, met bijvoeging van *eene moederlijke* vermaning tot voorzigtigheid. Hier bij schreef zij het volgende: „En de Heer HUIGENS „voegt 'er bij: Ook het hart van de jonge Juf„fer HOEFNAGEL, dat zoo zeer geschokt was „door de tijding van het ongeluk, aan uwen zoon „bejegend, staat nu weder geruster, vooral, „nadat zij eenen eigenhandigen brief van hem „schijnt ontvangen te hebben, welke reeds over „de grenzen van *Frankrijk* aan haar afgezon„den, haar zijne volkomene bevrijding meldt. „ROBBERT! ROBBERT! wat beteekent dit? Gij „stelt eene mij onbekende jonge Juffer in den „*Haag* gerust, en gij schrijft geene letter ter „geruststelling aan uwe moeder, maar laat dit „aankomen op het toevallig berigt, dat de Heer „HUI-

Digitized by Google

„HUIGENS mij deswegens doet; welke verbind-
„tenisfen, welke betrekkingen zijn 'er tusfchen
„u en die jonge Juffer, waarvan gij een geheim
„maakt voor uwe moeder, fchoon gij eenmaal
„een' brief aan haar houdende, zelfs bij den mij-
„nen ingefloten hadt. Ik laat dit aan uwe eigen
„overweging over, en zoo gij u daarop mij eenig
„antwoord fchuldig acht, verwacht ik dat bij
„den volgenden." — HELLEMANS gevoelde zich door dit zacht verwijt van zijne moeder zoo diep in het harte getroffen, dat hij, vernemende, dat de volgende morgen de post vertrok, welke de brieven naar *Holland* medenam, oogenblikkelijk befloot aan zijne moeder te fchrijven, zoo om zijne behouden aankomst te *Venetië* en zijn verder voornemen te berigten, als wel voornamelijk, om haar verfchooning te vragen voor zijn verzuim van die oplettendheid, welke hij, als zoon, verpligt was aan eene moeder, die hem met zooveel zorg had opgevoed, en hem altijd ingeplant, dat zij, als een bewijs van wederliefde vorderde, dat hare kinderen, in zaken van aanbelang, geene geheimen voor haar zouden hebben. Het ontbrak echter HELLEMANS geenszins aan verdedigingen omtrent zijn gedrag, in dezen gehouden, die hij uit de bijzondere toedragt der omftandigheden ontleende, fchoon hij, edelmoedig handelende, zich niet geheel vrij zocht te pleiten; en nu zijne opgevatte genegenheid

voor

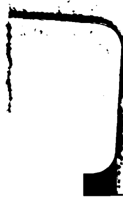
Digitized by Google

voor ELIZABETH HOEFNAGEL openhartig aan zijne moeder belijdende, daardoor hoopte haar misnoegen geheel weg te nemen.

Einde van het Eerste Deel.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google